

**OVERZICHT VAN DE IN DE ZOMER 2010
GENOMEN BODEMMONSTERS
IN DE PROVINCIE DRENTHE**

ECOBE 013-R167

Overzicht van de in de zomer 2010 genomen bodemmonsters in de provincie Drenthe

R van Diggelen

■ Schoenmaeckers

■ van der Elst

Rapport 013-R167

Universiteit Antwerpen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Inleiding.....	5
Monstername	6
Bodem.....	6
Vegetatie.....	6
Onderzochte gebieden.....	7
Bodemchemische analyses.....	11
Vorbereiding	11
Destructie.....	11
Bodemverzuring.....	11
Nutriëntenvoorraad en -beschikbaarheid	14
Stikstof	14
Fosfor	15
Vegetatie.....	16
Bespreking per biotoop en type	19
Referentiebronnen.....	19
Zand- en kalklandschap.....	21
Zandverstuiving.....	23
Droog schraalgrasland	25
Kruiden- en faunarijk grasland.....	27
Vochtig weidevogelgrasland	29
Nat schraalland/Dotterbloemgrasland van Beekdalen.....	31
Nat schraalland/Schraal Dotterbloemhooiland	33
Nat schraalland	37
Nat schraalland/Bovenveengraslanden	39

Beek en bron.....	41
Droge heide.....	43
Vochtige heide	45
Droog bos met produktie.....	49
Dennen-, eiken- en beukenbos.....	51
Vochtig bos met produktie	53
Rivier- en beekbegeleidend bos.....	55
Hoog- en Laagveenbos/Hoogveenbos.....	57
Hoog- en Laagveenbos/Laagveenbos	59
Rivier- en moeraslandschap.....	61
Hoogveen	63
Moeras	65
Trilveen	67
Voorlopige conclusies	69
Graslanden	69
Heides	70
Bossen	71
Moerassen en Venen	71
Geciteerde literatuur	73

Overzicht van de in de zomer 2010 genomen bodemmonsters in de provincie Drenthe

Inleiding

Het voorliggende rapport beschrijft de resultaten van in 2010 genomen bodemmonsters in meetpunten van het Drentse *vegetatie meetnet*. Op ongeveer een derde van dit meetnet is op deze manier tegelijkertijd zowel de bodemchemie als de vegetatie bepaald. Samen met in 2008 genomen monsters is hiermee ca. 50% van het hele meetnet op deze manier geanalyseerd. Daarnaast is in 2010 éénmalig een bemonsterings- en analyseronde van bodemchemische parameters in het kader van het *meetnet verdroging* uitgevoerd.

Het doel van het beschrijven van de bodemchemische toestand samen met de samenstelling van de spontane vegetatie is het vastleggen van de huidige situatie. Hierdoor is het mogelijk om in de toekomst de effectiviteit van gericht beleid op het vlak van de zogenaamde “ver”-thema’s (verdroging, verzuring, vermisting) te evalueren. De chemische analyses hebben zich daarom gericht op het bepalen van (1) het zuur/base evenwicht en de kans op (verdere) verzuring; (2) de voorraad en de beschikbaarheid van diverse vormen van de nutriënten *Stikstof* (N) en *Fosfor* (P) evenals parameters die indicatief zijn voor de snelheid waarmee nutriënten vrijkomen vanuit de bodem.

Daarnaast zijn een tweetal vegetatie-parameters gemeten die belangrijke informatie over de bodem aangeven. Het betreft hier de parameters *productiviteit* en *N/P ratio’s in levende vegetatie*. De eerste waarde geeft een onafhankelijke schatting van de bodemvruchtbaarheid, de tweede parameter laat zien welk van de nutriënten N en P limiterend zijn en verschaft daarom inzicht in de effecten van veranderingen in N- en/of P-beschikbaarheid.

Met betrekking tot verdroging zijn dezelfde bodemchemische parameters gemeten omdat die inzicht verschaffen in de effecten van verdroging op het zuur/base evenwicht en de nutriëntenbeschikbaarheid in de bodem. De effecten van verdroging op waterregime, grondwaterchemie en eventuele andere bodemchemische veranderingen dan hier gemeten vallen buiten het bestek van de voorliggende studie.

Monstername

Bodem

Bodemmonsters zijn ongeroerd genomen op diezelfde plaatsen waar vegetatieopnamen in opdracht van de provincie Drenthe zijn gemaakt. De monsters zijn genomen van de bovenste bodemlaag, onmiddellijk onder de strooisellaag. Voordat een monster werd genomen is een bodemprofiel gestoken en de bodemopbouw bekeken. De monsters zijn in principe genomen van de laag 0-10 cm, tenzij deze bovenste laag dunner was. In dat geval werd die dünnere laag bemonsterd. Er zijn in geen geval monsters van meerdere lagen genomen

De monsters zijn ongeroerd en met een exact bekend volume genomen teneinde een nauwkeurige bepaling van de bulk-density mogelijk te maken. Er zijn per plaats 10 sub-samples genomen, die elk afzonderlijk verpakt zijn.

Een aantal parameters, met name enkele die betrekking hebben op direct beschikbare nutriënten, kunnen tamelijk snel na monstername veranderen, zeker wanneer de monsters in contact komen met zuurstof en/of de monsters opwarmen. De monsters zijn daarom onmiddellijk na monstername luchtdicht ingepakt en gekoeld getransporteerd. Laboratorium-analyses van parameters die snel veranderen zijn binnen maximaal 4 dagen na monstername uitgevoerd. De betreffende monsters zijn tot die tijd bij 4°C bewaard.

Vegetatie

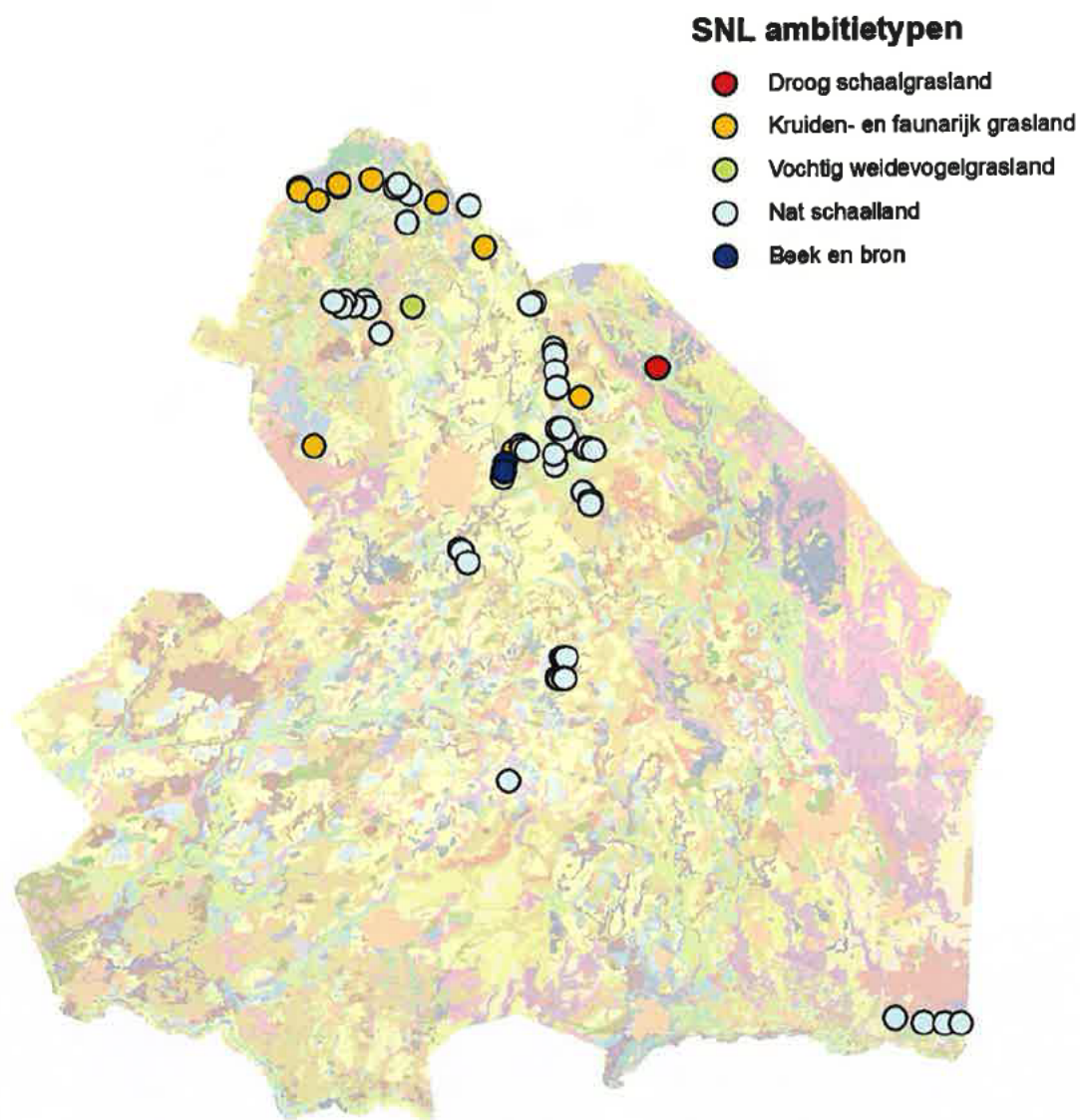
Monsters van de bovengrondse vegetatie ten behoeve van de bepaling van de *"peak standing crop"* (levende bovengrondse biomassa) als maat voor de productiviteit van het systeem en van *N/P ratio's in de levende vegetatie* als schatter van het limiterende nutriënt zijn genomen tijdens het hoogtepunt van het seizoen, afhankelijk van het type vegetatie. Na overleg met de provincie Drenthe is dit steeds uitgevoerd tegelijk met het maken van de vegetatie-opnames door het bureau dat de vegetatie-opnames maakte.

De levende vegetatie is binnen een draadframe nauwkeurig tot op de bodem afgeknipt. De oppervlakte hiervan bedroeg 40*40 cm in het geval van een productieve vegetatie en 100*100 cm bij laagproductieve vegetaties. In een aantal gevallen werden ook grotere of kleinere oppervlaktes geknipt. Kruid- en eventuele moslaag zijn gescheiden verzameld en bewaard in papieren zakken bij omgevingstemperatuur. Boom- en struiklaag zijn niet verzameld. In een aantal gevallen zijn vermoedelijk fouten gemaakt bij de monstername die niet alle gecorrigeerd konden worden. Zie verder bij "Bespreking per biotoop en type".

Onderzochte gebieden

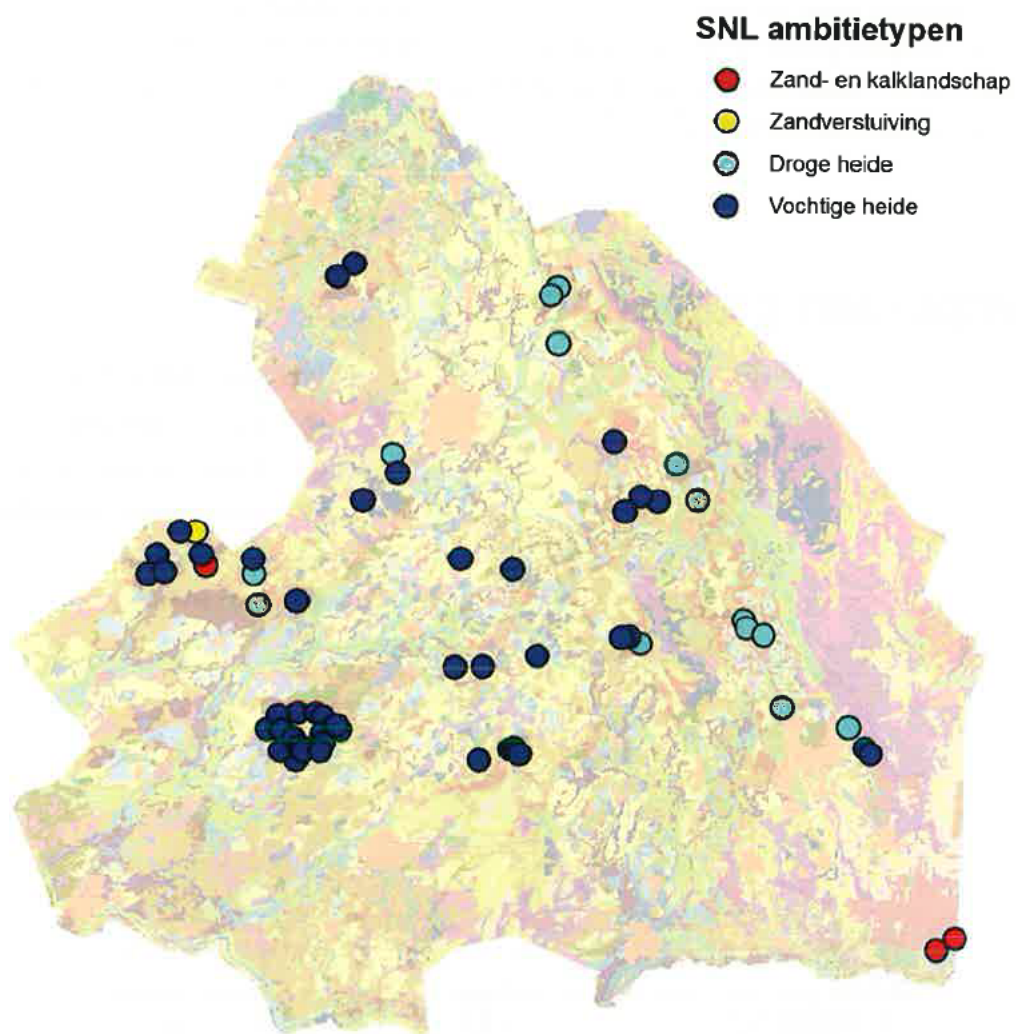
In totaal werden 134 bodem- en vegetatiemonsters binnen het reguliere vegetatiemeetnet genomen, verdeeld over de habitattypen *Graslanden*, *Heides*, *Bossen* en *Moerassen*. Daarnaast werden 75 monsters genomen ten behoeve van het meetnet verdroging. Ook deze meetpunten waren over diverse habitattypen verdeeld. De onderstaande figuren laten de geografische verdeling van de monsters per habitatype zien.

Meetpunten graslanden

Figuur 1. Monsterpunten graslanden

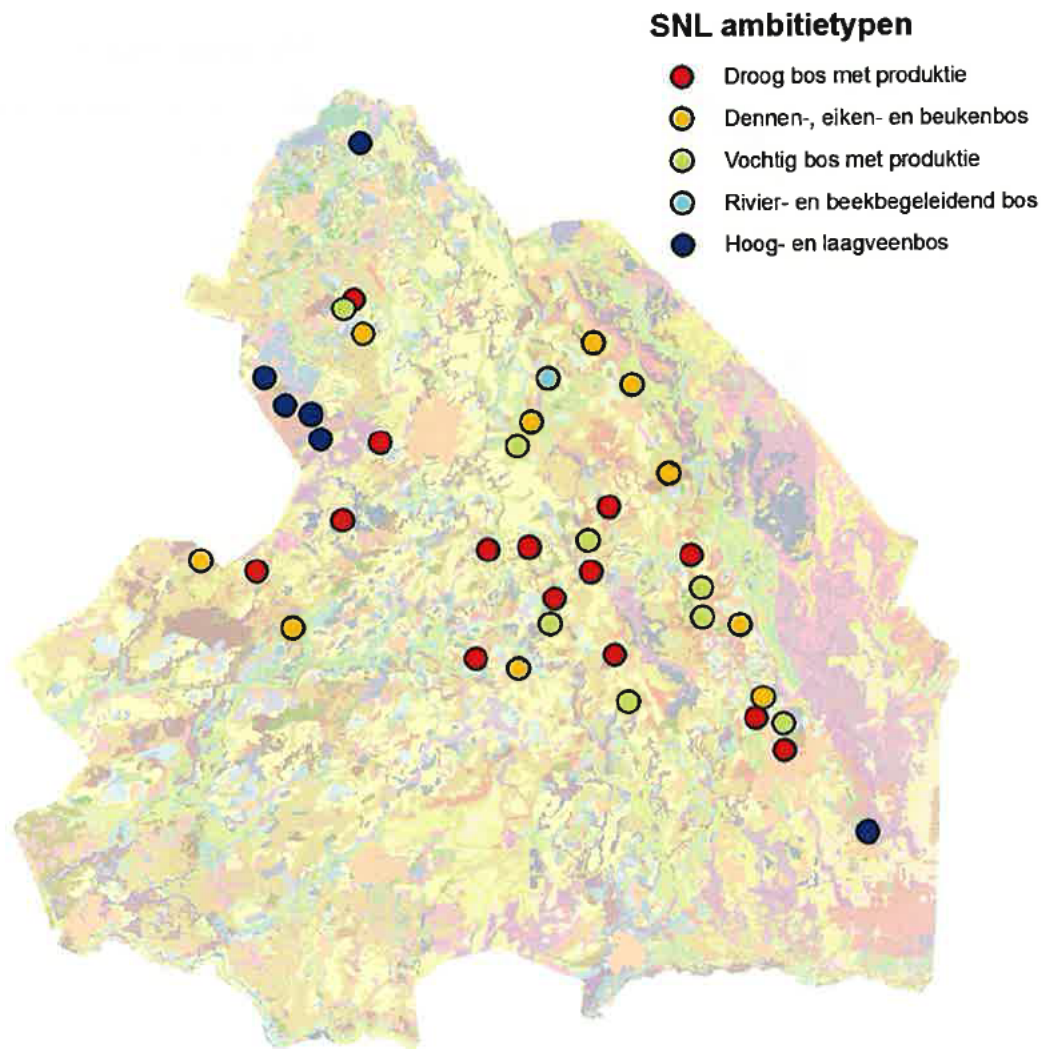
Meetpunten heides

Figuur 2. Monsterpunten Heides

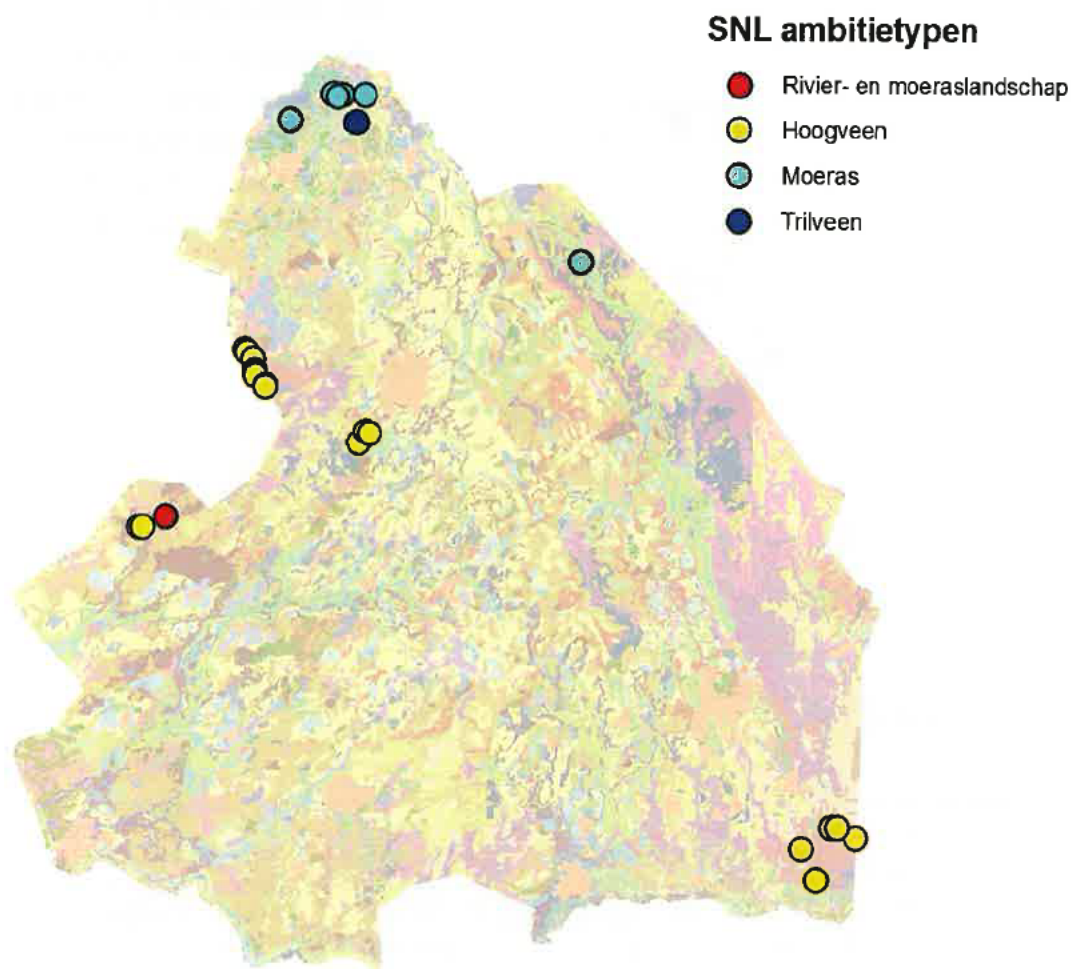
Meetpunten bossen

Figuur 3. Monsterpunten Bossen

Meetpunten moerassen en venen

Figuur 4. Monsterpunten Moerassen en Venen

Bodemchemische analyses

Vorbereiding

Allereerst werd het monster in zijn geheel gewogen, om de analyseresultaten naar een volume grond te kunnen omrekenen. Afhankelijk van de methode (zie verder) werd vers of gedroogd materiaal voor de analyse gebruikt. Hiervoor werd per monster ongeveer 100-150 g bodem in een aluminium bakje overgebracht en op drie manieren het vochtgehalte gemeten:

- luchtdroog = LD (ten minste 72 uur bij kamertemperatuur laten drogen of 48 u bij 40°C in een geventileerde droogstoof)
- 70°C = DS70 (24 - 48 u in de droogstoof)
- 105°C = DS105 (minstens 24 u in de droogstoof tot constant gewicht).

Destructie

Door de bodem te destrueren (ontsluiten) in zwavelzuur-milieu is het mogelijk om de totale gehalten van een aantal elementen in het bodem- danwel plantenmateriaal te bepalen. De destructies werden uitgevoerd door het materiaal na het drogen bij 70°C te vermalen en per monster nauwkeurig 300 mg af te wegen en in glazen destructiebuisen over te brengen. Daaraan werd 2,5 ml zwavelzuur, selenium en salicylzuur toegevoegd (digestion mixture). Na toevoeging van het destructie-mengsel aan het monster liet men het geheel overnacht inwerken bij kamertemperatuur. De volgende dag werden de destructiebuisen in een verwarmingsblok geplaatst en gedurende 2 uren op 100 °C verhit. Daarna werd het organisch materiaal afgebroken door toevoeging van waterstofperoxide waarna het mengsel gedurende 2 uren bij 330 °C verhit werd tot het helder was. Het destruaat werd aangelengd tot 75ml waarna het bewaard werd in plastic tubes tot analyse.

Bodemverzuring

Actuele zuurtoestand

Deze is bepaald door het meten van zowel pH_{water} als pH_{KCl} . De eerste waarde geeft de actuele zuurgraad aan maar kan in de loop van een jaar wat fluctueren, terwijl de tweede waarde een indicatie geeft van de hoeveelheid zuur die op het bodem-uitwisselingscomplex aanwezig is en meer stabiel is. Deze bepalingen zijn uitgevoerd volgens Schachtschabel *et. al.* (1998) waarbij pH_{KCl} in een 1M KCl is bepaald.

De metingen zijn geïnclassificeerd volgens Tabel 1 (vereenvoudigd uit Runhaar et al., 2009)

OMSCHRIJVING	pH_{WATER}	pH_{KCL}
Basisch	>7.5	>7.5
Neutraal	6.5 – 7.5	6.1 – 7.5
Zwak zuur	5.5 – 6.5	4.8 – 6.1
Matig zuur	4.5 – 5.5	3.5 – 4.8
Zuur	<4.5	<3.5

Tabel 1. Klassificatie pH waardes

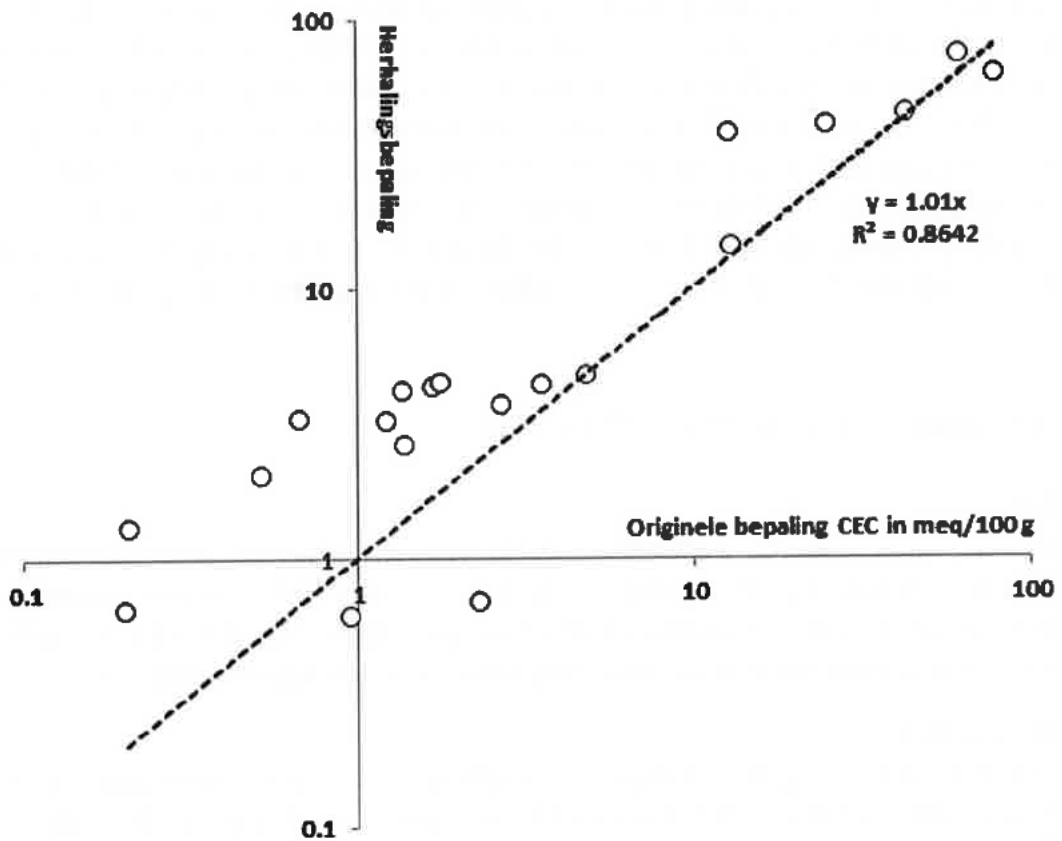
Basen verzadiging op het uitwisselingscomplex

De buffering van de bodem tegen verzuring wordt in het sub-neutrale gebied ($4.2 < \text{pH}_{\text{water}} < 6.3$) verzorgd door de hoeveelheid basische kationen op het kationen-uitwisselingscomplex (Cation Exchange Capacity CEC). De basische kationen Ca, Mg, Na en K en de uitwisselbare zure kationen Al, Fe en Mn zijn in luchtdroog materiaal na uitwisseling tegen NH_4 bij $\text{pH}=7$ gemeten in het supernatant met een ICP-OES (iCAP6300 Duo van ThermoScientific). Uitwisselbaar H^+ werd bepaald volgens Brown (1943) met behulp van een pH-electrode in het Ammoniumacetaat extract. De basenverzadiging van de bodem is bepaald als de verhouding van de alkali-elementen over de som van alle uitwisselbare kationen, inclusief protonen.

Aangezien de detectielimiet van een ICP per element verschilt kan de detectielimiet voor de CEC als totaal niet éénduidig worden bepaald, deze hangt enigszins af van de verhouding tussen de diverse elementen. Arbitrair is daarom een detectielimiet voor CEC op 0.1 mmol_c per 100 g DS70 aangenomen en werden lagere meetwaarden op 0.1 gesteld en op basis hiervan de basenverzadiging berekend.

Met name in het geval van zeer lage CEC is de meetfout in de bepaling van de diverse kationen relatief groot in verhouding tot de meetwaarde. Omdat basenverzadiging wordt berekend als een ratio van de basische kationen ten opzichte van alle kationen kan deze sterk schommelen, ook in het geval van in absolute zin kleine verschillen. Waar dit het geval was werden de analyses herhaald om "echte" meetfouten uit te sluiten. Onderstaande figuur laat zien dat de reproduceerbaarheid van de CEC metingen ook in het lage bereik goed is met een trendmatig verschil van ca. 1% en een random variatie van ca. 13%.

Herhaling CEC bepaling

Figuur 5. Herhaalbaarheid CEC bepaling

De verzuringsgevoeligheid van de bodem is ingeschat op basis van de criteria: *pH*, *totale CEC* en *basenverzadiging* (zie Tabel 2).

PH	CEC (MMOL _c PER 100 G DS70)	BASENVERZADIGING	VERZURINGSGEVOELIGHEID
< 4.2	< 10	n.v.t.	Gevoelig
Tussen 4.2 en 6.3	< 10	n.v.t.	Gevoelig
Tussen 4.2 en 6.3	> 10	< 25%	Gevoelig
Tussen 4.2 en 6.3	> 10	> 25%	minder gevoelig
> 6.3	n.v.t.	n.v.t.	Ongevoelig

Tabel 2. Criteria verzuringsgevoeligheid

In de bodem aanwezige potentieel verzurende stoffen

In elke bodem is een veelvoud aan potentieel verzurende stoffen aanwezig. Onder in N-Nederland gangbare omstandigheden zijn echter maar een beperkt aantal kwantitatief belangrijk: (1) CO₂ vanuit organische bron (wortelademhaling, oxidatie van organische stof) bij pH > 5; (2) IJzersulfiden die bij verdroging worden geoxideerd tot H₂SO₄; (3) Hydrolyse van Aluminiumhydroxide bij pH < 4. Gezien de in Drenthe te verwachten pH waardes is de oxidatie van ijzersulfiden waarschijnlijk kwantitatief verreweg het belangrijkste. S_{totaal} is bepaald met een bodemdestructie en bepaling van S met ICP.

Verzuringgevoelige bodems met een verhoogd S_{totaal} gehalte werden geclassificeerd als "hoog verzuringsrisico"; de overige situaties werden beschouwd als "laag verzuringsrisico". Op basis van Van der Elst (2006) werd als criterium voor "verhoogd" genomen: groter dan 50 µg S/g LD bodem.

Nutriëntenvoorraad en -beschikbaarheid

Stikstof

Stikstof is het nutriënt wat de productiviteit van de vegetatie in het overgrote deel van de terrestrische ecosystemen beperkt. Bepaling van de diverse stikstof-fracties en een indicatie van de nalevering vanuit de bodem is daarom essentieel om de productiviteit te kunnen inschatten en daarmee de mogelijkheden voor bepaalde doelvegetaties om zich te kunnen ontwikkelen.

Anorganische Stikstof

Kwantitatief veruit de belangrijkste vormen van anorganische stikstof zijn ammonium NH₄⁺ en nitraat NO₃⁻. In deze vorm is stikstof direct opneembaar voor planten. De hoeveelheid van beide ionen is gemeten in het supernatant na schudden van een bekende hoeveelheid verse grond met een 1 M KCl oplossing gedurende 1 uur. De bepalingen zijn uitgevoerd vlg. Pansu & Gautheyrou (2003)

Totale Stikstofvoorraad

De totale hoeveelheid N is bepaald na een Kjeldahl destructie van een bekende hoeveelheid bodem (zie boven). Daarna werd het monster geanalyseerd met een Segmented Flow analyzer van SKALAR (geautomatiseerde colorimetrie).

Organische Stikstof

De parameter is rekenkundig bepaald als het rekenkundig verschil tussen de totale stikstofvoorraad en de hoeveelheid anorganische stikstof.

Organische Koolstof

Op basis van C_{totaal} en N_{totaal} kan een zgn. C:N ratio worden berekend. Deze geeft een indicatie van de bodemvruchtbaarheid en blijkt goed gecorreleerd te zijn met de productiviteit in natuurlijke systemen. De volgende grenzen zijn daarbij aangehouden (Tabel 3)

C/N	TROFIE
<10	Hypertroof (extreem voedselrijk)
10-20	Eutroof (voedselrijk)
20-33	Mesotroof (matig voedselrijk)
33-40	Oligotroof (voedselarm)
>40	Extreem voedselarm (slechts door regenwater gevoed)

Tabel 3. Stikstof-trofielgrenzen volgens Succow (1988)

Deze parameter is bepaald met een destructie vlg. Kurmies (Houba et al. 1989).

Fosfor

Hoewel fosfor veel minder vaak de productiviteit van de vegetatie in terrestrische ecosystemen limiteert dan stikstof blijkt dit wel opvallend vaak het geval te zijn in het geval van bedreigde ecosystemen met veel rode lijst soorten. Daarnaast is het onder de huidige omstandigheden met een atmosferische N-depositie van gemiddeld 20-30 kg in de provincie Drenthe slechts met grote moeite mogelijk een (matig) voedselarm systeem in stand te houden onder N-limitatie. Verwacht wordt dat er in de toekomst in toenemende mate sprake zal zijn van P-limitatie

Fosfor komt onder natuurlijke omstandigheden in diverse vormen in de bodem voor, meer of minder stevig gebonden en/of geadsorbeerd aan diverse mineralen. Afhankelijk van de omstandigheden kunnen verschillende fracties beschikbaar worden. Naast P_{totaal} zijn daarom diverse anorganische fracties middels een zgn. P-fractionering bepaald, evenals P_{Olsen} als maat voor plant-beschikbaar P. Ook is $P_{\text{organisch}}$ bepaald. Hoewel bekend is dat in organisch materiaal gebonden P kwantitatief zeer belangrijk is ($P_{\text{organisch}}$ bedraagt vaak 20-80% van P_{totaal}) is afgezien van een verdere fractionering van de verschillende vormen van organisch gebonden P. Niet alleen zijn de bepalingen minder nauwkeurig, ook is de interpretatie niet eenduidig.

Totale Fosforvoorraad

De totale hoeveelheid P is bepaald na een Kjeldahl destructie van een bekende hoeveelheid bodem (zie boven). Daarna werd het monster geanalyseerd met een ICP-OES.

Fractionering van anorganische Fosfor

Hierbij zijn in een aantal stappen de diverse fracties van anorganisch gebonden P geanalyseerd. Onder de Drentse omstandigheden zijn vooral de volgende fracties relevant: water-oplosbaar en los gebonden P, aan IJzer gebonden P en aan Aluminium gebonden P. $P_{\text{H}_2\text{O}}$ en labiel-P wordt beschouwd als direct beschikbaar fosfaat, P_{Fe} komt vrij bij vernatting onder zure omstandigheden (pH tussen ca. 4 en ca. 6) terwijl P_{Al} vrijkomt bij verdergaande verzuring (pH < 4). Deze bepalingen zijn uitgevoerd volgens de voorschriften van Zhang & Kovar (2000).

Plant beschikbaar P volgens P_{Olsen}

Deze techniek meet de hoeveelheid labiele organische en anorganisch P, inclusief een deel van microbieel P. In de praktijk blijken verschillen in deze parameter het best te correleren met verschillen in de vegetatie. De bepalingen zijn uitgevoerd volgens Sims (2000).

In organisch materiaal gebonden P

Zoals reeds genoemd is dit een belangrijke fractie, die tegelijkertijd moeilijk te meten is. In het onderhavige geval is na overleg met de provincie Drenthe gekozen voor een eenvoudige techniek met een matige precisie door P_{anorganisch} voor en na verbranding te meten. Het verschil tussen die twee waarden wordt beschouwd als P_{organisch}. Hierbij is het voorschrift van Pansu & Gautheyrou (2003) gevolgd.

Organische Koolstof

Op basis van C_{totaal} en P_{totaal} kan een C:P ratio worden berekend. Deze geeft een indicatie van de beschikbaarheid van P vanuit de bodem en is goed gecorreleerd met de productiviteit in natuurlijke systemen waarbij P limiterend is. Er bestaan geen eenduidige grenzen zoals bij C/N, onderstaande grenzen zijn ontleend aan Grootjans et al. (1991) en dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd en als zeer voorlopig te worden beschouwd.

C/P	TROFIE
< 500	P-eutroof (voedselrijk)
500-1500	P-mesotroof (matig voedselrijk)
>1500	P-oligotroof (voedselarm)

Tabel 4. Fosfaat-grenzen vlg. Grootjans et al. (1991)

Deze parameter is bepaald met een destructie vlg. Kurmies (Houba et al. 1989).

Vegetatie

Naast bodemchemische parameters zijn ook de vegetatie-parameters *productiviteit* en *N/P ratio's in levende vegetatie* gemeten. De eerste waarde geeft een onafhankelijke schatting van de bodemvruchtbaarheid, de tweede parameter laat zien welk van de nutriënten N en P limiterend zijn en verschaft daarmee inzicht in de effecten van veranderingen in N en/of P beschikbaarheid.

Productiviteit van de levende vegetatie, bepaald als "peak standing crop"

De levende vegetatie werd op het hoogtepunt van het groeiseizoen tot op de bodem afgeknipt, waarbij kruid- en eventuele moslaag gescheiden werden verzameld en bewaard. Het verzamelde materiaal werd in het laboratorium gedroogd op 40°C en vervolgens gewogen. De gewichten werden omgerekend naar waarden per m². Hierbij werd de volgende indeling aangehouden (Tabel 5)

PRODUCTIVITEIT	OMSCHRIJVING	PRODUCTIVITEIT (IN 1000 KG/HA*JAAR)
Oligotroof	Zeer voedselarm	1
Oligomesotroof	Matig voedselarm	1-2.5
Mesotroof	Licht voedselrijk	2.5-4.5
Zwak eutroof	Licht-matig voedselrijk	4.5-7.5
Matig eutroof	Matig voedselrijk	7.5-11
Eutroof	Zeer voedselrijk	11-15
Zeer eutroof	Extreem voedselrijk	>15

Tabel 5. Indeling productiviteit (licht gewijzigd naar Runhaar et al., 2009)

N/P ratio's in de levende vegetatie

De kruidlaag werd gedroogd en gemalen en vervolgens gedestruerd m.b.v. een Kjeldahl destructie. N en P werden in de destructievloeistof bepaald. Bij interpretatie van de de N:P ratio werden de volgende grenzen aangehouden (Tabel 6).

N:P	TYPE LIMITATIE
<13.5	N-limitatie
13.5-16	Co-limitatie van N en P
>16	P-limitatie

Tabel 6. Interpretatie N:P ratio in de vegetatie (vlg. Koerselman & Meuleman 1996)

Alleen voor kruidachtige planten zijn grenswaarden gepubliceerd, voor mossen zijn geen waarden bekend. N en P gehalten zijn daarom alleen in kruiden gemeten en ook bij de interpretatie is alleen naar de kruidlaag gekeken.

Bespreking per biotoop en type

In het volgende wordt de belangrijkste samenvattende parameters op het vlak van *verzuring-gevoeligheid* en gevoeligheid voor veranderingen in de *nutriëntenstatus* gepresenteerd. Deze parameters zijn weergegeven per natuurbeheer categorie van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer SNL. Er is gekozen voor een samenvatting op basis van de ambities voor de terreinen waar bodemonsters zijn verzameld omdat de realiseerbaarheid van deze ambities immers gedeeltelijk wordt bepaald door abiotische randvoorwaarden.

Voor een deel zijn SNL categorieën zeer breed gedefinieerd en omvatten ze een veelheid aan habitat- en vegetatietypen, voor een deel is dat niet het geval en zijn SNL types eenvoudig te vertalen in habitat- en vegetatietypen. In dat laatste geval is gebruik gemaakt van in het verleden verzamelde kennis met betrekking tot standplaatseisen van vegetaties. Hierbij zijn referentiewaarden uit bestaande literatuur gebruikt.

Voor zover de SNL categorieën breed gedefinieerd zijn is in overleg met de provincie Drenthe getracht deze verder onder te verdelen in nauwer begrensde types die duidelijkere abiotische referentiewaarden hebben. Hierbij is in eerste instantie uitgegaan van de in het verleden gebruikte in deling in zgn. Natuurdoeltypen. Deze zijn vervolgens -voor zover mogelijk- vertaald in habitat- en vegetatietypes. *Met nadruk wordt gesteld dat dit een eigen indeling is die niet de intentie heeft beleidskeuzes van de provincie aan te scherpen.*

Eerder is reeds aangegeven dat de aangegeven oppervlakte waarop “peak standing crop” werd bemonsterd in sommige gevallen betwijfeld wordt omdat dit extreem hoge waarden voor de berekende productiviteit opleverde. Deze waarden zijn met **grijs** gemarkeerd in de tabellen en niet gebruikt bij de berekening van gemiddelden voor “peak standing crop”.

Referentiebronnen

Referenties voor duidelijk gedefinieerde vegetatietypen zijn ontleend aan de volgende bronnen:

- Verhagen, H.M.C., 2007.
- Runhaar, J., Jalink, M.H., Hunneman, H., Witte, J.P.M. en S.M. Hennekens, S.M., 2009.
- De Graaf, M.C.C., Bobbink, R., Smits, N.A.C., van Diggelen, R., Roelofs, J.G.M., 2009.
- Liczner, Y., Schoenmaeckers, M., van Ballaer, B., Backx, H., van Pelt, D., van Diggelen, R., 2011.
- Ongepubliceerde database van Van Diggelen met ca. 240 meetpunten in graslanden, laagvenen en heides.
- Voor P_{Olsen} is 200 $\mu\text{mol/kg DW}$ genomen als grenswaarde tussen P-voedselrijk en P-voedselarm vlg. Smolders.

Zand- en kalklandschap

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
H394	Schoonebekerveld	3.8	27.6	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	?	17.3	not measured	not measured
V44	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	5.1	84.4	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.2	13443.8	unknown
V60	Bargerveen	3.5	15.5	wel	groot	N-Oligotroof	P-Oligotroof	P-limitatie	9.3	10755.6	unknown
	Gemiddeld	4.2	42.5						9.9	-	

Verzuring: de bemonsterde punten zijn zwak zuur tot zeer zuur. Alle hebben een verzuringgevoelige bodem, in twee van de drie gevallen zijn verzurende stoffen ter plekke aanwezig en is een verdere verzuring waarschijnlijk;

Voedselrijkdom: er zijn op dit moment grote verschillen in voedselrijkdom tussen de drie bemonsterde gebieden te vinden, variërend van eutroof tot oligotroof. Met name V44 en –afhankelijk van de limitie- tot op zekere hoogte ook H394 zijn gevoelig voor N-depositie. In beide gevallen lijkt beschikbaar P meer dan voldoende aanwezig om ervoor te zorgen dat er geen P-beperking ontstaat in het geval van toename in N beschikbaarheid. De verhouding NH₃:NO₃ is in alle gevallen verschoven in de richting van NH₃. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang: zeer breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Zandverstuiving

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
V43	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.68	16.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.2	4311.1	unknown

Verzuring: het bemonsterde punt is matig zuur. De bodem is verzuringgevoelig maar er zijn geen verzurende stoffen ter plekke aanwezig en is een verdere verzuring niet waarschijnlijk;

Voedselrijkdom: Afgaande op de gemeten productie is het systeem matig voedselrijk . De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien niet hoog. Omdat de productiviteit beperkt wordt door de hoeveelheid beschikbaar P is dit meetpunt minder gevoelig voor atmosferische N-depositie. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is verschoven in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitatype: 2330

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 14Aa *Spergulo-Corynephorum*

pH: valt binnen de range

Voedselrijkdom: te hoog, goed ontwikkelde vormen zijn oligotroof met een productiviteit van lager dan 1000 kg DS/ha*jaar

Droog schraalgrasland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G391	Duunsche landen	4.63	35.4	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	5.1	2253.1	unknown

Verzuring: het bemonsterde punt is matig zuur. De bodem is verzuring gevoelig en er zijn geen verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor een verdere verzuring waarschijnlijk is;

Voedselrijkdom: Afgaande op de gemeten productie is het systeem voedselarm-matig voedselrijk. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien niet zeer hoog. Omdat de productiviteit beperkt wordt door de hoeveelheid beschikbaar N is dit meetpunt gevoelig voor atmosferische N-depositie. De verhouding NH₃:NO₃ is verschoven in de richting van NH₃. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang: minder breed, redelijk gedefinieerd

Habitatype: grootste overeenkomst met 6230

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 19Aa01/02 *Associatie van Liggend walstro en Schapegras/ Associatie van Klokjesgentiaan en Borstelgras*

pH: valt binnen de range, met name die van de armere vorm 19Aa01

Voedselrijkdom: ligt binnen het optimum van beide vegetatietypes

Kruiden- en faunarijk grasland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G304	Schelfhorst	5.52	53.3	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.2	2387.5	1.8
G308	polder Lappenvoort	5.44	34.8	wel niet	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	8.3	1625.0	unknown
G343	Veenhuizen	5.06	39.1	direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	16.1	not measured	not measured
G351	Anloerdiepje	5.59	45.3	wel niet	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.4	4412.5	unknown
P058	Leekstermeergebied	5.45	61.4	direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	1.5	not measured	not measured
P059	Leekstermeergebied	4.55	57.1	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.4	968.8	unknown
P061	Leekstermeergebied	5.24	57.8	wel niet	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.4	2756.3	unknown
P062	Leekstermeergebied	5.56	70.9	direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.8	925.0	unknown
P063	Leekstermeergebied	5.47	64.9	wel niet	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.8	965.6	unknown
P065	Leekstermeergebied	5.55	58.6	direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.9	4906.3	unknown
V18	Drentsche Aa-gebied	5.5	73.3	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	9.1	8384.4	12.5
	Gemiddeld	5.4	56.0						4.8	3036.8	7.2

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle matig zuur. De bodem is in ca. 2/3 van de onderzochte plekken duidelijk verzuringsgevoelig, in de overige situaties minder gevoelig. Er zijn in een beperkt aantal gevallen verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor een verdere verzuring daar waarschijnlijk is, in de meeste gevallen is het risico op verdere verzuring beperkt ;

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie zijn deze standplaatsen gemiddeld matig voedselrijk maar er treden grote verschillen tussen plekken op. De productiviteit varieert van voedselarm tot voedselrijk. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en zeker wat betreft P niet laag. In alle gevallen is er sprake van dat de productiviteit wordt beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N. In alle gevallen is het systeem gevoelig voor verhoogde N beschikbaarheid door bijv. atmosferische depositie of toename van mineralisatie van organische stof omdat beschikbaar P meer dan voldoende aanwezig om ervoor te zorgen dat er in een dergelijk geval geen P-beperking ontstaat. De productiviteit zal dan toenemen. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ ligt in bijna alle gevallen in de richting van NO_3 . Er is geen gevaar voor bedreiging van minder algemene en zeldzame soorten die gevoelig zijn voor NH_3 .

Vegetatiekundige omvang: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Vochtig weidevogelgrasland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G321	Bunnerveen	6.13	85.0	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	2.1	not measured	not measured

Verzuring: het bemonsterde punt is zwak zuur. De bodem is nauwelijks verzuringgevoelig en er zijn geen verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor een verdere verzuring niet waarschijnlijk is;

Voedselrijkdom: Onbekend . De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en zeker in het geval van N hoog. Onder dergelijke omstandigheden lijkt een beperking van de productiviteit door de hoeveelheid beschikbaar P waarschijnlijk. Mocht dit daadwerkelijk het geval zijn dan is dit meetpunt minder gevoelig voor atmosferische N-depositie. De verhouding NH₃:NO₃ is verschoven in de richting van NH₃. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang: Rompgemeenschap

Habitatype: niet gedefinieerd

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 16RG *Rompgemeenschap binnen de matig voedselrijke graslanden*

pH en Voedselrijkdom: niet bekend bij rompgemeenschappen

Nat schraalland/Dotterbloemgrasland van Beekdalen

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G303	Peizer- en Eeldermeden	5.0	69.5	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.7	1603.1	unknown
G305	Friesche veen	7.7	99.9	niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	5.7	3106.3	55.7
P069	Peizer- en Eeldermeden	5.7	78.6	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.5	3575.0	unknown
	Gemiddeld	6.1	82.7						2.6	2761.5	55.7

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig-zwak zuur. De bodem is niet verzuringgevoelig en een verdere verzuring is daarom niet waarschijnlijk.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht voedselrijk worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en ook absoluut gezien betrekkelijk hoog. De productiviteit wordt in alle gevallen beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor deze meetpunten gevoelig zijn voor veranderingen in de beschikbaarheid van dit mineraal t.g.v. van atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. De hoeveelheid beschikbaar P is meer dan voldoende om ervoor te zorgen dat er bij toename van de N-beschikbaarheid geen P-beperking ontstaat en in dergelijke gevallen mag dan ook een toename van de productiviteit worden verwacht, waardoor met name het voorkomen van minder concurrentiekrachtige (rode lijst) soorten worden getroffen.

Vegetatiekundige omvang: onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Dotterbloemhooiland, overstromingsvariant*

Habitatype: niet gedefinieerd

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 16Ab4 *Associatie van Boterbloemen en Waterkruiskruid*

pH: valt binnen de range van met name de wat minder zure varianten van het ambitie type

Voedselrijkdom: aan de lage kant voor goed ontwikkelde vormen van dit vegetatietype

Nat schraalland/Schraal Dotterbloemhooiland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G318	Oostervoortse diep	5.1	47.4	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	co-limitatie	2.2	not measured	not measured
G319	Oostervoortse diep Roeghoorn	4.8	43.9	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.7	not measured	not measured
G324	Oostervoortse diep	5.6	68.5	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.5	measured	measured
G346	Schipborgse diep	5.7	62.9	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.0	5068.8	unknown
G347	Schipborgse diep	4.1	10.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.0	4446.9	unknown
G348	Schipborgse diep	5.4	69.0	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.4	5653.1	unknown
G359	Gasterense diep	5.7	65.5	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	1.9	not measured	not measured
G364	Gasterense diep Ossebroeken	5.4	56.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	5.4	measured	measured
G370	Rolderdiep	5.9	80.8	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	2.6	4443.8	unknown
G380	Loonerdiep Anderse diep	5.3	50.8	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.5	3415.6	unknown
G385	(Westerlanden) Mantingerbos en weiden	5.3	43.8	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	1.9	not measured	not measured
G417		5.5	71.7	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	2.1	4653.1	unknown

G450	Ossebroeken Rolderdiep	6.0	84.5	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.2	2737.5	unknown
V09	Drentsche Aa-gebied	3.4	59.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	9.4	6943.8	unknown
V10	Drentsche Aa-gebied	5.3	69.6	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	1.9	not measured	not measured
V13	Drentsche Aa-gebied	6.0	90.4	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.6	4018.8	unknown
V14	Drentsche Aa-gebied	5.3	40.9	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.0	4390.6	unknown
V15	Drentsche Aa-gebied	5.6	75.0	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.3	2881.3	unknown
V16	Drentsche Aa-gebied	5.7	71.0	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.5	1331.3	unknown
V17	Drentsche Aa-gebied	5.1	25.6	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	2.6	1109.5	unknown
V19	Drentsche Aa-gebied	5.7	76.1	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.6	3631.3	23.8
V20	Drentsche Aa-gebied	5.8	90.6	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.2	4200.0	24.9
V21	Drentsche Aa-gebied	5.9	85.5	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.4	1765.6	unknown
V24	Drentsche Aa-gebied	6.4	89.4	niet	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.3	not measured	not measured
V25	Drentsche Aa-gebied	5.9	82.3	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.5	not measured	not measured
V26	Drentsche Aa-gebied	5.1	67.5	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	5.1	2836.0	unknown
V27	Drentsche Aa-gebied	5.4	80.3	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	2.0	not measured	not measured
V28	Drentsche Aa-gebied	5.3	53.9	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	?	3.8	not measured	not measured
	Gemiddeld	5.4	64.8						2.4	3736.9	24.3

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig zuur-neutraal. De bodem is in de meeste gevallen niet verzuringsgevoelig en een verdere verzuring is daarom niet waarschijnlijk. In een beperkt aantal gevallen is de bodem wel verzuringsgevoelig en meestal zijn er dan ook verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor verdere verzuring waarschijnlijk is;

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht voedselrijk worden geclassificeerd, met enkele afwijkingen in beide richtingen. Enkele punten zijn matig voedselarm-licht voedselrijk, terwijl er ook een paar punten zijn die als licht-matig voedsel-

rijk moeten worden beschouwd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en ook absoluut gezien betrekkelijk hoog. De productiviteit wordt in de meeste gevallen beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor deze meetpunten gevoelig zijn voor veranderingen in de beschikbaarheid van dit mineraal t.g.v. van atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. De hoeveelheid beschikbaar P is meer dan voldoende om ervoor te zorgen dat er bij toename van de N-beschikbaarheid geen P-beperking ontstaat en in dergelijke gevallen mag dan ook een toename van de productiviteit worden verwacht, waardoor met name het voorkomen van minder concurrentiekrachtige (rode lijst) soorten worden getroffen. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is licht verschoven in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang: vrij breed, onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Dotterbloemhooiland, schrale variant*

Habitatype: niet gedefinieerd

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: geïnterpreteerd als 16Ab1 *Veldrus associatie*

pH: valt binnen de range van het ambitie type

Voedselrijkdom: wat aan de hoge kant voor goed ontwikkelde vormen van dit vegetatietype

Nat schraalland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G325	Oostervoortse diep	5.5	48.4	wel niet	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	2.9	3800.0	unknown
G326	Oostervoortse diep	5.5	61.2	direkt niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.8	3112.5	unknown
G327	Oostervoortse diep	4.7	54.2	direkt niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	1.4	not measured	not measured
G328	Oostervoortse diep	5.1	39.7	direkt niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	1.2	not measured	not measured
P067	Peizer- en Eeldermeden	5.9	80.4	direkt niet	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.2	3303.1	unknown
P068	Peizer- en Eeldermeden	5.8	80.4	direkt niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.4	3543.8	unknown
V11	Drentsche Aa-gebied	5.3	65.4	direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.7	4356.3	unknown
V12	Drentsche Aa-gebied	5.3	62.8	wel niet	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.8	8368.8	unknown
V29	Elperstroomgebied	5.3	54.3	direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.6	7296.9	unknown
V30	Elperstroomgebied	5.6	61.0	wel niet	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	2.6	3268.8	20.1
V31	Elperstroomgebied	5.7	77.4	direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.0	10218.8	9.6
V33	Elperstroomgebied	5.8	73.6	niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	0.3	7571.9	unknown

V34	Elperstroomgebied	5.7	79.3	direct niet direct	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	P-limitatie	0.3	2493.8	unknown
V35	Elperstroomgebied	4.4	24.6	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	8.1	9915.6	9.8
V36	Elperstroomgebied	4.6	34.9	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	7.8	8162.5	unknown
	Gemiddeld	5.4	59.8						2.3	5801.0	13.1

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig-zwak zuur. De bodem is in de meeste gevallen niet verzuringsgevoelig en een verdere verzuring is daarom niet waarschijnlijk. In een aantal gevallen is de bodem wel verzuringsgevoelig en meestal zijn er dan ook verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor verdere verzuring waarschijnlijk is;

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht-matig voedselrijk worden geclassificeerd, met enkele aantal afwijkingen in beide richtingen. Enkele punten zijn voedselarm-licht voedselrijk, terwijl er ook een paar punten zijn die als matig voedselrijk/voedselrijk moeten worden beschouwd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en ook absoluut gezien betrekkelijk hoog. De productiviteit wordt in de meeste gevallen beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor deze meetpunten gevoelig zijn voor veranderingen in de beschikbaarheid van dit mineraal t.g.v. van atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. De hoeveelheid beschikbaar P is in alle gevallen voldoende om ervoor te zorgen dat er bij toename van de N-beschikbaarheid geen P-beperking ontstaat en in dergelijke gevallen mag dan ook een toename van de productiviteit worden verwacht, waardoor met name het voorkomen van minder concurrentiekrachtige (rode lijst) soorten worden getroffen. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is licht verschoven in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitatype: 6410

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 16Aa *Blauwgrasland*

pH: valt binnen de range van het ambitie type

Voedselrijkdom: te hoog, goed ontwikkelde vormen zijn matig-licht voedselarm met een productiviteit tussen 1000 en 4500 kg DS/ha*jaar

Nat schraalland/Bovenveengraslanden

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
H394	Schoonebekerveld	3.8	27.6	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	?	17.3	not measured	not measured
V44	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	5.1	84.4	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.2	13443.8	unknown
V60	Bargerveen	3.5	15.5	wel	groot	N-Oligotroof	P-Oligotroof	P-limitatie	9.3	10755.6	unknown
V43	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.7	16.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.2	4311.1	unknown
	Gemiddeld	4.3	36.0						8.2	4311.1	

Verzuring: de bemonsterde punten zijn zuur. De bodem is in de alle gevallen verzuringgevoelig. In een tweetal gevallen zijn er verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor verdere verzuring waarschijnlijk is;

Voedselrijkdom: Deze groep is zeer heterogeen met betrekking tot nutriëntenbeschikbaarheid: deels zijn de voorraden N en P in de bodem gemakkelijk beschikbaar, deels is dit in veel mindere mate het geval. De productiviteit soms beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, soms door de hoeveelheid P. Meetpunten met N-limitatie zijn gevoelig voor atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. Op basis van de gemeten productie kan één van de plekken gemiddeld als licht voedselrijk worden geclassificeerd, terwijl de zeer hoge productiviteit in een tweetal andere plekken als dubieus wordt ingeschat.

Vegetatiekundige omvang: zeer breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Beek en bron

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G376	Loonerdiep	5.4	52.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	2.8	not measured	not measured
V22	Drentsche Aa-gebied	4.9	24.0	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	5.1	6890.6	46.4
V23	Drentsche Aa-gebied	4.9	37.6	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.1	2971.9	unknown
	Gemiddeld	5.1	37.9						4.0	4931.3	46.4

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig zuur. De bodem is verzuring gevoelig en er zijn in twee van de drie gevallen verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor een verdere verzuring waarschijnlijk is.

Voedselrijkdom: De productiviteit valt binnen de categorie matig voedselrijk. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en in het geval van N vrij hoog. De productiviteit wordt beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor deze meetpunten gevoelig zijn voor veranderingen t.g.v. van atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. De hoeveelheid beschikbaar P is voldoende om ervoor te zorgen dat er bij toename van de N-beschikbaarheid geen P-beperking ontstaat en in dergelijke gevallen mag dan ook een toename van de productiviteit worden verwacht, waardoor met name het voorkomen van minder concurrentiekrachtige (rode lijst) soorten worden getroffen. De verhouding NH₃:NO₃ is licht verschoven in de richting van NH₃. Ook dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: Rompgemeenschap

Habitatype: niet gedefinieerd

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 16RG *Rompgemeenschap binnen de matig voedselrijke graslanden*

pH en Voedselrijkdom: niet bekend bij rompgemeenschappen

Droge heide

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
H305	Zeegse	4.4	17.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	12.3	not measured	not measured
H306	Molenduinen Zeegse	4.3	9.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	7.0	not measured	not measured
H309	Gasterense duinen	4.0	9.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	20.7	6096.9	27.0
H330	Witterzomer	4.5	16.8	wel	klein	N-Oligotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	9.8	2525.0	12.1
H339	Gasselte	4.8	73.8	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	2.8	not measured	not measured
H340	Drouwen zuides	4.4	96.5	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P-limitatie	8.9	2931.3	unknown
H342	bosw. Smilde	4.2	7.6	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.8	not measured	not measured
H362	bosw. Smilde	4.2	55.1	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	P-limitatie	5.2	2468.8	unknown
H367	bosw. Sleenerzand	3.8	4.8	wel	klein	N-Eutroof	P-Mesotroof	P-limitatie	4.0	22662.5	77.7
H378	Odoornerdennen	3.9	20.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	co-limitatie	5.1	915.6	unknown
H379	Odoornerdennen	4.6	14.6	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	5.4	2675.0	unknown
H384	Valtherbos	4.3	3.6	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.1	2031.3	34.5
H388	Emmerschans	3.4	10.0	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	co-limitatie	2.6	1056.3	unknown
H501	Valthe Noorderveld	4.5	8.2	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P-limitatie	8.6	1562.5	unknown
	Gemiddeld	4.2	24.9						6.9	2473.6	37.8

Verzuring: de bemonsterde punten zijn gemiddeld zuur, waarbij enkele monsters matig zuur dan wel sterk zuur zijn. De bodem is in alle gevallen verzuringsgevoelig maar een verdere verzuring is in vrijwel alle gevallen niet waarschijnlijk omdat er geen verzurende stoffen ter plekke aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht voedselrijk worden geclassificeerd, met enkele afwijkingen in beide richtingen. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien betrekkelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P, waardoor deze meetpunten minder gevoelig lijken voor veranderingen in de beschikbaarheid van N t.g.v. van atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. Hierbij moet overigens worden bedacht dat het optreden van P-limitatie juist het gevolg is van een (voor dit vegetatietype) overmaat aan beschikbaar N. Een van de gevolgen van dit onder zure omstandigheden overvloedig beschikbare N is dat de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitatype: 4030

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 20Aa01 *Associatie van Struikhei en Stekelbrem*

pH: is iets aan de hoge kant voor dit type

Voedselrijkdom: te hoog voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha*jaar.

Vochtige heide

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
H300	Looakkers Langelo	4.53	47.7	niet direkt	klein	N-Oligotroof	P-Eutroof	N-limitatie	49.5	3887.5	unknown
H301	Spekveen	4.98	21.8	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	co-limitatie	12.5	13430.6	62.2
H320	bosw. Gieten	4.48	12.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	0	4.1	not measured	not measured
H331	Kyllotsbos	4.16	88.3	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	P-limitatie	5.1	5940.6	unknown
H332	Witterveld	4.43	46.1	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	0	6.3	not measured	not measured
H336	Meeuwenveen	4.18	16.6	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	4.9	4081.3	unknown
H337	Drouwenerveld	4.1	15.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	8.0	7306.3	unknown
H338	landgoed Meindersveen	4.49	9.1	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	5.4	1075.0	unknown
H341	bosw. Smilde	3.65	5.1	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	4.8	5262.5	unknown
H365	de Kijl, bosw. Sleenerzand	4.2	9.7	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.8	10629.9	66.9
H366	bosw. Sleenerzand de kijl	3.77	7.1	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	co-limitatie	1.0	6878.5	90.5
H389	Oosterbos	3.49	21.1	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	7.7	2256.3	unknown
H396	Doldersumerveld	5.49	74.9	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	4.7	2318.8	17.0
H397	bosw. Appelscha	4.22	9.0	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.0	3268.8	unknown
H398	Scharreveld	5.09	79.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	2.3	4603.1	28.4
H399	Scharreveld	4.11	18.1	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	P-limitatie	1.4	3212.5	10.1
H403	Dwingelderveld	3.93	14.6	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	6.6	3362.5	7.4

H404	Dwingelderveld	3.87	9.0	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	1.8	4506.3	unknown
H405	Dwingelderveld bosw. Hooghalen,	4.33	10.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	7.3	3875.0	unknown
H414	Smalbroekenplas bosw. Hooghalen,	4.88	19.2	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.3	6216.7	55.8
H415	Heuvingerzand	4.13	11.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	4.7	9400.3	44.9
H418	Reyntjesbos Orvelte	4.46	17.6	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P-limitatie	7.4	4244.4	48.2
H419	Dwingelderveld	3.87	4.3	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	P-limitatie	6.2	3743.8	unknown
H502	Oosterbos	3.88	32.6	wel niet	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	2.9	3581.3	unknown
L388	Oosterbos	5.43	59.8	direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	P-limitatie	0.2	726.0	unknown
V45	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.43	8.3	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	2.6	11142.2	unknown
V47	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.37	0.0	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	6.9	17066.7	unknown
V50	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.13	5.4	wel niet	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	1.8	3911.1	unknown
V51	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	5.01	34.2	direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	12.4	1609.0	unknown
V52	Mantingerzand	4.13	9.4	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	0	4.7	4381.3	100.0
V53	Mantingerzand	4.8	71.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	8.1	12044.4	unknown
V54	Mantingerzand	4.21	18.0	wel niet	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	6.4	2311.1	unknown
V55	Mantingerzand	5.49	72.5	direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	8.4	3137.5	unknown
V56	Mantingerzand	4.79	67.4	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	5.3	3712.5	unknown
V61	Dwingelderveld	4.4	17.4	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	5.1	8533.3	unknown
V62	Dwingelderveld	4.05	8.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	2.1	10200.0	unknown
V63	Dwingelderveld	4.19	7.9	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.9	6688.9	unknown
V64	Dwingelderveld	4.23	8.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.0	2981.3	unknown
V65	Dwingelderveld	3.82	8.7	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	P-limitatie	4.5	9644.4	unknown
V66	Dwingelderveld	4.26	11.1	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	4.8	9066.7	unknown

V67	Dwingelderveld	5.5	54.6	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	8.7	5581.3	unknown
V68	Dwingelderveld	6.08	75.7	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	12.8	6750.0	unknown
V69	Dwingelderveld	4.06	7.4	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	2.9	11200.0	unknown
V70	Dwingelderveld	3.8	7.4	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	4.1	14533.3	unknown
V71	Dwingelderveld	3.74	4.6	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	15.5	13644.4	71.7
V72	Dwingelderveld	3.79	10.4	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	11.2	8311.1	unknown
	Gemiddeld	4.4	25.4						8.3	4945.8	50.2

Verzuring: de bemonsterde punten zijn gemiddeld zuur, met een zekere spreiding tussen matig zuur en sterk zuur. De bodem is in vrijwel alle gevallen verzuringsgevoelig maar in 2/3 van de gevallen wordt een verdere verzuring niet waarschijnlijk geacht omdat er geen verzurende stoffen aanwezig zijn. In ca. 30% is dit echter niet het geval en kan er – zeker bij droogvallen en bijbehorende oxidatie van Sulfiden- verdere verzuring optreden

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht voedselrijk worden geclassificeerd, met enkele afwijkingen in beide richtingen. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien betrekkelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P, waardoor deze meetpunten minder gevoelig lijken voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. Hierbij moet worden bedacht dat het optreden van P-limitatie juist het gevolg is van een (voor dit vegetatietype) overmaat aan beschikbaar N. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is bij ongeveer de helft van de gevallen verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitatype: 4010A

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 11Aa02 *Ericetum tetralicis*

pH: valt binnen de range

Voedselrijkdom: te hoog voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha*jaar.

Droog bos met produktie

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
L419	Norg Oosterduinen	3.25	7.2	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	P-limitatie	7.4	1587.5	35.4
L438	Pelincksbos	3.36	12.7	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	13.7	3475.0	32.6
L490	bosw. Gieten/Borger	3.59	3.1	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.4	4814.5	96.3
L514	boswachterij Smilde	3.52	4.8	wel	klein	N-Oligotroof	P-Mesotroof	co-limitatie	9.1	12.1	95.6
L518	Kyllotsbos	3.11	12.9	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	P-limitatie	6.8	436.0	unknown
L521	boswachterij Hooghalen	3.83	2.9	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	?	2.1	not measured	not measured
L523	boswachterij Grolloo	4	7.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.1	295.0	21.0
L531	boswachterij Schoonloo	3.66	3.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	5.5	not measured	not measured
L538	Westerbork	3.46	12.7	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	co-limitatie	8.9	509.0	unknown
L547	boswachterij Schoonloo	3.58	5.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	12.4	1.8	unknown
L551	boswachterij Exloo	3.55	5.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	3.5	not measured	not measured
L571	boswachterij Sleenerzand	3.52	5.2	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.3	199.0	unknown
L608	Emmerdennen	3.83	10.7	wel	klein	N-Oligotroof	P-Mesotroof	?	11.2	not measured	not measured
L615	Valtherbos	3.55	9.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	4.9	1201.6	99.9
	Gemiddeld	3.6	7.3						6.9	1253.2	63.5

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle sterk zuur. De bodem is in alle gevallen verzuringsgevoelig maar in 2/3 van de gevallen wordt een verdere verzuring niet waarschijnlijk geacht omdat er geen verzurende stoffen aanwezig zijn; in het overige derde deel is dat wel het geval.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moeten de meeste bemonsterde plekken als matig voedselarm tot licht voedselrijk worden geclassificeerd. Een aantal meetpunten liggen duidelijk lager, met extreme lage productiecijfers voor de kruidlaag. In verschillende van dergelijke gevallen heeft de moslaag een hoge bedekking en vermoedelijk ook een hoge(re) productiviteit maar dat is helaas in lang niet alle gevallen gemeten. De voorraden N en P in de bodem zijn in het merendeel van de onderzochte plekken gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien tamelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit in iets meer dan de helft van de gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P, in de rest is sprake van N-limitatie. De gevoeligheid voor veranderingen in de beschikbaarheid van N verschilt daarmee van punt tot punt. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is bij ongeveer de helft van de gevallen verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Dennen-, eiken- en beukenbos

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
L445	Annen	3.75	16.9	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	10.1	692.0	unknown
L452	Gieten	3.33	8.8	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	13.1	not measured	not measured
L459	de Slokkert Balloerveld	3.64	11.0	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	?	12.4	not measured	not measured
L478	Drouwenerzand	3.96	61.8	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	2.6	1.4	unknown
L537	Reyntjesbos Orvelte	3.59	10.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.8	490.5	unknown
L618	Valtherbos	3.45	6.5	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	6.1	1237.5	unknown
L625	Hunzebos bij Exloo	3.36	5.1	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	5.4	1.5	unknown
L645	Peest	4.02	10.0	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	co-limitatie	2.5	98.5	unknown
L726	Leggelderveld	3.52	8.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	co-limitatie	3.2	12.5	unknown
L729	boswachterij Smilde	3.77	5.8	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P-limitatie	10.2	48.6	56.8
	Gemiddeld	3.6	14.4						7.0	322.8	56.8

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle sterk zuur. De bodem is in alle gevallen verzuring gevoelig maar in slechts 3 gevallen wordt een verdere verzuring waarschijnlijk geacht omdat er elders geen verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen alle bemonsterde plekken als zeer voedselarm worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar voor P absoluut gezien laag, voor N is dat minder het geval. Op basis van in de vegetatie gemeten

N:P ratio's lijkt de productiviteit in een aantal gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P, in een aantal gevallen door N. De in het algemeen verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: vrij breed, onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Beuken-Zomereikenbos*, al dan niet met Hulst

Habitatype: 9120

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 42Aa *Fago-Quercetum*

pH: valt binnen het optimum van dit type

Voedselrijkdom: valt binnen het optimum van dit type.

Vochtig bos met produktie

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
L418	Norg Oosterduinen	3.3	11.7	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	8.1	154.1	unknown
L458	Boerbos Rolde	3.1	14.2	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	9.4	1207.0	unknown
L501		3.9	7.3	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	3.5	not measured	not measured
L534	boswachterij Schoonloo	3.6	5.7	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	8.5	3.4	unknown
L560	boswachterij Exloo	3.8	8.4	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	co-limitatie	3.2	3233.7	99.9
L575	boswachterij Sleenerzand	3.5	9.2	wel	groot	N-Hypertroof	P-Eutroof	?	5.5	not measured	not measured
L613	Emmerdennen	3.6	11.5	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	co-limitatie	10.4	2226.8	99.8
L628	bosw. Odoorn	3.8	4.9	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	?	3.1	not measured	not measured
	Gemiddeld	3.6	9.1						6.5	1365.0	99.9

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle sterk zuur. De bodem is in alle gevallen verzuringgevoelig maar in 2/3 van de gevallen wordt een verdere verzuring niet waarschijnlijk geacht omdat er geen verzurende stoffen aanwezig zijn; in het overige derde deel is dat wel het geval.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moeten de meeste bemonsterde plekken als matig voedselarm worden geclassificeerd. Een aantal meetpunten liggen duidelijk lager, met extreme lage productiecijfers voor de kruidlaag. In de gevallen waar de peak standing crop van de moslaag is bepaald vormt deze het overgrote deel van de productiviteit maar dat is helaas in de meeste gevallen niet gemeten. De voorraden N en P in de

bodem zijn in vrijwel alle onderzochte plekken gemakkelijk mineraliseerbaar en niet zeer laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit in iets van dan de helft van de gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P, in de rest is sprake van N-limitatie. De gevoeligheid voor veranderingen in de beschikbaarheid van N verschilt daarmee van punt tot punt. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is bij het overgrote deel van de gevallen verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Rivier- en beekbegeleidend bos

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
L448	Gasterense holt	3.77	19.2	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.3	3.5	unknown

Verzuring: het bemonsterde punt is sterk zuur. De bodem is verzuring gevoelig een verdere verzuring wordt waarschijnlijk geacht omdat er bovendien verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moet de monsterplek als extreem voedselarm worden geclassificeerd. Helas is de peak standing crop van de moslaag niet bepaald, vermoedelijk vormt deze het overgrote deel van de productiviteit. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar wel laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit te worden beperkt door de hoeveelheid N terwijl er voldoende P aanwezig is om in geval van een verhoogde N-beschikbaarheid niet als beperking voor toenemende productiviteit op te treden. Het meetpunt is daarmee gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ ligt sterk aan de kant van NO_3 .

Veg Vegetatiekundige omvang: vrij breed, onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)*.

Habitattype: 91E0C

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 39Aa02 *Carici elongatae-Alnetum*

pH: sterk verzuurd, optimale vormen komen alleen bij beduidend hogere pH's voor: 4.5 – 6 en hoger

Voedselrijkdom: Veel te laag voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit > 7500 kg DS/ha*jaar.

Hoog- en Laagveenbos/Hoogveenbos

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
L429	Veenhuizen	3.59	13.5	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	?	7.3	not measured	not measured
L434	Bankenbosch Veenhuizen	3.84	7.9	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	6.2	737.0	unknown
L436	Bankenbosch Veenhuizen	3.74	9.7	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	co-limitatie	13.5	1551.5	11.5
L437	Meesterwijk	3.35	45.8	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	15.5	0.6	unknown
L604	Oosterbos	3.15	22.2	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	10.7	3831.3	unknown
	Gemiddeld	3.5	19.8						10.6	1144.3	11.5

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle sterk zuur. De bodem is in vrijwel alle gevallen verzuringgevoelig. In de meeste gevallen wordt een verdere verzuring waarschijnlijk geacht omdat er verzurende stoffen in de bodem ter plekke aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moeten de meeste bemonsterde plekken als matig voedselarm worden geclassificeerd. Een aantal meetpunten liggen duidelijk lager, met extreme lage productiecijfers voor de kruidlaag. Vermoed wordt dat het overgrote deel van de productiviteit hier door de moslaag wordt bepaald maar dat is helaas in de meeste gevallen niet gemeten. De voorraden N en P in de bodem zijn in vrijwel alle onderzochte plekken gemakkelijk mineraliseerbaar en in de gevallen waar sprake is van een organische bodem hoog (P) tot zeer hoog (N). Op basis

van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt er in de helft van de gevallen sprake te zijn van N-limitatie, in de overige gevallen van P-limitatie. De gevoeligheid voor veranderingen in de beschikbaarheid van N verschilt daarmee van punt tot punt. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ ligt bij de organische bodems bij NO_3 , bij de minerale bodems daarentegen is hij verschoven in de richting van NH_3 . In dergelijke gevallen is er sprake van een bedreiging van minder algemene en zeldzame soorten die vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Vegetatiekundige omvang: : vrij breed, onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Berkenbroekbossen*.

Habitatype: 91D0

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 40Aa01 *Erico-Betuletum pubescentis*

pH: valt binnen het optimum van dit type

Voedselrijkdom: iets te hoog voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha*jaar.

Hoog- en Laagveenbos/Laagveenbos

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
C647	Het Waal (Leekstermeergebied)	6.1	84.1	niet direkt	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.5	1033.5	unknown

Verzuring: het bemonsterde punten is zwak zuur. De bodem is niet verzuringgevoelig waardoor een verdere verzuring niet waarschijnlijk wordt geacht.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie wordt de bemonsterde plek als matig voedselarm geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en hoog (P) tot zeer hoog (N). Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio lijkt er sprake te zijn van N-limitatie terwijl er voldoende P aanwezig is om in geval van een verhoogde N-beschikbaarheid niet als beperking voor toenemende productiviteit op te treden. Het meetpunt is daarmee gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. De verhouding NH₃:NO₃ ligt sterk aan de kant van NO₃.

Vegetatiekundige omvang: : vrij breed, onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Elzenbroekbos*.

Habitatype: 91E0C

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 39Aa02 *Carici elongatae-Alnetum*

pH: valt binnen het optimum van dit type

Voedselrijkdom: Veel te laag voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit tussen 4500 en 11000 kg DS/ha*jaar.

Rivier- en moeraslandschap

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
V46	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	5.74	95.9	wel	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	4.7	2700.0	Unknown

Verzuring: het bemonsterde punt is zwak zuur. De bodem is verzuringgevoelig maar een verdere verzuring wordt niet waarschijnlijk geacht omdat er geen verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moet de monsterplek als licht voedselrijk worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar beide zeer laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N. Gegeven de kleine P-voorraad wordt in geval van een verhoogde N-beschikbaarheid verwacht dat de productiviteit door P gelimiteerd zal worden. Het meetpunt lijkt daarmee minder gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ ligt sterk aan de kant van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Hoogveen

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
H393	Bargerveen	3.9	24.0	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	5.9	4275.0	unknown
H395	Schoonebekerveld	4.1	36.0	wel	groot	N-Oligotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	22.1	5868.8	unknown
V01	Fochteloërveen	4.5	44.7	niet direkt	klein	N-Oligotroof	P-Mesotroof	?	30.5	5671.9	100.0
V02	Fochteloërveen	4.4	31.2	niet direkt	klein	N-Oligotroof	P-Mesotroof	?	40.6	5650.0	100.0
V03	Fochteloërveen	3.8	34.7	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	?	9.5	6687.5	100.0
V04	Fochteloërveen	3.9	9.8	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	?	11.2	5606.3	100.0
V05	Fochteloërveen	4.2	30.1	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	31.2	7331.3	71.5
V06	Fochteloërveen	3.8	34.5	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	?	5.6	6156.3	100.0
V07	Fochteloërveen	4.4	27.4	niet direkt	klein	N-Ombrotroof	P-Mesotroof	?	55.4	1806.3	100.0
V08	Fochteloërveen	4.3	29.4	niet direkt	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	?	47.0	3318.8	100.0
V48	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.2	9.3	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	0.8	7377.8	unknown
V49	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	4.2	7.7	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	2.4	6311.1	unknown
V57	Bargerveen	4.4	26.0	niet direkt	klein	N-Ombrotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	81.4	12044.4	unknown
V58	Bargerveen	4.5	0.0	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	44.5	23277.8	unknown
V59	Bargerveen	3.3	5.2	wel	groot	N-Oligotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	5.2	25377.8	unknown

V73	Witterveld	3.4	19.4	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	6.0	6933.3	unknown
V74	Witterveld	3.7	6.8	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P-limitatie	6.8	10533.3	unknown
V75	Witterveld	3.9	22.0	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P-limitatie	7.0	17044.4	unknown
	Gemiddeld	4.0	22.1						23.0	5237.2	96.4

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle zuur, en meerdere sterk zuur. De bodem is in de meeste gevallen niet gebufferd en een verdere verzuring wordt waarschijnlijk geacht omdat er ter plekke verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht-matig voedselrijk worden geclassificeerd, met enkele afwijkingen in beide richtingen. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien betrekkelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P, waardoor deze meetpunten minder gevoelig lijken voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. In het geval van hoogvenen is echter bekend dat het optreden van P-limitatie juist het gevolg is van een voor dit vegetatietype overmaat aan beschikbaar N (Aerts et al. 1992). De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is bij ongeveer de helft van de gevallen verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitattype: 7110/7120 *Actieve hoogvenen/herstellende hoogvenen*

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 10Aa/11Ba *Sphagno-Rhynchosporium/Erico-Sphagnetum*

pH: valt binnen het optimum van de goed ontwikkelde vorm

Voedselrijkdom: Te hoog voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha*jaar.

Moeras

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
G301	Peizer- en Eeldermeden	5.11	43.1	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.8	4671.9	unknown
G302	Peizer- en Eeldermeden	4.86	33.3	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.1	2281.3	1.6
G309	polder Matsloot	5.02	62.3	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.1	1981.3	0.9
G390	Spijkerboor hooilanden	5.38	70.4	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.5	3384.4	unknown
P060	Leekstermeergebied	5.59	31.7	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.2	1306.3	unknown
P064	Leekstermeergebied	4.71	54.0	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	co-limitatie	0.7	2187.5	unknown
	Gemiddeld	5.1	49.1						1.1	2635.4	1.3

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle matig zuur. De bodem is in alle gevallen goed gebufferd en een verdere verzuring is onwaarschijnlijk wegens het ontbreken van verzurende stoffen.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken als matig voedselarm-licht voedselrijk worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en de totale voorraden aan beide elementen zijn betrekkelijk hoog. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's wordt de productiviteit in de meeste gevallen door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor deze meetpunten

gevoelig lijken voor veranderingen in de beschikbaarheid van N t.g.v. atmosferische depositie of mineralisatie. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al. De huidige situatie betreft vooral vochtige en natte graslanden

Trilveen

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basenverzadiging (%)	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)	Percentage mossen
P066	Peizer- en Eeldermeden	5.43	61.3	niet direct	klein	N-Hypertroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.3	3075.0	unknown

Verzuring: de bemonsterde plek is zwak zuur en flink gebufferd. Een verdere verzuring wordt onwaarschijnlijk geacht omdat er ter plekke geen verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kan de bemonsterde plek als licht voedselrijk worden geclassificeerd. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio is er sprake van N-beperking bij de biomassa productie. De totale hoeveelheid N en P is hoog. Hierdoor zijn deze meetpunten gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N door bijvoorbeeld atmosferische depositie of mineralisatie. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is ongeveer 1.

Vegetatiekundige omvang: smal, redelijk duidelijk gedefinieerd

Habitatype: 7140

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 09Aa/09Ba *Carici curtae-Agrostietum caricetosum/Scorpidio-Caricetum diandrae*

pH: Valt binnen de marge van het ambitietype, zij het alleen in die van de zuurdere variant (09Aa vlg. Schaminée et al.)

Voedselrijkdom: Valt binnen het optimum van het ambitietype.

Voorlopige conclusies

In het onderstaande wordt een korte samenvatting gegeven van de belangrijkste aandachtspunten per ambitie/sub-ambitietype. Tussen haakjes staat aangegeven het bijbehorende habitatype. Met nadruk wordt er op gewezen dat het onderstaande geen diepgaande interpretaties betreft doch slechts eerste indrukken

GRASLANDEN

Droog schraalgrasland (H6230). Bodemchemisch lijken hier op het moment niet veel problemen te zijn, zij het de anorganische stikstof vooral in de vorm van NH_3 is. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De standplaats is gevoelig voor N-depositie.

Kruiden en faunarijk grasland (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de zeer brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Een deel van de standplaatsen is verzuringsgevoelig, in enkele gevallen wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaats is gevoelig voor N-depositie.

Vochtig weidevogelgrasland (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Bodemchemisch lijken hier op het moment niet veel problemen te zijn, zij het de anorganische stikstof vooral in de vorm van NH_3 is. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Nat schraalland/Dotterbloemgrasland van Beekdalen (niet gedefinieerd als Habitatype). Bodemchemisch lijken hier op het moment niet veel problemen te zijn, zij het de productiviteit veel lager is dan die van typische Dotterbloemhooilanden. Een verdere ontwikkeling naar schrale varianten lijkt dan ook waarschijnlijk.

Nat schraalland/Schraal Dotterbloemgrasland (niet gedefinieerd als Habitatype). Bodemchemisch lijken hier op het moment niet veel problemen te zijn, zij het de productiviteit wat hoger is dan die van typische schrale Dotterbloemhooilanden. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De standplaats is licht gevoelig voor N-depositie. Een beperkt aantal gebieden zijn verzuringsgevoelig, in enkele gevallen wordt ook een verdergaande verzuring verwacht.

Nat Schraalland (H6410). Een deel van de standplaatsen is verzuringsgevoelig, in enkele gevallen wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn gevoelig voor N-depositie. Ook is er een lichte verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De productiviteit is duidelijk flink hoger dan die van typische schraallanden. Ook dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Nat schraalland/Bovenveengraslanden (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, in enkele gevallen wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie.

Beek en Bron (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, er wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

HEIDES

Zand- en Kalklandschap (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de zeer brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, er wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Zandverstuiving (H2330). Bodemchemisch lijkt het grootste probleem te zijn dat de anorganische stikstof vooral in de vorm van NH_3 is. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De productiviteit is veel hoger dan in goed ontwikkelde referenties. Ook dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Droge Heide (H4030). Bodemchemisch lijkt het grootste probleem te zijn dat de anorganische stikstof vooral in de vorm van NH_3 is. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De productiviteit is veel hoger dan in goed ontwikkelde referenties. Ook dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vochtige heide (H4010A). Vrijwel alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, in een deel van de plekken wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De productiviteit is hoger dan in goed ontwikkelde referenties. Ook dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

BOSSEN

Droog bos met productie (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Vrijwel alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, maar in een groot deel van de plekken wordt geen verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Dennen-, Eiken en Beukenbos (H9120). Vrijwel alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, maar in een groot deel van de plekken wordt geen verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn beperkt gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. Verder liggen de waarden van dit type bos binnen de grenzen van goed ontwikkelde referenties.

Vochtig bos met produktie (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Vrijwel alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, maar in een groot deel van de plekken wordt geen verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Rivier- en Beekbegeleidend bos (H91EOC). De monsterplek zijn verzuringsgevoelig, en er wordt daar verdergaande verzuring verwacht. De standplaats is gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De productiviteit is veel lager dan die van typische referenties. Een verdere ontwikkeling naar een schrale, soortenarme variant lijkt dan ook waarschijnlijk.

Hoog- en Laagveenbos/Hoogveenbos (H91D0). Alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, er wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De productiviteit is iets hoger dan in goed ontwikkelde referenties. Dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Hoog- en Laagveenbos/Laagveenbos (H91EOC). Bodemchemisch lijken hier op het moment weinig problemen te zijn. Wel lijkt er sprake van een zeer duidelijke verdroging, waardoor de productiviteit veel te hoog is in vergelijking met goed ontwikkelde referenties. Dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

MOERASSEN EN VENEN

Rivier- en moeraslandschap (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Op de onderzochte standplaats is

er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Hoogveen (H7110/7120). Bodemchemisch lijken hier op het moment weinig problemen te zijn. Wel is er bij ongeveer de helft van de onderzochte sites een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 te zien. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Moeras (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Alle standplaatsen zijn gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden.

Trilveen (H7140). Bodemchemisch lijken hier op het moment weinig problemen te zijn. Wel ligt de pH lager dan goed ontwikkelde soortenrijke referenties. Een ontwikkeling naar een licht-zure variant wordt dan ook waarschijnlijk geacht.

Geciteerde literatuur

- Aerts, R., Wallen, B. & Malmer, N. 1992. Growth-limiting nutrients in Sphagnum-dominated bogs subject to low and high atmospheric nitrogen supply. *J. Ecol.* 80: 131-140.
- Brown (1943) A rapid method of determining exchangeable H and total exchangeable bases of soil, *Soil Science* 56 353-357.
- De Graaf, M.C.C., Bobbink, R., Smits, N.A.C., van Diggelen, R., Roelofs, J.G.M., 2009. Biodiversity, vegetation gradients and key biogeochemical processes in the heathland landscape. *Biological Conservation* 142: 2191-2201.
- Grootjans, A.P., Van Diggelen, R., Kemmers, R.H. & Succow, M. 1991. The hydro-ecological history of a calciphilous fen: the case study of the Lieper Posse (Eastern Germany). *Phytocoenosis* 3: 263-272.
- Houba, V.J.G., van der Lee, J.J., Novozamsky, I & Walinga, I., 1989. *Soil and plant analysis. Part 5 – Soil Analysis procedures*. Wageningen University, Wageningen.
- Koerselman, W. & Meuleman A.F.M. 1996. The Vegetation N:P Ratio: a New Tool to Detect the Nature of Nutrient Limitation *J. Appl. Ecol.* 33: 1441-1450.
- Liczner, Y., Schoenmaeckers, M., van Ballaer, B., Backx, H., van Pelt, D., van Diggelen, R., 2011. *Onderzoek van het ecologisch potentieel van graslanden in de regio Antwerpse Kempen*. Rapport Universiteit Antwerpen ECOBE 011-R140
- Pansu, M. & Gautheyrou, J. 2003. *Handbook of soil analysis*. Springer Verlag, Berlin.
- Runhaar, J., M.H. Jalink, H. Hunneman, J.P.M. Witte en S.M. Hennekens (2009). *Ecologische Vereisten Habitattypen*. Rapport KWR 09.018
- Schachtschabel, P., Blume, H.P., Brümmer, G., Hartge, K.H. & Schwertmann, U. 1998. *Lehrbuch der Bodenkunde 14e Auflage*. Enke Verlag, Stuttgart.
- Sims, J.T. 2000. Soil Test Phosphorus: Olsen P. Pp. 20-21 In: Pierzynski, G.M. (ed.), *Methods of Phosphorus Analysis for Soils, Sediments, Residuals, and Waters*. Southern Cooperative Series Bulletin No. 396, North Carolina State University.
- Succow, M. 1988. *Landschaftsökologische Moorkunde*. Gustav Fisher Verlag, Jena.
- Van der Elst D., 2006. *Verzuringproblematiek van natte schraallanden bij te lage grondwaterstanden. Onderzoek naar de gevoeligheid voor verzuring van Pyriet houdende bodems*. Rapport Open Universiteit Nederland/ Rijksuniversiteit Groningen.
- Verhagen, H.M.C., 2007. *Changing land use. Restoration perspectives of low production communities on agricultural fields after top soil removal*. Proefschrift RU Groningen.
- Zhang, H. & Kovar, J.L. 2000. Phosphorus Fractination. Pp. 50-95 In: Pierzynski, G.M. (ed.), *Methods of Phosphorus Analysis for Soils, Sediments, Residuals, and Waters*. Southern Cooperative Series Bulletin No. 396, North Carolina State University.

Bijlagen

- Bijlage 1. Algemene karakteristieken van de onderzochte meetpunten
- Bijlage 2. pH en fysische kenmerken van de genomen bodemmonsters
- Bijlage 3. Stikstofkarakteristieken van de genomen bodemmonsters
- Bijlage 4. Fosforkarakteristieken van de genomen bodemmonsters
- Bijlage 5. Basenverzadiging
- Bijlage 6. Gevoeligheid voor verdere verzuring
- Bijlage 7. Karakteristieken van de genomen vegetatiemonsters

Bijlage 1.

Algemene karakteristieken van de onderzochte meetpunten

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
H394	Schoonebekerveld	266615.0	520056.0	31-aug-10		Zand- en kalklandschap
V44	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	216882.0	546643.0	29-aug-10		Zand- en kalklandschap
V60	Bargerveen	267938.0	520877.0	17-aug-10		Zand- en kalklandschap
V43	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	216153.0	549027.0	18-aug-10		Zandverstuiving
G391	Duunsche landen	247404.0	564578.0	24-jun-10		Droog schraalgrasland
G304	Schelfhorst	232695.0	575935.0	20-aug-10		Kruiden- en faunarijk grasland
G308	polder Lappenvoort	235868.0	572879.0	18-jun-10		Kruiden- en faunarijk grasland
G343	Veenhuizen	224330.0	559509.0	2-sep-10		Kruiden- en faunarijk grasland
G351	Anloerdiepje	242237.0	562641.0	19-jun-10		Kruiden- en faunarijk grasland
P058	Leekstermeergebied	223421.8	576946.0	7-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland
P059	Leekstermeergebied	223477.8	576803.0	7-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland
P061	Leekstermeergebied	224659.9	576124.7	7-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland
P062	Leekstermeergebied	226059.7	577048.6	7-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland
P063	Leekstermeergebied	226094.0	577201.1	7-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland
P065	Leekstermeergebied	228290.2	577521.5	8-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland
V18	Drentsche Aa-gebied	237731.0	559037.0	15-jul-10		Kruiden- en faunarijk grasland

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTEREMER	AMBITIE
G321	Bunnerveen	230999.0	568879.0	18-jun-10		Vochtig weidevogelgrasland
G303	Peizer- en Eeldermeden	230924.0	576441.0	16-jun-10		Nat schraalland
G305	Friesche veen	234873.0	575672.0	1-sep-10		Nat schraalland
G318	Oostervoortse diep	227805.0	569325.0	17-jun-10		Nat schraalland
G319	Oostervoortse diep	228035.0	568848.0	17-jun-10		Nat schraalland
G324	Roeghoorn Oostervoortse diep	228858.0	567110.0	18-jun-10		Nat schraalland
G325	Oostervoortse diep	227065.0	568956.0	17-jun-10		Nat schraalland
G326	Oostervoortse diep	226449.0	569324.0	17-jun-10		Nat schraalland
G327	Oostervoortse diep	226236.0	568896.0	17-jun-10		Nat schraalland
G328	Oostervoortse diep	225716.0	569226.0	17-jun-10		Nat schraalland
G346	Schipborgse diep	240439.0	565938.0	19-jun-10		Nat schraalland
G347	Schipborgse diep	240527.0	565546.0	19-jun-10		Nat schraalland
G348	Schipborgse diep	240545.0	564416.0	19-jun-10		Nat schraalland
G359	Gasterense diep	240686.0	560494.0	19-jun-10		Nat schraalland
G364	Gasterense diep	241301.0	559786.0	20-jun-10		Nat schraalland
G370	Ossebroeken Rolderdiep	240533.0	558075.0	20-jun-10		Nat schraalland
G380	Loonerdiep	237005.0	557269.0	20-jun-10		Nat schraalland
G385	Anderse diep (Westerlanden)	242317.0	556231.0	20-jun-10		Nat schraalland
G417	Mantingerbos en weiden	237310.0	536694.0	24-jun-10		Nat schraalland
G423	Bargerveen, Oosteindseven	263128.0	520434.0	23-jun-10		Nat schraalland

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
G424	Bargerveen, Schoonebekerveld	265018.0	520087.0	23-jun-10		Nat schraalland
G425	Bargerveen, Oosteindse landen	266463.0	520048.0	23-jun-10		Nat schraalland
G426	Bargerveen, Oosteindse landen	267510.0	520069.0	23-jun-10		Nat schraalland
G450	Ossebroeken Rolderdiep	240481.0	558760.0	20-jun-10		Nat schraalland
P067	Peizer- en Eeldermeden	229907.7	576989.5	8-jul-10		Nat schraalland
P068	Peizer- en Eeldermeden	230663.7	574581.8	8-jul-10		Nat schraalland
P069	Peizer- en Eeldermeden	230149.0	577145.9	8-jul-10		Nat schraalland
V09	Drentsche Aa-gebied	239160.0	569097.0	14-jul-10		Nat schraalland
V10	Drentsche Aa-gebied	238878.0	568973.0	14-jul-10		Nat schraalland
V11	Drentsche Aa-gebied	240607.0	563236.0	14-jul-10		Nat schraalland
V12	Drentsche Aa-gebied	240683.0	563307.0	14-jul-10		Nat schraalland
V13	Drentsche Aa-gebied	240757.0	560531.0	14-jul-10		Nat schraalland
V14	Drentsche Aa-gebied	240928.0	560572.0	14-jul-10		Nat schraalland
V15	Drentsche Aa-gebied	242527.0	559183.0	15-jul-10		Nat schraalland
V16	Drentsche Aa-gebied	242749.0	559155.0	15-jul-10		Nat schraalland
V17	Drentsche Aa-gebied	243058.0	559028.0	15-jul-10		Nat schraalland
V19	Drentsche Aa-gebied	238226.0	559357.0	15-jul-10		Nat schraalland
V20	Drentsche Aa-gebied	238342.0	559157.0	15-jul-10		Nat schraalland
V21	Drentsche Aa-gebied	238639.0	559040.0	15-jul-10		Nat schraalland
V24	Drentsche Aa-gebied	234048.0	552391.0	2-sep-10		Nat schraalland
V25	Drentsche Aa-gebied	234225.0	552253.0	2-sep-10		Nat schraalland

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
V26	Drentsche Aa-gebied	234639.0	551484.0	16-jul-10		Nat schraalland
V27	Drentsche Aa-gebied	242823.0	555625.0	16-jul-10		Nat schraalland
V28	Drentsche Aa-gebied	242815.0	555392.0	16-jul-10		Nat schraalland
V29	Elperstroomgebied	240909.0	545015.0	11-jul-10		Nat schraalland
V30	Elperstroomgebied	241039.0	545025.0	11-jul-10		Nat schraalland
V31	Elperstroomgebied	241165.0	544989.0	11-jul-10		Nat schraalland
V33	Elperstroomgebied	240586.0	543604.0	10-jul-10		Nat schraalland
V34	Elperstroomgebied	240740.0	543581.0	10-jul-10		Nat schraalland
V35	Elperstroomgebied	240989.0	543602.0	11-jul-10		Nat schraalland
V36	Elperstroomgebied	241040.0	543590.0	11-jul-10		Nat schraalland
G376	Loonediep	237178.0	558188.0	20-jun-10		Beek en bron
V22	Drentsche Aa-gebied	237050.0	557682.0	16-jul-10		Beek en bron
V23	Drentsche Aa-gebied	237101.0	557683.0	16-jul-10		Beek en bron
H305	Zeegse	240642.0	566328.0	1-sep-10		Droge heide
H306	Molenduinen Zeegse	240100.0	565755.0	1-sep-10		Droge heide
H309	Gasterense duinen	240683.0	562379.0	1-sep-10		Droge heide
H330	Witterzomer	229460.0	554555.0	19-aug-10		Droge heide
H339	Gasselte	248782.0	553929.0	19-aug-10		Droge heide
H340	Drouwen zuides	250225.0	551408.0	19-aug-10		Droge heide
H342	bosw. Smilde	220115.0	546082.0	21-aug-10		Droge heide
H362	bosw. Smilde	220412.0	543862.0	21-aug-10		Droge heide

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
H367	bosw. Sleenerzand	246386.0	541330.0	21-aug-10		Droge heide
H378	Odoornerdennen	253406.0	543085.0	23-aug-10		Droge heide
H379	Odoornerdennen	253598.0	542520.0	23-aug-10		Droge heide
H384	Valtherbos	256119.0	536908.0	23-aug-10		Droge heide
H388	Emmerschans	260577.0	535577.0	23-aug-10		Droge heide
H501	Valthe Noorderveld	254741.0	542041.0	27-aug-10		Droge heide
H300	Looakkers Langelo	226735.0	567864.0	1-sep-10		Vochtige heide
H301	Spekveen	225653.0	566967.0	1-sep-10		Vochtige heide
H320	bosw. Gieten	244496.0	555549.0	2-sep-10		Vochtige heide
H331	Kyllotsbos	227464.0	551295.0	19-aug-10		Vochtige heide
H332	Witterveld	229802.0	553232.0	20-aug-10		Vochtige heide
H336	Meeuwenveen	247500.0	551341.0	19-aug-10		Vochtige heide
H337	Drouwenerveld	246347.0	551643.0	19-aug-10		Vochtige heide
H338	landgoed Meindersveen	245279.0	550592.0	19-aug-10		Vochtige heide
H341	bosw. Smilde	220035.0	547138.0	21-aug-10		Vochtige heide
H365	de Kijl, bosw. Sleenerzand	245628.0	541832.0	21-aug-10		Vochtige heide
H366	bosw. Sleenerzand de kijl	245136.0	541809.0	21-aug-10		Vochtige heide
H389	Oosterbos	261698.0	534147.0	23-aug-10		Vochtige heide
H396	Doldersumerveld	213531.0	547405.0	24-aug-10		Vochtige heide
H397	bosw. Appelscha	215096.0	548999.0	31-aug-10		Vochtige heide
H398	Scharreveld	233800.0	539619.0	24-aug-10		Vochtige heide

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
H399	Scharreveld	235683.0	539661.0	24-aug-10		Vochtige heide
H403	Dwingelderveld	223034.0	533069.0	16-aug-10		Vochtige heide
H404	Dwingelderveld	226004.0	535176.0	16-aug-10		Vochtige heide
H405	Dwingelderveld	223147.0	536352.0	31-aug-10		Vochtige heide
H414	bosw. Hooghalen, Smalbroekenplas	237654.0	546500.0	27-aug-10		Vochtige heide
H415	bosw. Hooghalen, Heuvingerzand	234115.0	547244.0	27-aug-10		Vochtige heide
H418	Reyntjesbos Orvelte	239379.0	540438.0	24-aug-10		Vochtige heide
H419	Dwingelderveld	221077.0	535205.0	1-sep-10		Vochtige heide
H502	Oosterbos	262068.0	533730.0	23-aug-10		Vochtige heide
L388	Oosterbos	262068.0	533730.0	23-aug-10		Vochtige heide
V45	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	216523.0	547390.0	28-aug-10		Vochtige heide
V47	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	212945.0	545990.0	29-aug-10		Vochtige heide
V50	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	214054.0	546149.0	28-aug-10		Vochtige heide
V51	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	223049.0	544182.0	18-aug-10		Vochtige heide
V52	Mantingerzand	237590.0	533930.0	9-jul-10		Vochtige heide
V53	Mantingerzand	237850.0	534038.0	9-jul-10		Vochtige heide
V54	Mantingerzand	237953.0	533780.0	9-jul-10		Vochtige heide
V55	Mantingerzand	238234.0	533579.0	9-jul-10		Vochtige heide
V56	Mantingerzand	235448.0	533150.0	17-jul-10		Vochtige heide
V61	Dwingelderveld	221790.0	536165.0	18-jul-10		Vochtige heide
V62	Dwingelderveld	222010.0	535110.0	18-jul-10		Vochtige heide

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
V63	Dwingelderveld	221960.0	533720.0	18-jul-10		Vochtige heide
V64	Dwingelderveld	222890.0	534600.0	18-jul-10		Vochtige heide
V65	Dwingelderveld	223334.0	534040.0	16-aug-10		Vochtige heide
V66	Dwingelderveld	223488.0	533683.0	16-aug-10		Vochtige heide
V67	Dwingelderveld	224359.0	536371.0	17-jul-10		Vochtige heide
V68	Dwingelderveld	224809.0	536110.0	17-jul-10		Vochtige heide
V69	Dwingelderveld	224730.0	534930.0	16-aug-10		Vochtige heide
V70	Dwingelderveld	224875.0	534260.0	17-jul-10		Vochtige heide
V71	Dwingelderveld	224654.0	533685.0	17-jul-10		Vochtige heide
V72	Dwingelderveld	225743.0	535548.0	17-jul-10		Vochtige heide
L419	Norg Oosterduinen	227901.0	566379.0	28-jun-10		Droog bos met produktie
L438	Pelincksbos	229696.0	556377.0	28-jun-10		Droog bos met produktie
L490	bosw. Gieten/Borger	245630.0	551726.0	4-jul-10		Droog bos met produktie
L514	boswachterij Smilde	221030.0	547461.0	2-jul-10		Droog bos met produktie
L518	Kyllotsbos	227056.0	550922.0	2-jul-10		Droog bos met produktie
L521	boswachterij Hooghalen	237203.0	548776.0	2-jul-10		Droog bos met produktie
L523	boswachterij Grolloo	240049.0	548947.0	2-jul-10		Droog bos met produktie
L531	boswachterij Schoonloo	241764.0	545348.0	3-jul-10		Droog bos met produktie
L538	Westerbork	236320.0	541188.0	26-jun-10		Droog bos met produktie
L547	boswachterij Schoonloo	244320.0	547191.0	26-jun-10		Droog bos met produktie
L551	boswachterij Exloo	251272.0	548278.0	26-jun-10	Droog bos met produktie	

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
L571	boswachterij Sleenerzand	245957.0	541328.0	27-jun-10		Droog bos met produktie
L608	Emmerdennen	257630.0	534562.0	27-jun-10		Droog bos met produktie
L615	Valtherbos	255735.0	536868.0	27-jun-10		Droog bos met produktie
L445	Annen	244589.0	563157.0	1-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L452	Gieten	247301.0	560229.0	1-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L459	de Slokkert Balloerveld	240262.0	557655.0	2-sep-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L478	Drouwenerzand	249796.0	554012.0	4-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L537	Reyntjesbos Orvelte	239284.0	540405.0	26-jun-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L618	Valtherbos	256208.0	538311.0	28-jun-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L625	Hunzebos bij Exloo	254663.0	543355.0	3-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L645	Peest	228545.0	563963.0	4-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L726	Leggelderveld	223561.0	543420.0	3-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L729	boswachterij Smilde	217173.0	548155.0	3-jul-10		Dennen-, eiken- en beukenbos
L418	Norg Oosterduinen	227190.0	565734.0	28-jun-10		Vochtig bos met produktie
L458	Boerbos Rolde	239287.0	555969.0	28-jun-10		Vochtig bos met produktie
L501	Grolloerveld	244174.0	549337.0	1-jul-10		Vochtig bos met produktie
L534	boswachterij Schoonloo	241533.0	543495.0	3-jul-10		Vochtig bos met produktie
L560	boswachterij Exloo	251975.0	545956.0	27-jun-10		Vochtig bos met produktie
L575	boswachterij Sleenerzand	246886.0	538013.0	27-jun-10		Vochtig bos met produktie
L613	Emmerdennen	257584.0	536491.0	27-jun-10		Vochtig bos met produktie
L628	bosw. Odoorn	252068.0	543884.0	3-jul-10		Vochtig bos met produktie

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
L448	Gasterense holt	241445.0	560687.0	1-jul-10		Rivier- en beekbegeleidend bos
C647	Het Waal (Leekstermeergebied)	228410.8	577295.7	8-jul-10		Hoog- en laagveenbos
L429	Veenhuizen	221662.0	561014.0	2-sep-10		Hoog- en laagveenbos
L434	Bankenbosch Veenhuizen	223091.0	559024.0	2-sep-10		Hoog- en laagveenbos
L436	Bankenbosch Veenhuizen	224854.0	558384.0	2-sep-10		Hoog- en laagveenbos
L437	Meesterwijk	225543.0	556647.0	28-jun-10		Hoog- en laagveenbos
L604	Oosterbos	263397.0	528792.0	27-jun-10		Hoog- en laagveenbos
V46	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	215365.0	547066.0	28-aug-10		Rivier- en moeraslandschap
H393	Bargerveen	268063.0	523693.0	17-aug-10		Hoogveen
H395	Schoonebekerveld	265087.0	520637.0	31-aug-10		Hoogveen
V01	Fochteloërveen	221296.0	559358.0	17-sep-10		Hoogveen
V02	Fochteloërveen	221508.0	559185.0	17-sep-10		Hoogveen
V03	Fochteloërveen	221930.0	558666.0	17-sep-10		Hoogveen
V04	Fochteloërveen	222092.0	557835.0	17-sep-10		Hoogveen
V05	Fochteloërveen	222039.0	557641.0	18-sep-10		Hoogveen
V06	Fochteloërveen	222155.0	557480.0	18-sep-10		Hoogveen
V07	Fochteloërveen	222912.0	556788.0	18-sep-10		Hoogveen
V08	Fochteloërveen	222855.0	556641.0	18-sep-10		Hoogveen
V48	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	213370.0	546297.0	28-aug-10		Hoogveen
V49	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	213574.0	546313.0	28-aug-10		Hoogveen
V57	Bargerveen	266281.0	524463.0	31-aug-10		Hoogveen

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
V58	Bargerveen	266684.0	524455.0	31-aug-10		Hoogveen
V59	Bargerveen	263992.0	522898.0	17-aug-10		Hoogveen
V73	Witterveld	230043.0	552561.0	20-aug-10		Hoogveen
V74	Witterveld	230500.0	553362.0	20-aug-10		Hoogveen
V75	Witterveld	230864.0	553233.0	20-aug-10		Hoogveen
G301	Peizer- en Eeldermeden	228651.0	578116.0	16-jun-10		Moeras
G302	Peizer- en Eeldermeden	230315.0	578116.0	20-aug-10		Moeras
G309	polder Matsloot	227841.0	578174.0	16-jun-10		Moeras
G390	Spijkerboor hooilanden	246871.0	565952.0	24-jun-10		Moeras
P060	Leekstermeergebied	224653.7	576214.9	7-jul-10		Moeras
P064	Leekstermeergebied	228249.7	577994.3	8-jul-10		Moeras
P066	Peizer- en Eeldermeden	229677.6	576090.5	8-jul-10		Trilveen
G306	Noord willemskanaal	236486.0	573073.0	18-jun-10		
V32	Elperstroomgebied	240473.0	543694.0	10-jul-10		
V37	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	218557.0	549058.0	28-aug-10		
V38	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	218615.0	548907.0	28-aug-10		
V39	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	217229.0	549155.0	18-aug-10		
V40	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	217085.0	549273.0	18-aug-10		
V41	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	216991.0	549396.0	18-aug-10		

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME	MONSTERNEMER	AMBITIE
V42	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	216820.0	549553.0	18-aug-10		
H500	Eexterveld	244365.0	559791.0	27-aug-10		Bossingel en bosje
L701	Annen	243210.0	564759.0	4-jul-10		Bossingel en bosje
L728	Gasterense duinen	240891.0	562348.0	4-jul-10		Bossingel en bosje

Bijlage 2.

pH en fysische kenmerken van de genomen bodemmonsters

CODE	AMBITIE	pH veld	pH (KCl)	pH (H ₂ O)	BULK dens	% luchtdroog
			1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L	(%opVM)
H394	Zand- en kalklandschap	3.61	2.58	3.79	778	0.35
V44	Zand- en kalklandschap	3.75	4.26	5.14	1656	0.84
V60	Zand- en kalklandschap	2.67	2.39	3.52	652	0.26
V43	Zandverstuiving	4.52	3.49	4.68	1319	0.82
G391	Droog schraalgrasland		3.42	4.63	1020	0.95
G304	Kruiden- en faunarijk grasland	4.64	4.70	5.52	1247	0.71
G308	Kruiden- en faunarijk grasland	4.68	4.08	5.44	1313	0.83
G343	Kruiden- en faunarijk grasland	5.25	3.95	5.06	1315	0.70
G351	Kruiden- en faunarijk grasland	5.21	4.30	5.59	1402	0.80
P058	Kruiden- en faunarijk grasland	4.72	4.08	5.45	1085	0.79
P059	Kruiden- en faunarijk grasland	4.25	3.91	4.55	1174	0.76
P061	Kruiden- en faunarijk grasland	4.87	3.99	5.24	1356	0.90
P062	Kruiden- en faunarijk grasland	5.57	4.36	5.56	1006	0.79
P063	Kruiden- en faunarijk grasland	4.82	4.22	5.47	1147	0.90
P065	Kruiden- en faunarijk grasland	5.42	4.32	5.55	1026	0.69
V18	Kruiden- en faunarijk grasland	4.98	4.39	5.50	1282	0.77
G321	Vochtig weidevogelgrasland	5.80	5.33	6.13	1166	0.65
G303	Nat schraalland	4.80	4.07	4.99	786	0.44
G305	Nat schraalland	7.12	6.44	7.67	1066	0.56
G318	Nat schraalland	4.20	4.14	5.06	1108	0.73
G319	Nat schraalland	4.63	4.18	4.76	1160	0.84
G324	Nat schraalland	5.74	4.78	5.57	1284	0.64
G325	Nat schraalland	5.16	4.21	5.47	1277	0.69
G326	Nat schraalland	5.09	4.63	5.46	680	0.30
G327	Nat schraalland	4.75	3.88	4.71	781	0.59
G328	Nat schraalland	4.84	4.14	5.14	997	0.52
G346	Nat schraalland	5.13	4.57	5.66	1182	0.71
G347	Nat schraalland	3.84	3.30	4.10	1069	0.88
G348	Nat schraalland	4.97	4.57	5.43	598	0.30
G359	Nat schraalland	6.84	4.75	5.72	1195	0.67
G364	Nat schraalland	5.27	4.15	5.38	1610	0.91
G370	Nat schraalland	5.24	4.99	5.85	760	0.39

CODE	AMBITIE	pH veld	pH (KCl)	pH (H2O)	BULK dens	% luchtdroog
			1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L	(%opVM)
G380	Nat schraalland	4.71	4.24	5.27	1026	0.61
G385	Nat schraalland	5.48	4.24	5.30	1065	0.77
G417	Nat schraalland		4.32	5.51	1050	0.75
G423	Nat schraalland		3.82	4.77	710	0.34
G424	Nat schraalland		2.59	3.77	724	0.19
G425	Nat schraalland		3.73	4.54	582	0.39
G426	Nat schraalland		3.34	4.22	681	0.31
G450	Nat schraalland	6.36	5.25	5.97	1181	0.57
P067	Nat schraalland	5.98	4.93	5.91	733	0.51
P068	Nat schraalland	6.04	5.01	5.79	745	0.48
P069	Nat schraalland	5.36	4.96	5.67	464	0.18
V09	Nat schraalland	5.22	4.13	3.43	1283	0.88
V10	Nat schraalland	4.95	4.49	5.32	1083	0.64
V11	Nat schraalland	4.74	4.30	5.34	1055	0.72
V12	Nat schraalland	4.94	4.23	5.26	1161	0.68
V13	Nat schraalland	6.07	5.50	5.98	812	0.32
V14	Nat schraalland	4.85	4.24	5.30	1135	0.73
V15	Nat schraalland	5.42	4.80	5.62	1030	0.73
V16	Nat schraalland	5.73	4.75	5.65	925	0.41
V17	Nat schraalland	4.80	3.80	5.13	1415	0.84
V19	Nat schraalland	6.71	5.06	5.70	860	0.64
V20	Nat schraalland	5.78	4.95	5.78	1152	0.63
V21	Nat schraalland	5.88	5.20	5.90	943	0.48
V24	Nat schraalland	5.79	5.38	6.40	944	0.46
V25	Nat schraalland	5.96	5.03	5.91	906	0.47
V26	Nat schraalland	5.09	4.30	5.13	710	0.35
V27	Nat schraalland	5.60	4.86	5.40	1200	0.82
V28	Nat schraalland	5.08	4.10	5.25	1172	0.76
V29	Nat schraalland	4.82	4.30	5.34	1100	0.54
V30	Nat schraalland	4.94	4.74	5.57	894	0.37
V31	Nat schraalland	5.16	4.95	5.74	943	0.59
V33	Nat schraalland	5.23	4.94	5.78	775	0.40
V34	Nat schraalland	5.60	4.96	5.74	781	0.41
V35	Nat schraalland	4.06	3.35	4.39	1266	0.76
V36	Nat schraalland	3.86	3.47	4.64	1275	0.71
G376	Beek en bron	4.87	4.11	5.44	1221	0.79
V22	Beek en bron	4.57	3.91	4.93	1123	0.74

CODE	AMBITIE	pH veld	pH (KCl)	pH (H ₂ O)	BULK dens	% luchtdroog
			1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L	(%opVM)
V23	Beek en bron	4.27	3.98	4.88	1208	0.73
H305	Droge heide	4.27	3.54	4.36	1119	0.89
H306	Droge heide	4.32	3.14	4.34	1120	0.81
H309	Droge heide	3.62	3.36	4.04	1070	0.87
H330	Droge heide	3.43	3.30	4.54	1430	0.84
H339	Droge heide	4.09	3.77	4.77	1382	0.86
H340	Droge heide	3.80	3.21	4.42	1425	0.87
H342	Droge heide	3.48	3.07	4.15	1138	0.83
H362	Droge heide	3.27	3.50	4.19	1320	0.72
H367	Droge heide	3.34	2.70	3.84	1106	0.75
H378	Droge heide		3.06	3.93	1341	0.89
H379	Droge heide		3.24	4.57	1339	0.82
H384	Droge heide		3.54	4.25	1264	0.82
H388	Droge heide		2.46	3.41	690	0.59
H501	Droge heide	3.51	3.29	4.47	1398	0.82
H300	Vochtige heide	3.84	3.03	4.53	816	0.03
H301	Vochtige heide	4.37	3.95	4.98	1210	0.87
H320	Vochtige heide	4.34	3.79	4.48	1155	0.85
H331	Vochtige heide	3.25	3.25	4.16	1182	0.86
H332	Vochtige heide	4.36	3.20	4.43	1423	0.86
H336	Vochtige heide	3.25	3.04	4.18	1438	0.81
H337	Vochtige heide	3.20	2.85	4.10	1229	0.69
H338	Vochtige heide	4.27	3.22	4.49	1354	0.86
H341	Vochtige heide	4.73	2.70	3.65	889	0.84
H365	Vochtige heide	2.90	3.03	4.20	1340	0.82
H366	Vochtige heide	3.60	2.66	3.77	998	0.57
H389	Vochtige heide		2.52	3.49	680	0.25
H396	Vochtige heide	5.80	3.91	5.49	1222	0.71
H397	Vochtige heide	4.02	3.33	4.22	1147	0.60
H398	Vochtige heide	3.96	3.96	5.09	1417	0.90
H399	Vochtige heide	3.76	3.11	4.11	1266	0.87
H403	Vochtige heide	2.81	2.82	3.93	1115	0.66
H404	Vochtige heide	3.67	2.97	3.87	1006	0.49
H405	Vochtige heide	3.93	3.28	4.33	1143	0.66
H414	Vochtige heide	3.43	3.56	4.88	1381	0.82
H415	Vochtige heide	4.62	2.95	4.13	1252	0.67
H418	Vochtige heide	4.90	3.45	4.46	1298	0.86

CODE	AMBITIE	pH veld	pH (KCl)	pH (H2O)	BULK dens	% luchtdroog
			1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L	(%opVM)
H419	Vochtige heide	3.51	3.07	3.87	1091	0.53
H502	Vochtige heide		2.87	3.88	745	0.22
L388	Vochtige heide		4.29	5.43	917	0.67
V45	Vochtige heide	3.53	3.50	4.43	1292	0.69
V47	Vochtige heide	4.88	3.17	4.37	945	0.06
V50	Vochtige heide	3.71	3.24	4.13	1126	0.53
V51	Vochtige heide	4.56	3.83	5.01	1386	0.71
V52	Vochtige heide	3.23	3.12	4.13	1247	0.97
V53	Vochtige heide	4.36	3.69	4.80	1222	0.99
V54	Vochtige heide	3.64	2.84	4.21	1290	0.96
V55	Vochtige heide	5.55	4.41	5.49	808	0.87
V56	Vochtige heide	4.44	4.05	4.79	1331	0.95
V61	Vochtige heide	3.88	3.50	4.40	1045	0.56
V62	Vochtige heide	3.70	3.08	4.05	1188	0.76
V63	Vochtige heide	3.81	3.25	4.19	1054	0.74
V64	Vochtige heide	4.55	3.31	4.23	1128	0.79
V65	Vochtige heide	3.61	2.86	3.82	892	0.39
V66	Vochtige heide	3.21	3.21	4.26	1581	0.79
V67	Vochtige heide	5.37	4.16	5.50	1165	0.89
V68	Vochtige heide	6.08	4.73	6.08	1110	0.82
V69	Vochtige heide	3.73	3.08	4.06	1287	0.66
V70	Vochtige heide	3.43	2.82	3.80	941	0.51
V71	Vochtige heide	3.26	2.70	3.74	874	0.78
V72	Vochtige heide	3.20	2.61	3.79	817	0.72
L419	Droog bos met produktie		2.39	3.25	758	0.63
L438	Droog bos met produktie		2.36	3.36	598	0.80
L490	Droog bos met produktie	2.93	2.97	3.59	984	0.76
L514	Droog bos met produktie	3.86	2.70	3.52	1001	0.92
L518	Droog bos met produktie	2.76	2.23	3.11	556	0.50
L521	Droog bos met produktie	3.03	3.26	3.83	1208	0.77
L523	Droog bos met produktie	3.28	3.12	4.00	1153	0.87
L531	Droog bos met produktie	2.77	2.90	3.66	1052	0.90
L538	Droog bos met produktie		2.46	3.46	637	0.78
L547	Droog bos met produktie		2.71	3.58	809	0.88
L551	Droog bos met produktie		2.60	3.55	823	0.83
L571	Droog bos met produktie		2.43	3.52	593	0.87
L608	Droog bos met produktie		2.79	3.83	896	0.91

CODE	AMBITIE	pH veld	pH (KCl)	pH (H ₂ O)	BULK dens	% luchtdroog
			1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L	(%opVM)
L615	Droog bos met produktie		2.66	3.55	574	0.80
L445	Dennen-, eiken- en beukenbos	3.11	2.82	3.75	878	0.74
L452	Dennen-, eiken- en beukenbos	2.79	2.55	3.33	922	0.69
L459	Dennen-, eiken- en beukenbos	3.01	2.62	3.64	840	0.66
L478	Dennen-, eiken- en beukenbos	3.29	3.20	3.96	1250	0.98
L537	Dennen-, eiken- en beukenbos		2.61	3.59	672	0.80
L618	Dennen-, eiken- en beukenbos		2.44	3.45	686	0.72
L625	Dennen-, eiken- en beukenbos	2.68	2.48	3.36	1154	0.81
L645	Dennen-, eiken- en beukenbos	3.20	3.19	4.02	1333	0.83
L726	Dennen-, eiken- en beukenbos	2.87	2.94	3.52	1274	0.94
L729	Dennen-, eiken- en beukenbos	2.88	2.91	3.77	1249	0.89
L418	Vochtig bos met produktie		2.31	3.27	525	0.59
L458	Vochtig bos met produktie		2.37	3.14	625	0.39
L501	Vochtig bos met produktie	4.20	3.01	3.85	1017	0.83
L534	Vochtig bos met produktie	3.27	2.62	3.58	1132	0.83
L560	Vochtig bos met produktie		2.77	3.79	1084	0.77
L575	Vochtig bos met produktie		2.31	3.51	472	0.75
L613	Vochtig bos met produktie		2.55	3.60	826	0.82
L628	Vochtig bos met produktie	3.46	2.82	3.77	1053	0.90
L448	Rivier- en beekbegeleidend bos	3.49	2.94	3.77	1008	0.71
C647	Hoog- en laagveenbos	6.60	5.39	6.05	864	0.20
L429	Hoog- en laagveenbos	3.24	2.77	3.59	698	0.43
L434	Hoog- en laagveenbos	2.88	2.98	3.84	1233	0.82
L436	Hoog- en laagveenbos	2.96	2.78	3.74	978	0.64
L437	Hoog- en laagveenbos		2.43	3.35	603	0.29
L604	Hoog- en laagveenbos		2.47	3.15	672	0.30
V46	Rivier- en moeraslandschap	5.55	4.43	5.74	1685	0.84
H393	Hoogveen	3.00	2.79	3.92	753	0.21
H395	Hoogveen	3.64	3.03	4.07	1012	0.03
V01	Hoogveen	4.12	3.17	4.49	981	0.03
V02	Hoogveen	4.02	3.18	4.35	1009	0.04
V03	Hoogveen	4.19	3.00	3.78	971	0.12
V04	Hoogveen	3.52	2.83	3.93	1206	0.57
V05	Hoogveen	3.75	3.04	4.18	962	0.05
V06	Hoogveen	3.28	2.77	3.75	962	0.14
V07	Hoogveen	3.68	2.70	4.35	739	0.05
V08	Hoogveen	3.89	3.14	4.33	959	0.04

CODE	AMBITIE	pH veld	pH (KCl)	pH (H2O)	BULK dens	% luchtdroog
			1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L	(%opVM)
V48	Hoogveen	3.70	3.22	4.18	926	0.39
V49	Hoogveen	3.85	3.23	4.21	1163	0.54
V57	Hoogveen	3.44	2.85	4.40	736	0.05
V58	Hoogveen	4.24	3.64	4.46	972	0.04
V59	Hoogveen	2.84	2.40	3.33	781	0.25
V73	Hoogveen	3.16	2.33	3.42	697	0.35
V74	Hoogveen	3.62	2.61	3.70	987	0.60
V75	Hoogveen	3.30	2.68	3.85	713	0.16
G301	Moeras	4.60	3.76	5.11	900	0.53
G302	Moeras	4.64	3.68	4.86	947	0.54
G309	Moeras	4.78	4.10	5.02	929	0.45
G390	Moeras		4.51	5.38	986	0.62
P060	Moeras	5.09	4.61	5.59	1183	0.72
P064	Moeras	4.42	3.94	4.71	759	0.27
P066	Trilveen	4.87	4.42	5.43	856	0.35
G306		5.50	3.85	5.19	1382	0.93
V32		4.78	3.82	5.08	929	0.88
V37		3.91	3.35	4.54	903	0.03
V38		3.79	3.01	4.24	810	0.05
V39		5.11	4.05	5.09	1514	0.87
V40		4.97	4.08	5.53	1421	0.73
V41		5.28	3.89	5.39	1513	0.89
V42		3.60	3.03	4.21	1028	0.76
H500	Bossingel en bosje	4.21	3.07	3.90	943	0.53
L701	Bossingel en bosje	3.55	3.37	4.29	1004	0.91
L728	Bossingel en bosje	3.25	2.97	3.70	947	0.82

Bijlage 3.

Stikstofkarakteristieken van de genomen bodemmonsters

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
H394	Zand- en kalklandschap	11367	0.14	19.01	135.8	307.75	27.08	N-Mesotroof
V44	Zand- en kalklandschap	290	0.00	0.10	0.0	4.27	14.72	N-Eutroof
V60	Zand- en kalklandschap	10970	0.12	3.90	32.5	435.79	39.73	N-Oligotroof
V43	Zandverstuiving	2532	0.32	2.96	9.3	31.98	12.63	N-Eutroof
G391	Droog schraalgrasland	3709	1.53	2.78	1.8	45.08	12.15	N-Eutroof
G304	Kruiden- en faunarijk grasland	4877	0.54	11.00	20.4	66.34	13.60	N-Eutroof
G308	Kruiden- en faunarijk grasland	3397	1.29	0.63	0.5	29.41	8.66	N-Hypertroof
G343	Kruiden- en faunarijk grasland	4260	4.00	1.89	0.5	43.99	10.33	N-Eutroof
G351	Kruiden- en faunarijk grasland	3220	0.55	0.59	1.1	30.67	9.53	N-Hypertroof
P058	Kruiden- en faunarijk grasland	4688	1.50	1.62	1.1	59.85	12.77	N-Eutroof
P059	Kruiden- en faunarijk grasland	1828	2.14	0.24	0.1	25.92	14.18	N-Eutroof
P061	Kruiden- en faunarijk grasland	2749	4.98	0.84	0.2	23.18	8.43	N-Hypertroof
P062	Kruiden- en faunarijk grasland	7791	5.12	2.72	0.5	58.07	7.45	N-Hypertroof
P063	Kruiden- en faunarijk grasland	4068	1.68	1.60	1.0	31.53	7.75	N-Hypertroof
P065	Kruiden- en faunarijk grasland	7563	2.82	1.66	0.6	79.28	10.48	N-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
V18	Kruiden- en faunarijk grasland	2657	10.30	1.52	0.1	24.91	9.38	N-Hypertroof
G321	Vochtig weidevogelgrasland	8204	0.71	1.47	2.1	59.30	7.23	N-Hypertroof
G303	Nat schraalland	24038	6.79	2.79	0.4	241.13	10.03	N-Eutroof
G305	Nat schraalland	5878	3.72	1.43	0.4	80.69	13.73	N-Eutroof
G318	Nat schraalland	8546	22.09	7.45	0.3	61.95	7.25	N-Hypertroof
G319	Nat schraalland	3299	12.55	10.67	0.9	45.29	13.73	N-Eutroof
G324	Nat schraalland	7052	0.21	0.33	1.6	46.34	6.57	N-Hypertroof
G325	Nat schraalland	4312	0.69	1.29	1.9	40.34	9.35	N-Hypertroof
G326	Nat schraalland	26912	4.25	1.63	0.4	311.57	11.58	N-Eutroof
G327	Nat schraalland	17736	4.39	4.01	0.9	296.93	16.74	N-Eutroof
G328	Nat schraalland	10585	3.13	0.75	0.2	118.54	11.20	N-Eutroof
G346	Nat schraalland	4051	0.55	0.65	1.2	29.82	7.36	N-Hypertroof
G347	Nat schraalland	3801	2.47	1.17	0.5	42.83	11.27	N-Eutroof
G348	Nat schraalland	22269	0.37	1.07	2.9	186.46	8.37	N-Hypertroof
G359	Nat schraalland	6319	0.19	1.25	6.6	51.43	8.14	N-Hypertroof
G364	Nat schraalland	121	-0.01	-0.01	0.0	1.60	13.21	N-Eutroof
G370	Nat schraalland	16771	1.07	1.59	1.5	149.32	8.90	N-Hypertroof
G380	Nat schraalland	4547	0.71	4.73	6.7	35.47	7.80	N-Hypertroof
G385	Nat schraalland	7227	5.55	1.29	0.2	62.07	8.59	N-Hypertroof
G417	Nat schraalland	7507	2.15	4.22	2.0	66.96	8.92	N-Hypertroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodern
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
G423	Nat schraalland	19073	0.49	1.90	3.9	337.34	17.69	N-Eutroof
G424	Nat schraalland	11916	1.07	0.92	0.9	348.28	29.23	N-Mesotroof
G425	Nat schraalland	16642	4.37	3.28	0.8	273.12	16.41	N-Eutroof
G426	Nat schraalland	21118	3.39	3.62	1.1	331.46	15.70	N-Eutroof
G450	Nat schraalland	6113	0.35	0.65	1.9	72.56	11.87	N-Eutroof
P067	Nat schraalland	16648	8.08	4.78	0.6	157.41	9.46	N-Hypertroof
P068	Nat schraalland	21050	9.56	4.54	0.5	238.38	11.32	N-Eutroof
P069	Nat schraalland	27552	0.60	1.88	3.1	354.55	12.87	N-Eutroof
V09	Nat schraalland	2430	1.60	5.24	3.3	26.16	10.77	N-Eutroof
V10	Nat schraalland	7836	14.36	10.28	0.7	73.37	9.36	N-Hypertroof
V11	Nat schraalland	7197	0.50	2.68	5.4	86.78	12.06	N-Eutroof
V12	Nat schraalland	3904	0.62	2.20	3.5	38.84	9.95	N-Hypertroof
V13	Nat schraalland	25777	3.02	2.76	0.9	255.92	9.93	N-Hypertroof
V14	Nat schraalland	5990	1.32	2.40	1.8	104.36	17.42	N-Eutroof
V15	Nat schraalland	12832	2.30	4.92	2.1	91.89	7.16	N-Hypertroof
V16	Nat schraalland	20502	2.36	2.28	1.0	198.77	9.70	N-Hypertroof
V17	Nat schraalland	1726	0.10	0.60	6.0	23.36	13.53	N-Eutroof
V19	Nat schraalland	20460	0.08	2.58	32.3	118.68	5.80	N-Hypertroof
V20	Nat schraalland	5554	1.34	2.40	1.8	45.98	8.28	N-Hypertroof
V21	Nat schraalland	20961	3.72	2.94	0.8	181.76	8.67	N-Hypertroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-troffe vanuit bodern
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
V24	Nat schraalland	20984	3.18	0.89	0.3	182.46	8.70	N-Hypertroof
V25	Nat schraalland	18862	1.94	1.13	0.6	195.28	10.35	N-Eutroof
V26	Nat schraalland	23237	6.60	2.64	0.4	249.49	10.74	N-Eutroof
V27	Nat schraalland	6740	50.16	11.50	0.2	66.83	9.92	N-Hypertroof
V28	Nat schraalland	5553	0.88	2.46	2.8	60.54	10.90	N-Eutroof
V29	Nat schraalland	11792	2.18	0.90	0.4	76.53	6.49	N-Hypertroof
V30	Nat schraalland	4159	2.24	1.06	0.5	33.95	8.16	N-Hypertroof
V31	Nat schraalland	7514	1.42	2.76	1.9	72.19	9.61	N-Hypertroof
V33	Nat schraalland	23194	7.08	2.28	0.3	322.75	13.92	N-Eutroof
V34	Nat schraalland	26408	13.84	1.82	0.1	247.23	9.36	N-Hypertroof
V35	Nat schraalland	3567	0.84	0.58	0.7	34.98	9.81	N-Hypertroof
V36	Nat schraalland	4886	1.22	0.80	0.7	66.98	13.71	N-Eutroof
G376	Beek en bron	3199	0.71	0.77	1.1	44.81	14.01	N-Eutroof
V22	Beek en bron	6004	4.32	4.90	1.1	46.19	7.69	N-Hypertroof
V23	Beek en bron	5590	0.82	1.36	1.7	72.39	12.95	N-Eutroof
H305	Droge heide	1789	0.18	0.75	4.2	21.09	11.79	N-Eutroof
H306	Droge heide	1851	0.06	4.55	75.8	26.69	14.42	N-Eutroof
H309	Droge heide	1657	2.28	0.71	0.3	21.60	13.03	N-Eutroof
H330	Droge heide	700	0.00	0.26	0.0	27.93	39.88	N-Oligotroof
H339	Droge heide	813	-0.02	0.94	0.0	11.65	14.32	N-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
H340	Droge heide	648	0.56	0.56	1.0	17.11	26.40	N-Mesotroof
H342	Droge heide	2029	0.22	6.46	29.4	32.57	16.05	N-Eutroof
H362	Droge heide	2115	0.04	0.46	11.5	21.09	9.97	N-Hypertroof
H367	Droge heide	3973	0.04	0.02	0.5	74.18	18.67	N-Eutroof
H378	Droge heide	1555	3.32	1.72	0.5	20.20	12.99	N-Eutroof
H379	Droge heide	1372	0.20	0.06	0.3	27.67	20.17	N-Mesotroof
H384	Droge heide	2056	0.10	0.54	5.4	40.43	19.66	N-Eutroof
H388	Droge heide	12085	6.46	5.26	0.8	246.14	20.37	N-Mesotroof
H501	Droge heide	1136	0.26	-0.06	-0.2	33.52	29.52	N-Mesotroof
H300	Vochtige heide	9368	0.02	0.13	6.5	313.84	33.50	N-Oligotroof
H301	Vochtige heide	724	0.00	-0.01	0.0	14.86	20.51	N-Mesotroof
H320	Vochtige heide	1641	0.36	0.91	2.5	23.80	14.50	N-Eutroof
H331	Vochtige heide	1423	0.08	0.80	10.0	12.12	8.52	N-Hypertroof
H332	Vochtige heide	666	0.22	0.28	1.3	17.79	26.70	N-Mesotroof
H336	Vochtige heide	836	0.14	0.52	3.7	17.58	21.04	N-Mesotroof
H337	Vochtige heide	3438	0.04	2.36	59.0	56.70	16.50	N-Eutroof
H338	Vochtige heide	889	0.36	0.50	1.4	18.08	20.33	N-Mesotroof
H341	Vochtige heide	7433	0.12	1.96	16.3	163.69	22.02	N-Mesotroof
H365	Vochtige heide	2266	0.28	2.96	10.6	36.49	16.10	N-Eutroof
H366	Vochtige heide	6931	0.18	0.40	2.2	174.28	25.15	N-Mesotroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofe vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
H389	Vochtige heide	13382	2.34	8.92	3.8	349.67	26.13	N-Mesotroof
H396	Vochtige heide	4577	1.10	1.36	1.2	58.29	12.74	N-Eutroof
H397	Vochtige heide	5009	0.52	0.43	0.8	51.76	10.33	N-Eutroof
H398	Vochtige heide	644	0.22	0.26	1.2	7.45	11.58	N-Eutroof
H399	Vochtige heide	17043	1.22	2.28	1.9	21.91	1.29	N-Hypertroof
H403	Vochtige heide	4055	0.22	3.42	15.5	60.10	14.82	N-Eutroof
H404	Vochtige heide	7213	0.08	1.60	20.0	112.43	15.59	N-Eutroof
H405	Vochtige heide	3333	0.10	0.63	6.3	46.09	13.83	N-Eutroof
H414	Vochtige heide	1850	0.38	0.24	0.6	26.37	14.25	N-Eutroof
H415	Vochtige heide	4282	0.32	0.96	3.0	66.85	15.61	N-Eutroof
H418	Vochtige heide	1070	0.56	0.30	0.5	26.14	24.44	N-Mesotroof
H419	Vochtige heide	6936	0.54	2.21	4.1	136.96	19.75	N-Eutroof
H502	Vochtige heide	14552	0.38	13.22	34.8	358.65	24.65	N-Mesotroof
L388	Vochtige heide	9247	2.35	2.08	0.9	72.83	7.88	N-Hypertroof
V45	Vochtige heide	4215	0.24	0.76	3.2	47.94	11.37	N-Eutroof
V47	Vochtige heide	13391	0.14	1.13	8.1	334.14	24.95	N-Mesotroof
V50	Vochtige heide	6020	0.10	1.10	11.0	112.95	18.76	N-Eutroof
V51	Vochtige heide	3076	0.00	0.64	0.0	51.36	16.70	N-Eutroof
V52	Vochtige heide	1452	1.06	1.96	1.8	13.97	9.62	N-Hypertroof
V53	Vochtige heide	650	0.34	0.58	1.7	10.12	15.56	N-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
V54	Vochtige heide	2202	-0.02	0.12	0.0	29.95	13.60	N-Eutroof
V55	Vochtige heide	7273	0.96	2.22	2.3	97.15	13.36	N-Eutroof
V56	Vochtige heide	508	0.06	1.02	17.0	4.70	9.26	N-Hypertroof
V61	Vochtige heide	6620	0.28	2.14	7.6	81.52	12.31	N-Eutroof
V62	Vochtige heide	3489	0.04	2.02	50.5	58.77	16.84	N-Eutroof
V63	Vochtige heide	3872	0.42	1.86	4.4	39.01	10.08	N-Eutroof
V64	Vochtige heide	3677	2.48	1.46	0.6	40.06	10.89	N-Eutroof
V65	Vochtige heide	11735	0.06	3.94	65.7	218.60	18.63	N-Eutroof
V66	Vochtige heide	1366	0.50	0.72	1.4	23.01	16.85	N-Eutroof
V67	Vochtige heide	3486	4.58	1.52	0.3	39.88	11.44	N-Eutroof
V68	Vochtige heide	2969	2.16	6.90	3.2	47.45	15.98	N-Eutroof
V69	Vochtige heide	5485	0.04	2.68	67.0	60.79	11.08	N-Eutroof
V70	Vochtige heide	11886	0.40	2.08	5.2	129.89	10.93	N-Eutroof
V71	Vochtige heide	5930	1.20	4.48	3.7	92.83	15.65	N-Eutroof
V72	Vochtige heide	7650	0.52	11.66	22.4	101.62	13.28	N-Eutroof
L419	Droog bos met produktie	6360	5.15	2.04	0.4	113.62	17.86	N-Eutroof
L438	Droog bos met produktie	6356	1.77	1.86	1.1	143.59	22.59	N-Mesotroof
L490	Droog bos met produktie	4681	1.62	0.51	0.3	80.52	17.20	N-Eutroof
L514	Droog bos met produktie	1712	0.02	0.53	26.5	60.85	35.54	N-Oligotroof
L518	Droog bos met produktie	10863	0.70	1.55	2.2	198.37	18.26	N-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-troffe vanuit bodern
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
L521	Droog bos met produktie	2449	2.36	0.83	0.4	56.55	23.09	N-Mesotroof
L523	Droog bos met produktie	2241	0.68	1.75	2.6	32.86	14.66	N-Eutroof
L531	Droog bos met produktie	2929	0.00	0.47	0.0	57.48	19.62	N-Eutroof
L538	Droog bos met produktie	8046	3.19	1.60	0.5	52.83	6.57	N-Hypertroof
L547	Droog bos met produktie	2658	1.51	1.54	1.0	34.52	12.99	N-Eutroof
L551	Droog bos met produktie	4139	1.09	2.12	1.9	52.50	12.68	N-Eutroof
L571	Droog bos met produktie	6788	0.43	4.62	10.7	44.97	6.63	N-Hypertroof
L608	Droog bos met produktie	1544	0.47	1.56	3.3	55.17	35.74	N-Oligotroof
L615	Droog bos met produktie	4792	0.49	3.68	7.5	51.58	10.76	N-Eutroof
L445	Dennen-, eiken- en beukenbos	5658	6.18	0.71	0.1	75.97	13.43	N-Eutroof
L452	Dennen-, eiken- en beukenbos	5687	3.58	0.63	0.2	52.44	9.22	N-Hypertroof
L459	Dennen-, eiken- en beukenbos	5318	0.48	0.75	1.6	99.33	18.68	N-Eutroof
L478	Dennen-, eiken- en beukenbos	577	0.06	0.63	10.5	8.81	15.26	N-Eutroof
L537	Dennen-, eiken- en beukenbos	6600	2.01	1.54	0.8	69.55	10.54	N-Eutroof
L618	Dennen-, eiken- en beukenbos	4179	0.41	1.62	4.0	66.61	15.94	N-Eutroof
L625	Dennen-, eiken- en beukenbos	1989	0.68	0.75	1.1	38.37	19.29	N-Eutroof
L645	Dennen-, eiken- en beukenbos	1848	0.20	0.57	2.9	31.96	17.30	N-Eutroof
L726	Dennen-, eiken- en beukenbos	1092	0.56	0.59	1.1	19.45	17.81	N-Eutroof
L729	Dennen-, eiken- en beukenbos	1441	0.26	1.05	4.0	30.43	21.12	N-Mesotroof
L418	Vochtig bos met produktie	11169	10.27	6.10	0.6	141.05	12.63	N-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
L458	Vochtig bos met produktie	12851	14.05	1.68	0.1	92.66	7.21	N-Hypertroof
L501	Vochtig bos met produktie	4304	1.60	6.87	4.3	45.43	10.56	N-Eutroof
L534	Vochtig bos met produktie	2787	0.04	0.59	14.8	76.94	27.61	N-Mesotroof
L560	Vochtig bos met produktie	4894	1.31	1.56	1.2	61.29	12.52	N-Eutroof
L575	Vochtig bos met produktie	8236	0.59	5.64	9.6	76.02	9.23	N-Hypertroof
L613	Vochtig bos met produktie	2452	0.81	1.32	1.6	60.32	24.60	N-Mesotroof
L628	Vochtig bos met produktie	3595	0.02	1.67	83.5	41.87	11.65	N-Eutroof
L448	Rivier- en beekbegeleidend bos	7222	1.06	0.53	0.5	78.81	10.91	N-Eutroof
C647	Hoog- en laagveenbos	32207	5.10	1.24	0.2	268.54	8.34	N-Hypertroof
L429	Hoog- en laagveenbos	10742	5.60	1.19	0.2	182.16	16.96	N-Eutroof
L434	Hoog- en laagveenbos	1073	0.02	0.65	32.5	30.42	28.35	N-Mesotroof
L436	Hoog- en laagveenbos	6162	0.12	1.77	14.8	66.30	10.76	N-Eutroof
L437	Hoog- en laagveenbos	21240	2.61	3.00	1.1	300.16	14.13	N-Eutroof
L604	Hoog- en laagveenbos	19557	34.73	2.70	0.1	340.13	17.39	N-Eutroof
V46	Rivier- en moeraslandschap	454	0.00	0.22	0.0	2.53	5.58	N-Hypertroof
H393	Hoogveen	16388	0.38	11.34	29.8	360.02	21.97	N-Mesotroof
H395	Hoogveen	9801	0.00	0.45	0.0	362.36	36.97	N-Oligotroof
V01	Hoogveen	11854	0.74	0.10	0.1	426.36	35.97	N-Oligotroof
V02	Hoogveen	12265	0.28	1.12	4.0	437.63	35.68	N-Oligotroof
V03	Hoogveen	17738	0.12	0.50	4.2	352.27	19.86	N-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-troffe vanuit bodern
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
V04	Hoogveen	6528	0.04	0.18	4.5	169.72	26.00	N-Mesotroof
V05	Hoogveen	11913	0.04	0.56	14.0	376.82	31.63	N-Mesotroof
V06	Hoogveen	16008	0.16	0.76	4.8	346.67	21.66	N-Mesotroof
V07	Hoogveen	6712	-0.02	0.18	0.0	320.07	47.69	N-Ombroetroof
V08	Hoogveen	12298	0.00	1.88	0.0	393.13	31.97	N-Mesotroof
V48	Hoogveen	11298	0.58	1.30	2.2	226.72	20.07	N-Mesotroof
V49	Hoogveen	6486	0.60	1.10	1.8	123.55	19.05	N-Eutroof
V57	Hoogveen	9306	0.12	0.83	6.9	388.88	41.79	N-Ombroetroof
V58	Hoogveen	21208	0.10	0.51	5.1	432.16	20.38	N-Mesotroof
V59	Hoogveen	12573	0.00	1.96	0.0	426.73	33.94	N-Oligotroof
V73	Hoogveen	13405	0.28	5.42	19.4	200.78	14.98	N-Eutroof
V74	Hoogveen	6402	0.26	4.30	16.5	90.98	14.21	N-Eutroof
V75	Hoogveen	14683	0.14	8.26	59.0	368.96	25.13	N-Mesotroof
G301	Moeras	11269	1.81	2.47	1.4	154.05	13.67	N-Eutroof
G302	Moeras	9837	2.04	3.63	1.8	134.35	13.66	N-Eutroof
G309	Moeras	13120	1.59	2.63	1.7	172.89	13.18	N-Eutroof
G390	Moeras	14292	1.99	2.80	1.4	152.35	10.66	N-Eutroof
P060	Moeras	6300	1.48	0.72	0.5	74.86	11.88	N-Eutroof
P064	Moeras	31340	5.44	2.30	0.4	336.74	10.74	N-Eutroof
P066	Trilveen	15179	2.58	2.72	1.1	132.48	8.73	N-Hypertroof

CODE	AMBITIE	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nit raat ratio	TOC	C:N	N-troffe vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
G306		495	0.09	0.15	1.7	4.73	9.56	N-Hypertroof
V32		6824	1.80	2.66	1.5	40.95	6.00	N-Hypertroof
V37		18025	0.40	0.39	1.0	427.11	23.70	N-Mesotroof
V38		10980	0.06	0.95	15.8	389.28	35.45	N-Oligotroof
V39		511	-0.04	0.32	0.0	4.68	9.16	N-Hypertroof
V40		1909	-0.02	1.08	0.0	14.46	7.58	N-Hypertroof
V41		318	0.20	0.64	3.2	3.74	11.77	N-Eutroof
V42		2948	0.94	10.80	11.5	47.60	16.15	N-Eutroof
H500	Bossingel en bosje	8027	0.20	0.68	3.4	119.57	14.90	N-Eutroof
L701	Bossingel en bosje	1659	0.18	1.03	5.7	26.75	16.13	N-Eutroof
L728	Bossingel en bosje	2799	3.52	0.33	0.1	38.57	13.78	N-Eutroof

Bijlage 4.

Fosforkarakteristieken van de genomen bodemmonsters

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			% (g/100g)		
H394	Zand- en kalklandschap	265.14	24.00	21.74	17.52	5.44	8.2	(te) hoog	2.1%	1160.7	P-Mesotroof
V44	Zand- en kalklandschap	31.14	1.00	<1	4.01	2.51	<1	laag	0.2%	137.1	P-Eutroof
V60	Zand- en kalklandschap	249.53	12.20	10.94	10.94	3.46	4.4	(te) hoog	2.3%	1746.5	P-Oligotroof
V43	Zandverstuiving	156.94	3.00	2.01	5.03	7.54	1.3	laag	0.9%	203.8	P-Eutroof
G391	Droog schraalgrasland	499.41	21.20	4.07	72.80	49.89	0.8	(te) hoog	2.8%	90.3	P-Eutroof
G304	Kruiden- en faunarijk grasland	1089.98	45.00	1.01	116.79	202.23	0.1	(te) hoog	2.5%	60.9	P-Eutroof
G308	Kruiden- en faunarijk grasland	944.51	73.80	4.75	237.14	116.72	0.5	(te) hoog	2.9%	31.1	P-Eutroof
G343	Kruiden- en faunarijk grasland	900.00	132.20	12.87	334.75	34.50	1.4	(te) hoog	2.2%	48.9	P-Eutroof
G351	Kruiden- en faunarijk grasland	944.04	30.20	2.05	82.89	88.01	0.2	(te) hoog	3.9%	32.5	P-Eutroof
P058	Kruiden- en faunarijk grasland	612.05	9.00	<1	12.29	139.84	<1	(te) hoog	2.3%	97.8	P-Eutroof
P059	Kruiden- en faunarijk grasland	70.86	1.00	<1	4.07	10.68	<1	laag	0.3%	365.7	P-Eutroof
P061	Kruiden- en faunarijk grasland	1127.17	46.20	3.06	128.65	370.12	0.3	(te) hoog	2.6%	20.6	P-Eutroof
P062	Kruiden- en faunarijk grasland	1152.71	20.40	<1	28.07	172.58	<1	(te) hoog	5.2%	50.4	P-Eutroof
P063	Kruiden- en faunarijk grasland	745.94	13.40	<1	18.76	87.70	<1	(te) hoog	3.9%	42.3	P-Eutroof
P065	Kruiden- en faunarijk grasland	815.06	7.40	<1	6.83	116.70	<1	(te) hoog	4.3%	97.3	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			%(g/100g)		
V18	Kruiden- en faunarijk grasland	381.07	32.20	2.56	75.87	26.66	0.7	(te) hoog	2.0%	65.4	P-Eutroof
G321	Vochtig weidevogelgrasland	716.48	12.60	2.62	23.02	81.62	0.4	(te) hoog	2.9%	82.8	P-Eutroof
G303	Nat schraalland	3159.12	21.40	1.10	101.62	1136.01	0.0	(te) hoog	12.9%	76.3	P-Eutroof
G305	Nat schraalland	1076.42	57.60	4.21	60.55	117.41	0.4	(te) hoog	3.0%	75.0	P-Eutroof
G318	Nat schraalland	1613.53	33.80	2.10	96.21	473.68	0.1	(te) hoog	4.1%	38.4	P-Eutroof
G319	Nat schraalland	456.26	16.00	1.04	38.44	114.28	0.2	(te) hoog	3.4%	99.3	P-Eutroof
G324	Nat schraalland	884.72	12.40	1.05	37.16	248.61	0.1	(te) hoog	1.4%	52.4	P-Eutroof
G325	Nat schraalland	432.03	10.80	1.54	31.89	26.75	0.4	(te) hoog	2.2%	93.4	P-Eutroof
G326	Nat schraalland	2479.64	17.75	1.14	46.66	468.87	0.0	(te) hoog	14.2%	125.6	P-Eutroof
G327	Nat schraalland	2102.37	28.80	1.08	210.79	663.81	0.1	(te) hoog	9.4%	141.2	P-Eutroof
G328	Nat schraalland	2297.35	27.00	1.07	48.60	981.01	0.0	(te) hoog	7.5%	51.6	P-Eutroof
G346	Nat schraalland	790.87	30.40	1.02	71.97	81.15	0.1	(te) hoog	2.7%	37.7	P-Eutroof
G347	Nat schraalland	527.34	13.80	7.06	55.43	29.73	1.3	(te) hoog	2.4%	81.2	P-Eutroof
G348	Nat schraalland	1433.14	6.00	<1	20.86	233.33	<1	laag	8.7%	130.1	P-Eutroof
G359	Nat schraalland	1265.23	22.00	1.56	33.33	474.45	0.1	(te) hoog	2.3%	40.6	P-Eutroof
G364	Nat schraalland	51.69	2.80	<1	10.56	11.56	<1	laag	0.2%	31.0	P-Eutroof
G370	Nat schraalland	1753.92	42.00	4.24	212.96	278.12	0.2	(te) hoog	7.8%	85.1	P-Eutroof
G380	Nat schraalland	5400.35	80.00	1.04	72.47	2489.49	0.0	(te) hoog	0.4%	6.6	P-Eutroof
G385	Nat schraalland	1403.10	25.80	1.04	50.44	293.79	0.1	(te) hoog	5.7%	44.2	P-Eutroof
G417	Nat schraalland	1625.71	34.20	<1	56.93	723.07	<1	(te) hoog	4.5%	41.2	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			% (g/100g)		
G423	Nat schraalland	707.41	16.80	17.97	26.09	4.64	2.5	(te) hoog	5.7%	476.9	P-Eutroof
G424	Nat schraalland	200.85	5.20	7.14	5.95	11.91	3.6	laag	1.7%	1734.0	P-Oligotroof
G425	Nat schraalland	1759.65	60.60	24.46	501.34	86.71	1.4	(te) hoog	9.3%	155.2	P-Eutroof
G426	Nat schraalland	1164.30	30.00	38.86	105.72	28.00	3.3	(te) hoog	9.6%	284.7	P-Eutroof
G450	Nat schraalland	589.17	5.60	1.56	9.36	80.09	0.3	laag	4.2%	123.2	P-Eutroof
P067	Nat schraalland	2106.91	24.60	<1	53.88	325.44	<1	(te) hoog	10.1%	74.7	P-Eutroof
P068	Nat schraalland	2207.43	8.80	<1	13.34	321.36	<1	(te) hoog	9.3%	108.0	P-Eutroof
P069	Nat schraalland	1143.26	16.80	<1	25.23	32.12	<1	(te) hoog	9.3%	310.1	P-Eutroof
V09	Nat schraalland	598.22	51.83	4.14	130.97	61.60	0.7	(te) hoog	2.6%	43.7	P-Eutroof
V10	Nat schraalland	3097.04	56.00	1.66	50.37	1859.13	0.1	(te) hoog	6.1%	23.7	P-Eutroof
V11	Nat schraalland	564.52	8.40	1.16	11.03	193.30	0.2	(te) hoog	2.9%	153.7	P-Eutroof
V12	Nat schraalland	757.60	27.80	1.03	17.52	449.27	0.1	(te) hoog	1.3%	51.3	P-Eutroof
V13	Nat schraalland	2430.67	12.80	1.15	18.40	275.97	0.0	(te) hoog	10.0%	105.3	P-Eutroof
V14	Nat schraalland	1057.30	30.00	1.23	57.94	327.31	0.1	(te) hoog	4.9%	98.7	P-Eutroof
V15	Nat schraalland	1522.77	18.20	1.46	69.36	324.88	0.1	(te) hoog	7.1%	60.3	P-Eutroof
V16	Nat schraalland	2314.23	11.60	<1	48.07	343.20	<1	(te) hoog	13.5%	85.9	P-Eutroof
V17	Nat schraalland	160.76	3.20	1.02	7.11	5.08	0.6	laag	1.0%	145.3	P-Eutroof
V19	Nat schraalland	1189.30	5.00	2.08	19.80	285.49	0.2	laag	3.8%	99.8	P-Eutroof
V20	Nat schraalland	643.89	17.00	3.62	19.13	159.77	0.6	(te) hoog	3.1%	71.4	P-Eutroof
V21	Nat schraalland	2225.63	30.00	1.15	76.80	374.75	0.1	(te) hoog	9.1%	81.7	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			%(g/100g)		
V24	Nat schraalland	5884.07	19.40	<1	18.94	1727.48	<1	(te) hoog	5.7%	31.0	P-Eutroof
V25	Nat schraalland	1885.40	9.80	<1	12.19	384.77	<1	(te) hoog	8.4%	103.6	P-Eutroof
V26	Nat schraalland	784.22	30.20	9.48	94.03	120.89	1.2	(te) hoog	4.3%	318.1	P-Eutroof
V27	Nat schraalland	1519.17	28.20	1.58	22.09	679.60	0.1	(te) hoog	3.4%	44.0	P-Eutroof
V28	Nat schraalland	782.44	28.80	1.08	37.25	109.60	0.1	(te) hoog	2.8%	77.4	P-Eutroof
V29	Nat schraalland	1545.30	9.00	<1	8.93	332.57	<1	(te) hoog	5.8%	49.5	P-Eutroof
V30	Nat schraalland	570.81	14.80	<1	6.20	195.29	<1	(te) hoog	1.8%	59.5	P-Eutroof
V31	Nat schraalland	664.53	6.80	<1	5.28	115.09	<1	(te) hoog	3.2%	108.6	P-Eutroof
V33	Nat schraalland	1183.46	3.80	<1	9.17	68.80	<1	laag	9.2%	272.7	P-Eutroof
V34	Nat schraalland	1479.56	3.80	<1	7.44	80.67	<1	laag	10.0%	167.1	P-Eutroof
V35	Nat schraalland	330.97	22.80	4.10	22.05	60.00	1.2	(te) hoog	1.1%	105.7	P-Eutroof
V36	Nat schraalland	316.07	19.60	5.11	27.06	49.02	1.6	(te) hoog	1.1%	211.9	P-Eutroof
G376	Beek en bron	643.65	16.20	1.52	50.78	120.35	0.2	(te) hoog	3.8%	69.6	P-Eutroof
V22	Beek en bron	931.62	46.20	1.57	98.47	162.36	0.2	(te) hoog	3.5%	49.6	P-Eutroof
V23	Beek en bron	799.65	32.80	<1	73.51	120.80	<1	(te) hoog	3.8%	90.5	P-Eutroof
H305	Droge heide	225.69	19.20	8.56	36.76	15.61	3.8	(te) hoog	1.3%	93.4	P-Eutroof
H306	Droge heide	109.89	3.60	4.08	9.69	6.12	3.7	laag	0.9%	242.9	P-Eutroof
H309	Droge heide	348.56	61.60	10.62	160.31	40.46	3.0	(te) hoog	1.9%	62.0	P-Eutroof
H330	Droge heide	36.86	1.60	2.01	3.02	3.53	5.5	laag	0.5%	757.7	P-Mesotroof
H339	Droge heide	85.09	1.40	1.02	7.13	5.60	1.2	laag	0.6%	136.9	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			%(g/100g)		
H340	Droge heide	45.50	2.00	2.03	4.07	5.08	4.5	laag	0.3%	376.0	P-Eutroof
H342	Droge heide	136.36	2.60	2.56	11.75	8.18	1.9	laag	0.8%	238.8	P-Eutroof
H362	Droge heide	73.82	1.80	2.05	4.11	4.11	2.8	laag	0.4%	285.7	P-Eutroof
H367	Droge heide	74.30	1.40	1.55	3.61	3.61	2.1	laag	0.5%	998.5	P-Mesotroof
H378	Droge heide	99.37	3.00	2.02	7.57	7.57	2.0	laag	0.5%	203.3	P-Eutroof
H379	Droge heide	115.90	2.20	4.06	8.62	5.07	3.5	laag	0.8%	238.7	P-Eutroof
H384	Droge heide	203.82	2.20	<1	12.31	12.82	<1	laag	1.4%	198.3	P-Eutroof
H388	Droge heide	449.60	5.80	6.00	17.44	16.90	1.3	laag	3.0%	547.4	P-Mesotroof
H501	Droge heide	84.16	6.20	1.01	3.53	3.02	1.2	(te) hoog	0.6%	398.3	P-Eutroof
H300	Vochtige heide	1054.99	214.95	307.43	182.27	18.23	29.1	(te) hoog	5.7%	297.5	P-Eutroof
H301	Vochtige heide	177.34	21.20	1.02	52.44	31.06	0.6	(te) hoog	1.0%	83.8	P-Eutroof
H320	Vochtige heide	164.62	3.20	3.56	13.22	10.67	2.2	laag	1.3%	144.6	P-Eutroof
H331	Vochtige heide	58.67	1.00	2.02	2.53	3.54	3.4	laag	0.2%	206.5	P-Eutroof
H332	Vochtige heide	39.66	1.00	1.51	3.02	2.51	3.8	laag	0.3%	448.7	P-Eutroof
H336	Vochtige heide	32.79	0.60	1.01	1.51	2.52	3.1	laag	0.3%	536.1	P-Mesotroof
H337	Vochtige heide	167.50	6.20	7.13	7.13	5.60	4.3	(te) hoog	0.8%	338.5	P-Eutroof
H338	Vochtige heide	33.47	0.80	1.01	2.02	3.03	3.0	laag	0.3%	540.2	P-Mesotroof
H341	Vochtige heide	254.16	6.40	5.76	13.09	8.90	2.3	(te) hoog	1.5%	644.1	P-Mesotroof
H365	Vochtige heide	154.67	2.80	3.09	6.19	4.12	2.0	laag	1.2%	235.9	P-Eutroof
H366	Vochtige heide	123.72	1.20	<1	6.44	3.22	<1	laag	0.8%	1408.7	P-Mesotroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			%(g/100g)		
H389	Vochtige heide	392.78	12.60	17.66	21.64	6.27	4.5	(te) hoog	3.2%	890.2	P-Mesotroof
H396	Vochtige heide	923.20	34.60	8.64	182.49	62.02	0.9	(te) hoog	0.3%	63.1	P-Eutroof
H397	Vochtige heide	184.19	3.00	2.58	12.90	8.26	1.4	laag	1.1%	281.0	P-Eutroof
H398	Vochtige heide	61.17	1.40	<1	7.55	4.53	<1	laag	0.5%	121.8	P-Eutroof
H399	Vochtige heide	615.32	4.20	4.54	11.11	8.58	0.7	laag	1.0%	35.6	P-Eutroof
H403	Vochtige heide	143.66	3.20	6.22	8.29	5.70	4.3	laag	0.6%	418.3	P-Eutroof
H404	Vochtige heide	229.39	3.20	1.04	10.94	9.38	0.5	laag	1.3%	490.1	P-Eutroof
H405	Vochtige heide	140.45	5.60	4.64	13.93	9.29	3.3	laag	0.8%	328.2	P-Eutroof
H414	Vochtige heide	214.00	7.60	1.52	15.21	7.10	0.7	(te) hoog	1.2%	123.2	P-Eutroof
H415	Vochtige heide	227.78	5.60	5.16	8.77	4.13	2.3	laag	1.2%	293.5	P-Eutroof
H418	Vochtige heide	90.82	1.60	5.09	17.83	7.13	5.6	laag	0.7%	287.9	P-Eutroof
H419	Vochtige heide	203.49	9.40	3.18	35.56	8.49	1.6	(te) hoog	1.1%	673.1	P-Mesotroof
H502	Vochtige heide	525.45	11.80	3.35	29.01	11.71	0.6	(te) hoog	4.3%	682.6	P-Mesotroof
L388	Vochtige heide	3122.03	6.00	<1	31.91	1221.63	<1	laag	5.0%	23.3	P-Eutroof
V45	Vochtige heide	189.31	2.80	2.06	5.14	7.71	1.1	laag	1.2%	253.2	P-Eutroof
V47	Vochtige heide	426.83	14.40	14.86	28.53	12.48	3.5	(te) hoog	3.2%	782.8	P-Mesotroof
V50	Vochtige heide	252.22	3.00	1.58	6.86	6.33	0.6	laag	2.1%	447.8	P-Eutroof
V51	Vochtige heide	309.05	35.80	2.62	86.89	48.68	0.8	(te) hoog	1.7%	166.2	P-Eutroof
V52	Vochtige heide	84.18	2.40	1.54	4.11	7.71	1.8	laag	0.6%	166.0	P-Eutroof
V53	Vochtige heide	69.09	4.60	1.02	13.72	12.20	1.5	laag	0.5%	146.4	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			% (g/100g)		
V54	Vochtige heide	112.32	2.60	4.58	4.58	7.64	4.1	laag	0.5%	266.6	P-Eutroof
V55	Vochtige heide	737.62	47.80	14.03	167.25	52.87	1.9	(te) hoog	2.9%	131.7	P-Eutroof
V56	Vochtige heide	67.68	2.60	1.01	10.57	4.03	1.5	laag	0.3%	69.4	P-Eutroof
V61	Vochtige heide	236.77	9.40	2.62	22.00	12.57	1.1	(te) hoog	1.4%	344.3	P-Eutroof
V62	Vochtige heide	120.57	1.40	1.18	4.14	7.68	1.0	laag	0.9%	487.4	P-Eutroof
V63	Vochtige heide	193.70	4.00	3.60	8.73	10.79	1.9	laag	1.1%	201.4	P-Eutroof
V64	Vochtige heide	235.11	6.40	3.05	15.77	8.14	1.3	(te) hoog	1.0%	170.4	P-Eutroof
V65	Vochtige heide	329.90	6.60	8.12	15.17	16.25	2.5	(te) hoog	2.7%	662.6	P-Mesotroof
V66	Vochtige heide	77.49	2.20	1.53	3.58	2.04	2.0	laag	0.6%	297.0	P-Eutroof
V67	Vochtige heide	673.58	55.80	2.56	207.66	50.25	0.4	(te) hoog	3.1%	59.2	P-Eutroof
V68	Vochtige heide	591.55	72.40	3.07	244.85	25.61	0.5	(te) hoog	2.6%	80.2	P-Eutroof
V69	Vochtige heide	228.25	3.40	3.11	7.77	7.25	1.4	laag	1.2%	266.3	P-Eutroof
V70	Vochtige heide	432.88	9.60	8.02	24.07	20.86	1.9	(te) hoog	2.8%	300.1	P-Eutroof
V71	Vochtige heide	190.53	20.40	9.05	31.93	9.58	4.7	(te) hoog	1.3%	487.2	P-Eutroof
V72	Vochtige heide	254.89	15.40	13.11	14.16	7.87	5.1	(te) hoog	1.2%	398.7	P-Eutroof
L419	Droog bos met produktie	172.16	7.60	5.16	5.67	6.70	3.0	(te) hoog	1.1%	660.0	P-Mesotroof
L438	Droog bos met produktie	279.41	19.40	18.96	12.81	8.20	6.8	(te) hoog	1.1%	513.9	P-Mesotroof
L490	Droog bos met produktie	585.73	19.80	5.74	111.23	44.39	1.0	(te) hoog	3.2%	137.5	P-Eutroof
L514	Droog bos met produktie	91.95	5.80	2.57	6.67	3.08	2.8	laag	1.0%	661.8	P-Mesotroof
L518	Droog bos met produktie	314.50	10.60	10.73	13.41	10.73	3.4	(te) hoog	2.3%	630.7	P-Mesotroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofe vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			mg P/kg LD		
L521	Droog bos met produktie	149.43	3.20	<1	15.46	7.21	<1	laag	0.9%	378.4	P-Eutroof
L523	Droog bos met produktie	138.89	2.80	1.53	4.59	11.21	1.1	laag	1.0%	236.6	P-Eutroof
L531	Droog bos met produktie	218.47	10.00	2.05	19.45	18.94	0.9	(te) hoog	0.9%	263.1	P-Eutroof
L538	Droog bos met produktie	358.07	19.60	12.29	22.52	13.31	3.4	(te) hoog	1.2%	147.6	P-Eutroof
L547	Droog bos met produktie	270.18	28.40	5.15	29.89	48.96	1.9	(te) hoog	1.0%	127.8	P-Eutroof
L551	Droog bos met produktie	166.97	3.80	2.06	4.12	7.21	1.2	laag	0.7%	314.4	P-Eutroof
L571	Droog bos met produktie	243.03	4.00	4.09	5.12	4.09	1.7	laag	0.8%	185.0	P-Eutroof
L608	Droog bos met produktie	82.70	7.20	2.04	6.13	6.64	2.5	(te) hoog	0.6%	667.2	P-Mesotroof
L615	Droog bos met produktie	178.94	6.20	2.56	6.14	10.74	1.4	(te) hoog	1.2%	288.3	P-Eutroof
L445	Dennen-, eiken- en beukenbos	642.65	52.60	12.32	86.24	39.53	1.9	(te) hoog	3.1%	118.2	P-Eutroof
L452	Dennen-, eiken- en beukenbos	294.75	28.20	10.27	29.77	12.32	3.5	(te) hoog	1.3%	177.9	P-Eutroof
L459	Dennen-, eiken- en beukenbos	250.04	19.00	11.89	20.16	10.86	4.8	(te) hoog	1.5%	397.3	P-Eutroof
L478	Dennen-, eiken- en beukenbos	61.53	1.60	<1	4.54	9.07	<1	laag	0.4%	143.1	P-Eutroof
L537	Dennen-, eiken- en beukenbos	289.57	10.80	3.07	6.66	8.19	1.1	(te) hoog	0.8%	240.2	P-Eutroof
L618	Dennen-, eiken- en beukenbos	221.72	8.40	5.18	7.77	5.70	2.3	(te) hoog	1.3%	300.4	P-Eutroof
L625	Dennen-, eiken- en beukenbos	101.96	3.00	2.55	5.09	4.58	2.5	laag	0.7%	376.3	P-Eutroof
L645	Dennen-, eiken- en beukenbos	110.87	2.80	<1	3.54	11.11	<1	laag	0.8%	288.3	P-Eutroof
L726	Dennen-, eiken- en beukenbos	130.00	4.20	<1	4.56	18.76	<1	laag	0.5%	149.6	P-Eutroof
L729	Dennen-, eiken- en beukenbos	67.49	3.80	3.07	6.65	4.09	4.5	laag	0.6%	450.8	P-Eutroof
L418	Vochtig bos met produktie	387.93	18.80	12.72	17.49	11.13	3.3	(te) hoog	1.7%	363.6	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			%(g/100g)		
L458	Vochtig bos met produktie	449.86	24.40	18.00	16.41	13.24	4.0	(te) hoog	2.4%	206.0	P-Eutroof
L501	Vochtig bos met produktie	258.79	6.40	2.56	10.23	6.14	1.0	(te) hoog	1.3%	175.5	P-Eutroof
L534	Vochtig bos met produktie	82.60	5.00	2.06	4.11	3.60	2.5	laag	0.8%	931.4	P-Mesotroof
L560	Vochtig bos met produktie	265.04	6.00	2.53	6.08	13.18	1.0	laag	1.1%	231.2	P-Eutroof
L575	Vochtig bos met produktie	239.71	8.60	4.64	5.15	4.64	1.9	(te) hoog	0.9%	317.1	P-Eutroof
L613	Vochtig bos met produktie	140.21	4.80	9.73	7.17	7.17	6.9	laag	0.6%	430.2	P-Eutroof
L628	Vochtig bos met produktie	169.56	3.80	1.53	4.09	9.72	0.9	laag	0.8%	246.9	P-Eutroof
L448	Rivier- en beekbegeleidend bos	466.89	14.00	6.19	30.46	18.58	1.3	(te) hoog	2.8%	168.8	P-Eutroof
C647	Hoog- en laagveenbos	3256.90	47.80	<1	272.45	404.93	<1	(te) hoog	11.8%	82.5	P-Eutroof
L429	Hoog- en laagveenbos	531.66	30.20	8.52	109.67	22.73	1.6	(te) hoog	4.2%	342.6	P-Eutroof
L434	Hoog- en laagveenbos	57.92	2.60	1.02	3.57	3.57	1.8	laag	0.4%	525.1	P-Mesotroof
L436	Hoog- en laagveenbos	182.52	19.60	4.99	16.65	11.65	2.7	(te) hoog	1.0%	363.3	P-Eutroof
L437	Hoog- en laagveenbos	629.81	46.20	51.15	51.15	23.25	8.1	(te) hoog	5.0%	476.6	P-Eutroof
L604	Hoog- en laagveenbos	686.72	35.80	37.49	47.00	21.82	5.5	(te) hoog	5.6%	495.3	P-Eutroof
V46	Rivier- en moeraslandschap	38.64	1.80	<1	4.10	6.15	<1	laag	0.2%	65.5	P-Eutroof
H393	Hoogveen	575.00	15.60	18.57	42.77	14.63	3.2	(te) hoog	5.0%	626.1	P-Mesotroof
H395	Hoogveen	285.85	9.90	13.77	22.54	2.50	4.8	(te) hoog	2.2%	1267.6	P-Mesotroof
V01	Hoogveen	330.88	14.45	28.83	22.57	11.28	8.7	(te) hoog	2.3%	1288.5	P-Mesotroof
V02	Hoogveen	450.49	26.16	51.92	31.40	16.91	11.5	(te) hoog	3.5%	971.5	P-Mesotroof
V03	Hoogveen	539.60	31.20	20.24	43.38	21.98	3.8	(te) hoog	4.6%	652.8	P-Mesotroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			% (g/100g)		
V04	Hoogveen	257.02	12.40	16.36	15.83	12.66	6.4	(te) hoog	1.8%	660.3	P-Mesotroof
V05	Hoogveen	338.71	14.63	32.56	21.29	11.27	9.6	(te) hoog	2.6%	1112.5	P-Mesotroof
V06	Hoogveen	448.59	13.20	11.96	21.64	8.54	2.7	(te) hoog	3.6%	772.8	P-Mesotroof
V07	Hoogveen	381.61	28.38	69.45	30.14	19.66	18.2	(te) hoog	2.9%	838.7	P-Mesotroof
V08	Hoogveen	432.03	29.08	57.67	26.53	10.38	13.3	(te) hoog	3.3%	910.0	P-Mesotroof
V48	Hoogveen	357.88	1.80	1.09	12.02	10.38	0.3	laag	3.1%	633.5	P-Mesotroof
V49	Hoogveen	249.14	5.00	1.05	12.63	15.79	0.4	laag	2.3%	495.9	P-Eutroof
V57	Hoogveen	290.31	30.69	82.72	35.00	15.91	28.5	(te) hoog	2.1%	1339.6	P-Mesotroof
V58	Hoogveen	777.07	60.97	40.90	96.62	5.93	5.3	(te) hoog	6.2%	556.1	P-Mesotroof
V59	Hoogveen	323.46	11.60	5.09	12.45	3.39	1.6	(te) hoog	2.7%	1319.3	P-Mesotroof
V73	Hoogveen	505.29	16.60	13.58	26.60	5.66	2.7	(te) hoog	4.0%	397.4	P-Eutroof
V74	Hoogveen	203.78	7.60	6.35	10.58	6.87	3.1	(te) hoog	1.3%	446.5	P-Eutroof
V75	Hoogveen	407.44	12.40	16.21	17.33	7.83	4.0	(te) hoog	3.4%	905.6	P-Mesotroof
G301	Moeras	1409.83	10.20	1.61	28.47	241.21	0.1	(te) hoog	9.7%	109.3	P-Eutroof
G302	Moeras	1385.48	14.80	1.07	42.69	370.91	0.1	(te) hoog	8.9%	97.0	P-Eutroof
G309	Moeras	1683.13	16.40	2.76	48.55	257.67	0.2	(te) hoog	10.2%	102.7	P-Eutroof
G390	Moeras	2283.13	30.20	4.25	129.03	1023.71	0.2	(te) hoog	1.8%	66.7	P-Eutroof
P060	Moeras	538.41	6.40	<1	16.05	45.04	<1	(te) hoog	1.7%	139.0	P-Eutroof
P064	Moeras	1514.33	7.00	2.86	28.65	75.63	0.2	(te) hoog	11.2%	222.4	P-Eutroof
P066	Trilveen	1986.63	25.78	<1	15.06	463.57	<1	(te) hoog	8.4%	66.7	P-Eutroof

CODE	AMBITIE	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	ijzer gebonden fosfor	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Plant beschikbaar P	P organisch	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD			% (g/100g)		
G306		66.33	1.40	1.01	5.04	3.53	1.5	laag	0.4%	71.4	P-Eutroof
V32		704.91	5.60	1.03	3.10	76.39	0.1	laag	2.4%	58.1	P-Eutroof
V37		497.28	6.42	48.73	26.93	16.67	9.8	(te) hoog	3.9%	858.9	P-Mesotroof
V38		335.00	24.05	56.60	28.30	10.61	16.9	(te) hoog	2.3%	1162.0	P-Mesotroof
V39		48.30	1.40	1.00	2.00	3.00	2.1	laag	0.3%	96.9	P-Eutroof
V40		152.92	1.80	<1	2.50	6.51	<1	laag	0.4%	94.5	P-Eutroof
V41		45.41	1.40	<1	2.03	4.06	<1	laag	0.2%	82.4	P-Eutroof
V42		171.59	7.80	7.17	10.75	9.72	4.2	(te) hoog	1.2%	277.4	P-Eutroof
H500	Bossingel en bosje	354.25	26.00	3.63	15.03	30.05	1.0	(te) hoog	2.5%	337.5	P-Eutroof
L701	Bossingel en bosje	287.63	26.40	2.56	35.37	58.96	0.9	(te) hoog	2.1%	93.0	P-Eutroof
L728	Bossingel en bosje	763.76	218.60	32.01	432.16	84.68	4.2	(te) hoog	2.3%	50.5	P-Eutroof

Bijlage 5.

Basenverzadiging

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
H394	Zand- en kalklandschap	29.79	4.64	0.26	5.85	0.67	0.03	0.01	0.07	41.33	27.6
V44	Zand- en kalklandschap	0.00	0.36	0.03	0.09	0.04	0.08	0.00	0.01	0.60	84.4
V60	Zand- en kalklandschap	52.25	3.38	0.39	5.21	0.65	0.02	0.00	0.01	61.91	15.5
V43	Zandverstuiving	3.06	0.34	0.07	0.14	0.05	0.04	0.02	0.00	3.72	16.3
G391	Droog schraalgrasland	2.35	0.92	0.08	0.31	0.04	0.05	0.06	0.01	3.82	35.4
G304	Kruiden- en faunarijk grasland	4.30	4.70	0.14	0.16	0.08	0.05	0.02	0.08	9.54	53.3
G308	Kruiden- en faunarijk grasland	3.40	1.32	0.17	0.31	0.07	0.05	0.02	0.03	5.38	34.8
G343	Kruiden- en faunarijk grasland	6.74	2.38	1.14	0.91	0.09	0.06	0.02	0.21	11.54	39.1
G351	Kruiden- en faunarijk grasland	4.32	3.23	0.23	0.17	0.04	0.03	0.01	0.06	8.08	45.3
P058	Kruiden- en faunarijk grasland	5.72	5.39	0.56	3.14	0.19	0.06	0.04	0.01	15.11	61.4
P059	Kruiden- en faunarijk grasland	3.70	4.45	0.02	0.47	0.07	0.03	0.02	0.00	8.76	57.1
P061	Kruiden- en faunarijk grasland	1.82	2.12	0.07	0.41	0.05	0.02	0.01	0.07	4.56	57.8
P062	Kruiden- en faunarijk grasland	5.77	11.44	0.32	2.46	0.19	0.04	0.03	0.07	20.33	70.9
P063	Kruiden- en faunarijk grasland	2.53	3.81	0.10	0.82	0.11	0.04	0.03	0.02	7.47	64.9
P065	Kruiden- en faunarijk grasland	7.94	10.29	0.18	0.89	0.12	0.08	0.07	0.04	19.61	58.6

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
V18	Kruiden- en faunarijk grasland	1.18	2.82	0.17	0.49	0.07	0.06	0.01	0.05	4.84	73.3
G321	Vochtig weidevogelgrasland	2.98	14.98	0.93	1.38	0.13	0.02	0.03	0.03	20.49	85.0
G303	Nat schraalland	10.12	23.65	0.56	1.79	0.15	0.37	0.79	0.17	37.61	69.5
G305	Nat schraalland	0.00	42.18	1.06	2.89	0.15	0.00	0.01	0.05	46.34	99.9
G318	Nat schraalland	8.19	5.99	0.36	1.13	0.18	0.11	0.08	0.11	16.16	47.4
G319	Nat schraalland	4.82	2.32	0.57	0.75	0.26	0.07	0.06	0.04	8.89	43.9
G324	Nat schraalland	5.60	10.47	0.62	1.20	0.14	0.04	0.04	0.05	18.16	68.5
G325	Nat schraalland	5.00	3.56	0.68	0.48	0.10	0.07	0.03	0.03	9.96	48.4
G326	Nat schraalland	18.65	26.81	0.79	1.65	0.82	0.10	0.20	0.15	49.18	61.2
G327	Nat schraalland	12.93	14.12	0.89	1.32	0.12	0.24	0.48	0.24	30.34	54.2
G328	Nat schraalland	11.08	6.16	0.96	0.27	0.09	0.11	0.07	0.07	18.80	39.7
G346	Nat schraalland	3.49	3.92	1.97	0.17	0.04	0.07	0.02	0.03	9.71	62.9
G347	Nat schraalland	4.94	0.23	0.23	0.07	0.04	0.04	0.04	0.00	5.60	10.3
G348	Nat schraalland	15.77	33.34	1.16	0.98	0.31	0.08	0.16	0.09	51.89	69.0
G359	Nat schraalland	4.41	7.52	0.57	0.41	0.08	0.02	0.03	0.05	13.10	65.5
G364	Nat schraalland	1.00	0.27	0.92	0.07	0.05	0.02	0.00	0.00	2.33	56.0
G370	Nat schraalland	6.14	24.47	0.37	1.64	0.17	0.05	0.04	0.11	33.01	80.8
G380	Nat schraalland	4.86	5.24	0.08	0.19	0.08	0.00	0.01	0.55	11.01	50.8
G385	Nat schraalland	6.26	4.14	0.26	0.51	0.16	0.10	0.06	0.08	11.56	43.8
G417	Nat schraalland	3.97	9.64	0.20	0.62	0.06	0.04	0.05	0.09	14.67	71.7

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
G423	Nat schraalland	3.97	41.15	0.29	8.30	0.33	0.04	0.01	0.02	54.12	92.5
G424	Nat schraalland	38.53	4.90	0.19	14.00	1.83	0.01	0.00	0.00	59.45	35.2
G425	Nat schraalland	29.60	26.10	0.59	7.16	0.33	0.18	0.12	0.50	64.58	52.9
G426	Nat schraalland	31.29	25.46	0.78	4.33	0.37	0.14	0.10	0.20	62.67	49.4
G450	Nat schraalland	1.69	9.57	0.07	0.39	0.09	0.05	0.02	0.10	11.98	84.5
P067	Nat schraalland	9.13	33.84	0.33	3.62	0.33	0.06	0.05	0.07	47.42	80.4
P068	Nat schraalland	9.97	39.55	0.40	1.82	0.16	0.06	0.12	0.10	52.18	80.4
P069	Nat schraalland	14.51	48.14	0.87	3.10	1.87	0.03	0.07	0.11	68.71	78.6
V09	Nat schraalland	1.35	1.40	0.17	0.50	0.06	0.04	0.01	0.04	3.57	59.9
V10	Nat schraalland	6.40	13.57	0.36	0.95	0.23	0.02	0.02	0.16	21.71	69.6
V11	Nat schraalland	4.19	7.58	0.16	0.26	0.10	0.03	0.03	0.04	12.38	65.4
V12	Nat schraalland	2.95	4.77	0.13	0.24	0.16	0.03	0.04	0.13	8.44	62.8
V13	Nat schraalland	6.16	57.23	0.23	1.46	0.42	0.03	0.05	0.10	65.67	90.4
V14	Nat schraalland	7.44	4.44	0.16	0.52	0.11	0.06	0.03	0.05	12.82	40.9
V15	Nat schraalland	7.75	22.58	0.31	0.74	0.19	0.08	0.04	0.05	31.75	75.0
V16	Nat schraalland	13.03	29.98	0.58	1.78	0.59	0.22	0.10	0.07	46.34	71.0
V17	Nat schraalland	4.12	1.12	0.07	0.17	0.08	0.08	0.01	0.00	5.65	25.6
V19	Nat schraalland	14.62	43.79	0.39	2.53	0.68	0.05	0.11	0.09	62.26	76.1
V20	Nat schraalland	1.03	11.18	0.18	0.33	0.15	0.02	0.02	0.17	13.07	90.6
V21	Nat schraalland	6.67	38.79	0.30	1.50	0.16	0.07	0.06	0.13	47.68	85.5

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
V24	Nat schraalland	5.91	48.65	0.32	1.04	0.15	0.00	0.03	0.01	56.12	89.4
V25	Nat schraalland	7.52	34.51	0.33	0.44	0.29	0.03	0.04	0.04	43.21	82.3
V26	Nat schraalland	16.49	30.61	0.39	3.05	0.59	0.04	0.03	0.10	51.30	67.5
V27	Nat schraalland	2.81	10.76	0.38	0.70	0.18	0.02	0.03	0.09	14.96	80.3
V28	Nat schraalland	3.07	2.80	0.23	0.44	0.38	0.03	0.01	0.17	7.13	53.9
V29	Nat schraalland	9.34	10.69	0.21	0.29	0.14	0.08	0.08	0.05	20.89	54.3
V30	Nat schraalland	3.13	4.56	0.10	0.42	0.06	0.02	0.05	0.08	8.42	61.0
V31	Nat schraalland	4.45	14.73	0.22	0.44	0.16	0.02	0.03	0.02	20.09	77.4
V33	Nat schraalland	13.99	38.42	0.35	0.68	0.21	0.11	0.11	0.03	53.90	73.6
V34	Nat schraalland	12.17	45.74	0.39	1.13	0.21	0.06	0.13	0.02	59.85	79.3
V35	Nat schraalland	4.35	0.99	0.09	0.30	0.07	0.03	0.04	0.03	5.90	24.6
V36	Nat schraalland	4.12	1.64	0.10	0.43	0.08	0.03	0.02	0.02	6.43	34.9
G376	Beek en bron	3.49	3.62	0.08	0.17	0.07	0.05	0.03	0.05	7.56	52.0
V22	Beek en bron	8.14	1.81	0.22	0.37	0.22	0.12	0.05	0.02	10.96	24.0
V23	Beek en bron	4.79	2.38	0.27	0.19	0.13	0.07	0.03	0.05	7.92	37.6
H305	Droge heide	1.81	0.17	0.07	0.12	0.03	0.03	0.02	0.01	2.27	17.5
H306	Droge heide	6.16	0.20	0.16	0.22	0.07	0.05	0.03	0.00	6.89	9.5
H309	Droge heide	2.52	0.10	0.06	0.09	0.02	0.05	0.02	0.01	2.88	9.5
H330	Droge heide	1.01	0.05	0.05	0.07	0.04	0.01	0.00	0.00	1.23	16.8
H339	Droge heide	0.00	0.02	0.05	0.04	0.03	0.04	0.01	0.00	0.18	73.8

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
H340	Droge heide	0.00	0.10	0.06	0.07	0.03	0.01	0.00	0.00	0.28	96.5
H342	Droge heide	4.35	0.11	0.07	0.14	0.05	0.05	0.03	0.00	4.78	7.6
H362	Droge heide	0.28	0.18	0.04	0.10	0.05	0.02	0.01	0.00	0.67	55.1
H367	Droge heide	11.00	0.29	0.06	0.12	0.08	0.03	0.00	0.00	11.58	4.8
H378	Droge heide	1.01	0.16	0.04	0.07	0.02	0.04	0.04	0.00	1.37	20.9
H379	Droge heide	2.91	0.19	0.11	0.16	0.04	0.03	0.01	0.00	3.44	14.6
H384	Droge heide	4.56	0.03	0.06	0.05	0.05	0.17	0.02	0.00	4.93	3.6
H388	Droge heide	30.15	2.02	0.22	0.96	0.18	0.14	0.11	0.03	33.82	10.0
H501	Droge heide	2.34	0.05	0.06	0.07	0.04	0.02	0.00	0.00	2.57	8.2
H300	Vochtige heide	36.87	7.04	12.76	9.19	5.40	0.15	0.49	0.20	72.10	47.7
H301	Vochtige heide	1.01	0.16	0.06	0.06	0.03	0.07	0.01	0.00	1.39	21.8
H320	Vochtige heide	1.82	0.07	0.08	0.10	0.03	0.07	0.02	0.00	2.19	12.9
H331	Vochtige heide	0.00	0.03	0.04	0.05	0.04	0.02	0.00	0.00	0.18	88.3
H332	Vochtige heide	0.27	0.09	0.04	0.07	0.03	0.01	0.00	0.00	0.52	46.1
H336	Vochtige heide	1.48	0.15	0.03	0.08	0.04	0.01	0.00	0.00	1.79	16.6
H337	Vochtige heide	6.15	0.55	0.17	0.34	0.06	0.02	0.00	0.00	7.29	15.3
H338	Vochtige heide	1.65	0.05	0.04	0.06	0.02	0.02	0.00	0.00	1.83	9.1
H341	Vochtige heide	14.98	0.35	0.11	0.27	0.09	0.06	0.01	0.00	15.86	5.1
H365	Vochtige heide	5.24	0.29	0.06	0.18	0.03	0.04	0.00	0.00	5.85	9.7
H366	Vochtige heide	29.45	1.32	0.14	0.60	0.20	0.10	0.01	0.00	31.81	7.1

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
H389	Vochtige heide	29.58	3.91	0.54	3.11	0.39	0.10	0.02	0.05	37.71	21.1
H396	Vochtige heide	2.72	7.64	0.09	0.54	0.08	0.03	0.01	0.04	11.15	74.9
H397	Vochtige heide	5.72	0.25	0.09	0.18	0.07	0.08	0.02	0.00	6.39	9.0
H398	Vochtige heide	0.00	0.05	0.05	0.04	0.02	0.04	0.00	0.00	0.21	79.3
H399	Vochtige heide	1.32	0.13	0.06	0.09	0.03	0.04	0.02	0.00	1.69	18.1
H403	Vochtige heide	8.07	0.69	0.20	0.41	0.09	0.03	0.01	0.00	9.50	14.6
H404	Vochtige heide	14.95	0.66	0.15	0.54	0.14	0.10	0.03	0.00	16.58	9.0
H405	Vochtige heide	5.04	0.25	0.13	0.17	0.05	0.03	0.01	0.00	5.68	10.5
H414	Vochtige heide	2.88	0.43	0.07	0.16	0.03	0.02	0.00	0.00	3.60	19.2
H415	Vochtige heide	10.11	0.64	0.19	0.40	0.09	0.03	0.01	0.00	11.46	11.5
H418	Vochtige heide	3.07	0.39	0.14	0.10	0.04	0.05	0.02	0.00	3.82	17.6
H419	Vochtige heide	12.00	0.12	0.15	0.17	0.11	0.09	0.01	0.00	12.65	4.3
H502	Vochtige heide	11.94	2.31	0.24	2.84	0.45	0.08	0.01	0.05	17.90	32.6
L388	Vochtige heide	9.14	11.39	0.18	1.96	0.22	0.02	0.06	0.05	23.01	59.8
V45	Vochtige heide	5.96	0.17	0.10	0.20	0.08	0.05	0.01	0.00	6.57	8.3
V47	Vochtige heide	25.12	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	25.12	0.0
V50	Vochtige heide	19.44	0.47	0.18	0.32	0.13	0.14	0.01	0.00	20.70	5.4
V51	Vochtige heide	9.31	4.38	0.08	0.30	0.15	0.07	0.01	0.04	14.33	34.2
V52	Vochtige heide	3.50	0.17	0.07	0.08	0.05	0.05	0.03	0.01	3.96	9.4
V53	Vochtige heide	0.00	0.02	0.04	0.02	0.02	0.04	0.01	0.00	0.15	71.5

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
V54	Vochtige heide	2.35	0.26	0.08	0.13	0.04	0.01	0.00	0.00	2.88	18.0
V55	Vochtige heide	12.15	28.13	0.31	3.52	0.32	0.04	0.01	0.06	44.55	72.5
V56	Vochtige heide	0.00	0.06	0.03	0.03	0.02	0.07	0.00	0.00	0.20	67.4
V61	Vochtige heide	8.16	0.84	0.18	0.61	0.12	0.14	0.02	0.00	10.08	17.4
V62	Vochtige heide	5.75	0.21	0.09	0.15	0.10	0.03	0.00	0.00	6.32	8.5
V63	Vochtige heide	7.48	0.17	0.19	0.20	0.09	0.10	0.03	0.00	8.26	7.9
V64	Vochtige heide	5.00	0.24	0.11	0.10	0.03	0.07	0.01	0.01	5.58	8.9
V65	Vochtige heide	9.94	0.53	0.07	0.25	0.09	0.02	0.01	0.00	10.92	8.7
V66	Vochtige heide	3.69	0.25	0.04	0.13	0.05	0.02	0.00	0.00	4.18	11.1
V67	Vochtige heide	3.11	2.49	0.46	0.80	0.13	0.07	0.02	0.04	7.12	54.6
V68	Vochtige heide	2.01	5.39	0.18	0.82	0.07	0.05	0.01	0.01	8.54	75.7
V69	Vochtige heide	12.04	0.45	0.11	0.27	0.14	0.07	0.01	0.00	13.10	7.4
V70	Vochtige heide	24.55	0.73	0.36	0.57	0.32	0.12	0.02	0.00	26.67	7.4
V71	Vochtige heide	14.83	0.20	0.20	0.23	0.09	0.05	0.01	0.00	15.62	4.6
V72	Vochtige heide	12.52	0.70	0.20	0.46	0.09	0.03	0.01	0.00	14.01	10.4
L419	Droog bos met produktie	14.44	0.52	0.14	0.40	0.07	0.04	0.02	0.01	15.63	7.2
L438	Droog bos met produktie	13.24	1.27	0.15	0.44	0.07	0.04	0.01	0.01	15.23	12.7
L490	Droog bos met produktie	10.47	0.12	0.08	0.09	0.04	0.12	0.07	0.01	11.02	3.1
L514	Droog bos met produktie	6.92	0.18	0.06	0.07	0.05	0.06	0.01	0.00	7.35	4.8
L518	Droog bos met produktie	27.85	2.07	0.30	1.39	0.38	0.11	0.01	0.01	32.11	12.9

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
L521	Droog bos met produktie	9.44	0.10	0.08	0.07	0.03	0.21	0.02	0.00	9.96	2.9
L523	Droog bos met produktie	4.32	0.09	0.08	0.13	0.03	0.05	0.02	0.00	4.73	7.0
L531	Droog bos met produktie	10.34	0.19	0.06	0.12	0.06	0.07	0.03	0.00	10.86	3.9
L538	Droog bos met produktie	16.05	1.39	0.29	0.58	0.08	0.04	0.03	0.03	18.48	12.7
L547	Droog bos met produktie	8.00	0.23	0.06	0.10	0.04	0.05	0.03	0.00	8.51	5.0
L551	Droog bos met produktie	10.94	0.30	0.07	0.23	0.09	0.06	0.03	0.00	11.73	5.9
L571	Droog bos met produktie	12.59	0.24	0.07	0.29	0.09	0.04	0.02	0.00	13.34	5.2
L608	Droog bos met produktie	4.31	0.27	0.08	0.14	0.03	0.04	0.02	0.00	4.90	10.7
L615	Droog bos met produktie	18.47	1.01	0.14	0.61	0.08	0.11	0.06	0.01	20.47	9.0
L445	Dennen-, eiken- en beukenbos	9.49	1.09	0.31	0.53	0.06	0.09	0.06	0.09	11.71	16.9
L452	Dennen-, eiken- en beukenbos	12.57	0.66	0.23	0.27	0.06	0.03	0.05	0.04	13.93	8.8
L459	Dennen-, eiken- en beukenbos	13.79	0.85	0.27	0.46	0.13	0.07	0.02	0.01	15.60	11.0
L478	Dennen-, eiken- en beukenbos	0.00	0.03	0.03	0.04	0.03	0.05	0.02	0.00	0.20	61.8
L537	Dennen-, eiken- en beukenbos	8.83	0.51	0.12	0.31	0.04	0.03	0.03	0.01	9.89	10.0
L618	Dennen-, eiken- en beukenbos	14.04	0.32	0.15	0.39	0.11	0.04	0.02	0.00	15.07	6.5
L625	Dennen-, eiken- en beukenbos	10.29	0.27	0.06	0.15	0.07	0.04	0.01	0.00	10.90	5.1
L645	Dennen-, eiken- en beukenbos	4.91	0.31	0.07	0.15	0.03	0.05	0.04	0.01	5.56	10.0
L726	Dennen-, eiken- en beukenbos	3.26	0.12	0.07	0.08	0.03	0.03	0.06	0.00	3.65	8.3
L729	Dennen-, eiken- en beukenbos	6.92	0.17	0.05	0.18	0.04	0.08	0.01	0.00	7.44	5.8
L418	Vochtig bos met produktie	26.14	1.74	0.36	1.12	0.24	0.07	0.04	0.02	29.72	11.7

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
L458	Vochtig bos met produktie	24.24	2.49	0.54	0.83	0.19	0.08	0.03	0.08	28.48	14.2
L501	Vochtig bos met produktie	7.69	0.25	0.13	0.20	0.03	0.12	0.01	0.00	8.44	7.3
L534	Vochtig bos met produktie	16.11	0.53	0.08	0.23	0.13	0.06	0.01	0.00	17.16	5.7
L560	Vochtig bos met produktie	11.18	0.50	0.16	0.33	0.05	0.07	0.05	0.02	12.35	8.4
L575	Vochtig bos met produktie	18.86	0.92	0.12	0.68	0.19	0.04	0.01	0.00	20.82	9.2
L613	Vochtig bos met produktie	11.82	0.98	0.12	0.38	0.05	0.03	0.02	0.02	13.43	11.5
L628	Vochtig bos met produktie	8.80	0.09	0.10	0.21	0.06	0.07	0.05	0.00	9.38	4.9
L448	Rivier- en beekbegeleidend bos	11.40	1.88	0.22	0.57	0.11	0.16	0.10	0.01	14.44	19.2
C647	Hoog- en laagveenbos	13.72	63.66	0.88	8.04	0.91	0.02	0.05	0.12	87.41	84.1
L429	Hoog- en laagveenbos	31.20	2.67	0.84	1.25	0.18	0.29	0.07	0.04	36.55	13.5
L434	Hoog- en laagveenbos	2.70	0.08	0.04	0.08	0.04	0.04	0.02	0.00	2.99	7.9
L436	Hoog- en laagveenbos	14.29	0.60	0.17	0.66	0.10	0.06	0.01	0.01	15.90	9.7
L437	Hoog- en laagveenbos	12.41	5.06	0.88	4.04	0.58	0.07	0.02	0.03	23.09	45.8
L604	Hoog- en laagveenbos	29.83	5.55	0.69	2.15	0.23	0.11	0.04	0.26	38.85	22.2
V46	Rivier- en moeraslandschap	0.00	0.56	0.04	0.16	0.04	0.01	0.00	0.03	0.84	95.9
H393	Hoogveen	20.94	2.74	0.91	2.49	0.52	0.16	0.02	0.02	27.80	24.0
H395	Hoogveen	33.52	8.76	0.38	8.34	1.57	0.15	0.06	0.11	52.88	36.0
V01	Hoogveen	30.73	12.93	0.91	8.67	2.54	0.14	0.09	0.08	56.10	44.7
V02	Hoogveen	32.13	5.66	0.58	6.71	1.75	0.10	0.05	0.08	47.06	31.2
V03	Hoogveen	11.68	2.51	0.29	2.60	0.90	0.11	0.02	0.01	18.11	34.7

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
V04	Hoogveen	14.69	0.70	0.29	0.50	0.12	0.04	0.01	0.01	16.37	9.8
V05	Hoogveen	37.36	6.06	0.98	6.70	2.43	0.05	0.05	0.07	53.71	30.1
V06	Hoogveen	10.52	2.32	0.16	2.50	0.60	0.04	0.01	0.01	16.16	34.5
V07	Hoogveen	54.35	3.25	5.39	7.11	4.88	0.06	0.03	0.22	75.28	27.4
V08	Hoogveen	31.74	5.48	0.74	5.18	1.91	0.05	0.06	0.11	45.27	29.4
V48	Hoogveen	26.28	1.31	0.18	0.93	0.30	0.26	0.01	0.00	29.27	9.3
V49	Hoogveen	17.70	0.75	0.19	0.41	0.14	0.12	0.01	0.01	19.33	7.7
V57	Hoogveen	50.33	4.01	3.18	7.64	2.98	0.11	0.14	0.04	68.43	26.0
V58	Hoogveen	12.97	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	12.97	0.0
V59	Hoogveen	75.31	1.62	0.12	1.88	0.55	0.05	0.01	0.01	79.56	5.2
V73	Hoogveen	25.92	1.81	0.73	2.79	0.94	0.11	0.03	0.01	32.33	19.4
V74	Hoogveen	18.52	0.46	0.23	0.51	0.16	0.05	0.02	0.00	19.96	6.8
V75	Hoogveen	30.22	2.73	0.35	4.75	0.72	0.07	0.01	0.01	38.86	22.0
G301	Moeras	20.21	12.31	0.59	2.38	0.48	0.23	0.22	0.16	36.58	43.1
G302	Moeras	20.70	8.53	0.41	1.34	0.27	0.19	0.11	0.13	31.68	33.3
G309	Moeras	12.50	15.84	0.50	4.97	0.25	0.20	0.18	0.17	34.60	62.3
G390	Moeras	9.47	21.51	0.31	1.19	0.20	0.05	0.11	0.12	32.97	70.4
P060	Moeras	26.42	10.82	0.08	1.31	0.09	0.09	0.02	0.02	38.85	31.7
P064	Moeras	25.68	28.32	0.57	1.42	0.66	0.20	0.46	0.03	57.34	54.0
P066	Trilveen	9.96	14.85	0.36	0.76	0.27	0.08	0.10	0.10	26.48	61.3

CODE	AMBITIE	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen- verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
G306		0.70	0.09	0.05	0.08	0.02	0.01	0.00	0.00	0.95	24.5
V32		5.52	3.08	0.14	0.26	0.06	0.05	0.04	0.04	9.20	38.5
V37		35.69	5.57	1.07	9.40	1.77	0.08	0.04	0.09	53.71	33.2
V38		40.37	5.19	4.72	8.68	2.22	0.47	0.44	0.35	62.44	33.3
V39		0.00	0.06	0.05	0.05	0.02	0.02	0.00	0.00	0.21	87.8
V40		0.00	2.52	0.05	0.42	0.07	0.01	0.00	0.02	3.09	99.2
V41		0.00	0.58	0.05	0.17	0.02	0.01	0.01	0.01	0.85	97.2
V42		9.07	0.27	0.19	0.39	0.06	0.05	0.02	0.00	10.05	9.0
H500	Bossingel en bosje	12.74	0.17	0.17	0.15	0.08	0.08	0.01	0.00	13.40	4.2
L701	Bossingel en bosje	5.92	0.08	0.12	0.10	0.04	0.07	0.03	0.00	6.37	5.4
L728	Bossingel en bosje	8.64	0.59	0.14	0.13	0.04	0.07	0.02	0.01	9.65	9.3

Bijlage 6.

Gevoeligheid voor verdere verzuring

CODE	AMBITIE	CEC	Basen- verzadiging	Zwavel	Verzuring- gevoelig	Waarschijn- lijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
H394	Zand- en kalklandschap	41.33	27.6	1970.19	wel	groot
V44	Zand- en kalklandschap	0.60	84.4	57.05	wel	klein
V60	Zand- en kalklandschap	61.91	15.5	2410.75	wel	groot
V43	Zandverstuiving	3.72	16.3	262.30	wel	klein
G391	Droog schraalgrasland	3.82	35.4	509.98	wel	groot
G304	Kruiden- en faunarijk grasland	9.54	53.3	998.59	wel	groot
G308	Kruiden- en faunarijk grasland	5.38	34.8	464.70	wel	klein
G343	Kruiden- en faunarijk grasland	11.54	39.1	703.55	niet direkt	klein
G351	Kruiden- en faunarijk grasland	8.08	45.3	360.80	wel	klein
P058	Kruiden- en faunarijk grasland	15.11	61.4	982.15	niet direkt	klein
P059	Kruiden- en faunarijk grasland	8.76	57.1	1639.98	wel	groot
P061	Kruiden- en faunarijk grasland	4.56	57.8	346.06	wel	klein
P062	Kruiden- en faunarijk grasland	20.33	70.9	1213.15	niet direkt	klein
P063	Kruiden- en faunarijk grasland	7.47	64.9	617.44	wel	groot
P065	Kruiden- en faunarijk grasland	19.61	58.6	1713.01	niet direkt	klein
V18	Kruiden- en faunarijk grasland	4.84	73.3	548.31	wel	groot
G321	Vochtig weidevogelgrasland	20.49	85.0	1330.50	niet direkt	klein
G303	Nat schraalland	37.61	69.5	4251.53	niet direkt	klein
G305	Nat schraalland	46.34	99.9	2809.34	niet	klein
G318	Nat schraalland	16.16	47.4	1354.90	niet direkt	klein
G319	Nat schraalland	8.89	43.9	788.22	wel	groot
G324	Nat schraalland	18.16	68.5	2128.39	niet direkt	klein
G325	Nat schraalland	9.96	48.4	821.15	wel	groot
G326	Nat schraalland	49.18	61.2	3889.14	niet direkt	klein
G327	Nat schraalland	30.34	54.2	4111.74	niet direkt	klein
G328	Nat schraalland	18.80	39.7	1608.70	niet direkt	klein
G346	Nat schraalland	9.71	62.9	623.98	wel	groot
G347	Nat schraalland	5.60	10.3	417.89	wel	klein
G348	Nat schraalland	51.89	69.0	3518.35	niet direkt	klein
G359	Nat schraalland	13.10	65.5	983.06	niet direkt	klein
G364	Nat schraalland	2.33	56.0	38.96	wel	klein
G370	Nat schraalland	33.01	80.8	3183.13	niet direkt	klein

CODE	AMBITIE	CEC	Basen- verzadiging	Zwavel	Verzorgungs- gevoelig	Waarschijn- lijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
G380	Nat schraalland	11.01	50.8	656.49	niet direkt	klein
G385	Nat schraalland	11.56	43.8	987.91	niet direkt	klein
G417	Nat schraalland	14.67	71.7	1210.27	niet direkt	klein
G423	Nat schraalland	54.12	92.5	2965.57	niet direkt	klein
G424	Nat schraalland	59.45	35.2	2589.73	wel	groot
G425	Nat schraalland	64.58	52.9	3283.53	niet direkt	klein
G426	Nat schraalland	62.67	49.4	3148.92	niet direkt	klein
G450	Nat schraalland	11.98	84.5	1069.47	niet direkt	klein
P067	Nat schraalland	47.42	80.4	3344.29	niet direkt	klein
P068	Nat schraalland	52.18	80.4	3050.42	niet direkt	klein
P069	Nat schraalland	68.71	78.6	8026.19	niet direkt	klein
V09	Nat schraalland	3.57	59.9	311.59	wel	klein
V10	Nat schraalland	21.71	69.6	1200.41	niet direkt	klein
V11	Nat schraalland	12.38	65.4	1346.15	niet direkt	klein
V12	Nat schraalland	8.44	62.8	686.85	wel	groot
V13	Nat schraalland	65.67	90.4	3114.12	niet direkt	klein
V14	Nat schraalland	12.82	40.9	964.25	niet direkt	klein
V15	Nat schraalland	31.75	75.0	1333.58	niet direkt	klein
V16	Nat schraalland	46.34	71.0	3482.00	niet direkt	klein
V17	Nat schraalland	5.65	25.6	283.28	wel	klein
V19	Nat schraalland	62.26	76.1	2495.22	niet direkt	klein
V20	Nat schraalland	13.07	90.6	1244.70	niet direkt	klein
V21	Nat schraalland	47.68	85.5	3424.22	niet direkt	klein
V24	Nat schraalland	56.12	89.4	2226.20	niet	klein
V25	Nat schraalland	43.21	82.3	2258.95	niet direkt	klein
V26	Nat schraalland	51.30	67.5	3181.78	niet direkt	klein
V27	Nat schraalland	14.96	80.3	773.51	niet direkt	klein
V28	Nat schraalland	7.13	53.9	690.03	wel	groot
V29	Nat schraalland	20.89	54.3	1665.63	niet direkt	klein
V30	Nat schraalland	8.42	61.0	485.19	wel	klein
V31	Nat schraalland	20.09	77.4	1446.14	niet direkt	klein
V33	Nat schraalland	53.90	73.6	3402.71	niet direkt	klein
V34	Nat schraalland	59.85	79.3	3511.01	niet direkt	klein
V35	Nat schraalland	5.90	24.6	619.01	wel	groot
V36	Nat schraalland	6.43	34.9	871.33	wel	groot
G376	Beek en bron	7.56	52.0	416.09	wel	klein
V22	Beek en bron	10.96	24.0	771.87	wel	groot

CODE	AMBITIE	CEC	Basen- verzadiging	Zwavel	Verzuring- gevoelig	Waarschijn- lijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
V23	Beek en bron	7.92	37.6	707.20	wel	groot
H305	Droge heide	2.27	17.5	317.73	wel	klein
H306	Droge heide	6.89	9.5	277.11	wel	klein
H309	Droge heide	2.88	9.5	286.11	wel	klein
H330	Droge heide	1.23	16.8	112.32	wel	klein
H339	Droge heide	0.18	73.8	79.59	wel	klein
H340	Droge heide	0.28	96.5	90.17	wel	klein
H342	Droge heide	4.78	7.6	384.57	wel	klein
H362	Droge heide	0.67	55.1	298.24	wel	klein
H367	Droge heide	11.58	4.8	369.15	wel	klein
H378	Droge heide	1.37	20.9	159.41	wel	klein
H379	Droge heide	3.44	14.6	226.08	wel	klein
H384	Droge heide	4.93	3.6	280.66	wel	klein
H388	Droge heide	33.82	10.0	1164.60	wel	groot
H501	Droge heide	2.57	8.2	128.74	wel	klein
H300	Vochtige heide	72.10	47.7	712.13	niet direkt	klein
H301	Vochtige heide	1.39	21.8	125.71	wel	klein
H320	Vochtige heide	2.19	12.9	178.52	wel	klein
H331	Vochtige heide	0.18	88.3	253.73	wel	klein
H332	Vochtige heide	0.52	46.1	78.60	wel	klein
H336	Vochtige heide	1.79	16.6	134.83	wel	klein
H337	Vochtige heide	7.29	15.3	481.93	wel	klein
H338	Vochtige heide	1.83	9.1	180.23	wel	klein
H341	Vochtige heide	15.86	5.1	1052.71	wel	groot
H365	Vochtige heide	5.85	9.7	322.55	wel	klein
H366	Vochtige heide	31.81	7.1	909.72	wel	groot
H389	Vochtige heide	37.71	21.1	2329.91	wel	groot
H396	Vochtige heide	11.15	74.9	631.25	niet direkt	klein
H397	Vochtige heide	6.39	9.0	737.76	wel	groot
H398	Vochtige heide	0.21	79.3	96.93	wel	klein
H399	Vochtige heide	1.69	18.1	402.60	wel	klein
H403	Vochtige heide	9.50	14.6	615.95	wel	groot
H404	Vochtige heide	16.58	9.0	797.93	wel	groot
H405	Vochtige heide	5.68	10.5	491.37	wel	klein
H414	Vochtige heide	3.60	19.2	210.93	wel	klein
H415	Vochtige heide	11.46	11.5	415.81	wel	klein
H418	Vochtige heide	3.82	17.6	214.31	wel	klein

CODE	AMBITIE	CEC	Basen- verzadiging	Zwavel	Verzuring- gevoelig	Waarschijn- lijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
H419	Vochtige heide	12.65	4.3	754.31	wel	groot
H502	Vochtige heide	17.90	32.6	3048.27	wel	groot
L388	Vochtige heide	23.01	59.8	1223.90	niet direkt	klein
V45	Vochtige heide	6.57	8.3	506.39	wel	groot
V47	Vochtige heide	25.12	0.0	2182.55	wel	groot
V50	Vochtige heide	20.70	5.4	1029.30	wel	groot
V51	Vochtige heide	14.33	34.2	672.39	niet direkt	klein
V52	Vochtige heide	3.96	9.4	165.44	wel	klein
V53	Vochtige heide	0.15	71.5	140.71	wel	klein
V54	Vochtige heide	2.88	18.0	124.87	wel	klein
V55	Vochtige heide	44.55	72.5	1592.61	niet direkt	klein
V56	Vochtige heide	0.20	67.4	33.82	wel	klein
V61	Vochtige heide	10.08	17.4	1330.87	wel	groot
V62	Vochtige heide	6.32	8.5	491.50	wel	klein
V63	Vochtige heide	8.26	7.9	606.49	wel	groot
V64	Vochtige heide	5.58	8.9	311.98	wel	klein
V65	Vochtige heide	10.92	8.7	1597.43	wel	groot
V66	Vochtige heide	4.18	11.1	202.66	wel	klein
V67	Vochtige heide	7.12	54.6	429.34	wel	klein
V68	Vochtige heide	8.54	75.7	456.23	wel	klein
V69	Vochtige heide	13.10	7.4	909.09	wel	groot
V70	Vochtige heide	26.67	7.4	1582.11	wel	groot
V71	Vochtige heide	15.62	4.6	802.28	wel	groot
V72	Vochtige heide	14.01	10.4	828.47	wel	groot
L419	Droog bos met produktie	15.63	7.2	641.69	wel	groot
L438	Droog bos met produktie	15.23	12.7	669.53	wel	groot
L490	Droog bos met produktie	11.02	3.1	632.96	wel	groot
L514	Droog bos met produktie	7.35	4.8	319.07	wel	klein
L518	Droog bos met produktie	32.11	12.9	2002.33	wel	groot
L521	Droog bos met produktie	9.96	2.9	254.27	wel	klein
L523	Droog bos met produktie	4.73	7.0	203.91	wel	klein
L531	Droog bos met produktie	10.86	3.9	308.68	wel	klein
L538	Droog bos met produktie	18.48	12.7	680.83	wel	groot
L547	Droog bos met produktie	8.51	5.0	273.03	wel	klein
L551	Droog bos met produktie	11.73	5.9	466.07	wel	klein
L571	Droog bos met produktie	13.34	5.2	395.14	wel	klein
L608	Droog bos met produktie	4.90	10.7	304.70	wel	klein

CODE	AMBITIE	CEC	Basen- verzadiging	Zwavel	Verzuring- gevoelig	Waarschijn- lijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
L615	Droog bos met produktie	20.47	9.0	476.81	wel	klein
L445	Dennen-, eiken- en beukenbos	11.71	16.9	566.97	wel	groot
L452	Dennen-, eiken- en beukenbos	13.93	8.8	505.21	wel	groot
L459	Dennen-, eiken- en beukenbos	15.60	11.0	833.79	wel	groot
L478	Dennen-, eiken- en beukenbos	0.20	61.8	71.41	wel	klein
L537	Dennen-, eiken- en beukenbos	9.89	10.0	418.07	wel	klein
L618	Dennen-, eiken- en beukenbos	15.07	6.5	399.07	wel	klein
L625	Dennen-, eiken- en beukenbos	10.90	5.1	441.39	wel	klein
L645	Dennen-, eiken- en beukenbos	5.56	10.0	181.19	wel	klein
L726	Dennen-, eiken- en beukenbos	3.65	8.3	129.99	wel	klein
L729	Dennen-, eiken- en beukenbos	7.44	5.8	247.35	wel	klein
L418	Vochtig bos met produktie	29.72	11.7	990.42	wel	groot
L458	Vochtig bos met produktie	28.48	14.2	1211.99	wel	groot
L501	Vochtig bos met produktie	8.44	7.3	330.41	wel	klein
L534	Vochtig bos met produktie	17.16	5.7	296.41	wel	klein
L560	Vochtig bos met produktie	12.35	8.4	356.20	wel	klein
L575	Vochtig bos met produktie	20.82	9.2	732.67	wel	groot
L613	Vochtig bos met produktie	13.43	11.5	437.11	wel	klein
L628	Vochtig bos met produktie	9.38	4.9	312.98	wel	klein
L448	Rivier- en beekbegeleidend bos	14.44	19.2	624.80	wel	groot
C647	Hoog- en laagveenbos	87.41	84.1	5117.56	niet direkt	klein
L429	Hoog- en laagveenbos	36.55	13.5	1627.19	wel	groot
L434	Hoog- en laagveenbos	2.99	7.9	161.50	wel	klein
L436	Hoog- en laagveenbos	15.90	9.7	748.90	wel	groot
L437	Hoog- en laagveenbos	23.09	45.8	2318.24	wel	groot
L604	Hoog- en laagveenbos	38.85	22.2	2502.65	wel	groot
V46	Rivier- en moeraslandschap	0.84	95.9	92.99	wel	klein
H393	Hoogveen	27.80	24.0	3730.72	wel	groot
H395	Hoogveen	52.88	36.0	1675.68	wel	groot
V01	Hoogveen	56.10	44.7	1206.61	niet direkt	klein
V02	Hoogveen	47.06	31.2	1757.93	niet direkt	klein
V03	Hoogveen	18.11	34.7	3682.52	wel	groot
V04	Hoogveen	16.37	9.8	763.75	wel	groot
V05	Hoogveen	53.71	30.1	2593.98	wel	groot
V06	Hoogveen	16.16	34.5	4962.04	wel	groot
V07	Hoogveen	75.28	27.4	810.45	niet direkt	klein
V08	Hoogveen	45.27	29.4	1462.56	niet direkt	klein

CODE	AMBITIE	CEC	Basen- verzadiging	Zwavel	Verzuring- gevoelig	Waarschijn- lijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
V48	Hoogveen	29.27	9.3	1665.70	wel	groot
V49	Hoogveen	19.33	7.7	932.55	wel	groot
V57	Hoogveen	68.43	26.0	1049.75	niet direkt	klein
V58	Hoogveen	12.97	0.0	2323.81	wel	groot
V59	Hoogveen	79.56	5.2	2345.84	wel	groot
V73	Hoogveen	32.33	19.4	1756.38	wel	groot
V74	Hoogveen	19.96	6.8	745.47	wel	groot
V75	Hoogveen	38.86	22.0	3608.00	wel	groot
G301	Moeras	36.58	43.1	2526.71	niet direkt	klein
G302	Moeras	31.68	33.3	2230.12	niet direkt	klein
G309	Moeras	34.60	62.3	2833.53	niet direkt	klein
G390	Moeras	32.97	70.4	2205.63	niet direkt	klein
P060	Moeras	38.85	31.7	1161.37	niet direkt	klein
P064	Moeras	57.34	54.0	7177.64	niet direkt	klein
P066	Trilveen	26.48	61.3	2352.43	niet direkt	klein
G306		0.95	24.5	108.03	wel	klein
V32		9.20	38.5	689.54	wel	groot
V37		53.71	33.2	2970.66	niet direkt	klein
V38		62.44	33.3	1176.77	niet direkt	klein
V39		0.21	87.8	57.69	wel	klein
V40		3.09	99.2	526.52	wel	groot
V41		0.85	97.2	119.99	wel	klein
V42		10.05	9.0	432.74	wel	klein
H500	Bossingel en bosje	13.40	4.2	1150.04	wel	groot
L701	Bossingel en bosje	6.37	5.4	295.92	wel	klein
L728	Bossingel en bosje	9.65	9.3	622.08	wel	groot

Bijlage 7.

Karakteristieken van de genomen vegetatiemonsters

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
H394	Zand- en kalklandschap									not measured	not measured
V44	Zand- en kalklandschap	13444		13444	15.67	2.70	5.8	N-limitatie		13444	unknown
V60	Zand- en kalklandschap	10756		10756	12.67	0.41	31.0	P-limitatie		10756	unknown
V43	Zandverstuiving	4311		4311	16.44	0.80	20.6	P-limitatie		4311	unknown
G391	Droog schraalgrasland	2253		2253	16.65	2.38	7.0	N-limitatie		2253	unknown
G304	Kruiden- en faunarijk grasland	2344	44	2388	14.90	2.67	5.6	N-limitatie	44	2388	1.8
G308	Kruiden- en faunarijk grasland	1625		1625	15.36	3.36	4.6	N-limitatie		1625	unknown
G343	Kruiden- en faunarijk grasland		63		26.79	3.96	6.8	N-limitatie	63	not measured	not measured
G351	Kruiden- en faunarijk grasland	4413		4413	19.25	4.81	4.0	N-limitatie		4413	unknown
P058	Kruiden- en faunarijk grasland									not measured	not measured
P059	Kruiden- en faunarijk grasland	969		969	31.87	2.77	11.5	N-limitatie		969	unknown
P061	Kruiden- en faunarijk grasland	2756		2756	12.71	2.50	5.1	N-limitatie		2756	unknown
P062	Kruiden- en faunarijk grasland	925		925	9.87	1.54	6.4	N-limitatie		925	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
P063	Kruiden- en faunarijk grasland	966		966	17.46	3.54	4.9	N-limitatie		966	unknown
P065	Kruiden- en faunarijk grasland	4906		4906	13.29	1.70	7.8	N-limitatie		4906	unknown
V18	Kruiden- en faunarijk grasland	7334	1050	8384	13.14	1.20	11.0	N-limitatie	1050	8384	12.5
G321	Vochtig weidevogelgrasland									not measured	not measured
G303	Nat schraalland	1603		1603	26.70	3.42	7.8	N-limitatie		1603	unknown
G305	Nat schraalland	1375	1731	3106	29.07	3.57	8.1	N-limitatie	1731	3106	55.7
G318	Nat schraalland				42.51	2.82	15.1	co-limitatie		not measured	not measured
G319	Nat schraalland				37.01	1.93	19.2	P-limitatie		not measured	not measured
G324	Nat schraalland				22.14	3.28	6.7	N-limitatie		not measured	not measured
G325	Nat schraalland	3800		3800	12.14	1.76	6.9	N-limitatie		3800	unknown
G326	Nat schraalland	3113		3113	23.87	2.55	9.3	N-limitatie		3113	unknown
G327	Nat schraalland									not measured	not measured
G328	Nat schraalland									not measured	not measured
G346	Nat schraalland	5069		5069	16.81	2.89	5.8	N-limitatie		5069	unknown
G347	Nat schraalland	4447		4447	17.47	2.18	8.0	N-limitatie		4447	unknown
G348	Nat schraalland	5653		5653	15.56	1.48	10.5	N-limitatie		5653	unknown
G359	Nat schraalland									not measured	not measured
G364	Nat schraalland									not measured	not measured

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
G370	Nat schraalland	4444		4444	19.00	3.64	5.2	N-limitatie		4444	unknown
G380	Nat schraalland	3416		3416	18.45	1.76	10.5	N-limitatie		3416	unknown
G385	Nat schraalland									not measured	not measured
G417	Nat schraalland	4653		4653	20.13	3.71	5.4	N-limitatie		4653	unknown
G423	Nat schraalland	1331	2863	4194	9.24	1.18	7.8	N-limitatie	2863	4194	68.3
G424	Nat schraalland	1360	2662	4022	15.62	1.07	14.6	co-limitatie	2662	4022	66.2
G425	Nat schraalland	3113		3113	20.74	2.78	7.5	N-limitatie		3113	unknown
G426	Nat schraalland	2391		2391	17.03	1.70	10.0	N-limitatie		2391	unknown
G450	Nat schraalland	2738		2738	14.84	2.91	5.1	N-limitatie		2738	unknown
P067	Nat schraalland	3303		3303	12.10	2.36	5.1	N-limitatie		3303	unknown
P068	Nat schraalland	3544		3544	18.61	2.63	7.1	N-limitatie		3544	unknown
P069	Nat schraalland	3575		3575	11.68	1.30	9.0	N-limitatie		3575	unknown
V09	Nat schraalland	6944		6944	13.42	1.87	7.2	N-limitatie		6944	unknown
V10	Nat schraalland									not measured	not measured
V11	Nat schraalland	4356		4356	17.22	2.11	8.2	N-limitatie		4356	unknown
V12	Nat schraalland	8369		8369	14.95	3.48	4.3	N-limitatie		8369	unknown
V13	Nat schraalland	4019		4019	18.38	2.76	6.7	N-limitatie		4019	unknown
V14	Nat schraalland	4391		4391	11.37	1.92	5.9	N-limitatie		4391	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
V15	Nat schraalland	2881		2881	15.71	2.46	6.4	N-limitatie		2881	unknown
V16	Nat schraalland	1331		1331	19.48	4.07	4.8	N-limitatie		1331	unknown
V17	Nat schraalland	1110		1110	14.55	0.80	18.2	P-limitatie		1110	unknown
V19	Nat schraalland	2769	863	3631	19.11	2.65	7.2	N-limitatie	863	3631	23.8
V20	Nat schraalland	3156	1044	4200	20.10	3.56	5.6	N-limitatie	1044	4200	24.9
V21	Nat schraalland	1766		1766	20.61	4.74	4.3	N-limitatie		1766	unknown
V24	Nat schraalland			0	19.45	2.55	7.6	N-limitatie		not measured	not measured
V25	Nat schraalland			0	20.31	2.06	9.9	N-limitatie		not measured	not measured
V26	Nat schraalland	2836		2836	20.51	1.69	12.2	N-limitatie		2836	unknown
V27	Nat schraalland									not measured	not measured
V28	Nat schraalland									not measured	not measured
V29	Nat schraalland	7297		7297	18.01	1.65	10.9	N-limitatie		7297	unknown
V30	Nat schraalland	2613	656	3269	22.16	2.67	8.3	N-limitatie	656	3269	20.1
V31	Nat schraalland	9238	981	10219	12.01	1.57	7.6	N-limitatie	981	10219	9.6
V33	Nat schraalland	7572		7572	15.27	0.78	19.5	P-limitatie		7572	unknown
V34	Nat schraalland	2494		2494	16.76	0.86	19.6	P-limitatie		2494	unknown
V35	Nat schraalland	8947	969	9916	14.36	2.17	6.6	N-limitatie	969	9916	9.8
V36	Nat schraalland	8163		8163	14.19	2.03	7.0	N-limitatie		8163	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
G376	Beek en bron										
V22	Beek en bron	3691	3200	6891	15.37	2.97	5.2	N-limitatie	3200	not measured 6891	not measured 46.4
V23	Beek en bron	2972		2972	17.95	1.40	12.8	N-limitatie		2972	unknown
H305	Droge heide									not measured	not measured
H306	Droge heide									not measured	not measured
H309	Droge heide	4450	1647	6097	14.50	1.62	9.0	N-limitatie	1647	6097	27.0
H330	Droge heide	2219	306	2525	11.14	0.46	24.4	P-limitatie	306	2525	12.1
H339	Droge heide									not measured	not measured
H340	Droge heide	2931		2931	8.65	0.38	23.0	P-limitatie		2931	unknown
H342	Droge heide	3575	2863		14.76	0.73	20.3	P-limitatie	2863	not measured	not measured
H362	Droge heide	2469		2469	15.20	0.68	22.3	P-limitatie		2469	unknown
H367	Droge heide	5063	17600	22663	9.61	0.51	19.0	P-limitatie	17600	22663	77.7
H378	Droge heide	916		916	14.95	1.09	13.7	co-limitatie		916	unknown
H379	Droge heide	2675		2675	18.89	1.71	11.0	N-limitatie		2675	unknown
H384	Droge heide	1331	700	2031	17.15	1.47	11.6	N-limitatie	700	2031	34.5
H388	Droge heide	1056		1056	11.52	0.75	15.3	co-limitatie		1056	unknown
H501	Droge heide	1563		1563	13.43	0.60	22.6	P-limitatie		1563	unknown
H300	Vochtige heide	3888		3888	15.06	2.14	7.0	N-limitatie		3888	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden kg ds / ha	peak standing crop mossen kg ds / ha	Totale peak standing crop kg ds / ha	Kruiden-N g N/kg ds	Kruiden-P g P/kg ds	Kruiden-N:P N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen kg ds / ha	Totale peak standing crop kg ds / ha	Percentage mossen
H301	Vochtige heide	5075	8356	13431	10.69	0.73	14.7	co-limitatie	8356	13431	62.2
H320	Vochtige heide									not measured	not measured
H331	Vochtige heide	5941		5941	9.79	0.36	27.4	P-limitatie		5941	unknown
H332	Vochtige heide									not measured	not measured
H336	Vochtige heide	4081		4081	16.03	0.69	23.2	P-limitatie		4081	unknown
H337	Vochtige heide	7306		7306	17.08	0.57	30.1	P-limitatie		7306	unknown
H338	Vochtige heide	1075		1075	8.17	0.23	35.4	P-limitatie		1075	unknown
H341	Vochtige heide	5263		5263	12.98	0.56	23.1	P-limitatie		5263	unknown
H365	Vochtige heide	3519	7111	10630	15.58	0.72	21.5	P-limitatie	7111	10630	66.9
H366	Vochtige heide	656	6222	6878	14.48	0.96	15.1	co-limitatie	6222	6878	90.5
H389	Vochtige heide	2256		2256	13.62	0.55	24.8	P-limitatie		2256	unknown
H396	Vochtige heide	1925	394	2319	16.44	0.72	22.7	P-limitatie	394	2319	17.0
H397	Vochtige heide	3269		3269	12.70	0.42	30.3	P-limitatie		3269	unknown
H398	Vochtige heide	3297	1306	4603	12.02	0.69	17.5	P-limitatie	1306	4603	28.4
H399	Vochtige heide	2888	325	3213	19.76	1.05	18.8	P-limitatie	325	3213	10.1
H403	Vochtige heide	3113	250	3363	14.42	0.54	26.7	P-limitatie	250	3363	7.4
H404	Vochtige heide	4506		4506	13.30	0.38	35.2	P-limitatie		4506	unknown
H405	Vochtige heide	3875		3875	12.38	0.45	27.3	P-limitatie		3875	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
H414	Vochtige heide	2750	3467	6217	11.80	0.94	12.5	N-limitatie	3467	6217	55.8
H415	Vochtige heide	5178	4222	9400	11.16	0.51	21.8	P-limitatie	4222	9400	44.9
H418	Vochtige heide	2200	2044	4244	12.71	0.72	17.6	P-limitatie	2044	4244	48.2
H419	Vochtige heide	3744		3744	13.35	0.39	34.1	P-limitatie		3744	unknown
H502	Vochtige heide	3581		3581	13.57	0.55	24.9	P-limitatie		3581	unknown
L388	Vochtige heide	726		726	21.22	1.14	18.7	P-limitatie		726	unknown
V45	Vochtige heide	11142		11142	10.82	0.66	16.3	P-limitatie		11142	unknown
V47	Vochtige heide	17067		17067	16.07	0.49	32.8	P-limitatie		17067	unknown
V50	Vochtige heide	3911		3911	14.21	0.48	29.4	P-limitatie		3911	unknown
V51	Vochtige heide	1609		1609	10.02	0.41	24.4	P-limitatie		1609	unknown
V52	Vochtige heide		4381	4381					4381	4381	100.0
V53	Vochtige heide	12044		12044	11.82	0.44	26.8	P-limitatie		12044	unknown
V54	Vochtige heide	2311		2311	14.96	1.41	10.6	N-limitatie		2311	unknown
V55	Vochtige heide	3138		3138	21.12	3.75	5.6	N-limitatie		3138	unknown
V56	Vochtige heide	3713		3713	10.97	1.24	8.8	N-limitatie		3713	unknown
V61	Vochtige heide	8533		8533	11.82	0.40	29.4	P-limitatie		8533	unknown
V62	Vochtige heide	10200		10200	11.06	0.25	44.0	P-limitatie		10200	unknown
V63	Vochtige heide	6689		6689	12.90	0.49	26.1	P-limitatie		6689	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
V64	Vochtige heide	2981		2981	20.13	3.15	6.4	N-limitatie		2981	unknown
V65	Vochtige heide	9644		9644	11.25	0.31	36.8	P-limitatie		9644	unknown
V66	Vochtige heide	9067		9067	13.67	0.60	22.6	P-limitatie		9067	unknown
V67	Vochtige heide	5581		5581	15.87	2.44	6.5	N-limitatie		5581	unknown
V68	Vochtige heide	6750		6750	17.53	2.47	7.1	N-limitatie		6750	unknown
V69	Vochtige heide	11200		11200	13.79	0.38	36.8	P-limitatie		11200	unknown
V70	Vochtige heide	14533		14533	12.48	0.33	37.9	P-limitatie		14533	unknown
V71	Vochtige heide	3867	9778	13644	12.20	0.42	29.1	P-limitatie	9778	13644	71.7
V72	Vochtige heide	8311		8311	11.18	0.39	28.4	P-limitatie		8311	unknown
L419	Droog bos met productie	1025	563	1588	20.82	1.25	16.6	P-limitatie	563	1588	35.4
L438	Droog bos met productie	2344	1131	3475	23.47	2.12	11.1	N-limitatie	1131	3475	32.6
L490	Droog bos met productie	178	4637	4815	26.21	3.01	8.7	N-limitatie	4637	4815	96.3
L514	Droog bos met productie	1	12	12	17.69	1.30	13.6	co-limitatie	12	12	95.6
L518	Droog bos met productie	436		436	22.09	1.25	17.7	P-limitatie		436	unknown
L521	Droog bos met productie									not measured	not measured
L523	Droog bos met productie	233	62	295	20.46	1.03	19.9	P-limitatie	62	295	21.0
L531	Droog bos met productie									not measured	not measured
L538	Droog bos met productie	509		509	25.65	1.77	14.5	co-limitatie		509	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
L547	Droog bos met produktie	2		2	16.40	1.24	13.3	N-limitatie		2	unknown
L551	Droog bos met produktie									not measured	not measured
L571	Droog bos met produktie	199		199	20.16	1.23	16.4	P-limitatie		199	unknown
L608	Droog bos met produktie									not measured	not measured
L615	Droog bos met produktie	2	1200	1202	16.40	0.91	18.1	P-limitatie	1200	1202	99.9
L445	Dennen-, eiken- en beukenbos	692		692	41.96	1.77	23.7	P-limitatie		692	unknown
L452	Dennen-, eiken- en beukenbos									not measured	not measured
L459	Dennen-, eiken- en beukenbos									not measured	not measured
L478	Dennen-, eiken- en beukenbos	1		1	21.13	1.91	11.1	N-limitatie		1	unknown
L537	Dennen-, eiken- en beukenbos	491		491	24.73	2.77	8.9	N-limitatie		491	unknown
L618	Dennen-, eiken- en beukenbos	1238		1238	15.09	1.13	13.4	N-limitatie		1238	unknown
L625	Dennen-, eiken- en beukenbos	1		1	15.45	0.94	16.5	P-limitatie		1	unknown
L645	Dennen-, eiken- en beukenbos	99		99	19.47	1.31	14.9	co-limitatie		99	unknown
L726	Dennen-, eiken- en beukenbos	13		13	158.45	11.70	13.5	co-limitatie		13	unknown
L729	Dennen-, eiken- en beukenbos	21	28	49	14.41	0.57	25.2	P-limitatie	28	49	56.8
L418	Vochtig bos met produktie	154		154	26.38	2.36	11.2	N-limitatie		154	unknown
L458	Vochtig bos met produktie	1207		1207	25.34	4.29	5.9	N-limitatie		1207	unknown
L501	Vochtig bos met produktie	144			19.75	0.97	20.3	P-limitatie		not measured	not measured

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
L534	Vochtig bos met produktie	3		3	16.37	0.66	24.8	P-limitatie		3	unknown
L560	Vochtig bos met produktie	2	3231	3234	21.26	1.40	15.1	co-limitatie	3231	3234	99.9
L575	Vochtig bos met produktie									not measured	not measured
L613	Vochtig bos met produktie	5	2222	2227	19.81	1.44	13.8	co-limitatie	2222	2227	99.8
L628	Vochtig bos met produktie									not measured	not measured
L448	Rivier- en beekbegeleidend bos	4		4	28.33	2.60	10.9	N-limitatie		4	unknown
C647	Hoog- en laagveenbos	1034		1034	22.96	2.04	11.3	N-limitatie		1034	unknown
L429	Hoog- en laagveenbos									not measured	not measured
L434	Hoog- en laagveenbos	737		737	18.37	0.77	24.0	P-limitatie		737	unknown
L436	Hoog- en laagveenbos	1374	178	1552	21.38	1.52	14.1	co-limitatie	178	1552	11.5
L437	Hoog- en laagveenbos	1		1	24.85	1.35	18.4	P-limitatie		1	unknown
L604	Hoog- en laagveenbos	3831		3831	24.10	4.20	5.7	N-limitatie		3831	unknown
V46	Rivier- en moeraslandschap	2700		2700	11.88	1.19	10.0	N-limitatie		2700	unknown
H393	Hoogveen	4275		4275	12.60	0.41	31.0	P-limitatie		4275	unknown
H395	Hoogveen	5869		5869	12.19	0.46	26.5	P-limitatie		5869	unknown
V01	Hoogveen		5672	5672					5672	5672	100.0
V02	Hoogveen		5650	5650					5650	5650	100.0
V03	Hoogveen		6688	6688					6688	6688	100.0

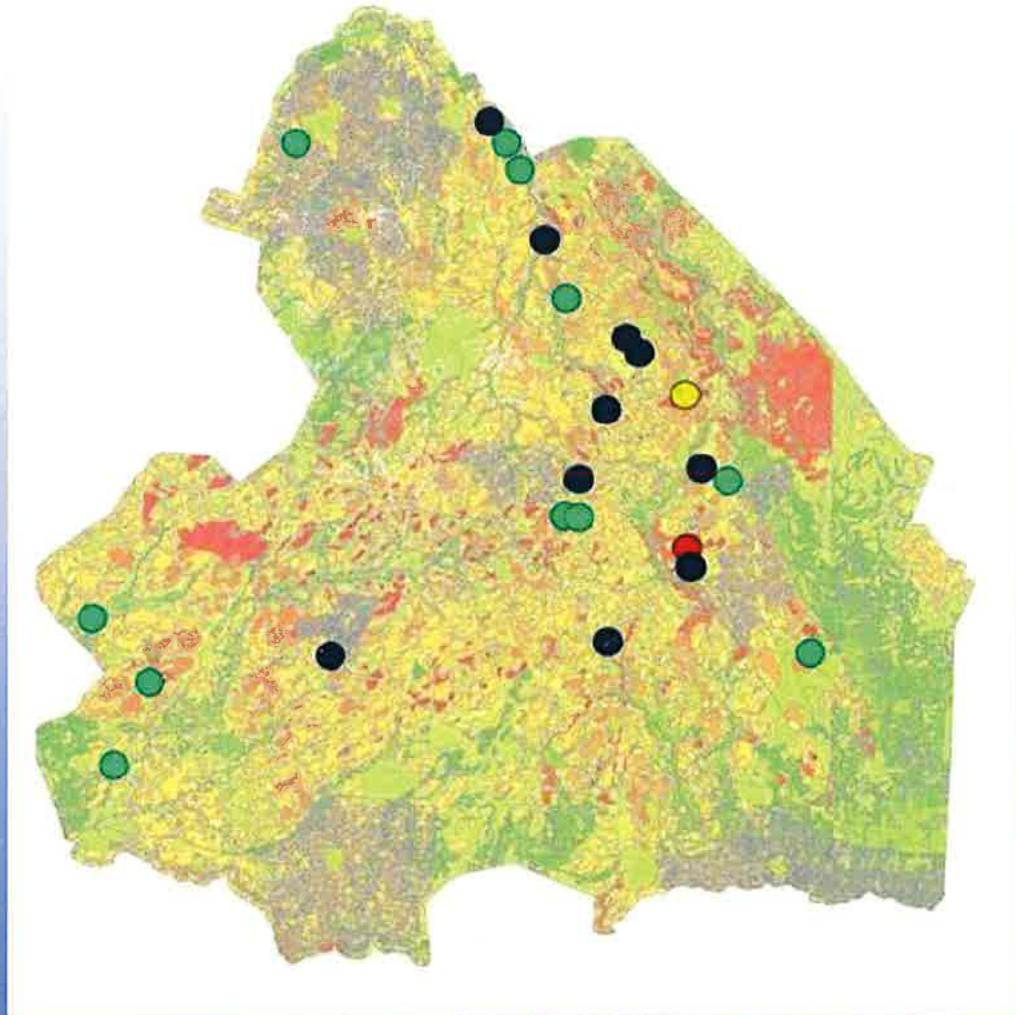
CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
V04	Hoogveen		5606	5606					5606		100.0
V05	Hoogveen	2088	5244	7331	10.09	0.26	38.3	P-limitatie	5244	7331	71.5
V06	Hoogveen		6156	6156					6156	6156	100.0
V07	Hoogveen		1806	1806					1806	1806	100.0
V08	Hoogveen		3319	3319					3319	3319	100.0
V48	Hoogveen	7378		7378	16.67	0.50	33.1	P-limitatie		7378	unknown
V49	Hoogveen	6311		6311	9.58	0.93	10.3	N-limitatie		6311	unknown
V57	Hoogveen	12044		12044	10.26	0.32	32.1	P-limitatie		12044	unknown
V58	Hoogveen	23378		23378	11.45	0.36	31.4	P-limitatie		23378	unknown
V59	Hoogveen	25378		25378	11.14	0.68	16.4	P-limitatie		25378	unknown
V73	Hoogveen	6933		6933	12.19	0.41	29.6	P-limitatie		6933	unknown
V74	Hoogveen	10533		10533	10.43	0.34	31.0	P-limitatie		10533	unknown
V75	Hoogveen	17044		17044	12.95	0.46	28.3	P-limitatie		17044	unknown
G301	Moeras	4672		4672	18.19	1.92	9.5	N-limitatie		4672	unknown
G302	Moeras	2244	38	2281	18.14	2.16	8.4	N-limitatie	38	2281	1.6
G309	Moeras	1963	19	1981	17.38	2.93	5.9	N-limitatie	19	1981	0.9
G390	Moeras	3384		3384	21.35	2.98	7.2	N-limitatie		3384	unknown
P060	Moeras	1306		1306	14.63	1.84	7.9	N-limitatie		1306	unknown

CODE	AMBITIE	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-N:P	Limitatie productiviteit kruidlaag	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	N:P		kg ds / ha	kg ds / ha	
P064	Moeras	2188		2188	15.38	1.02	15.1	co-limitatie		2188	unknown
P066	Trilveen	3075		3075	19.87	3.59	5.5	N-limitatie		3075	unknown
G306		772	469	1241	11.88	0.78	15.1	co-limitatie	469	1241	37.8
V32		1991	2863	4853	19.27	1.18	16.3	P-limitatie	2863	4853	59.0
V37		12667		12667	12.28	0.34	36.5	P-limitatie		12667	unknown
V38		14667		14667	14.51	0.51	28.3	P-limitatie		14667	unknown
V39		20533		20533	6.35	0.29	21.6	P-limitatie		20533	unknown
V40		85975		85975	8.58	0.73	11.7	N-limitatie		85975	unknown
V41		6219	21925	28144	11.88	0.46	25.6	P-limitatie	21925	28144	77.9
V42		11067		11067	13.89	0.66	21.1	P-limitatie		11067	unknown
H500	Bossingel en bosje	3100		3100	16.72	0.83	20.2	P-limitatie		3100	unknown
L701	Bossingel en bosje	1	2188	2188	17.19	1.89	9.1	N-limitatie	2188	2188	100.0
L728	Bossingel en bosje									not measured	not measured

ECOSYSTEM MANAGEMENT
RESEARCH GROUP

ECOBE 013-R167

**OVERZICHT VAN DE IN DE ZOMER 2014
GENOMEN BODEMMONSTERS
IN DE PROVINCIE DRENTHE**

ECOBE 015-R183

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Inleiding.....	5
Monstername	6
Bodem.....	6
Vegetatie.....	6
Onderzochte gebieden.....	7
Bodemchemische analyses	11
Vorbereiding	11
Destructie.....	11
Bodemverzuring.....	11
Nutriëntenvoorraad en -beschikbaarheid	13
Stikstof	13
Fosfor	15
Vegetatie.....	17
Bespreking per biotoop en type	19
Referentiebronnen.....	19
N12.02 Kruiden- en faunarijk grassland.....	21
N10.01 Nat schraalland.....	23
N01.04 Zand- en kalklandschap	25
N07.02 Zandverstuiving	27
N07.01 Droge heide	29
N06.04 Vochtige heide.....	31
N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos	33
N16.01 Droog bos met produktie	35
N16.02 Vochtig bos met produktie.....	37

N14.04 Rivier- en beekbegeleidend bos	39
L01.04 Bossingel/bosje buiten de EHS.....	41
N01.03 Rivier- en moeraslandschap	43
N06.03 Hoogveen	45
N05.01 Moeras.....	49
Samenvatting	53
GRASLANDEN	53
HEIDES	53
BOSSEN	54
WATEREN, MOERASSEN EN VENEN	54
Geciteerde literatuur	57

Overzicht van de in de zomer 2014 genomen bodemmonsters in de provincie Drenthe

Inleiding

Het voorliggende rapport beschrijft de resultaten van in 2014 genomen bodemmonsters in meetpunten van het Drentse *vegetatie meetnet*. Op ongeveer een kwart van dit meetnet is op deze manier tegelijkertijd zowel de bodemchemie als de vegetatie bepaald. Samen met in 2008 en 2010 genomen monsters is hiermee het hele meetnet op deze manier geanalyseerd.

Het doel van het beschrijven van de bodemchemische toestand samen met de samenstelling van de spontane vegetatie is het vastleggen van de huidige situatie. Hierdoor is het mogelijk om in de toekomst de effectiviteit van gericht beleid op het vlak van de zogenaamde “ver”-thema’s (verdroging, verzuring, vermesting) te evalueren. De chemische analyses hebben zich daarom gericht op het bepalen van (1) het zuur/base evenwicht en de kans op (verdere) verzuring; (2) de voorraad en de beschikbaarheid van diverse vormen van de nutriënten *Stikstof* (N) en *Fosfor* (P) evenals parameters die indicatief zijn voor de snelheid waarmee nutriënten vrijkomen vanuit de bodem.

Daarnaast zijn een aantal vegetatie-parameters gemeten die belangrijke informatie over de bodem aangeven. Het betreft hier de parameters *productiviteit* en *N/P, N/K en K/P ratio’s in levende vegetatie*. De eerste waarde geeft een onafhankelijke schatting van de bodemvruchtbaarheid, de tweede parameter laat zien welk van de nutriënten N, P en/of K limiterend zijn en verschaft daarom inzicht in de effecten van veranderingen in N- P- en/of K-beschikbaarheid.

Monstername

Bodem

Bodemmonsters zijn ongeroerd genomen op diezelfde plaatsen waar vegetatieopnamen in opdracht van de provincie Drenthe zijn gemaakt. De monsters zijn genomen van de bovenste bodemlaag, onmiddellijk onder de strooisellaag. Voordat een monster werd genomen is een bodemprofiel gestoken en de bodemopbouw bekeken. De monsters zijn in principe genomen van de laag 0-10 cm, tenzij deze bovenste laag dunner was. In dat geval werd die dunnere laag bemonsterd. Er zijn in geen geval monsters van meerdere lagen genomen

De monsters zijn ongeroerd en met een exact bekend volume genomen teneinde een nauwkeurige bepaling van de bulk-density (gewicht per volume eenheid) mogelijk te maken. Er zijn per plaats 3 sub-samples genomen, die elk afzonderlijk verpakt zijn.

Een aantal parameters, met name enkele die betrekking hebben op direct beschikbare nutriënten, kunnen tamelijk snel na monstername veranderen, zeker wanneer de monsters in contact komen met zuurstof en/of de monsters opwarmen. De monsters zijn daarom onmiddellijk na monstername luchtdicht ingepakt en gekoeld getransporteerd. Laboratorium-analyses van parameters die snel veranderen zijn binnen maximaal 4 dagen na monstername uitgevoerd. De betreffende monsters zijn tot die tijd bij 4°C bewaard.

Vegetatie

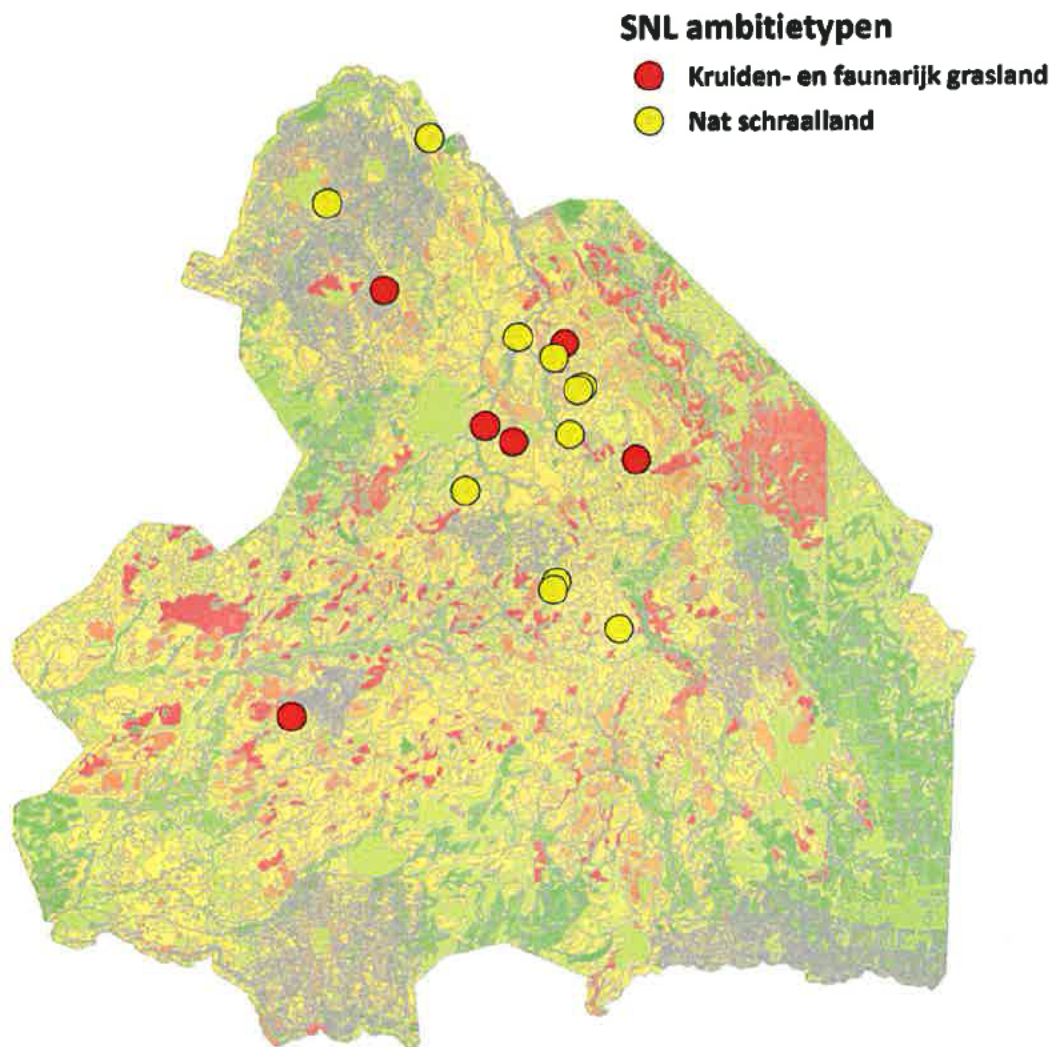
Monsters van de bovengrondse vegetatie ten behoeve van de bepaling van de "*peak standing crop*" (levende bovengrondse biomassa) als maat voor de productiviteit van het systeem en van *N/P ratio's in de levende vegetatie* als schatter van het limiterende nutriënt zijn genomen tijdens het hoogtepunt van het seizoen, afhankelijk van het type vegetatie

De levende vegetatie is binnen een draadframe nauwkeurig tot op de bodem afgeknipt. De oppervlakte hiervan bedroeg 50*50 cm in het geval van een productieve vegetatie en grotere oppervlaktes bij laagproductieve vegetaties (zie Bijlage 1). Kruid- en eventuele moslaag zijn gescheiden verzameld en bewaard in papieren zakken bij omgevingstemperatuur. Boom- en struiklaag zijn niet verzameld.

Onderzochte gebieden

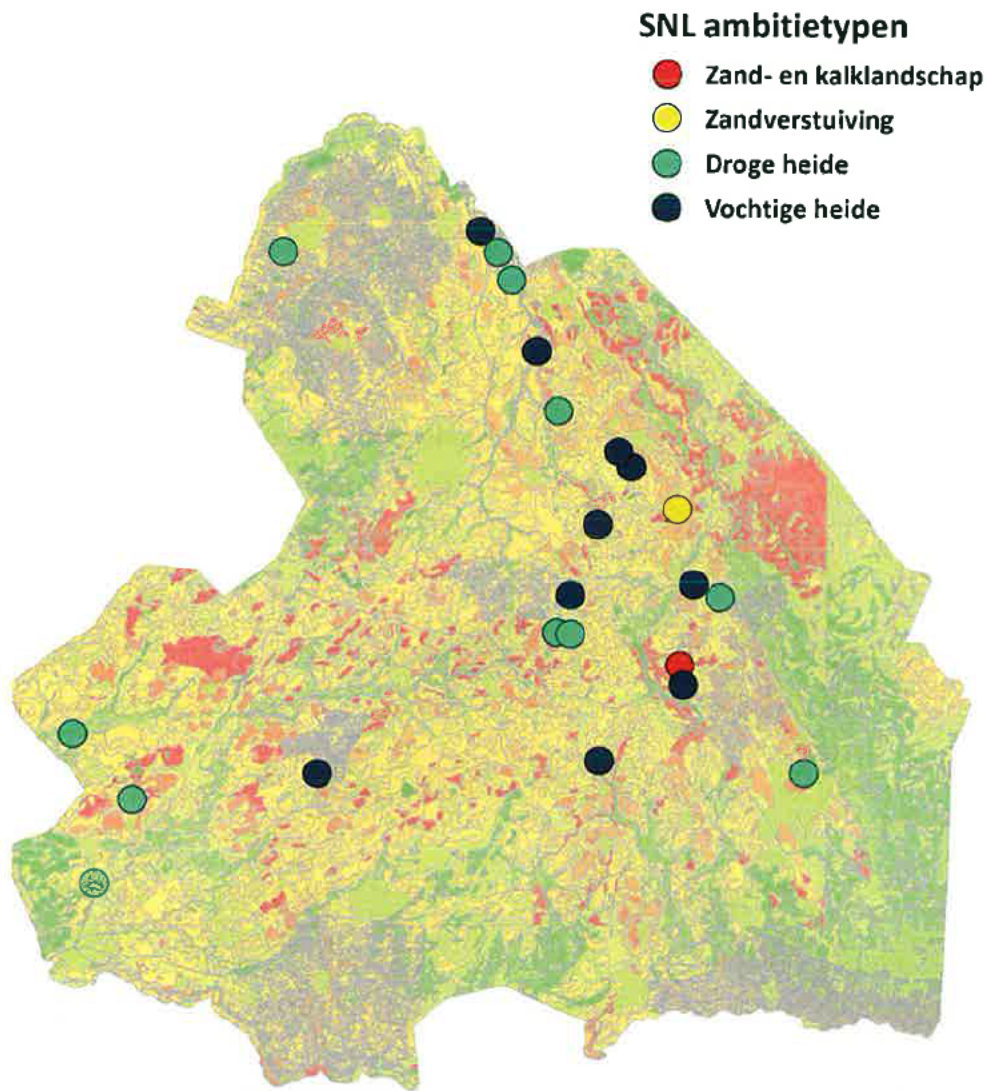
In totaal werden 80 bodem- en vegetatiemonsters binnen het reguliere vegetatiemeetnet genomen, verdeeld over de biotopen *Graslanden*, *Heides*, *Bossen* en *Moerassen*. De punten zijn ingedeeld naar het ontwikkelingsdoel, volgens het gewenste beheertype SNL zoals aangegeven op de ambitiekaart die op het moment van monsternamen geldig was, in dit geval de ambitiekaart van 2013.

Meetpunten Graslanden

Figuur 1. Monsterpunten graslanden

Meetpunten Heides

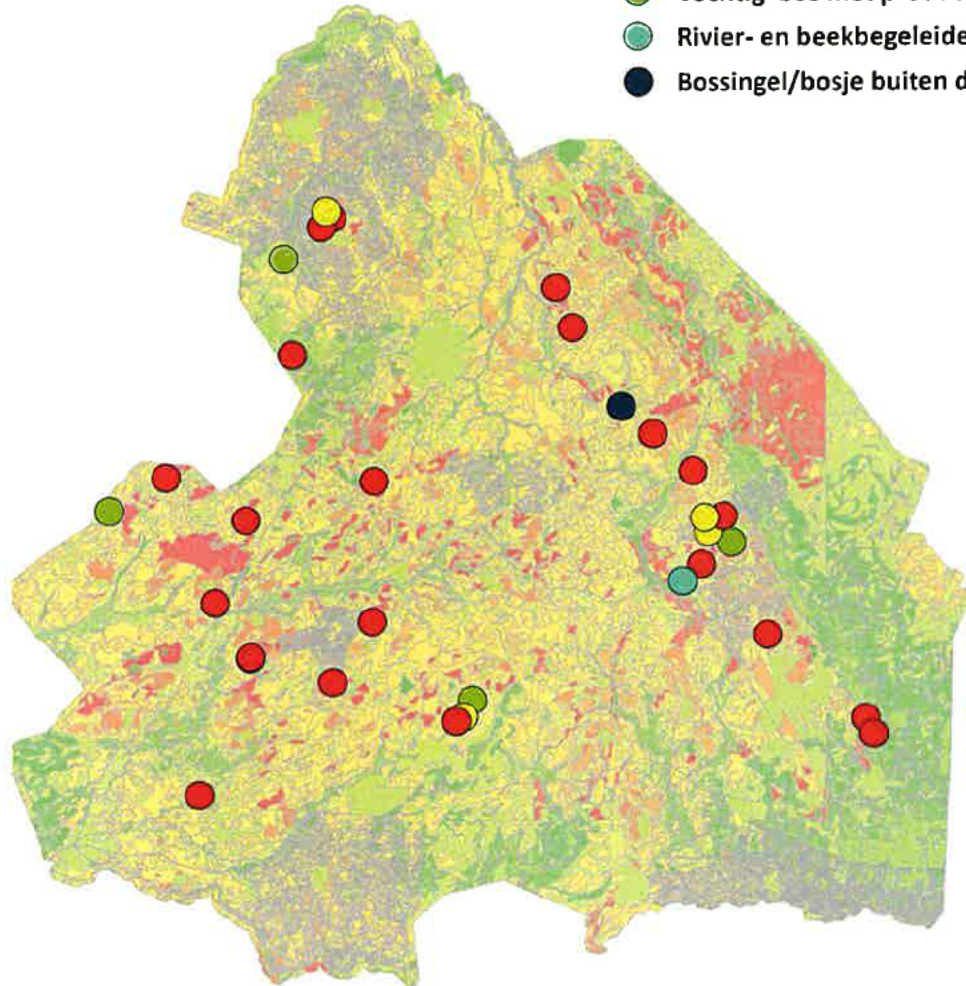
Figuur 2. Monsterpunten Heides

Meetpunten Bossen

SNL ambitietypen

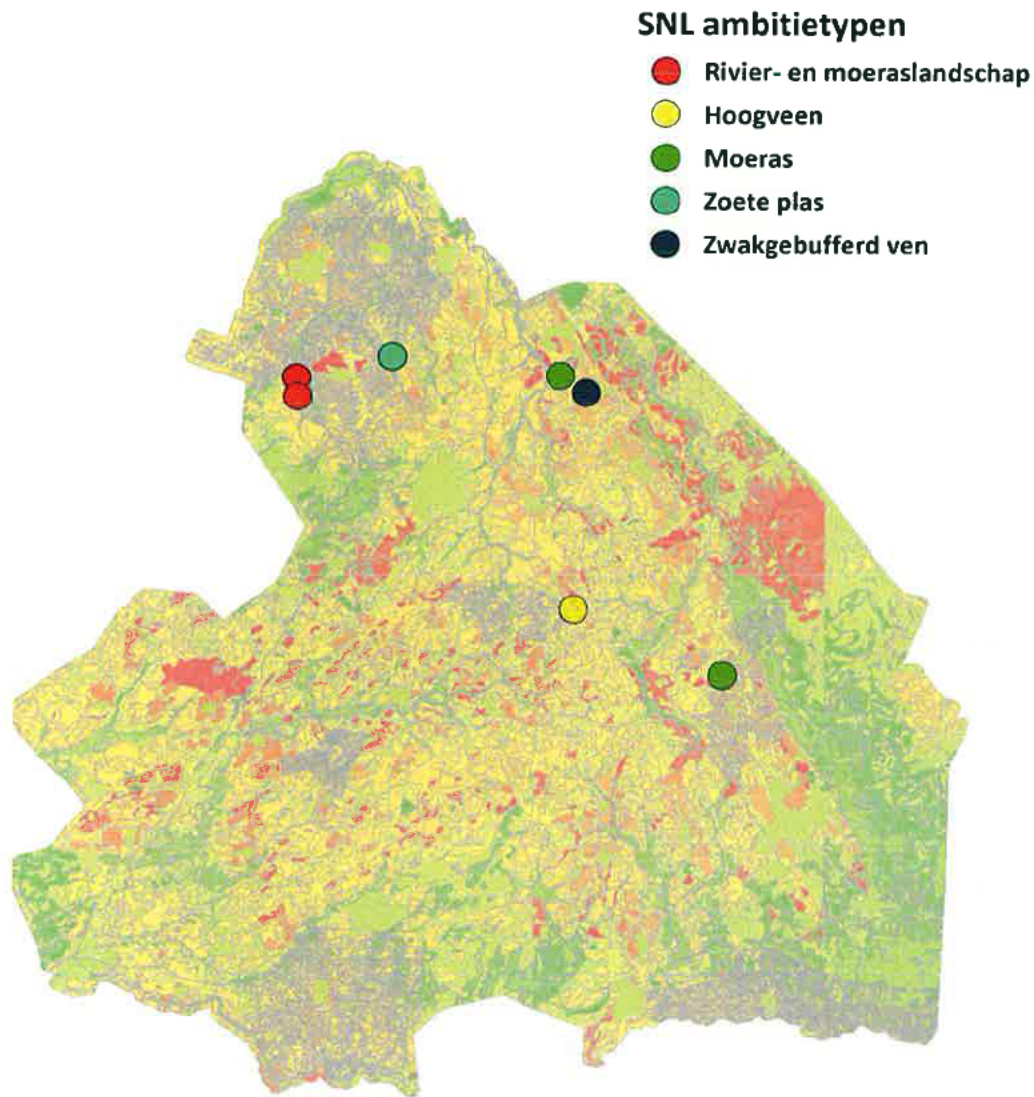
- Droog bos met productie
- Dennen-, eiken- en beukenbos
- Vochtig bos met productie
- Rivier- en beekbegeleitend bos
- Bossingel/bosje buiten de EHS

Figuur 3. Monsterpunten Bossen

Meetpunten Wateren, Moerassen, en Venen

Figuur 4. Monsterpunten Moerassen en Venen

Bodemchemische analyses

Vorbereiding

Allereerst werd het monster in zijn geheel gewogen, om de analyseresultaten naar een volume grond te kunnen omrekenen. Afhankelijk van de methode (zie verder) werd vers of gedroogd materiaal voor de analyse gebruikt. Hiervoor werd per monster ongeveer 100-150 g bodem in een aluminium bakje overgebracht en op drie manieren het vochtgehalte gemeten:

- luchtdroog = LD (ten minste 72 uur bij kamertemperatuur laten drogen of 48 u bij 40°C in een geventileerde droogstoof)
- 70°C = DS70 (24 - 48 u in de droogstoof)
- 105°C = DS105 (minstens 24 u in de droogstoof tot constant gewicht).

Destructie

Door de bodem te destrueren (ontsluiten) in zwavelzuur-milieu is het mogelijk om de totale gehalten van een aantal elementen in het bodem- danwel plantenmateriaal te bepalen. De destructies werden uitgevoerd door het materiaal na het drogen bij 70°C te vermalen en per monster nauwkeurig 300 mg af te wegen en in glazen destructiebuizen over te brengen. Daaraan werd 2,5 ml zwavelzuur, selenium en salicylzuur toegevoegd (digestion mixture). Na toevoeging van het destructie-mengsel aan het monster werd het geheel een nacht weggezet. De volgende dag werden de destructiebuizen in een verwarmingsblok geplaatst en gedurende 2 uren op 100 °C verhit. Daarna werd het organisch materiaal afgebroken door toevoeging van waterstofperoxide waarna het mengsel gedurende 2 uren bij 330 °C verhit werd tot het helder was. Het destruaat werd aangelengd tot 75ml waarna het bewaard werd in plastic tubes tot analyse.

Bodemverzuring

Actuele zuurtoestand

Deze is bepaald door het meten van zowel pH_{water} als pH_{KCl} . De eerste waarde geeft de actuele zuurgraad aan maar kan in de loop van een jaar wat fluctueren, terwijl de tweede waarde een indicatie geeft van de hoeveelheid zuur die op het bodem-uitwisselingscomplex aanwezig is en meer stabiel is. Deze bepalingen zijn uitgevoerd volgens Schachtschabel *et. al.* (1998) waarbij pH_{KCl} in een 1M KCl is bepaald.

De metingen zijn geïnclassificeerd volgens Tabel 1 (vereenvoudigd naar Runhaar et al., 2009)

OMSCHRIJVING	P _H _{WATER}	P _H _{KCL}
Basisch	>7.5	>7.5
Neutraal	6.5 – 7.5	6.1 – 7.5
Zwak zuur	5.5 – 6.5	4.8 – 6.1
Matig zuur	4.5 – 5.5	3.5 – 4.8
Zuur	<4.5	<3.5

Tabel 1. Klassificatie pH waarden

Basen verzadiging op het uitwisselingscomplex

De buffering van de bodem tegen verzuring wordt in het sub-neutrale gebied ($4.2 < \text{pH}_{\text{water}} < 6.3$) verzorgd door de hoeveelheid basische kationen op het kationen-uitwisselingscomplex (Cation Exchange Capacity CEC). De basische kationen Ca, Mg, Na en K en de uitwisselbare zure kationen Al, Fe en Mn zijn in luchtdroog materiaal na uitwisseling tegen NH_4 bij $\text{pH}=7$ gemeten in het supernatant met een ICP-OES (iCAP6300 Duo van Thermo Scientific Interscience). Uitwisselbaar H^+ werd bepaald volgens Brown (1943) met behulp van een pH-electrode in het Ammoniumacetaat extract. De basenverzadiging van de bodem is bepaald als de verhouding van de alkali-elementen over de som van alle uitwisselbare kationen, inclusief protonen.

Aangezien de detectielimiet van een ICP per element verschilt kan de detectielimiet voor de CEC als totaal niet éénduidig worden bepaald, deze hangt enigszins af van de verhouding tussen de diverse elementen. Arbitrair is daarom een detectielimiet voor CEC op 0.1 mmol_c per 100 g DS70 aangenomen en werden lagere meetwaarden op 0.1 gesteld en op basis hiervan de basenverzadiging berekend.

De verzuringsgevoeligheid van de bodem is ingeschat op basis van de criteria: *pH*, *totale CEC* en *basenverzadiging* (zie Tabel 2).

P _H	CEC (MMOL _c PER 100 G DS70)	BASENVERZADIGING	VERZURINGSGEVOELIGHEID
< 4.2	< 10	n.v.t.	Gevoelig
Tussen 4.2 en 6.3	< 10	n.v.t.	Gevoelig
Tussen 4.2 en 6.3	> 10	< 25%	Gevoelig
Tussen 4.2 en 6.3	> 10	> 25%	minder gevoelig
> 6.3	n.v.t.	n.v.t.	Ongevoelig

Tabel 2. Criteria verzuringsgevoeligheid

In de bodem aanwezige potentieel verzurende stoffen

In elke bodem is een veelheid aan potentieel verzurende stoffen aanwezig. Onder in N-Nederland gangbare omstandigheden zijn echter maar een beperkt aantal kwantitatief belangrijk: (1) CO₂ vanuit organische bron (wortelademhaling, oxidatie van organische stof) bij pH > 5: $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{H}^+ + \text{HCO}_3^-$; (2) Ijzersulfiden die bij verdroging worden geoxideerd tot zwavelzuur: $\text{FeS}_2 + 3.5 \text{O}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{Fe}^{2+} + 2 \text{SO}_4^{2-} + 2 \text{H}^+$; (3) Hydrolyse van Aluminium bij pH < 4: $\text{Al}^{3+} + 3 \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{Al}(\text{OH})_3 + 3 \text{H}^+$. Gezien de in Drenthe te verwachten pH waardes is de oxidatie van ijzersulfiden waarschijnlijk kwantitatief het belangrijkste. S_{totaal} is bepaald met een CNS analyser (Flash 2000 Organic Element Analyzer van Thermo Scientific Interscience).

Verzuringgevoelige bodems met een verhoogd S_{totaal} gehalte werden geclassificeerd als "hoog verzuringsrisico"; de overige situaties werden beschouwd als "laag verzuringsrisico". Op basis van Van der Elst (2006) werd als criterium voor "verhoogd" genomen: groter dan 50 µg S/g LD bodem.

Nutriëntenvoorraad en -beschikbaarheid

Stikstof

Stikstof is het nutriënt wat de productiviteit van de vegetatie in het overgrote deel van de terrestrische ecosystemen op aarde beperkt. Bepaling van de diverse stikstof-fracties en een indicatie van de nalevering vanuit de bodem is daarom essentieel om de productiviteit te kunnen inschatten en daarmee de mogelijkheden voor bepaalde doelvegetaties om zich te kunnen ontwikkelen.

Anorganische Stikstof

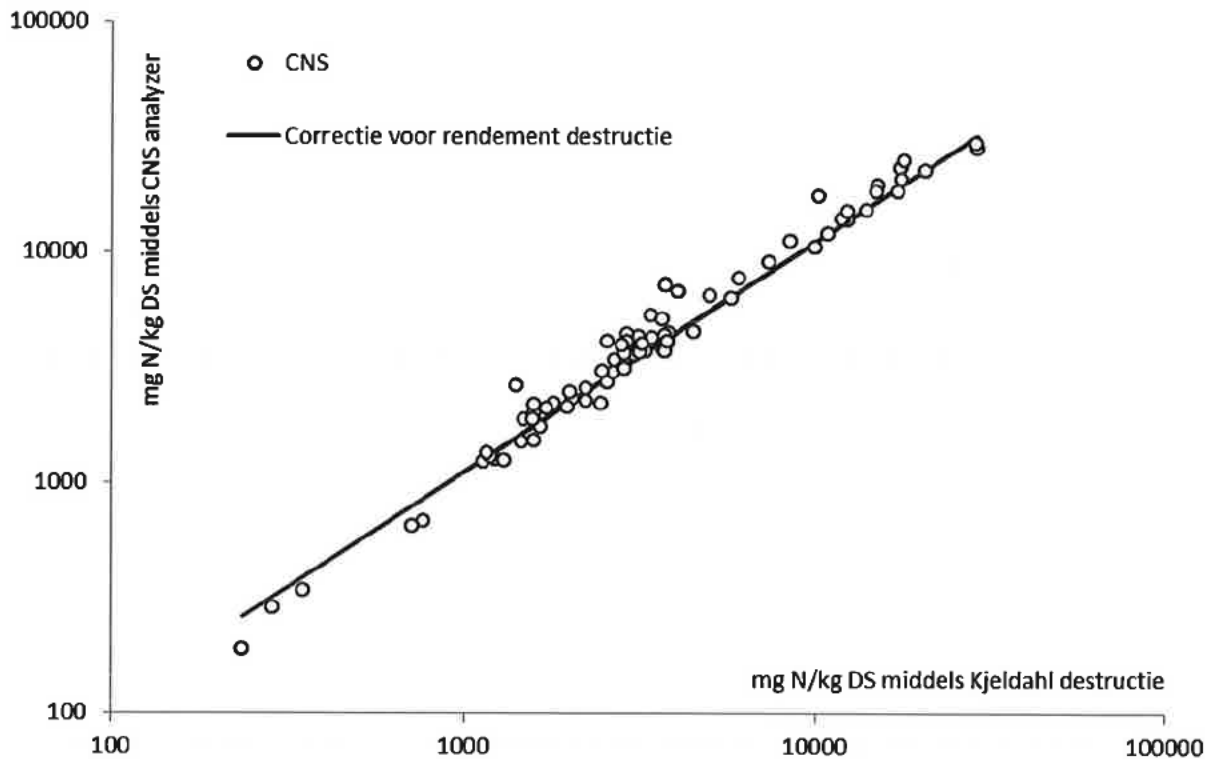
Kwantitatief veruit de belangrijkste vormen van anorganische stikstof zijn ammonium NH₄⁺ en nitraat NO₃⁻. In deze vorm is stikstof direct opneembaar voor planten. De hoeveelheid van beide ionen is gemeten in het supernatant na schudden van een bekende hoeveelheid verse grond met een 1 M KCl oplossing gedurende 1 uur. De bepalingen zijn uitgevoerd vlg. Pansu & Gautheyrou (2003)

Totale Stikstofvoorraad

De totale hoeveelheid N is op twee manieren bepaald: allereerst na een Kjeldahl destructie van een bekende hoeveelheid bodem (zie boven). Daarna werd het monster geanalyseerd met een Segmented Flow analyzer van SKALAR (geautomatiseerde colorimetrie). Daarnaast is N_{totaal} ook gemeten met een CNS analyzer, een modernere methode welke geen toxische of etsende chemicaliën vereist. Een vergelijking van beide bepalingmethoden (Figuur 5) laat zien dat de bepaling met de CNS analyzer gemiddeld 17.5% hogere waarden levert. Omdat bekend is dat een Kjeldahl destructie een lager rendement dan 100% heeft wordt dit rendement tijdens de metingen regelmatig bepaald. Wanneer de meetwaarden hiervoor worden gecorrigeerd is het verschil tussen beide methoden beperkt tot 6.0%. Bij de verdere dataverwerking is gebruik gemaakt van de met de CNS analyzer bepaalde waarden.

Organische Stikstof

Deze parameter is berekend als het verschil tussen de totale stikstofvoorraad en de hoeveelheid anorganische stikstof.

Figuur 5. Vergelijking Kjeldahl destructie en bepaling met een CNS analyzer

Organische Koolstof

Op basis van C_{totaal} en N_{totaal} werd een zgn. C:N ratio berekend. Deze geeft een indicatie van de bodemvruchtbaarheid en blijkt goed gecorreleerd te zijn met de productiviteit in natuurlijke systemen. De volgende grenzen zijn daarbij aangehouden (Tabel 3).

C/N	TROFIE
<10	Hypertroof (extreem voedselrijk)
10-20	Eutroof (voedselrijk)
20-33	Mesotroof (matig voedselrijk)
33-40	Oligotroof (voedselarm)
>40	Extreem voedselarm (slechts door regenwater gevoed)

Tabel 3. Stikstof-trofiegrenzen (Succow, 1988)

Deze parameter is bepaald met een CNS analyzer (Flash 2000 Organic Element Analyzer van Thermo Scientific Interscience).

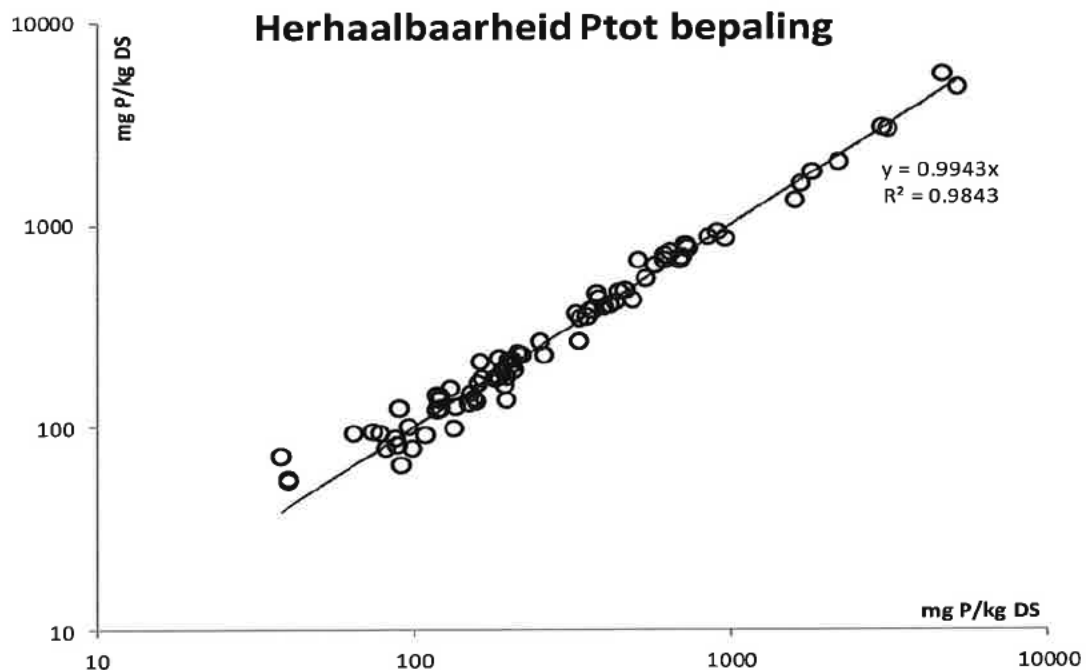
Fosfor

Hoewel fosfor veel minder vaak de productiviteit van de vegetatie in terrestrische ecosystemen limiteert dan stikstof blijkt dit wel opvallend vaak het geval te zijn in het geval van bedreigde ecosystemen met veel rode lijst soorten. Daarnaast is het onder de huidige omstandigheden met een atmosferische N-depositie tussen ca. 15 en 30 kg in het landelijk gebied in de provincie Drenthe (<http://geodata.rivm.nl/gcn/>) slechts met grote moeite mogelijk een (matig) voedselarm systeem in stand te houden onder N-limitatie. Verwacht wordt dat er in de toekomst in toenemende mate sprake zal zijn van P-limitatie

Fosfor komt onder natuurlijke omstandigheden in diverse vormen in de bodem voor, meer of minder stevig gebonden en/of geadsorbeerd aan diverse mineralen. Afhankelijk van de omstandigheden kunnen verschillende fracties beschikbaar worden. Naast P_{totaal} zijn daarom diverse anorganische fracties middels een zgn. P-fractionering bepaald, evenals P_{Olsen} als een maat voor plant-beschikbaar P. Ook is $P_{\text{organisch}}$ bepaald. Hoewel bekend is dat in organisch materiaal gebonden P kwantitatief zeer belangrijk is ($P_{\text{organisch}}$ bedraagt vaak 20-80% van P_{totaal}) is afgezien van een verdere fractionering van de verschillende vormen van organisch gebonden P, o.a. omdat de interpretatie niet eenduidig is.

Totale Fosforvoorraad

De totale hoeveelheid P is bepaald na een Kjeldahl destructie van een bekende hoeveelheid bodem (zie boven). Daarna werd het monster geanalyseerd met een ICP-OES. Evenals bij de bepaling van totaal-stikstof via destructie is ook de bepaling van P_{totaal} middels deze techniek gevoelig voor allerlei fouten. De bepaling is daarom herhaald (**Figuur 6**). Het verschil tussen beide herhalingen bedroeg iets meer dan 0.5% terwijl de nauwkeurigheid 98% bedroeg.

Figuur 6. Herhaalbaarheid P-totaal bepaling

Fractionering van anorganische Fosfor

Hierbij zijn in een aantal stappen de diverse fracties van anorganisch gebonden P geanalyseerd. Onder de Drentse omstandigheden zijn vooral de volgende fracties relevant: water-oplosbaar en los gebonden P, aan IJzer gebonden P_{Fe} en aan Aluminium gebonden P_{Al} . P_{H_2O} en label-P wordt beschouwd als direct beschikbaar fosfaat, P_{Fe} komt vrij bij vernatting onder zure omstandigheden (pH tussen ca. 4 en ca. 6) terwijl P_{Al} vrijkomt bij verdergaande verzuring (pH < 4). Deze bepalingen zijn uitgevoerd volgens de voorschriften van Zhang & Kovar (2000).

Plant beschikbaar P volgens P_{Olsen}

Deze techniek meet de hoeveelheid labiele organische en anorganisch P, inclusief een deel van microbieel P. In de praktijk blijken verschillen in deze parameter het best te correleren met verschillen in de vegetatie. De bepalingen zijn uitgevoerd volgens Sims (2000).

In organisch materiaal gebonden P

Zoals reeds genoemd is dit een belangrijke fractie, die tegelijkertijd moeilijk te meten is. In het onderhavige geval is na overleg met de provincie Drenthe gekozen voor een eenvoudige techniek met een matige precisie door P_{totaal} voor en na verbranding te meten. Het verschil tussen die twee waarden wordt beschouwd als $P_{organisch}$. Hierbij is het voorschrift van Pansu & Gautheyrou (2003) gevolgd.

Organische Koolstof

Op basis van C_{totaal} en P_{totaal} is een C:P ratio berekend. Deze geeft een indicatie van de beschikbaarheid van P vanuit de bodem en is goed gecorreleerd met de productiviteit in natuurlijke systemen waarbij P limiterend is. Er bestaan geen eenduidige grenzen, onderstaande grenzen zijn ontleend aan Grootjans et al. (1991) en dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd en als zeer voorlopig te worden beschouwd. Organische Koolstof is gemeten met een CNS analyzer (Flash 2000 Organic Element Analyzer van Thermo Scientific Interscience).

C/P	TROFIE
< 500	P-eutroof (voedselrijk)
500-1500	P-mesotroof (matig voedselrijk)
>1500	P-oligotroof (voedselarm)

Tabel 4. Fosfaat-trofielgrenzen vlg. Grootjans et al. (1991)

Vegetatie

Naast bodemchemische parameters zijn ook de vegetatie-parameters *productiviteit* en *N/P*, *N/K* en *K/P ratio's in de vegetatie* gemeten. De eerste waarde geeft een schatting van de bodemvruchtbaarheid, de tweede parameterset indiceert welke (combinatie) van nutriënten limiterend is en verschaft daarmee inzicht in de effecten van veranderingen in N, P en/of K beschikbaarheid.

Productiviteit van de levende vegetatie, bepaald als "peak standing crop"

De levende vegetatie werd op het hoogtepunt van het groeiseizoen tot op de bodem afgeknipt, waarbij kruid- en eventuele moslaag gescheiden werden verzameld en bewaard. Het verzamelde materiaal werd in het laboratorium gedroogd op 40°C en vervolgens gewogen. In het geval van heides werden houtige en kruidige delen van elkaar gescheiden en apart gewogen. Het gewicht van de kruidachtige delen werd gebruikt als een schatter van de jaarlijkse productiviteit. De gewichten werden omgerekend naar waarden per ha en geclassificeerd vlg. de indeling van Runhaar et al. (2009) (Tabel 5).

PRODUCTIVITEIT	OMSCHRIJVING	PRODUCTIVITEIT (IN 1000 KG/HA*JAAR)
Oligotroof	Zeer voedselarm	1
Oligomesotroof	Matig voedselarm	1-2.5
Mesotroof	Licht voedselrijk	2.5-4.5
Zwak eutroof	Licht-matig voedselrijk	4.5-7.5
Matig eutroof	Matig voedselrijk	7.5-11
Eutroof	Zeer voedselrijk	11-15
Zeer eutroof	Extreem voedselrijk	>15

Tabel 5. Indeling productiviteit (licht gewijzigd naar Runhaar et al., 2009)

N/P, N/K en K/P ratio's in de levende vegetatie

De kruidlaag werd gedroogd en gemalen en vervolgens gedestruueerd m.b.v. een Kjeldahl destructie. N, P en K werden in de destructievloeistof bepaald. Bij interpretatie van de verschillende nutriënten-ratio's werden de volgende grenzen aangehouden (Tabel 6).

N:P	N:K	K:P	TYPE LIMITATIE
<14.5	<2.1		N-limitatie
>14.5		>3.4	P-limitatie of co-limitatie van N en P
	>2.1	<3.4	K-limitatie of co-limitatie van K en N

Tabel 6. Interpretatie N:P ratio in de vegetatie (vgl. Olde Venterink et al. 2003)

Alleen voor kruidachtige planten zijn grenswaarden gepubliceerd, voor mossen zijn geen waarden bekend. N, P en K-gehalten zijn daarom alleen in kruiden gemeten en ook bij de interpretatie is alleen naar de kruidlaag gekeken.

Bespreking per biotoop en type

In het volgende word de belangrijkste samenvattende parameters op het vlak van *verzuring-gevoeligheid* en gevoeligheid voor veranderingen in de *nutriëntenstatus* gepresenteerd. Deze parameters zijn weergegeven per categorie van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer SNL. Er is gekozen voor een samenvatting op basis van de ambities voor de terreinen waar bodemmonsters zijn verzameld omdat de realiseerbaarheid van deze ambities immers gedeeltelijk wordt bepaald door abiotische randvoorwaarden.

Voor een deel zijn SNL categorieën zeer breed gedefinieerd en omvatten ze een veelheid aan habitat- en vegetatietypen, voor een deel is dat niet het geval en zijn SNL types eenvoudig te vertalen in habitat- en vegetatietypen. In dat laatste geval is gebruik gemaakt van in het verleden verzamelde kennis met betrekking tot standplaatseisen van vegetaties. Hierbij zijn referentiewaarden uit bestaande literatuur gebruikt.

Voor zover de SNL categorieën breed gedefinieerd zijn is in overleg met de provincie Drenthe getracht deze verder onder te verdelen in nauwer begrensde types die gekenmerkt worden door duidelijkere abiotische referentiewaarden. Hierbij is in eerste instantie uitgegaan van de in het verleden gebruikte indeling in zgn. Natuurdoeltypen. Deze zijn vervolgens -voor zover mogelijk- vertaald in habitat- en vegetatietypes. *Met nadruk wordt gesteld dat dit een eigen indeling is die niet de intentie heeft beleidskeuzes van de provincie aan te scherpen.*

Referentiebronnen

Referenties voor abiotische randvoorwaarden van vegetatietypen zijn ontleend aan de volgende bronnen:

- Verhagen, H.M.C., 2007.
- Runhaar, J., Jalink, M.H., Hunneman, H., Witte, J.P.M. en S.M. Hennekens, S.M., 2009.
- De Graaf, M.C.C., Bobbink, R., Smits, N.A.C., van Diggelen, R., Roelofs, J.G.M., 2009.
- Liczner, Y., Schoenmaeckers, M., van Ballaer, B., Backx, H., van Pelt, D., van Diggelen, R., 2011.
- Ongepubliceerde database van Van Diggelen met ca. 240 meetpunten in graslanden, laagvenen en heides.
- Voor P_{Olsen} is 200 $\mu\text{mol/kg DW}$ genomen als grenswaarde tussen P-voedselrijk en P-voedselarm vlg. Smolders.

N12.02 Kruiden- en faunarijk grassland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
G335	Peestermaden	5.2	28%	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.3	3.1	5760
G352	Anloerdiepje	5.0	40%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	K- of K/N co-limitatie	0.2	9.5	4432
G382	Deurze	4.9	33%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	K- of K/N co-limitatie	0.3	4.6	3173
G384	Nijlanderesch	4.9	35%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.5	10.1	3792
G395	Gasselerveld	4.9	37%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.7	9.7	3196
P049	De Koekoek	5.7	69%	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.5	9.4	6740

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig zuur. De bodem is in alle onderzochte plekken duidelijk verzuringsevoelig. Er zijn in twee gevallen verzurende stoffen ter plekke aanwezig waardoor een verdere verzuring daar waarschijnlijk is, in de andere gevallen is het risico op verdere verzuring beperkt ;

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie zijn deze standplaatsen licht-matig voedselrijk. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en zeker wat betreft P niet laag. In de meeste gevallen is er sprake van dat de productiviteit wordt beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N. In deze gevallen is het systeem gevoelig voor verhoogde N beschikbaarheid door atmosferische depositie of toename van mineralisatie van organische stof. In twee gevallen is er sprake van K of K/N co-limitatie. Deze punten zijn minder gevoelig voor een toename van de

N-beschikbaarheid. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ ligt in de meeste gevallen in de richting van NO_3 . De kans op bedreiging van minder algemene en zeldzame soorten die gevoelig zijn voor NH_3 is klein.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Actuele vegetatie: Merendeels RG *Holcus lanatus*-*Lolium perenne* [Molinio-Arrhenathereta]

Opmerking: De actuele vegetatie van alle punten past binnen het ambitietype. Er hoeven daarom geen maatregelen te worden genomen om de vegetatie meer binnen de geformuleerde doelen te laten vallen. Verdere verschraving zal de kwaliteit van de vegetatie waarschijnlijk wel verbeteren.

N10.01 Nat schraalland

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
<i>Vegetatie passend in ambitietype</i>											
G355	Taarloosche Diepje	5.0	58%	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	K- of K/N co-limitatie	0.7	2.1	4536
G367	Eexterveld	4.8	27%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof		9.1	2.7	3992
G552	Drentsche Aa	5.2	56%	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	3.0	3332
H316	Eexterveld	4.1	12%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	6.6	3603
<i>Vegetatie niet passend in ambitietype</i>											
G314	Lieverense diep	5.4	61%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.1	5.8	-
G358	Gasterense Holt	4.6	24%	wel	groot	N-Eutroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	25.5	3.4	3592
G386	Anderse diepje	5.4	64%	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	37.6	0.6	5644
G399	Geelbroek	5.5	76%	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.1	0.9	4636
G403	Elperstroom	5.3	66%	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	K- of K/N co-limitatie	0.3	0.7	1084
G404	Oostma Elperstroom	5.3	61%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof		5.2	2.8	1952
L839	Gasteren/Anloo	3.8	14%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.3	9.1	1121

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig zuur. De verzuringsgevoeligheid is in de helft van de gevallen klein, in de overige gevallen groter. Een verdere verzuring is in de meeste gevallen echter niet waarschijnlijk. Er zijn echter enkele uitzonderingen

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken licht tot matig voedselrijk worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en ook absoluut gezien betrekkelijk hoog. De productiviteit lijkt door diverse nutriënten te worden beperkt maar in vrijwel alle gevallen lijkt ook de hoeveelheid beschikbaar N een rol te spelen. Hiermee zijn deze meetpunten gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van dit mineraal t.g.v. van atmosferische N-depositie of mineralisatie van organische stof. Zeker de hoeveelheid beschikbaar P is meer dan voldoende om ervoor te zorgen dat er bij toename van de N-beschikbaarheid geen P-beperking ontstaat en in dergelijke gevallen mag dan ook een toename van de productiviteit worden verwacht, waardoor met name het voorkomen van minder concurrentiekrachtige (rode lijst) soorten worden getroffen. Ook is er in een aantal gevallen een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Ook dit is ten nadele van minder algemene soorten.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: wat breder, niet helemaal eenduidig gedefinieerd. Omvat het *Cirsio-dissecti-Molinion* (blauwgrasland), schrale varianten van het *Calthion palustris* in beekdalen dan wel dotterbloemhooilanden afgewisseld met kleine zeggen- of blauwgraslandvegetaties; en kalkmoerassen. In Drenthe vaak Dotterbloemhooiland, schrale variant.

Habitattype: Het merendeel van de onder dit type vallende begroeiingen in Drenthe vallen niet onder een habitattype. Alleen blauwgraslanden vallen onder habitattype H6410: blauwgraslanden.

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: geïnterpreteerd als 16Aa *Junco-Molinion* (*Veldrusschraallanden*)

pH: valt binnen de range van het ambitie type

Voedselrijkdom: wat aan de hoge kant voor goed ontwikkelde vormen van dit vegetatietype.

Opmerkingen: Veel punten voldoen (nog) niet aan de geformuleerde ambitie. In 2 gevallen (L839 en H386) zou de ambitiekaart moeten worden aangescherpt. G386 en G339 moeten nog ver verschromen voor ze in de buurt komen van de ambitie. N10.02 (vochtig hooiland) lijkt hier al een flinke uitdaging. Het blauwgraslandpunt H316 loopt reeel gevaar door verzuring.

N01.04 Zand- en kalklandschap

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
H513	Fochteloerveen	4.0	13%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	12.0	9.8	2597

Verzuring: het bemonsterde punt is zuur. Er is sprake van een verzuringsevoelige bodem en er zijn verzurende stoffen ter plekke aanwezig. Een verdere verzuring is daarmee waarschijnlijk;

Voedselrijkdom: er is sprake van een licht voedselrijke situatie. De productiviteit wordt bepaald door de hoeveelheid beschikbaar P. Het meetpunt is daarmee nauwelijks gevoelig voor N-depositie. De verhouding NH₃:NO₃ is verschoven in de richting van NH₃. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: zeer breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Aktuele vegetatie: Dit punt heeft een vegetatie van een normale natte heide, zonder een uitdrukkelijke hoogveeninslag.

Opmerkingen: de actuele vegetatie past in de opgegeven ambitie, die echter heel ruim is. In de ambitiekaart van 2016 is de ambitie veranderd in het kleinschaliger beheertype hoogveen (N06.03). De vegetatie mist op dit moment echter de meer typerende hoogveensoorten. Om de vegetatie beter in de ambitie hoogveen te laten passen is een verdere daling van de trofie gewenst.

N07.02 Zandverstuiving

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
G553	Drouwerzand	5.3	37%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	7.5	2.9	415

Verzuring: het bemonsterde punt is matig zuur. De bodem is verzuringgevoelig maar er zijn geen verzurende stoffen ter plekke aanwezig en is een verdere verzuring niet waarschijnlijk;

Voedselrijkdom: Afgaande op de gemeten productie is het systeem zeer voedselarm. De voorraad N in de bodem is vrij gemakkelijk mineraliseerbaar en ook P is gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien niet hoog. Omdat de productiviteit beperkt wordt door de hoeveelheid beschikbaar N is dit meetpunt gevoelig voor atmosferische N-depositie. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is verschoven in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn hier vaak gevoelig voor waardoor de kans op het voorkomen van dergelijke soorten kleiner wordt.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitattype: 2330

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 14A *Corynephorretalia*, Actuele vegetatie: 14Aa01 *Spergulo-Corynephorretum*

pH: valt binnen de range, iets aan de hoge kant

Voedselrijkdom: overeenkomend met goed ontwikkelde vormen die oligotroof zijn met een productiviteit van lager dan 1000 kg DS/ha*jaar

Opmerking: het vegetatietype valt volledig binnen de breedte van het ambitietype. Er hoeven daarom geen maatregelen te worden genomen om de vegetatie meer binnen de geformuleerde doelen te laten vallen.

N07.01 Droge heide

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
<i>Vegetatie passend in ambitietype</i>											
H351	Schoonlo Elperstroom	4.1	6%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	7.0	2.0	2222
H352	Tweelingen	4.1	11%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	8.4	3150
H369	Odoorn	3.9	8%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	51.0	3.8	2050
H375	Odoorn	4.2	10%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	16.6	3.4	2872
H377	Molenveld Exloo	4.1	9%	wel	klein	N-Ombrotrroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	3.0	6.9	6813
H401	Ter horsterzand	4.2	10%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	4.8	2.5	3838
H410	Hullenzand	4.1	17%	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	6.0	16.6	4820
H412	Hijkerveld	4.3	9%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	3.6	3685
N806	Drouwenerzand	3.9	7%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	106.0	5.8	5487
<i>Vegetatie niet passend in ambitietype</i>											
G360	Gasterense Holt	5.4	62%	niet direct	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	6.8	2.6	5324
P045	Havelterberg	4.9	50%	niet direct	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	15.9	40.4	2256

Verzuring: de bemonsterde punten zijn gemiddeld zuur, waarbij twee monsters matig zuur zijn. De bodem is in het merendeel van de gevallen verzuringsgevoelig maar een verdere verzuring verschilt van plek tot plek.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht voedselrijk worden geclassificeerd, met enkele afwijkingen die licht-matig voedselrijk zijn. De voorraden N en P in de bodem zijn in de meeste gevallen redelijk gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien betrekkelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P of een combinatie van N en P, waardoor deze meetpunten minder gevoelig zijn voor veranderingen in de beschikbaarheid van N t.g.v. van atmosferische N-depositie. Hierbij moet wel worden bedacht dat het optreden van P-limitatie juist het gevolg is van een (voor dit vegetatietype) overmaat aan beschikbaar N. Eén van de gevolgen van dit onder zure omstandigheden overvloedig beschikbare N is dat de verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ in vrijwel alle gevallen is verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: smal, duidelijk gedefinieerd. Het type kan wel kleine gedeelten van verwante vegetatietypen omvatten: natte heiden, veentjes, heischrale graslanden en (jeneverbes-) struwelen.

Habitattype: 4030

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 20Aa01 *Associatie van Struikhei en Stekelbrem*.

pH: valt middenin de range van dit type

Voedselrijkdom: te hoog voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha*jaar.

Actuele vegetatie: De meerderheid van de punten heeft een actuele vegetatie die binnen de range van natuurlijke variatie van droge heiden valt. De meerderheid van de punten voldoet daarmee reeds aan de ambitie.

Opmerking: Twee punten voldoen niet aan de ambitie. Bij P045 lijkt dit een tekortkoming op de ambitiekaart; G360 is een pitrus-rompgemeenschap waarvan het de vraag is of die zich ooit tot een droge heide zal kunnen ontwikkelen. In ieder geval zijn de nutriënteniveau's daarvoor nu te hoog; wellicht later de waterstand ook.

N06.04 Vochtige heide

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
<i>Vegetatie passend in ambitietype</i>											
G431	Dwingelderveld	6.0	56%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.0	1.8	903
H346	Schoonloo (N376)	4.2	34%	niet direkt	klein	N-Oligotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	8.3	28.1	7311
H347	Grolloo	4.2	31%	wel	groot	N-Oligotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	100.0	2218
H391	Oosterbos	3.9	16%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	3.1	7.7	2595
H411	Lentse veen	4.1	17%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	1.5	9.6	3561
H516	Mantingerveld	5.2	25%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	2.1	1095
N808	Dwingelderveld	3.6	15%	wel	groot	N-Eutroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	1.4	9.1	935
<i>Vegetatie niet passend in ambitietype</i>											
G394	Rommeltje (Gieten)	5.5	61%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	K- of K/N co-limitatie	6.8	4.8	1416
G415	Dwingelderveld	4.7	18%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	1.6	2.3	45
P032	Okkenveen	4.1	15%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.6	3.4	1572

Verzuring: de bemonsterde punten zijn zuur, met twee uitschieters die matig zuur zijn, het betreft hier meetpunten waar de actuele vegetatie sterk afwijkt van het ambitietype. De bodem is in vrijwel alle gevallen verzuringsgevoelig maar in 2/3 van de gevallen wordt een verdere verzuring niet waarschijnlijk geacht omdat er geen verzurende stoffen aanwezig zijn. In ca. 30% is dit echter niet het geval en kan er –zeker bij droogvallen en bijbehorende oxidatie van sulfiden- verdere verzuring optreden

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als matig voedselarm worden geclassificeerd, met een tweetal plekken die rijker zijn. De voorraden N en P in de bodem zijn redelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien betrekkelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P of een combinatie van N en P, waardoor deze meetpunten minder gevoelig lijken voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. Hierbij moet worden bedacht dat het optreden van P-limitatie juist het gevolg is van een (voor dit vegetatietype) overmaat aan beschikbaar N. De verhouding $NH_4:NO_3$ is bij ongeveer de helft van de gevallen verschoven in de richting van NH_4^+ . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten. Het hoge ammoniumaandeel is geen gevolg van het overvloedig beschikbare N, maar van de zure en natte omstandigheden. Veel N betekent in deze omstandigheden dus ook automatisch veel NH_4 .

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: goed gedefinieerd en smal type. Het type kan wel kleine gedeelten van verwante vegetatietypen omvatten: droge heiden, veentjes, heischrale graslanden en (jeneverbes-) struwelen.

Habitattype: 4010A

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 11Aa02 *Ericetum tetralicis*

pH: valt binnen de range

Voedselrijkdom: te hoog voor dit vegetatietype. Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha.jaar.

Actuele vegetatie: De meerderheid van de punten heeft een actuele vegetatie die binnen de range van natuurlijke variatie van vochtige heiden valt. De meerderheid van de punten voldoet daarmee reeds aan de ambitie. : Een drietal punten vertoont momenteel een vegetatietype dat niet aan de ambitie voldoet, wat veroorzaakt lijkt te worden door te hoge nutriënteniveau's en pH. Deze punten hebben nog een traject van verschraling te gaan.

N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringssgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruiddlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
L583	Dwingelderveld	3.4	7%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.4	8.4	716
L852	Eelde Sterrebosje	4.0	18%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	1.5	5.1	101
N406	De Strubben	3.8	17%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.3	11.2	1543
N801	Dwingelderveld	3.3	9%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.3	7.2	2078

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle zuur. De bodem is in alle gevallen verzuringsgevoelig maar in slechts één geval wordt een verdere verzuring waarschijnlijk geacht omdat er verzurende stoffen aanwezig zijn; in de andere plekken is dat niet het geval.

Voedselrijkdom: Alle plekken kunnen worden geclassificeerd als voedselarm, twee als zeer voedselarm, de overige twee als matig voedselarm. De voorraden N in de bodem zijn in drie van de onderzochte plekken redelijk gemakkelijk en in één gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien tamelijk laag. P is over het algemeen makkelijk mineraliseerbaar maar ook hier zijn de voorraden klein. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit in drie gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, in het overige geval is er sprake van co-limitatie van N en P. De gevoeligheid voor veranderingen in de beschikbaarheid van N verschilt daarmee van punt tot punt. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is in één geval verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten. In de overige drie gevallen is NO_3 het dominante ion.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: deze bossen vallen in het bereik van het *Quercion roboris*, maar hebben vaak een niet-oorspronkelijke boomlaag. Als dat naaldbomen zijn, vallen de bossen in de indeling van Schaminée onder het *Dicrano-Pinion* (41Aa). Dit type is vaak grootschalig op kaart gezet, en er komen regelmatig kleinere delen van andere vegetatietypen in voor (mn. nattere bossen, heiden en schrale graslanden).

Habitattype: Deze bossen vallen niet eenduidig binnen een habitattype N2000 maar vertonen nog de meeste overeenkomst met type H9120 (Beuken-eikenbossen met hulst).

pH: valt binnen de range

Voedselrijkdom: valt binnen de range

Opmerking: vrijwel alle meetpunten hebben een vegetatie die past in de natuurlijke variatiebreedte van dit ambitietype. Er bestaat weinig risico dat de vegetatie van de meetpunten zich in de toekomst tot buiten de grenzen van het ambitietype gaat ontwikkelen, maar de kwaliteit ervan kan wel worden aangetast.

N16.01 Droog bos met produktie

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
H356	bosw. Exloo	4.4	10%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.0	1.8	3801
H361	bosw. Exloo	4.0	11%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	9.0	9.6	5515
H383	Valtherbos	4.1	8%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof		1.0	4.6	5650
L503	Boschoord	3.7	9%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	1.0	5.2	490
L504	bosw. Appelscha	3.4	5%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	2.1	4.3	123
L510	bosw. Smilde	3.8	8%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	2.9	605
L568	boswachterij Sleenerzand	3.4	8%	wel	groot	N-Oligotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	5.0	8.5	521
L635	bosw. Odoorn	3.6	4%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	0.3	2.7	348
L641	bosw. Odoorn	3.7	7%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	6.3	2.9	953
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	3.6	6%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	2.8	2.3	76
L824	bosw. Exloo	4.4	22%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.3	9.1	922
L830	Borger	4.0	15%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	1.6	7.9	0
L846	Langeloerduinen	3.8	10%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	13.4	1087
L847	Norg	3.5	10%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	2.4	5.9	102
L849	Norgerweg	3.6	7%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	0.5	2.4	886
N404	Noordsche veld	3.7	10%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	3.7	420

N410	Zeegse	3.4	8%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	0.3	5.5	790
N416	Kniphorstbos	4.0	10%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.8	15.2	931
N436	Gasselterveld	3.9	4%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	11.8	2.7	17
N480	Odoorn	3.9	6%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	N-limitatie	6.3	4.5	1007
N497	Emmerdennen	3.7	9%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	13.4	9.0	2034
P046	Bolderhoek	4.7	34%	niet direkt	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.1	0.7	2872

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle zuur. De bodem is in vrijwel alle gevallen verzuringsgevoelig maar in slechts enkele gevallen wordt een verdere verzuring waarschijnlijk geacht omdat er verzurende stoffen aanwezig zijn; in alle andere plekken is dat niet het geval.

Voedselrijkdom: Er is een behoorlijke variatie in gemeten productie. Meer dan de helft van het aantal plekken kunnen worden geclassificeerd als zeer voedselarm, maar er zijn ook enkele plekken waarbij de productie in de kruid- en moslaag moeten worden geclassificeerd als licht-matig voedselrijk. De overige meetpunten liggen tussen deze uitersten in. De voorraden N en P in de bodem zijn in het merendeel van de onderzochte plekken redelijk gemakkelijk mineraliseerbaar maar absoluut gezien tamelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit in iets meer dan de helft van de gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P of co-limitatie van N en P, in de rest van de punten is sprake van N- limitatie. De gevoeligheid voor veranderingen in de beschikbaarheid van N verschilt daarmee van punt tot punt. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ is bij ongeveer de helft van de gevallen verschoven in de richting van NH_3 . Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: deze bossen vallen in het bereik van het *Quercion roboris*, maar hebben vaak een niet-oorspronkelijke boomlaag. Als dat naaldbomen zijn, vallen de bossen in de indeling van Schaminée onder het *Dicrano-Pinion* (41Aa). Dit type is vaak grootschalig op kaart gezet, en er komen regelmatig kleinere delen van andere vegetatietypen in voor (mn. nattere bossen, heiden en schrale graslanden). Deze bossen vallen niet eenduidig binnen een habitattype N2000. De productiedoelstelling blokkeert de eisen van het type H9190 (oud eikenbos); droge bossen met productie op sterk lemige gronden zouden in principe onder het in Drenthe zeldzame H9160 (Eiken-Haagbeukenbossen) kunnen vallen.

Opmerking: vrijwel alle meetpunten hebben een vegetatie die past in de natuurlijke variatiebreedte van dit ambitietype. Drie punten betreffen gedeelten droge heiden, maar kleinere oppervlakten daarvan maken een natuurlijk deel uit van dit beheertype. Voor de overige punten bestaat er weinig risico dat de vegetatie van de meetpunten zich in de toekomst tot buiten de grenzen van het ambitietype gaat ontwikkelen, maar de kwaliteit ervan kan wel worden aangetast.

N16.02 Vochtig bos met produktie

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
L430	Veenhuizen	4.0	11%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.2	3.0	1559
L580	Dwingelderveld	3.2	6%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.4	5.8	712
L818	bosw. Exloo	3.8	7%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Eutroof	P- of N/P co-limitatie	0.9	4.1	152
L820	bosw. Exloo	3.8	12%	wel	klein	N-Mesotroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	99.0	3.2	722

Verzuring: de bemonsterde punten zijn alle zuur. De bodem is in alle gevallen verzuringsevoelig maar in de meeste gevallen wordt een verdere verzuring niet waarschijnlijk geacht omdat er geen verzurende stoffen aanwezig zijn; in één punt is dat wel het geval.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moeten de meeste bemonsterde plekken als zeer voedselarm worden geclassificeerd. Eén meetpunt ligt iets hoger. De voorraden N en P in de bodem zijn in de meeste onderzochte plekken redelijk gemakkelijk mineraliseerbaar en niet zeer laag. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P of is sprake van co-limitatie van N en P. De gevoeligheid voor veranderingen in de beschikbaarheid van N is daarmee beperkt. De verhouding NH₃:NO₃ ligt bij de meeste meetpunten aan de kant van NO₃. Dit is in het voordeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al. Het beheertype kan meerdere habitattypen N2000 omvatten, maar valt deels ook buiten deze habitattypen. Binnen het ambitietype kunnen kleinere delen van andere vegetatietypen voorkomen (mn. droge bosgedeelten, heiden en schrale graslanden).

Opmerking: de vegetatie van alle meetpunten is niet typerend voor het ambitietype *Vochtig bos met productie*, al kan het er in kleinere delen wel deel van uitmaken. Er is reden tot twijfel of het type wel met voldoende onderbouwing op de kaart is gezet. De meetpunten zijn eerder representatief voor het ambitietype *Drogere bossen met productie*. Ook binnen dat type bestaat er geen gevaar voor een degradatie tot buiten dat type, en een negatieve ontwikkeling in kwaliteit in de nabije toekomst is onwaarschijnlijk.

N14.04 Rivier- en beekbegeleidend bos

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-Verzadiging	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	4.7	48%	niet direct	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.0	0.7	3889

Verzuring: het bemonsterde punt is zuur. De bodem is niet direct verzuringgevoelig een verdere verzuring wordt daarom niet waarschijnlijk geacht.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moet de monsterplek als licht voedselrijk worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar maar wel laag. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit te worden beperkt door de hoeveelheid N terwijl er voldoende P aanwezig is om in geval van een verhoogde N-beschikbaarheid niet als beperking voor toenemende productiviteit op te treden. Het meetpunt is daarmee gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. De verhouding $\text{NH}_3:\text{NO}_3$ ligt sterk aan de kant van NO_3 .

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: vrij breed, onduidelijk gedefinieerd. Hier opgevat als standplaats voor *Vochtige alluviale bossen* (*beekbegeleidende bossen*). Dit habitattype kent een grote verscheidenheid aan (doorgaans) bedreigde bosgemeenschappen, in Drenthe omvat het type de Wilgenstruwelen (*Salicion albae*), een paar typen Elzen-Essenbossen (*Alno-Padion*) en daarnaast Elzenbroekbossen (*Alnion glutinosae*).

Habitattype: 91E0

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: niet eenduidig gedefinieerd

pH: sterk verzuurd, optimale vormen komen voor bij beduidend hogere pH's: 5.5 – 7.

Voedselrijkdom: Te laag voor de genoemde vegetatietypes. Typische vormen hebben een productiviteit > 7500 kg DS/ha*jaar.

Opmerking: Lage pH en stikstofrijkdom vormen een risico voor de ambitie.

L01.04 Bossingel/bosje buiten de EHS

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
P036	Papenvoort	4.0	24%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	0.2	3.6	4288

Verzuring: het bemonsterde punten is zuur. Er is sprake van een verzuringsevoelige bodem en er zijn verzurende stoffen ter plekke aanwezig. Een verdere verzuring is daarmee waarschijnlijk;

Voedselrijkdom: er is sprake van een licht voedselrijke situatie. De productiviteit wordt bepaald door de hoeveelheid beschikbaar N. Het meetpunt is daarmee gevoelig voor N-depositie. De verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ ligt sterk in fauteur van NO_3^- . De kans op bedreiging van minder algemene en zeldzame soorten die gevoelig zijn voor NH_4 is daarmee klein.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: zeer breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Opmerkingen: Ondanks de brede vegetatiekundige omvang van het ambitietype valt de actuele vegetatie (grote zeggenmoeras) toch nog buiten de omvang van het type.

N01.03 Rivier- en moeraslandschap

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H2O)	Basen-verzadiging	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
G330	beekdal Slokkert	5.8	78%	niet direct	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.1	0.3	5272
G331	beekdal Slokkert	6.0	83%	niet direct	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	K- of K/N co-limitatie	0.1	0.8	2332

Verzuring: de bemonsterde punten zijn zwak zuur. De bodem is niet direct verzuring gevoelig en een verdere verzuring wordt niet waarschijnlijk geacht.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie moeten de monsterplekken als licht-matigvoedselrijk worden geclassificeerd. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en beide zeer groot. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N en/of K. De meetpunten zijn daarmee gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. De verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ ligt sterk aan de kant van NO_3 .

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Huidige vegetatie: Rompgemeenschap *Holcus-Lolium*

Opmerking: beide punten zijn eutrofe rompgemeenschappen van vochtige hooilanden. Hoewel ze binnen het type passen zouden op deze plaats in de beekdalgradiënt schralere graslanden beter passen.

N06.03 Hoogveen

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basen-verzadiging	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
H390	Oosterveld	4.3	26%	niet direct	klein	N-Ombroetroof	P-Mesotroof	P- of N/P co-limitatie	0.0	77.9	5581

Verzuring: het bemonsterde punt is zuur. De bodem is niet direct verzuring gevoelig en een verdere verzuring wordt daarmee onwaarschijnlijk.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten standing crop kunnen de bemonsterde plekken gemiddeld als licht-matig voedselrijk worden geclassificeerd, waarbij het overgrote deel van de productie op het conto van de mossen kan worden geschreven. In het geval van venen moet echter de vraag worden gesteld of de peak standing crop wel een goede schatter is voor productiviteit. De voorraden N en P in de bodem zijn zeer slecht tot matig slecht mineraliseerbaar en de hoeveelheid P is absoluut gezien betrekkelijk laag. Op basis van in de vegetatie gemeten nutriënten ratio's lijkt de productiviteit in de meeste gevallen te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar P dan wel dat er sprake is van co-limitatie van N en P, waardoor deze meetpunten minder gevoelig lijken voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. In het geval van hoogvenen is echter bekend dat het optreden van P-limitatie juist het gevolg is van een voor dit vegetatietype overmaat aan beschikbaar N (Aerts et al. 1992). De verhouding NH₄:NO₃ is sterk verschoven in de richting van NH₄. Dit is in constant natte situaties normaal.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitatype: 7110/7120 *Actieve hoogvenen/herstellende hoogvenen*

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 10Aa/11Ba *Rhynchosporetion/Oxycoccon-Ericion*.

pH: valt binnen het optimum van de goed ontwikkelde vorm

Voedselrijkdom: Te hoog voor dit vegetatietype (zie echter boven m.b.t. de vraag of peak standing crop een goede schatter is). Typische vormen hebben een productiviteit < 1000 kg DS/ha*jaar, in exceptionele gevallen tot maximaal 2500 kg. Kortom: dit moet verder isoleren door verdere veengroei of moet verder versralen.

N06.05 Zwakgebufferd ven

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basen-verzadiging	Verzuringgevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
P034	Boekweitemveentje	4.0	25%	wel	groot	N-Mesotroof	P-Mesotroof	N-limitatie	11.5	33.7	2663

Verzuring: het bemonsterde punt is zuur. De bodem is niet gebufferd en een verdere verzuring wordt waarschijnlijk geacht omdat er ter plekke verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie dient de bemonsterde plek als licht voedselrijk te worden geclassificeerd. In het geval van mosgedomineerde vegetaties moet echter de vraag worden gesteld of de peak standing crop wel een goede schatter is voor productiviteit omdat daar de bovengrondse biomassa meestal het resultaat is van meerdere jaren groei. De voorraden N en P in de bodem zijn redelijk gemakkelijk mineraliseerbaar. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's lijkt de productiviteit te worden beperkt door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor dit meetpunt gevoelig lijkt voor veranderingen in de beschikbaarheid van N. De verhouding NH₄:NO₃ is verschoven in de richting van NH₄. Dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: smal, duidelijk gedefinieerd

Habitattype: 3130 *Zwak gebufferd ven*

Vegetatietype vlg. Schaminé et al.: 6Aa *Littorellion uniflorae*

pH: te zuur voor het doeltype, de meest zuurtolerante vormen van dit type hebben als ondergrens een pH van 4.5

Voedselrijkdom: Valt binnen de range van alle vormen van dit vegetatietype

Opmerking: de abiotische condities zijn erg ongeschikt voor dit ambitietype. Het bemonsterde punt is te zuur en een verdere verzuring is waarschijnlijk.

Daarnaast is de verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ in de verkeerde richting verschoven. Beide condities zijn funest voor zwakgebufferde vennen en staan realisatie van de ambitie in de weg.

N05.01 Moeras

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basen-verzadiging	Verzuringsevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
P025	Elsburger Onland	4.2	47%	niet direct	klein	N-Eutroof	P-Mesotroof	N-limitatie	0.5	8.1	760
P043	Wapserveensche Aa	5.2	56%	niet direct	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	0.3	0.6	3884

Verzuring: de bemonsterde punten zijn matig zuur en zuur. De bodem is in beide gevallen goed gebufferd en een verdere verzuring is onwaarschijnlijk.

Voedselrijkdom: De beide bemonsterde plekken verschillen sterk in productie. Het ene monster is zeer voedselarm, het andere licht voedselrijk. De voorraden N en P in de bodem zijn gemakkelijk mineraliseerbaar en de totale voorraden aan beide elementen zijn betrekkelijk hoog. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio's wordt de productiviteit bepaald door de hoeveelheid beschikbaar N, waardoor deze meetpunten gevoelig zijn voor veranderingen in de beschikbaarheid van N t.g.v. atmosferische depositie of mineralisatie. De verhouding NH₃:NO₃ ligt sterk aan de kant van NO₃.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Opmerking: De vegetatie past voor beide punten binnen het type. Toch is het eerste punt kwetsbaarder dan op grond van de ambitie duidelijk wordt. Het heeft een waardevol en in Drenthe zeldzaam vegetatietype (moerasvaren-rietland) waarvan de kwaliteit van het actuele vegetatietype gemakkelijk

kan verslechteren door stikstofbelasting. Het punt tweede is een *Filipendulion* dat, waarschijnlijk door de hoge N beschikbaarheid, al is verslechterd naar een natte ruigte. Terugdringen daarvan zou de kwaliteit van het type doen toenemen.

N04.02 Zoete plas

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (H ₂ O)	Basen-verzadiging	Verzuring gevoeligheid	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring	N-trofie vanuit bodem	P-trofie vanuit bodem	Limitatie productiviteit kruidlaag	Ammonium/Nitraat ratio	Percentage gemakkelijk beschikbaar P	Productiviteit kruid- en moslaag (kg DS/ha)
P022	Veldweg, Steenbergerveld	5.4	53%	wel	klein	N-Eutroof	P-Eutroof	N-limitatie	3.0	7.6	4712

Verzuring: de bemonsterde plek is zwak zuur en verzuringsgevoelig. Een verdere verzuring wordt onwaarschijnlijk geacht omdat er ter plekke geen verzurende stoffen aanwezig zijn.

Voedselrijkdom: Op basis van de gemeten productie kan deze plek als licht voedselrijk worden geclassificeerd. Op basis van in de vegetatie gemeten N:P ratio is er sprake van N-beperking bij de biomass a productie. Hierdoor is dit meetpunt gevoelig voor veranderingen in de beschikbaarheid van N door bijvoorbeeld atmosferische depositie of mineralisatie.

Vegetatiekundige omvang van het ambitietype: breed, geen verdere onderverdeling mogelijk in Habitattypen of vegetatietypen vlg. Schaminée et al.

Samenvatting

In het onderstaande wordt een korte samenvatting gegeven van de belangrijkste aandachtspunten per ambitie/sub-ambitietype. Tussen haakjes staat aangegeven het bijbehorende habitatype. Met nadruk wordt er op gewezen dat het onderstaande geen oorzakelijke analyses betreft doch slechts interpretaties van indicaties.

GRASLANDEN

Kruiden en faunarijk grasland (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de zeer brede Vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Een groot deel van de standplaatsen is verzuringsgevoelig, in enkele gevallen wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaats is gevoelig voor N-depositie. Verdere verschralling zal de kwaliteit van de vegetatie waarschijnlijk verbeteren.

Nat schraalland (slechts gedeeltelijk gedefinieerd als Habitatype). Bodemchemisch lijkt dit ambitietype redelijk op orde, zij het de productiviteit hoger is dan die van typische schraallanden. Ook is er in een aantal gevallen een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ in de richting van NH_4 , vooral in die punten waar de vegetatie (nog) niet past in het ambitietype. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_3 -waarden. De standplaats is gevoelig voor toename van de N-beschikbaarheid door bijvoorbeeld N-depositie of verlaging van de waterstand. Een aantal gebieden zijn verzuringsgevoelig, in enkele gevallen wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. Het blauwgraslandpunt H316 loopt reëel gevaar door verzuring.

HEIDES

Zand- en Kalklandschap (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de zeer brede vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaats is verzuringsgevoelig, er wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. De standplaats lijkt minder gevoelig voor N-depositie. Ook is er een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ in de richting van NH_3 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_4 -waarden.

Zandverstuiving (H2330). Bodemchemisch lijkt het grootste probleem te zijn dat de anorganische stikstof vooral in de vorm van NH_4 is. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_4 -waarden. In deze context betreft dat vooral soorten van heischrale graslanden.

Droge Heide (H4030). Bodemchemisch lijkt het grootste probleem te zijn dat de productiviteit veel hoger is dan in goed ontwikkelde referenties. Dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten. Daarnaast is de anorganische stikstof in veel gevallen vooral in de vorm van NH_3 . Gedeeltelijk is dit systeemeigen maar het geeft wel aan dat op dergelijke plekken geen neutrale of basenrijke heidevarianten te verwachten zijn.

Vochtige heide (H4010A). Vrijwel alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, in een aantal plekken wordt ook een verdergaande verzuring verwacht. Ook kan er in veel meetpunten een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ in de richting van NH_4 worden geconstateerd. Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_4 -waarden. De productiviteit is hoger dan in goed ontwikkelde referenties. Ook dit is meestal in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten.

BOSSEN

Dennen-, Eiken en Beukenbos (H9120). Alle onderzochte standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, maar in de meeste plekken wordt geen verdergaande verzuring verwacht. De meeste standplaatsen zijn gevoelig voor N-depositie. Verder liggen de waarden van dit type bos binnen de grenzen van goed ontwikkelde referenties.

Droog bos met productie (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede Vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Vrijwel alle standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, maar in het overgrote deel van de plekken wordt geen verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie. Ook is er in veel gevallen een verschuiving in de verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ in de richting van NH_4 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig zijn voor verhoogde NH_4 -waarden.

Vochtig bos met produktie (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. Alle onderzochte standplaatsen zijn verzuringsgevoelig, maar in een groot deel van de plekken wordt geen verdergaande verzuring verwacht. De standplaatsen zijn deels gevoelig voor N-depositie.

Rivier- en Beekbegeleidend bos (H91EOC). De monsterplek is niet verzuringsgevoelig. De standplaats is gevoelig voor N-depositie. Zowel de productiviteit als de pH zijn veel lager dan die van typische referenties. Een verdere ontwikkeling naar een zure en schrale variant lijkt dan ook waarschijnlijk.

WATEREN, MOERASSEN EN VENEN

Rivier- en moeraslandschap (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaatsen zijn niet verzuringsgevoelig. Eén van de twee standplaatsen is gevoelig voor veranderingen in de N-beschikbaarheid.

Hoogveen (H7110/7120). Bodemchemisch lijken hier op het moment weinig problemen te zijn. De productiviteit is echter wel hoger dan bij goed ontwikkelde vormen.

Zwakgebufferd ven (H3130). De onderzochte standplaats is verzuringsgevoelig, ook wordt een verdergaande verzuring verwacht. Daarnaast ligt de verhouding $\text{NH}_4:\text{NO}_3$ sterk aan de kant van NH_4 . Met name minder algemene en zeldzame soorten zijn vaak gevoelig voor verhoogde NH_4 -waarden. De productiviteit is hoger dan in goed ontwikkelde referenties. Ook dit is in het nadeel van minder algemene en zeldzame soorten en zeker bij dit ambitietype een groot probleem. De haalbaarheid van de ambitie hier wordt zeer laag ingeschat.

Moeras (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaatsen zijn niet verzuringsgevoelig. Ze zijn wel gevoelig voor N-depositie. De onderzochte meetpunten worden beide duidelijk bedreigd door de verhoogde N-beschikbaarheid. De kwaliteit van één van de twee is al duidelijk verslechterd.

Zoete plas (niet gedefinieerd als Habitatype). Vanwege de brede vegetatiekundige omvang van het ambitietype is geen vergelijking met referentietypes mogelijk. De standplaats is verzuringsgevoelig maar een snelle verdere verzuring wordt niet waarschijnlijk geacht wegens het ontbreken van verzurende stoffen. Ook is deze standplaats gevoelig voor N-depositie.

Geciteerde literatuur

- Aerts, R., Wallen, B. & Malmer, N. 1992. Growth-limiting nutrients in Sphagnum-dominated bogs subject to low and high atmospheric nitrogen supply. *J. Ecol.* 80: 131-140.
- Brown (1943) A rapid method of determining exchangeable H and total exchangeable bases of soil, *Soil Science* 56 353-357.
- De Graaf, M.C.C., Bobbink, R., Smits, N.A.C., van Diggelen, R., Roelofs, J.G.M., 2009. Biodiversity, vegetation gradients and key biogeochemical processes in the heathland landscape. *Biological Conservation* 142: 2191-2201.
- Grootjans, A.P., Van Diggelen, R., Kemmers, R.H. & Succow, M. 1991. The hydro-ecological history of a calciphilous fen: the case study of the Lieper Posse (Eastern Germany). *Phytocoenosis* 3: 263-272.
- Houba, V.J.G., van der Lee, J.J., Novozamsky, I & Walinga, I., 1989. *Soil and plant analysis. Part 5 – Soil Analysis procedures*. Wageningen University, Wageningen.
- Koerselman, W. & Meuleman A.F.M. 1996. The Vegetation N:P Ratio: a New Tool to Detect the Nature of Nutrient Limitation *J. Appl. Ecol.* 33: 1441-1450.
- Liczner, Y., Schoenmaeckers, M., van Ballaer, B., Backx, H., van Pelt, D., van Diggelen, R., 2011. *Onderzoek van het ecologisch potentieel van graslanden in de regio Antwerpse Kempen*. Rapport Universiteit Antwerpen ECOBE 011-R140
- Olde Venterink, H.G.M, Wassen, M.J., Verkroost, A.W.M. & de Ruiter, P.C., 2003. Species richness-productivity patterns differ between N-, P- and K-limited wetlands. *Ecology* 84: 2191-2199.
- Pansu, M. & Gautheyrou, J. 2003. *Handbook of soil analysis*. Springer Verlag, Berlin.
- Runhaar, J., M.H. Jalink, H. Hunneman, J.P.M. Witte en S.M. Hennekens (2009). *Ecologische Vereisten Habitattypen*. Rapport KWR 09.018
- Schachtschabel, P., Blume, H.P., Brümmer, G., Hartge, K.H. & Schwertmann, U. 1998. *Lehrbuch der Bodenkunde 14e Auflage*. Enke Verlag, Stuttgart.
- Sims, J.T. 2000. Soil Test Phosphorus: Olsen P. Pp. 20-21 In: Pierzynski, G.M. (ed.), *Methods of Phosphorus Analysis for Soils, Sediments, Residuals, and Waters*. Southern Cooperative Series Bulletin No. 396, North Carolina State University.
- Succow, M. 1988. *Landschaftsökologische Moorkunde*. Gustav Fisher Verlag, Jena.
- Van der Elst D., 2006. *Verzuringproblematiek van natte schraallanden bij te lage grondwaterstanden. Onderzoek naar de gevoeligheid voor verzuring van Pyriet houdende bodems*. Rapport Open Universiteit Nederland/ Rijksuniversiteit Groningen.
- Verhagen, H.M.C., 2007. *Changing land use. Restoration perspectives of low production communities on agricultural fields after top soil removal*. Proefschrift RU Groningen.
- Zhang, H. & Kovar, J.L. 2000. Phosphorus Fractination. Pp. 50-95 In: Pierzynski, G.M. (ed.), *Methods of Phosphorus Analysis for Soils, Sediments, Residuals, and Waters*. Southern Cooperative Series Bulletin No. 396, North Carolina State University.

Bijlagen

- Bijlage 1. Algemene karakteristieken van de onderzochte meetpunten
- Bijlage 2. pH en fysische kenmerken van de genomen bodemmonsters
- Bijlage 3. Stikstofkarakteristieken van de genomen bodemmonsters
- Bijlage 4. Fosforkarakteristieken van de genomen bodemmonsters
- Bijlage 5. Basenverzadiging
- Bijlage 6. Gevoeligheid voor verdere verzuring
- Bijlage 7. Karakteristieken van de genomen vegetatiemonsters

Bijlage 1.

Algemene karakteristieken van de onderzochte meetpunten

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME VEGETATIE	DATUM MONSTERNAME BODEM	AMBITIE
G314	Lieverense diep	226026.0	571570.0	23-sep-14	23-sep-14	Nat schraalland
G330	beekdal Slokkert	223657.0	564919.0	15-jun-14	13-sep-14	Rivier- en moeraslandschap
G331	beekdal Slokkert	223725.0	563601.0	15-jun-14	13-sep-14	Rivier- en moeraslandschap
G335	Peestermaden	229872.0	565617.0	15-jun-14	13-sep-14	Kruiden- en faunarijk grasland
G352	Anloerdiepje	242116.0	561873.0	14-jun-14	13-sep-14	Kruiden- en faunarijk grasland
G355	Taarloosche Diepje	238949.0	562329.0	15-jun-14	10-sep-14	Nat schraalland
G358	Gasterense Holt	241427.0	560918.0	14-jun-14	10-sep-14	Nat schraalland
G360	Gasterense Holt	241525.0	560518.0	14-jun-14	10-sep-14	Droge heide
G367	Eexterveld	243306.0	558923.0	14-jun-14	10-sep-14	Nat schraalland
G382	Deurze	236698.0	556266.0	09-sep-14	09-sep-14	Kruiden- en faunarijk grasland
G384	Nijlanderesch	238613.0	555151.0	15-jun-14	09-sep-14	Kruiden- en faunarijk grasland
G386	Anderse diepje	242447.0	555644.0	14-jun-14	09-sep-14	Nat schraalland
G394	Rommeltje (Gieten)	246588.0	556673.0	14-jun-14	10-sep-14	Vochtige heide
G395	Gasselerveld	246965.0	553895.0	14-jun-14	11-sep-14	Kruiden- en faunarijk grasland
G399	Geelbroek	235360.0	551819.0	15-jun-14	09-sep-14	Nat schraalland
G403	Elperstroom	241560.0	545536.0	14-jun-14	11-sep-14	Nat schraalland
G404	Oostma Elperstroom	241335.0	545001.0	14-jun-14	11-sep-14	Nat schraalland
G415	Dwingelderveld	225164.0	535446.0	16-jun-14	08-sep-14	Vochtige heide

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME VEGETATIE	DATUM MONSTERNAME BODEM	AMBITIE
G431	Dwingelderveld	244432.0	536394.0	16-jun-14	08-sep-14	Vochtige heide
G552	Drentsche Aa	243033.0	558691.0	14-jun-14	10-sep-14	Nat schraalland
G553	Drouwerzand	249790.0	553728.0	14-jun-14	22-sep-14	Zandverstuiving
H316	Eexterveld	233003.0	576046.0	23-sep-14	23-sep-14	Nat schraalland
H346	Schoonloo (N376)	245664.2	557732.8	09-sep-14	09-sep-14	Vochtige heide
H347	Grolloo	244264.0	552687.0	16-sep-14	24-sep-14	Vochtige heide
H351	Schoonlo Elperstroom	238322.0	569519.0	17-sep-14	17-sep-14	Droge heide
H352	Tweelingen	209985.5	527787.3	17-sep-14	17-sep-14	Droge heide
H356	bosw. Exloo	217224.0	526828.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
H361	bosw. Exloo	218301.0	540057.0	22-sep-14	22-sep-14	Droog bos met produktie
H369	Odoorn	212482.0	533632.0	17-sep-14	17-sep-14	Droge heide
H375	Odoorn	222705.0	571407.0	17-sep-14	17-sep-14	Droge heide
H377	Molenveld Exloo	208449.0	538146.0	17-sep-14	17-sep-14	Droge heide
H383	Valtherbos	242701.0	558880.0	22-sep-14	22-sep-14	Droog bos met produktie
H390	Oosterveld	242694.0	548428.0	22-sep-14	22-sep-14	Hoogveen
H391	Oosterbos	242443.0	547802.0	22-sep-14	22-sep-14	Vochtige heide
H401	Ter horsterzand	241464.0	545228.0	08-sep-14	08-sep-14	Droge heide
H410	Hullenzand	242432.0	545135.0	08-sep-14	08-sep-14	Droge heide
H411	Lentse veen	250896.0	548576.0	08-sep-14	08-sep-14	Vochtige heide
H412	Hijkerveld	252713.0	547672.0	15-sep-14	24-sep-14	Droge heide
H513	Fochteloerveen	249943.0	542975.0	24-sep-14	24-sep-14	Zand- en kalklandschap

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME VEGETATIE	DATUM MONSTERNAME BODEM	AMBITIE
H516	Mantingerveld	250195.0	541634.0	08-sep-14	08-sep-14	Vochtige heide
L430	Veenhuizen	253544.0	544048.0	24-sep-14	24-sep-14	Vochtig bos met productie
L503	Boschoord	255982.0	537718.0	15-sep-14	24-sep-14	Droog bos met produktie
L504	bosw. Appelscha	262655.0	531956.0	15-sep-14	24-sep-14	Droog bos met produktie
L510	bosw. Smilde	263234.0	530850.0	15-sep-14	24-sep-14	Droog bos met produktie
L568	boswachterij Sleenerzand	229087.0	538713.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
L580	Dwingelderveld	235881.0	533283.0	08-sep-14	08-sep-14	Vochtig bos met productie
L583	Dwingelderveld	235279.0	532165.0	08-sep-14	08-sep-14	Dennen-, eiken- en beukenbos
L635	bosw. Odoorn	229217.0	548385.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
L641	bosw. Odoorn	223636.0	557060.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	234761.0	531846.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
L818	bosw. Exloo	223094.0	563630.0	17-sep-14	17-sep-14	Vochtig bos met productie
L820	bosw. Exloo	211100.0	546390.0	17-sep-14	17-sep-14	Vochtig bos met productie
L824	bosw. Exloo	214965.0	548685.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
L830	Borger	220458.0	545728.0	22-sep-14	22-sep-14	Droog bos met produktie
L839	Gasteren/Anloo	245801.0	542274.0	23-sep-14	23-sep-14	Nat schraalland
L846	Langeloerduinen	220706.0	536242.0	23-sep-14	23-sep-14	Droog bos met produktie
L847	Norg	226378.0	534564.0	23-sep-14	23-sep-14	Droog bos met produktie
L849	Norgerweg	251466.0	542555.0	23-sep-14	23-sep-14	Droog bos met produktie
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	250189.0	541406.0	15-sep-14	24-sep-14	Rivier- en beekbegeleidend bos

CODE	GEBIEDSNAAM	X-COORDINAAT	Y-COORDINAAT	DATUM MONSTERNAME VEGETATIE	DATUM MONSTERNAME BODEM	AMBITIE
L852	Eelde Sterrebosje	251912.0	544787.0	23-sep-14	23-sep-14	Dennen-, eiken- en beukenbos
N404	Noordsche veld	253004.0	545872.0	23-sep-14	23-sep-14	Droog bos met produktie
N406	De Strubben	251699.0	545755.0	23-sep-14	23-sep-14	Dennen-, eiken- en beukenbos
N410	Zeegse	250917.0	548975.0	23-sep-14	23-sep-14	Droog bos met produktie
N416	Kniphorstbos	248199.0	551550.0	23-sep-14	23-sep-14	Droog bos met produktie
N436	Gasselterveld	241580.0	561605.0	22-sep-14	22-sep-14	Droog bos met produktie
N480	Odoorn	226329.0	566477.0	17-sep-14	17-sep-14	Droog bos met produktie
N497	Emmerdennen	225623.0	565846.0	22-sep-14	22-sep-14	Droog bos met produktie
N801	Dwingelderveld	225966.0	566886.0	08-sep-14	08-sep-14	Dennen-, eiken- en beukenbos
N806	Drouwenezand	237344.0	571429.0	22-sep-14	22-sep-14	Droge heide
N808	Dwingelderveld	236172.0	572873.0	08-sep-14	08-sep-14	Vochtige heide
P022	Veldweg, Steenbergerveld	230196.0	566442.0	15-jun-14	13-sep-14	Zoete plas
P025	Elsburger Onland	241690.0	565097.0	15-jun-14	13-sep-14	moeras
P032	Okkenveen	240055.0	564618.0	15-jun-14	13-sep-14	Vochtige heide
P034	Boekweitenveentje	243496.0	563905.0	14-jun-14	10-sep-14	Zwakgebufferd ven
P036	Papenvoort	246057.0	553429.0	14-jun-14	11-sep-14	bossingel/bosje buiten de EHS
P043	Wapserveensche Aa	252943.0	543751.0	16-jun-14	16-sep-14	moeras
P045	Havelterberg	258515.0	535600.0	16-jun-14	16-sep-14	Droge heide
P046	Bolderhoek	220750.0	536322.0	16-jun-14	16-sep-14	Droog bos met produktie
P047	De Piele	249939.0	553924.0	16-jun-14	niet mogelijk	Nog om te vormen naar natuur
P049	De Koekoek	223522.0	536384.0	16-jun-14	16-sep-14	Kruiden- en faunarijk grasland

Bijlage 2.

pH en fysische kenmerken van de genomen bodemmonsters

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (KCl)	pH (H ₂ O)	BULK DENSITY
		1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L
G314	Lieverense diep	4.29	5.37	1292
G330	beekdal Slokkert	5.00	5.75	379
G331	beekdal Slokkert	5.23	5.97	346
G335	Peestermaden	4.00	5.16	879
G352	Anloerdiepje	4.06	4.99	1185
G355	Taarloosche Diepje	4.32	5.00	515
G358	Gasterense Holt	3.59	4.61	806
G360	Gasterense Holt	4.27	5.42	866
G367	Eexterveld	3.71	4.77	1279
G382	Deurze	3.99	4.93	1351
G384	Nijlanderesch	3.69	4.89	1191
G386	Anderse diepje	4.94	5.42	336
G394	Rommeltje (Gieten)	4.82	5.46	1093
G395	Gasselerveld	3.78	4.89	1002
G399	Geelbroek	4.82	5.54	501
G403	Elperstroom	4.51	5.29	384
G404	Oostma Elperstroom	4.15	5.33	1063
G415	Dwingelderveld	3.79	4.66	1500
G431	Dwingelderveld	4.66	5.96	1459
G552	Drentsche Aa	4.14	5.16	438
G553	Drouwerzand	4.34	5.29	1604
H316	Eexterveld	2.75	4.14	710
H346	Schoonloo (N376)	2.93	4.21	47
H347	Grolloo	2.98	4.19	43
H351	Schoonlo Elperstroom	2.91	4.05	819

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (KCl)	pH (H ₂ O)	BULK DENSITY
		1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L
H352	Tweelingen	2.52	4.09	1144
H356	bosw. Exloo	3.52	4.44	1106
H361	bosw. Exloo	2.70	3.99	938
H369	Odoorn	2.79	3.90	909
H375	Odoorn	3.18	4.21	1361
H377	Molenveld Exloo	2.75	4.03	1215
H383	Valtherbos	2.79	4.07	1307
H390	Oosterveld	2.88	4.29	40
H391	Oosterbos	2.78	3.90	152
H401	Ter horsterzand	3.39	4.24	933
H410	Hullenzand	3.03	4.10	946
H411	Lentse veen	2.80	4.13	1125
H412	Hijkerveld	3.06	4.31	1285
H513	Fochteloerveen	2.73	3.96	731
H516	Mantingerveld	4.17	5.16	1477
L430	Veenhuizen	3.15	3.99	1054
L503	Boschoord	2.64	3.66	947
L504	bosw. Appelscha	2.44	3.43	703
L510	bosw. Smilde	2.86	3.77	1143
L568	boswachterij Sleenerzand	2.29	3.40	487
L580	Dwingelderveld	2.27	3.17	388
L583	Dwingelderveld	2.68	3.40	651
L635	bosw. Odoorn	2.63	3.55	1056
L641	bosw. Odoorn	2.59	3.72	1098
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	2.63	3.62	1000
L818	bosw. Exloo	2.99	3.84	1309
L820	bosw. Exloo	2.68	3.81	822
L824	bosw. Exloo	3.42	4.44	969
L830	Borger	2.75	3.99	880
L839	Gasteren/Anloo	2.86	3.84	1125
L846	Langeloerduinen	2.61	3.77	726

CODE	GEBIEDSNAAM	pH (KCl)	pH (H2O)	BULK DENSITY
		1:2 (w/v)	1:2 (w/v)	G/L
L847	Norg	2.50	3.47	592
L849	Norgerweg	2.61	3.55	857
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	3.96	4.73	220
L852	Eelde Sterrebosje	3.20	4.00	949
N404	Noordsche veld	2.73	3.74	981
N406	De Strubben	2.77	3.75	865
N410	Zeegse	2.43	3.41	756
N416	Kniphorstbos	3.04	3.96	1293
N436	Gasselerveld	2.75	3.89	1082
N480	Odoorn	3.25	3.94	1013
N497	Emmerdennen	2.55	3.71	839
N801	Dwingelderveld	2.46	3.28	758
N806	Drouwenezand	2.69	3.90	739
N808	Dwingelderveld	2.78	3.62	600
P022	Veldweg, Steenbergerveld	4.13	5.44	1167
P025	Elsburger Onland	3.47	4.21	74
P032	Okkenveen	3.18	4.09	797
P034	Boekweitenveentje	2.63	3.98	58
P036	Papenvoort	3.15	3.95	85
P043	Wapserveensche Aa	4.27	5.24	155
P045	Havelterberg	3.50	4.89	39
P046	Bolderhoek	3.77	4.65	188
P047	De Piele			
P049	De Koekoek	4.63	5.65	739

Bijlage 3.

Stikstofkarakteristieken van de genomen bodemonsters

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nitrat t ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
G314	Lieverense diep	3580	1.74	1.92	1.1	49.25	13.76	N-Eutroof
G330	beekdal Slokkert	23776	47.19	2.47	0.1	278.94	11.73	N-Eutroof
G331	beekdal Slokkert	23463	30.97	3.52	0.1	317.72	13.54	N-Eutroof
G335	Peestermaden	4578	0.78	1.02	1.3	76.03	16.61	N-Eutroof
G352	Anloerdiepje	2735	4.85	1.16	0.2	39.50	14.44	N-Eutroof
G355	Taarloosche Diepje	9076	4.33	2.99	0.7	122.46	13.49	N-Eutroof
G358	Gasterense Holt	4098	0.05	1.30	25.5	67.52	16.48	N-Eutroof
G360	Gasterense Holt	3772	0.41	2.81	6.8	55.95	14.83	N-Eutroof
G367	Eexterveld	1277	0.12	1.09	9.1	28.99	22.70	N-Mesotroof
G382	Deurze	2210	2.21	0.70	0.3	32.63	14.76	N-Eutroof
G384	Nijlanderesch	3023	0.73	2.56	3.5	48.42	16.02	N-Eutroof
G386	Anderse diepje	19684	0.85	31.88	37.6	286.39	14.55	N-Eutroof
G394	Rommeltje (Gieten)	3716	0.62	4.24	6.8	52.67	14.17	N-Eutroof
G395	Gasselerveld	2227	1.45	1.07	0.7	38.89	17.46	N-Eutroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nitrat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
G399	Geelbroek	12094	12.28	1.71	0.1	147.09	12.16	N-Eutroof
G403	Elperstroom	18382	11.71	3.36	0.3	210.68	11.46	N-Eutroof
G404	Oostma Elperstroom	3906	0.41	2.16	5.2	53.84	13.79	N-Eutroof
G415	Dwingelderveld	652	0.12	0.19	1.6	17.44	26.73	N-Mesotroof
G431	Dwingelderveld	287	0.00	0.00	0.0	6.06	21.09	N-Mesotroof
G552	Drentsche Aa	6381	0.00	1.46	0.0	114.90	18.01	N-Eutroof
G553	Drouwerzand	190	0.05	0.40	7.5	3.97	20.90	N-Mesotroof
H316	Eexterveld	6494	0.00	0.37	0.0	199.96	30.79	N-Mesotroof
H346	Schoonloo (N376)	13925	1.08	8.93	8.3	483.88	34.75	N-Oligotroof
H347	Grolloo	13999	0.00	10.61	0.0	479.59	34.26	N-Oligotroof
H351	Schoonlo Elperstroom	11207	0.09	0.64	7.0	262.71	23.44	N-Mesotroof
H352	Tweelingen	3446	0.02	0.00	0.0	101.75	29.52	N-Mesotroof
H356	bosw. Exloo	1844	0.00	0.02	0.0	44.42	24.09	N-Mesotroof
H361	bosw. Exloo	4121	0.04	0.36	9.0	90.42	21.94	N-Mesotroof
H369	Odoorn	4355	0.02	1.12	51.0	106.08	24.36	N-Mesotroof
H375	Odoorn	1882	0.08	1.31	16.6	40.51	21.52	N-Mesotroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nitrat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
H377	Molenveld Exloo	1514	0.02	0.05	3.0	62.63	41.36	N-Ombrotroof
H383	Valtherbos	1748	1.04	1.00	1.0	54.19	31.00	N-Mesotroof
H390	Oosterveld	10573	0.00	5.19	0.0	499.84	47.27	N-Ombrotroof
H391	Oosterbos	17602	8.01	25.14	3.1	474.97	26.98	N-Mesotroof
H401	Ter horsterzand	3717	0.09	0.41	4.8	74.70	20.10	N-Mesotroof
H410	Hullenzand	7235	0.46	2.78	6.0	129.16	17.85	N-Eutroof
H411	Lentse veen	2002	0.10	0.15	1.5	55.92	27.94	N-Mesotroof
H412	Hijkerveld	2125	0.00	0.00	0.0	58.55	27.55	N-Mesotroof
H513	Fochteloerveen	5376	0.06	0.66	12.0	142.31	26.47	N-Mesotroof
H516	Mantingerveld	341	0.00	0.01	0.0	8.87	26.00	N-Mesotroof
L430	Veenhuizen	2346	2.10	0.33	0.2	45.53	19.41	N-Eutroof
L503	Boschoord	3969	0.95	0.98	1.0	83.15	20.95	N-Mesotroof
L504	bosw. Appelscha	4442	0.59	1.26	2.1	122.71	27.63	N-Mesotroof
L510	bosw. Smilde	1238	0.00	0.11	0.0	33.24	26.86	N-Mesotroof
L568	boswachterij Sleenerzand	6758	0.21	1.04	5.0	235.97	34.92	N-Oligotroof
L580	Dwingelderveld	13996	9.48	3.58	0.4	348.20	24.88	N-Mesotroof
L583	Dwingelderveld	3157	5.30	2.26	0.4	70.31	22.27	N-Mesotroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nitrat ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO3-N/kg VM	mg NH4-N/kg VM		g C/kg LD		
L635	bosw. Odoorn	2143	3.04	0.78	0.3	54.62	25.49	N-Mesotroof
L641	bosw. Odoorn	1299	0.04	0.27	6.3	38.95	29.98	N-Mesotroof
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	4484	0.34	0.96	2.8	108.88	24.28	N-Mesotroof
L818	bosw. Exloo	682	0.97	0.88	0.9	20.07	29.41	N-Mesotroof
L820	bosw. Exloo	3705	0.02	1.89	99.0	81.42	21.98	N-Mesotroof
L824	bosw. Exloo	2277	3.27	0.84	0.3	41.79	18.35	N-Eutroof
L830	Borger	3050	1.62	2.61	1.6	57.59	18.88	N-Eutroof
L839	Gasteren/Anloo	1884	2.42	0.74	0.3	36.40	19.32	N-Eutroof
L846	Langeloerduinen	2656	0.00	0.61	0.0	62.09	23.38	N-Mesotroof
L847	Norg	4279	1.02	2.47	2.4	98.66	23.06	N-Mesotroof
L849	Norgerweg	2573	0.69	0.34	0.5	77.71	30.20	N-Mesotroof
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	25254	82.36	2.25	0.0	346.03	13.70	N-Eutroof
L852	Eelde Sterrebosje	4396	0.87	1.32	1.5	72.81	16.56	N-Eutroof
N404	Noordsche veld	3665	0.00	1.09	0.0	84.01	22.92	N-Mesotroof
N406	De Strubben	4120	3.42	1.08	0.3	82.88	20.12	N-Mesotroof
N410	Zeegse	4145	3.89	1.01	0.3	104.01	25.09	N-Mesotroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Stikstof	Nitraat	Ammonia	Ammonium/Nitrat t ratio	TOC	C:N	N-trofie vanuit bodem
		mg N/kg DS70°C	mg NO ₃ -N/kg VM	mg NH ₄ -N/kg VM		g C/kg LD		
N416	Kniphorstbos	1359	0.57	0.43	0.8	29.76	21.90	N-Mesotroof
N436	Gasselterveld	2187	0.12	1.39	11.8	62.61	28.62	N-Mesotroof
N480	Odoorn	1538	0.37	2.31	6.3	39.57	25.72	N-Mesotroof
N497	Emmerdennen	5150	0.19	2.52	13.4	119.00	23.11	N-Mesotroof
N801	Dwingelderveld	7731	5.54	1.86	0.3	204.43	26.44	N-Mesotroof
N806	Drouwenerzand	2472	0.03	3.58	106.0	57.61	23.31	N-Mesotroof
N808	Dwingelderveld	15200	8.22	11.79	1.4	293.80	19.33	N-Eutroof
P022	Veldweg, Steenbergerveld	1262	0.35	1.04	3.0	21.22	16.81	N-Eutroof
P025	Elsburger Onland	28314	33.52	16.83	0.5	520.56	18.39	N-Eutroof
P032	Okkenveen	4031	2.32	1.32	0.6	63.58	15.77	N-Eutroof
P034	Boekweitenveentje	15395	0.38	4.37	11.5	501.36	32.57	N-Mesotroof
P036	Papenvoort	20992	18.44	3.67	0.2	476.23	22.69	N-Mesotroof
P043	Wapserveensche Aa	30029	15.71	5.44	0.3	416.09	13.86	N-Eutroof
P045	Havelterberg	18487	2.44	38.70	15.9	480.61	26.00	N-Mesotroof
P046	Bolderhoek	22684	19.11	2.46	0.1	362.64	15.99	N-Eutroof
P047	De Piele							
P049	De Koekoek	3978	1.76	0.87	0.5	51.49	12.94	N-Eutroof

Bijlage 4.

Fosforkarakteristieken van de genomen bodemmonsters

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage licht gebonden P	Plant beschikbaar P	P organisch	TOC	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	%		mg P/kg LD	g C/kg LD		
G314	Lieverense diep	664.44	36.48	2.17	44.03	108.26	5.8	(te) hoog	473.0	49.25	74.1	P-Eutroof
G330	beekdal Slokkert	5477.81	14.72	0.89	23.68	1088.57	0.3	(te) hoog	1362.0	278.94	50.9	P-Eutroof
G331	beekdal Slokkert	2943.37	19.87	2.28	50.00	582.39	0.8	(te) hoog	1517.0	317.72	107.9	P-Eutroof
G335	Peestermaden	626.70	18.95	0.40	20.65	105.50	3.1	(te) hoog	426.0	76.03	121.3	P-Eutroof
G352	Anloerdiepje	684.20	62.41	2.49	155.43	152.19	9.5	(te) hoog	473.0	39.50	57.7	P-Eutroof
G355	Taarloosche Diepje	852.49	17.02	0.71	13.00	366.48	2.1	(te) hoog	568.5	122.46	143.6	P-Eutroof
G358	Gasterense Holt	420.42	11.85	2.54	15.68	25.89	3.4	(te) hoog	425.5	67.52	160.6	P-Eutroof
G360	Gasterense Holt	471.51	10.91	1.37	10.24	37.46	2.6	(te) hoog	403.0	55.95	118.7	P-Eutroof
G367	Eexterveld	172.17	3.92	0.77	4.23	10.95	2.7	laag	148.5	28.99	168.4	P-Eutroof
G382	Deurze	663.77	29.05	1.73	75.87	67.82	4.6	(te) hoog	372.0	32.63	49.2	P-Eutroof
G384	Nijlanderesch	724.90	69.55	3.60	51.92	224.58	10.1	(te) hoog	363.0	48.42	66.8	P-Eutroof
G386	Anderse diepje	2033.90	11.61	0.37	5.66	630.44	0.6	(te) hoog	1160.0	286.39	140.8	P-Eutroof
G394	Rommeltje (Gieten)	905.92	42.17	1.28	190.33	192.58	4.8	(te) hoog	403.0	52.67	58.1	P-Eutroof
G395	Gasselerveld	396.98	34.58	3.83	95.42	15.08	9.7	(te) hoog	350.0	38.89	98.0	P-Eutroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	ijzer gebonden fosfor	Percentage licht gebonden P	Plant beschikbaar P	P organisch	TOC	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	%		mg P/kg LD	g C/kg LD		
G399	Geelbroek	1293.27	10.24	1.03	11.12	343.36	0.9	(te) hoog	1025.5	147.09	113.7	P-Eutroof
G403	Elperstroom	4772.95	31.43	0.61	45.04	2726.97	0.7	(te) hoog	1417.5	210.68	44.1	P-Eutroof
G404	Oostma Elperstroom	376.84	10.62	0.02	4.95	144.81	2.8	(te) hoog	188.0	53.84	142.9	P-Eutroof
G415	Dwingelderveld	121.61	2.70	0.07	12.47	1.47	2.3	laag	80.5	17.44	143.4	P-Eutroof
G431	Dwingelderveld	71.23	1.32	0.00	14.30	7.53	1.8	laag	22.5	6.06	85.1	P-Eutroof
G552	Drentsche Aa	371.26	8.73	2.49	14.86	26.70	3.0	(te) hoog	323.5	114.90	309.5	P-Eutroof
G553	Drouwerzand	52.83	1.49	0.05	13.40	8.29	2.9	laag	23.0	3.97	75.2	P-Eutroof
H316	Eexterveld	341.22	12.29	10.10	21.25	23.09	6.6	(te) hoog	274.5	199.96	586.0	P-Mesotroof
H346	Schoonloo (N376)	698.29	117.12	78.85	82.95	8.54	28.1	(te) hoog	431.0	483.88	693.0	P-Mesotroof
H347	Grolloo	461.65	315.09	166.38	366.77	49.48	104.3	(te) hoog	312.0	479.59	1038.9	P-Mesotroof
H351	Schoonlo Elperstroom	200.98	2.31	1.67	8.74	9.02	2.0	laag	187.5	262.71	1307.2	P-Mesotroof
H352	Tweelingen	77.03	2.74	3.77	1.93	2.66	8.4	laag	89.5	101.75	1320.9	P-Mesotroof
H356	bosw. Exloo	188.96	3.37	0.10	3.00	21.77	1.8	laag	188.5	44.42	235.1	P-Eutroof
H361	bosw. Exloo	124.30	6.39	5.55	7.28	4.01	9.6	(te) hoog	103.5	90.42	727.5	P-Mesotroof
H369	Odoorn	187.74	4.52	2.57	6.36	5.57	3.8	laag	172.0	106.08	565.0	P-Mesotroof
H375	Odoorn	121.10	3.16	1.02	4.07	3.31	3.4	laag	110.0	40.51	334.5	P-Eutroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage licht gebonden P	Plant beschikbaar P	P organisch	TOC	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	%		mg P/kg LD	g C/kg LD		
H377	Molenveld Exloo	80.03	2.74	2.81	1.97	2.22	6.9	laag	77.5	62.63	782.5	P-Mesotroof
H383	Valtherbos	77.37	1.88	1.64	2.14	2.86	4.6	laag	75.0	54.19	700.5	P-Mesotroof
H390	Oosterveld	385.54	176.94	123.37	109.45	7.52	77.9	(te) hoog	184.0	499.84	1296.5	P-Mesotroof
H391	Oosterbos	530.95	23.62	17.35	23.70	18.53	7.7	(te) hoog	434.5	474.97	894.6	P-Mesotroof
H401	Ter horsterzand	176.90	1.97	2.41	4.88	7.19	2.5	laag	184.5	74.70	422.3	P-Eutroof
H410	Hullenzand	210.19	29.93	5.03	6.79	7.54	16.6	(te) hoog	169.0	129.16	614.5	P-Mesotroof
H411	Lentse veen	86.18	3.16	5.10	2.27	2.52	9.6	laag	76.0	55.92	648.9	P-Mesotroof
H412	Hijkerveld	92.00	1.75	1.59	3.61	1.44	3.6	laag	73.0	58.55	636.4	P-Mesotroof
H513	Fochteloerveen	98.07	5.33	4.23	4.65	3.42	9.8	laag	108.0	142.31	1451.1	P-Mesotroof
H516	Mantingerveld	54.16	1.11	0.03	6.78	2.01	2.1	laag	34.0	8.87	163.8	P-Eutroof
L430	Veenhuizen	163.74	3.78	1.17	7.35	7.10	3.0	laag	147.0	45.53	278.1	P-Eutroof
L503	Boschoord	144.10	4.19	3.28	4.76	4.01	5.2	laag	137.5	83.15	577.0	P-Mesotroof
L504	bosw. Appelscha	136.68	3.37	2.51	4.93	3.75	4.3	laag	146.0	122.71	897.8	P-Mesotroof
L510	bosw. Smilde	89.49	1.53	1.09	3.22	2.48	2.9	laag	106.0	33.24	371.5	P-Eutroof
L568	boswachterij Sleenerzand	173.23	7.63	7.10	6.79	8.09	8.5	(te) hoog	155.0	235.97	1362.2	P-Mesotroof
L580	Dwingelderveld	357.50	11.56	9.31	19.21	7.89	5.8	(te) hoog	274.0	348.20	974.0	P-Mesotroof
L583	Dwingelderveld	174.67	11.16	3.45	13.66	13.41	8.4	(te) hoog	149.0	70.31	402.5	P-Eutroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	Ijzer gebonden fosfor	Percentage licht gebonden P	Plant beschikbaar P	P organisch	TOC	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	%		mg P/kg LD	g C/kg LD		
L635	bosw. Odoorn	134.50	2.15	1.49	1.46	2.68	2.7	laag	113.5	54.62	406.1	P-Eutroof
L641	bosw. Odoorn	93.72	1.51	1.24	0.48	2.18	2.9	laag	70.5	38.95	415.6	P-Eutroof
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	261.79	4.62	1.28	4.62	14.12	2.3	laag	305.5	108.88	415.9	P-Eutroof
L818	bosw. Exloo	92.73	3.58	0.23	2.01	10.79	4.1	laag	53.5	20.07	216.4	P-Eutroof
L820	bosw. Exloo	160.28	4.15	1.01	1.93	10.85	3.2	laag	174.5	81.42	508.0	P-Mesotroof
L824	bosw. Exloo	349.72	29.26	2.46	44.30	56.70	9.1	(te) hoog	255.0	41.79	119.5	P-Eutroof
L830	Borger	128.70	6.59	3.60	6.92	3.34	7.9	(te) hoog	124.5	57.59	447.5	P-Eutroof
L839	Gasteren/Anloo	142.31	10.60	2.37	12.25	13.50	9.1	(te) hoog	94.0	36.40	255.8	P-Eutroof
L846	Langeloerduinen	63.81	4.59	3.98	4.61	3.89	13.4	laag	85.0	62.09	973.1	P-Mesotroof
L847	Norg	153.01	5.41	3.58	4.34	4.09	5.9	laag	118.5	98.66	644.8	P-Mesotroof
L849	Norgerweg	140.23	2.14	1.20	4.08	6.24	2.4	laag	112.0	77.71	554.1	P-Mesotroof
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	2991.07	20.08	0.61	37.27	983.25	0.7	(te) hoog	1524.0	346.03	115.7	P-Eutroof
L852	Eelde Sterrebosje	261.17	10.68	2.60	16.73	9.99	5.1	(te) hoog	221.5	72.81	278.8	P-Eutroof
N404	Noordsche veld	123.28	2.96	1.61	5.70	6.44	3.7	laag	109.0	84.01	681.5	P-Mesotroof
N406	De Strubben	423.83	38.99	8.30	47.27	50.60	11.2	(te) hoog	262.5	82.88	195.6	P-Eutroof
N410	Zeege	135.31	4.63	2.81	6.43	5.15	5.5	laag	181.5	104.01	768.7	P-Mesotroof

CODE	GEBIEDSNAAM	Totaal Fosfor	P-Olsen	Licht gebonden fosfor	Aluminium gebonden fosfor	ijzer gebonden fosfor	Percentage licht gebonden P	Plant beschikbaar P	P organisch	TOC	C:P	P-trofie vanuit bodem
		mg P/kg DS70°C	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	mg P/kg LD	%		mg P/kg LD	g C/kg LD		
N416	Kniphorstbos	227.13	30.60	3.90	42.57	44.73	15.2	(te) hoog	138.0	29.76	131.0	P-Eutroof
N436	Gasselterveld	98.99	1.55	1.11	4.10	2.41	2.7	laag	88.5	62.61	632.5	P-Mesotroof
N480	Odoorn	217.92	9.45	0.38	21.59	30.88	4.5	(te) hoog	136.0	39.57	181.6	P-Eutroof
N497	Emmerdennen	210.12	10.67	8.16	10.73	9.48	9.0	(te) hoog	171.5	119.00	566.3	P-Mesotroof
N801	Dwingelderveld	223.07	9.96	6.06	12.22	8.32	7.2	(te) hoog	179.5	204.43	916.4	P-Mesotroof
N806	Drouwenerzand	131.36	4.53	3.09	7.72	6.97	5.8	laag	141.0	57.61	438.5	P-Eutroof
N808	Dwingelderveld	453.97	21.20	20.20	21.28	14.67	9.1	(te) hoog	301.5	293.80	647.2	P-Mesotroof
P022	Veldweg, Steenbergerveld	206.22	15.68	0.00	20.50	60.21	7.6	(te) hoog	91.0	21.22	102.9	P-Eutroof
P025	Elsburger Onland	787.51	36.21	27.31	36.30	15.36	8.1	(te) hoog	629.0	520.56	661.0	P-Mesotroof
P032	Okkenveen	222.59	6.84	0.71	5.40	22.34	3.4	(te) hoog	217.5	63.58	285.7	P-Eutroof
P034	Boekweitenveentje	663.68	125.99	97.74	51.02	6.16	33.7	(te) hoog	355.5	501.36	755.4	P-Mesotroof
P036	Papenvoort	852.71	16.51	14.17	120.58	50.28	3.6	(te) hoog	660.5	476.23	558.5	P-Mesotroof
P043	Wapserveensche Aa	1809.02	10.75	0.34	29.98	289.89	0.6	(te) hoog	1395.0	416.09	230.0	P-Eutroof
P045	Havelterberg	747.36	173.41	128.84	167.52	28.59	40.4	(te) hoog	474.5	480.61	643.1	P-Mesotroof
P046	Bolderhoek	1563.37	9.67	0.54	20.59	153.10	0.7	(te) hoog	1446.5	362.64	232.0	P-Eutroof
P047	De Piele								245.5			
P049	De Koekoek	412.40	36.31	2.50	64.22	89.45	9.4	(te) hoog	0.02	51.49	124.8	P-Eutroof

Bijlage 5.

Basenverzadiging

CODE	GEBIEDSNAAM	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	Ijzer	Mangaan	CEC	Basen-verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
G314	Lieverense diep	2.62	3.33	0.21	0.42	0.24	0.01	0.01	0.06	6.91	60.8%
G330	beekdal Slokkert	12.35	39.49	0.42	4.17	0.77	0.02	0.09	0.05	57.36	78.2%
G331	beekdal Slokkert	10.29	47.72	0.38	4.06	0.41	0.04	0.05	0.08	63.03	83.4%
G335	Peestermaden	6.29	1.40	0.27	0.50	0.36	0.10	0.07	0.04	9.03	28.0%
G352	Anloerdiepje	3.85	1.89	0.14	0.32	0.25	0.03	0.02	0.06	6.56	39.6%
G355	Taarloosche Diepje	7.70	9.78	0.23	0.41	0.36	0.03	0.06	0.16	18.73	57.6%
G358	Gasterense Holt	6.41	1.09	0.28	0.35	0.30	0.07	0.03	0.01	8.54	23.7%
G360	Gasterense Holt	3.68	4.99	0.22	0.79	0.35	0.02	0.01	0.16	10.22	62.1%
G367	Eexterveld	3.68	0.92	0.09	0.13	0.26	0.01	0.01	0.03	5.13	27.2%
G382	Deurze	3.61	1.29	0.12	0.20	0.25	0.02	0.01	0.06	5.56	33.5%
G384	Nijlanderesch	4.69	1.69	0.14	0.39	0.29	0.02	0.03	0.04	7.30	34.6%
G386	Anderse diepje	11.01	18.26	0.51	1.19	0.55	0.03	0.09	0.62	32.27	63.6%
G394	Rommeltje (Gieten)	2.74	4.64	0.16	0.26	0.27	0.04	0.03	0.68	8.82	60.5%
G395	Gasselerveld	3.72	1.40	0.16	0.40	0.25	0.03	0.01	0.05	6.01	36.8%

CODE	GEBIEDSNAAM	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	ijzer	Mangaan	CEC	Basen-verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
G399	Geelbroek	8.21	23.87	0.21	1.86	0.35	0.04	0.08	0.06	34.68	75.8%
G403	Elperstroom	13.19	25.08	0.41	0.69	0.35	0.02	0.09	0.16	39.99	66.3%
G404	Oostma Elperstroom	3.35	4.65	0.13	0.31	0.25	0.01	0.03	0.06	8.80	60.7%
G415	Dwingelderveld	4.38	0.68	0.05	0.03	0.24	0.14	0.00	0.00	5.53	18.1%
G431	Dwingelderveld	0.84	0.73	0.11	0.10	0.28	0.11	0.00	0.00	2.18	56.0%
G552	Drentsche Aa	7.18	7.35	0.24	1.27	0.46	0.03	0.01	0.08	16.61	56.0%
G553	Drouwerzand	0.58	0.04	0.06	0.02	0.23	0.02	0.00	0.00	0.96	37.1%
H316	Eexterveld	19.06	1.03	0.63	0.61	0.39	0.04	0.01	0.01	21.78	12.2%
H346	Schoonloo (N376)	33.37	5.24	1.94	7.54	2.25	0.03	0.02	0.08	50.47	33.6%
H347	Grolloo	76.94	12.45	4.56	11.26	7.20	0.15	0.13	0.34	113.02	31.4%
H351	Schoonlo Elperstroom	21.66	0.31	0.27	0.33	0.38	0.06	0.01	0.00	23.01	5.6%
H352	Tweelingen	12.90	0.64	0.22	0.42	0.30	0.01	0.00	0.00	14.50	11.0%
H356	bosw. Exloo	5.57	0.20	0.10	0.10	0.24	0.07	0.01	0.00	6.30	10.2%
H361	bosw. Exloo	9.46	0.44	0.16	0.29	0.26	0.02	0.01	0.00	10.63	10.8%
H369	Odoorn	17.53	0.77	0.15	0.44	0.28	0.08	0.01	0.02	19.28	8.5%
H375	Odoorn	6.54	0.28	0.10	0.15	0.24	0.04	0.01	0.00	7.36	10.5%

CODE	GEBIEDSNAAM	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	ijzer	Mangaan	CEC	Basen-verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
H377	Molenveld Exloo	9.01	0.28	0.13	0.24	0.26	0.02	0.01	0.00	9.94	9.1%
H383	Valtherbos	8.52	0.30	0.08	0.16	0.23	0.03	0.01	0.00	9.33	8.2%
H390	Oosterveld	61.14	5.12	2.77	8.13	5.14	0.11	0.09	0.20	82.71	25.6%
H391	Oosterbos	41.29	3.08	0.70	3.44	0.75	0.10	0.02	0.01	49.38	16.1%
H401	Ter horsterzand	7.83	0.19	0.24	0.19	0.23	0.04	0.01	0.00	8.73	9.7%
H410	Hullenzand	9.39	0.97	0.21	0.49	0.28	0.04	0.01	0.01	11.41	17.1%
H411	Lentse veen	6.24	0.57	0.17	0.30	0.25	0.01	0.00	0.00	7.54	17.2%
H412	Hijkerveld	7.42	0.17	0.17	0.18	0.25	0.02	0.00	0.00	8.21	9.3%
H513	Fochteloerveen	13.55	0.88	0.19	0.54	0.34	0.02	0.00	0.00	15.53	12.6%
H516	Mantingerveld	2.36	0.48	0.07	0.07	0.25	0.21	0.00	0.00	3.45	25.3%
L430	Veenhuizen	7.75	0.38	0.19	0.17	0.25	0.09	0.03	0.01	8.87	11.2%
L503	Boschoord	13.92	0.55	0.19	0.39	0.30	0.07	0.02	0.01	15.44	9.2%
L504	bosw. Appelscha	19.31	0.26	0.11	0.22	0.32	0.10	0.02	0.00	20.34	4.5%
L510	bosw. Smilde	6.00	0.06	0.08	0.11	0.25	0.03	0.01	0.00	6.55	7.8%
L568	boswachterij Sleenerzand	30.16	1.51	0.17	0.52	0.38	0.03	0.01	0.01	32.80	7.9%
L580	Dwingelderveld	43.35	0.83	0.55	0.84	0.61	0.13	0.05	0.00	46.38	6.1%
L583	Dwingelderveld	12.34	0.29	0.19	0.21	0.24	0.06	0.06	0.00	13.38	6.9%

CODE	GEBIEDSNAAM	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	ijzer	Mangaan	CEC	Basen-verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
L635	bosw. Odoorn	12.18	0.11	0.10	0.10	0.26	0.07	0.01	0.00	12.83	4.4%
L641	bosw. Odoorn	7.31	0.18	0.07	0.08	0.27	0.04	0.01	0.00	7.95	7.4%
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	16.72	0.28	0.17	0.41	0.28	0.08	0.07	0.00	18.00	6.3%
L818	bosw. Exloo	5.60	0.07	0.06	0.08	0.24	0.08	0.05	0.00	6.17	7.2%
L820	bosw. Exloo	9.86	0.62	0.12	0.32	0.25	0.03	0.05	0.01	11.26	11.7%
L824	bosw. Exloo	6.35	1.31	0.13	0.27	0.11	0.07	0.03	0.02	8.29	21.9%
L830	Borger	8.70	0.67	0.16	0.49	0.24	0.02	0.01	0.01	10.31	15.2%
L839	Gasteren/Anloo	5.48	0.37	0.13	0.18	0.25	0.05	0.04	0.01	6.50	14.2%
L846	Langeloerduinen	7.83	0.17	0.11	0.31	0.26	0.02	0.01	0.00	8.72	9.8%
L847	Norg	14.76	0.55	0.18	0.43	0.41	0.07	0.03	0.00	16.44	9.6%
L849	Norgerweg	12.89	0.42	0.13	0.21	0.27	0.04	0.04	0.00	14.02	7.4%
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	23.71	18.80	0.56	2.17	0.53	0.12	0.26	0.19	46.33	47.6%
L852	Eelde Sterrebosje	10.83	1.62	0.20	0.35	0.32	0.14	0.05	0.01	13.52	18.4%
N404	Noordsche veld	11.52	0.40	0.16	0.37	0.38	0.06	0.04	0.00	12.92	10.1%
N406	De Strubben	12.47	1.55	0.25	0.43	0.32	0.07	0.06	0.09	15.23	16.7%
N410	Zeegse	13.99	0.46	0.18	0.33	0.33	0.07	0.04	0.01	15.41	8.5%

CODE	GEBIEDSNAAM	H+	CALCIUM	KALIUM	MAGNESIUM	NATRIUM	Aluminium	ijzer	Mangaan	CEC	Basen-verzadiging
		(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(meq/100g)	(%)
N416	Kniphorstbos	5.07	0.16	0.09	0.10	0.23	0.05	0.03	0.01	5.73	10.0%
N436	Gasselterveld	9.81	0.05	0.07	0.08	0.25	0.03	0.01	0.00	10.31	4.4%
N480	Odoorn	9.08	0.16	0.08	0.08	0.24	0.20	0.04	0.00	9.89	5.7%
N497	Emmerdennen	13.22	0.53	0.20	0.31	0.27	0.04	0.03	0.02	14.62	8.9%
N801	Dwingelderveld	23.23	0.93	0.26	0.63	0.39	0.07	0.03	0.04	25.57	8.6%
N806	Drouwenezand	9.98	0.04	0.19	0.26	0.31	0.04	0.02	0.00	10.84	7.3%
N808	Dwingelderveld	22.17	1.72	0.72	0.96	0.41	0.05	0.03	0.05	26.09	14.6%
P022	Veldweg, Steenbergerveld	2.32	1.44	0.33	0.62	0.28	0.00	0.01	0.03	5.05	53.2%
P025	Elsburger Onland	37.68	20.97	0.61	6.39	5.71	0.04	0.01	0.04	71.45	47.1%
P032	Okkenveen	9.42	0.95	0.17	0.24	0.30	0.08	0.14	0.01	11.32	14.7%
P034	Boekweitenveentje	45.62	4.29	2.36	5.80	2.67	0.01	0.01	0.05	60.80	24.9%
P036	Papenvoort	29.53	5.99	0.88	1.65	0.68	0.09	0.08	0.03	38.94	23.7%
P043	Wapserveensche Aa	23.81	25.76	0.71	3.50	0.66	0.13	0.25	0.06	54.87	55.8%
P045	Havelterberg	28.90	11.41	2.67	12.69	2.68	0.03	0.04	0.49	58.90	50.0%
P046	Bolderhoek	24.39	9.20	0.75	2.34	0.62	0.16	0.11	0.14	37.72	34.2%
P047	De Piele										
P049	De Koekoek	2.47	4.84	0.13	0.54	0.26	0.02	0.01	0.03	8.30	69.4%

Bijlage 6.

Gevoeligheid voor verdere verzuring

CODE	GEBIEDSNAAM	CEC	Basen-verzadiging	Zwavel	Verzuring-gevoelig	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
G314	Lieverense diep	6.91	60.8%	382.25	wel	klein
G330	beekdal Slokkert	57.36	78.2%	2399.42	niet direkt	klein
G331	beekdal Slokkert	63.03	83.4%	2690.94	niet direkt	klein
G335	Peestermaden	9.03	28.0%	501.44	wel	groot
G352	Anloerdiepje	6.56	39.6%	284.45	wel	klein
G355	Taarloosche Diepje	18.73	57.6%	1542.74	niet direkt	klein
G358	Gasterense Holt	8.54	23.7%	539.83	wel	groot
G360	Gasterense Holt	10.22	62.1%	481.94	niet direkt	klein
G367	Eexterveld	5.13	27.2%	134.77	wel	klein
G382	Deurze	5.56	33.5%	223.41	wel	klein
G384	Nijlanderesch	7.30	34.6%	317.62	wel	klein
G386	Anderse diepje	32.27	63.6%	2624.13	niet direkt	klein
G394	Rommeltje (Gieten)	8.82	60.5%	493.50	wel	klein
G395	Gasselerveld	6.01	36.8%	230.00	wel	klein
G399	Geelbroek	34.68	75.8%	1666.47	niet direkt	klein
G403	Elperstroom	39.99	66.3%	2012.24	niet direkt	klein
G404	Oostma Elperstroom	8.80	60.7%	419.80	wel	klein
G415	Dwingelderveld	5.53	18.1%	99.66	wel	klein
G431	Dwingelderveld	2.18	56.0%	41.15	wel	klein
G552	Drentsche Aa	16.61	56.0%	833.35	niet direkt	klein
G553	Drouwerzand	0.96	37.1%	9.96	wel	klein
H316	Eexterveld	21.78	12.2%	705.04	wel	groot
H346	Schoonloo (N376)	50.47	33.6%	1437.99	niet direkt	klein
H347	Grolloo	113.02	31.4%	1386.60	wel	groot
H351	Schoonlo Elperstroom	23.01	5.6%	853.41	wel	groot
H352	Tweelingen	14.50	11.0%	293.68	wel	klein
H356	bosw. Exloo	6.30	10.2%	211.49	wel	klein

CODE	GEBIEDSNAAM	CEC	Basen-verzadiging	Zwavel	Verzuring-gevoelig	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
H361	bosw. Exloo	10.63	10.8%	480.44	wel	klein
H369	Odoorn	19.28	8.5%	565.34	wel	groot
H375	Odoorn	7.36	10.5%	220.08	wel	klein
H377	Molenveld Exloo	9.94	9.1%	194.89	wel	klein
H383	Valtherbos	9.33	8.2%	169.13	wel	klein
H390	Oosterveld	82.71	25.6%	946.21	niet direct	klein
H391	Oosterbos	49.38	16.1%	4264.29	wel	groot
H401	Ter horsterzand	8.73	9.7%	535.31	wel	groot
H410	Hullenzand	11.41	17.1%	778.44	wel	groot
H411	Lentse veen	7.54	17.2%	209.48	wel	klein
H412	Hijkerveld	8.21	9.3%	112.06	wel	klein
H513	Fochteloerveen	15.53	12.6%	784.63	wel	groot
H516	Mantingerveld	3.45	25.3%	61.35	wel	klein
L430	Veenhuizen	8.87	11.2%	188.29	wel	klein
L503	Boschoord	15.44	9.2%	356.48	wel	klein
L504	bosw. Appelscha	20.34	4.5%	495.20	wel	klein
L510	bosw. Smilde	6.55	7.8%	62.72	wel	klein
L568	boswachterij Sleenerzand	32.80	7.9%	646.15	wel	groot
L580	Dwingelderveld	46.38	6.1%	1473.58	wel	groot
L583	Dwingelderveld	13.38	6.9%	396.23	wel	klein
L635	bosw. Odoorn	12.83	4.4%	274.40	wel	klein
L641	bosw. Odoorn	7.95	7.4%	184.84	wel	klein
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	18.00	6.3%	491.54	wel	klein
L818	bosw. Exloo	6.17	7.2%	81.66	wel	klein
L820	bosw. Exloo	11.26	11.7%	407.55	wel	klein
L824	bosw. Exloo	8.29	21.9%	233.19	wel	klein
L830	Borger	10.31	15.2%	297.56	wel	klein
L839	Gasteren/Anloo	6.50	14.2%	195.38	wel	klein
L846	Langeloerduinen	8.72	9.8%	239.95	wel	klein
L847	Norg	16.44	9.6%	440.97	wel	klein
L849	Norgerweg	14.02	7.4%	275.02	wel	klein

CODE	GEBIEDSNAAM	CEC	Basen-verzadiging	Zwavel	Verzorgungs-gevoelig	Waarschijnlijkheid van verdere verzuring
		(meq/100g)	(%)	µg S/g LD		
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	46.33	47.6%	2494.41	niet direkt	klein
L852	Eelde Sterrebosje	13.52	18.4%	488.37	wel	klein
N404	Noordsche veld	12.92	10.1%	350.64	wel	klein
N406	De Strubben	15.23	16.7%	420.33	wel	klein
N410	Zeegse	15.41	8.5%	494.92	wel	klein
N416	Kniphorstbos	5.73	10.0%	134.69	wel	klein
N436	Gasselterveld	10.31	4.4%	214.16	wel	klein
N480	Odoorn	9.89	5.7%	187.94	wel	klein
N497	Emmerdennen	14.62	8.9%	612.76	wel	groot
N801	Dwingelderveld	25.57	8.6%	875.98	wel	groot
N806	Drouwenezand	10.84	7.3%	296.09	wel	klein
N808	Dwingelderveld	26.09	14.6%	1558.24	wel	groot
P022	Veldweg, Steenbergerveld	5.05	53.2%	214.25	wel	klein
P025	Elsburger Onland	71.45	47.1%	7624.08	niet direkt	klein
P032	Okkenveen	11.32	14.7%	437.28	wel	klein
P034	Boekweitenveentje	60.80	24.9%	1085.26	wel	groot
P036	Papenvoort	38.94	23.7%	3834.84	wel	groot
P043	Wapserveensche Aa	54.87	55.8%	4877.69	niet direkt	klein
P045	Havelterberg	58.90	50.0%	2014.12	niet direkt	klein
P046	Bolderhoek	37.72	34.2%	5652.24	niet direkt	klein
P047	De Piele					
P049	De Koekoek	8.30	69.4%	531.98	wel	groot

Bijlage 7.

Karakteristieken van de genomen vegetatiemonsters

CODE	GEBIEDSNAAM	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-K	Kruiden-N:P	Kruiden-N:K	Kruiden-K:P	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	g K/kg ds	N:P	N:K	K:P	%
G314	Lieverense diep	0	0	0	32.95	5.17	19.90	6.4	1.7	3.9	
G330	beekdal Slokkert	5272	0	5272	15.97	2.43	9.96	6.6	1.6	4.1	0.0
G331	beekdal Slokkert	2324	8	2332	17.85	3.62	3.22	4.9	5.6	0.9	0.3
G335	Peestermaden	5752	8	5760	15.59	3.06	18.11	5.1	0.9	5.9	0.1
G352	Anloerdiepje	4432	0	4432	16.86	2.27	7.32	7.4	2.3	3.2	0.0
G355	Taarloosche Diepje	4456	80	4536	20.14	3.32	7.05	6.1	2.9	2.1	1.8
G358	Gasterense Holt	1880	1712	3592	10.87	0.58	8.87	18.7	1.2	15.3	47.7
G360	Gasterense Holt	5232	92	5324	10.34	1.56	8.42	6.6	1.2	5.4	1.7
G367	Eexterveld	1336	2656	3992	15.54	1.27	6.48	12.2	2.4	5.1	66.5
G382	Deurze	2917	256	3173	17.66	3.65	5.43	4.8	3.3	1.5	8.1
G384	Nijlanderesch	3764	28	3792	13.30	2.80	8.66	4.8	1.5	3.1	0.7
G386	Anderse diepje	5448	196	5644	11.60	1.48	7.32	7.8	1.6	4.9	3.5
G394	Rommeltje (Gieten)	1368	48	1416	21.04	3.44	5.80	6.1	3.6	1.7	3.4
G395	Gasselerveld	2604	592	3196	14.49	3.21	18.13	4.5	0.8	5.6	18.5

CODE	GEBIEDSNAAM	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-K	Kruiden-N:P	Kruiden-N:K	Kruiden-K:P	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	g K/kg ds	N:P	N:K	K:P	%
G399	Geelbroek	4636	0	4636	20.59	2.42	14.24	8.5	1.4	5.9	0.0
G403	Elperstroom	1084	0	1084	28.49	4.78	11.71	6.0	2.4	2.4	0.0
G404	Oostma Elperstroom	1744	208	1952	26.56	3.00	11.42	8.9	2.3	3.8	10.7
G415	Dwingelderveld	45	0	45	22.08	1.38	14.74	16.0	1.5	10.7	0.0
G431	Dwingelderveld	243	660	903	9.64	1.54	11.76	6.3	0.8	7.6	73.1
G552	Drentsche Aa	3328	4	3332	18.36	0.98	13.69	18.8	1.3	14.0	0.1
G553	Drouwerzand	415	0	415	8.52	0.77	8.39	11.1	1.0	10.9	0.0
H316	Eexterveld	2683	920	3603	13.43	0.90	7.39	15.0	1.8	8.3	25.5
H346	Schoonloo (N376)	3877	3434	7311	13.00	1.41	8.85	9.2	1.5	6.3	47.0
H347	Grolloo	987	1230	2218	11.96	0.39	4.80	30.3	2.5	12.2	55.5
H351	Schoonlo Elperstroom	2094	128	2222	10.99	0.36	2.85	30.4	3.9	7.9	5.8
H352	Tweelingen	2304	846	3150	11.33	0.53	4.40	21.5	2.6	8.3	26.9
H356	bosw. Exloo	2465	1336	3801	14.18	1.08	6.96	13.1	2.0	6.4	35.1
H361	bosw. Exloo	3888	1627	5515	12.99	0.81	4.74	15.9	2.7	5.8	29.5
H369	Odoorn	1871	179	2050	12.33	0.53	5.51	23.2	2.2	10.4	8.7
H375	Odoorn	1547	1325	2872	14.37	0.79	7.93	18.3	1.8	10.1	46.1

CODE	GEBIEDSNAAM	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-K	Kruiden-N:P	Kruiden-N:K	Kruiden-K:P	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	g K/kg ds	N:P	N:K	K:P	%
H377	Molenveld Exloo	6541	272	6813	14.30	0.79	5.19	18.0	2.8	6.6	4.0
H383	Valtherbos	4196	1454	5650	15.38	1.10	5.60	14.0	2.7	5.1	25.7
H390	Oosterveld	1220	4362	5581	10.63	0.46	2.58	23.0	4.1	5.6	78.1
H391	Oosterbos	2107	488	2595	13.54	0.29	2.22	46.0	6.1	7.5	18.8
H401	Ter horsterzand	3838	0	3838	11.90	0.44	3.32	27.3	3.6	7.6	0.0
H410	Hullenzand	3812	1008	4820	10.57	0.66	4.62	15.9	2.3	7.0	20.9
H411	Lentse veen	2617	944	3561	10.92	0.61	4.20	17.9	2.6	6.9	26.5
H412	Hijkerveld	3451	233	3685	12.36	0.42	3.83	29.1	3.2	9.0	6.3
H513	Fochteloerveen	2582	15	2597	11.15	0.30	3.18	37.7	3.5	10.8	0.6
H516	Mantingerveld	919	176	1095	8.10	0.48	4.87	16.8	1.7	10.1	16.1
L430	Veenhuizen	1542	17	1559	14.88	1.04	11.82	14.3	1.3	11.4	1.1
L503	Boschoord	468	22	490	16.56	0.96	17.15	17.2	1.0	17.9	4.5
L504	bosw. Appelscha	99	25	123	17.77	0.71	12.91	24.9	1.4	18.1	19.9
L510	bosw. Smilde	605	0	605	17.86	0.71	4.99	25.0	3.6	7.0	0.0
L568	boswachterij Sleenerzand	397	124	521	23.31	2.19	14.62	10.6	1.6	6.7	23.8
L580	Dwingelderveld	5	707	712	17.45	0.99	20.09	17.6	0.9	20.3	99.3
L583	Dwingelderveld	703	13	716	23.59	1.66	21.41	14.2	1.1	12.9	1.8

CODE	GEBIEDSNAAM	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-K	Kruiden-N:P	Kruiden-N:K	Kruiden-K:P	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	g K/kg ds	N:P	N:K	K:P	%
L635	bosw. Odoorn	68	280	348	17.81	1.06	15.17	16.8	1.2	14.3	80.4
L641	bosw. Odoorn	572	381	953	18.41	1.03	17.16	17.8	1.1	16.6	39.9
L817	bosw. Exloo (Westerbos)	74	3	76	22.88	1.32	25.31	17.3	0.9	19.2	3.3
L818	bosw. Exloo	1	152	152	14.52	0.97	6.32	15.0	2.3	6.5	99.6
L820	bosw. Exloo	722	0	722	18.74	0.97	13.04	19.4	1.4	13.5	0.1
L824	bosw. Exloo	895	27	922	20.40	2.13	15.68	9.6	1.3	7.4	2.9
L830	Borger	0	0	0	18.47	1.19	17.40	15.6	1.1	14.7	0.0
L839	Gasteren/Anloo	1118	3	1121	17.10	2.37	14.40	7.2	1.2	6.1	0.2
L846	Langeloerduinen	261	826	1087	16.34	0.90	11.26	18.2	1.5	12.5	76.0
L847	Norg	58	44	102	17.81	1.69	21.17	10.6	0.8	12.5	43.0
L849	Norgerweg	242	643	886	17.98	1.31	18.18	13.7	1.0	13.9	72.6
L851	bosje Drentse Punt/Drentse Aa	3889	0	3889	14.84	2.23	18.03	6.6	0.8	8.1	0.0
L852	Eelde Sterrebosje	101	0	101	22.51	1.78	18.13	12.6	1.2	10.2	0.0
N404	Noordsche veld	260	160	420	13.02	0.57	9.08	22.7	1.4	15.9	38.1
N406	De Strubben	1284	259	1543	18.30	2.57	17.15	7.1	1.1	6.7	16.8
N410	Zeegse	525	266	790	18.89	1.37	20.17	13.8	0.9	14.7	33.6

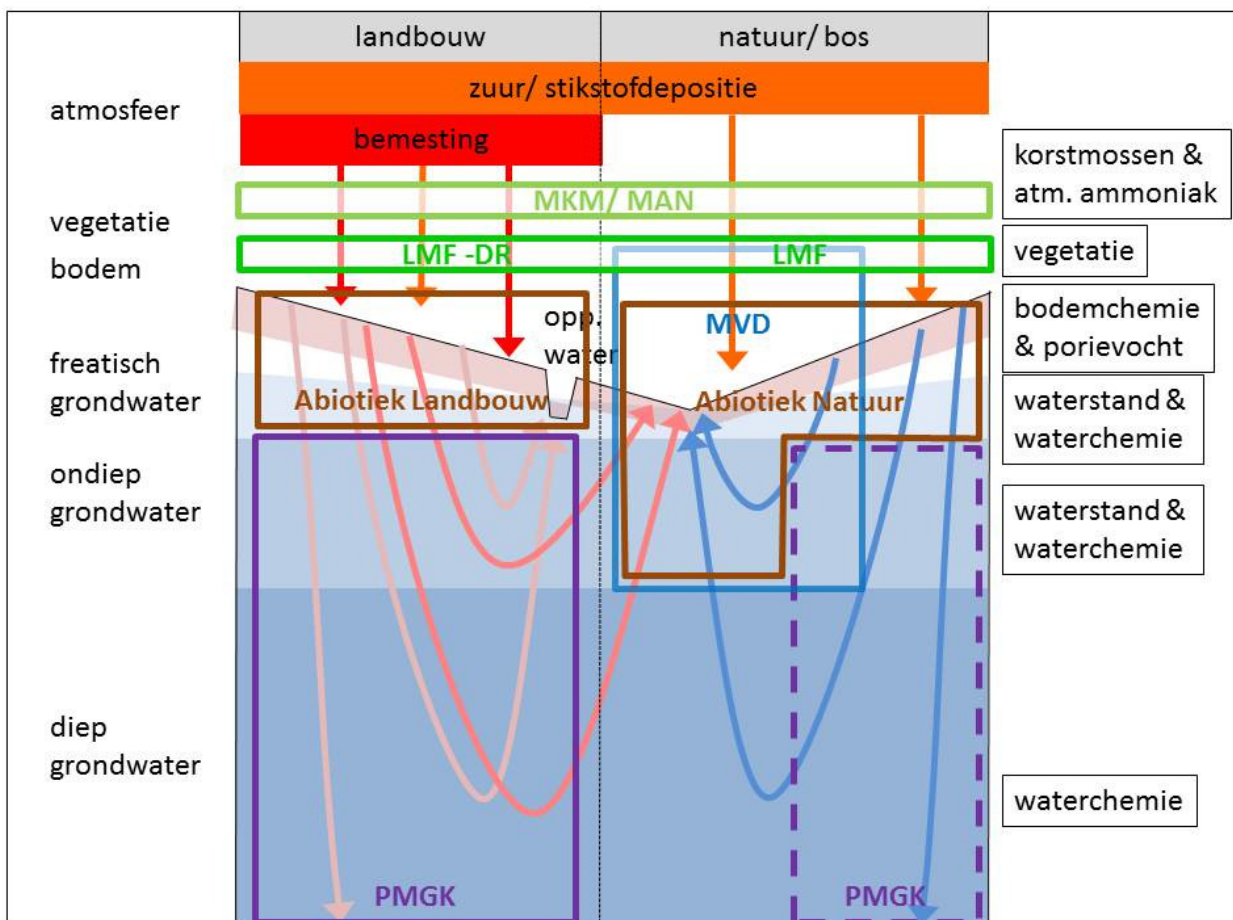
CODE	GEBIEDSNAAM	peak standing crop kruiden	peak standing crop mossen	Totale peak standing crop	Kruiden-N	Kruiden-P	Kruiden-K	Kruiden-N:P	Kruiden-N:K	Kruiden-K:P	Percentage mossen
		kg ds / ha	kg ds / ha	kg ds / ha	g N/kg ds	g P/kg ds	g K/kg ds	N:P	N:K	K:P	%
N416	Kniphorstbos	505	426	931	15.96	1.34	8.61	11.9	1.9	6.4	45.7
N436	Gasselterveld	2	15	17	17.05	1.11	13.00	15.4	1.3	11.8	86.5
N480	Odoorn	87	920	1007	19.71	1.81	12.77	10.9	1.5	7.1	91.4
N497	Emmerdennen	474	1560	2034	12.92	0.88	7.72	14.7	1.7	8.8	76.7
N801	Dwingelderveld	814	1264	2078	17.45	0.88	9.24	19.8	1.9	10.5	60.8
N806	Drouwenerzand	4540	947	5487	13.72	0.79	3.73	17.3	3.7	4.7	17.3
N808	Dwingelderveld	923	12	935	17.04	0.74	13.32	22.9	1.3	17.9	1.3
P022	Veldweg, Steenbergerveld	4712	0	4712	25.60	2.54	22.16	10.1	1.2	8.7	0.0
P025	Elsburger Onland	456	304	760	20.62	1.88	12.23	11.0	1.7	6.5	40.0
P032	Okkenveen	1572	0	1572	18.71	1.37	15.09	13.6	1.2	11.0	0.0
P034	Boekweitenveentje	599	2064	2663	16.40	1.67	11.26	9.8	1.5	6.7	77.5
P036	Papenvoort	1408	2880	4288	19.04	1.47	12.54	12.9	1.5	8.5	67.2
P043	Wapserveensche Aa	3884	0	3884	19.90	2.19	13.98	9.1	1.4	6.4	0.0
P045	Havelterberg	896	1360	2256	16.78	1.55	18.35	10.8	0.9	11.8	60.3
P046	Bolderhoek	2872	0	2872	26.71	2.71	20.65	9.8	1.3	7.6	0.0
P047	De Piele	3060	0	3060	20.02	2.59	20.65	7.7	1.0	8.0	0.0
P049	De Koekoek	6740	0	6740	19.63	2.60	22.82	7.5	0.9	8.8	0.0

ECOSYSTEM MANAGEMENT
RESEARCH GROUP

ECOBE 015-R183

Afstemming van meetnetten voor grondwater, bodem en vegetatie van de provincie Drenthe

Opdrachtgever:
Provincie Drenthe

maart 2018

Paludosa Research
Drs. C.J.S. Aggenbach
e-mail: [REDACTED]@telfort.nl
Bertus Aafjespad 13
4103 WG Culemborg
Nederland
+31 6 [REDACTED]

Universiteit Antwerpen
Prof. Dr. R. van Diggelen
e-mail: [REDACTED]@uantwerpen.be
Departement Biologie
Onderzoeksgroep Ecosysteembeheer
Universiteitsplein 1-C
BE-2610 Antwerpen (Wilrijk)
België
Tel.+32 [REDACTED]
Fax+32 [REDACTED]
<http://www.uantwerpen.be/ecobe>

Afstemming van meetnetten voor grondwater, bodem en vegetatie van de provincie Drenthe

Drs. C.J.S. Aggenbach¹
Prof. dr. R. van Diggelen²

¹ Paludosa Research

² Ecosysteembeer Universiteit Antwerpen

Paludosa Research

Inhoudsopgave

1	Aanleiding.....	7
2	Overzicht van de bestaande meetnetten en hun doelen	11
2.1	Landelijk Meetnet Flora (LMF) en aanvullende provinciale meetpunten voor vegetatie (LMF-DR).....	14
2.2	Meetnet verzuring (MVZ)	19
2.3	Meetnet verdroging (MVD).....	22
2.4	Meetnet Drentsche Aa & Elperstroom (MDA).....	26
2.5	Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit (MPD)	29
2.6	Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit (PMG)	32
2.7	Meetcampagne bodem- en vegetatiechemie.....	35
2.8	Provinciaal meetnet korstmossen en mossen (MKD)	39
2.9	Meetnet Ammoniak Natuurgebieden (MAN).....	40
2.10	Overlap meetlocaties tussen meetnetten	41
3	Integratie meetnetten	43
3.1	Uitgangspunten afstemmen van meetnetten	43
3.1.1	<i>Grote lijn</i>	43
3.1.2	<i>Vegetatiemonitoring in de meetnetten LMF, LMF-DR, Meetnet verdroging</i>	46
3.1.3	<i>Meetnet verdroging</i>	47
3.1.4	<i>Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit, Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom</i>	48
3.1.5	<i>Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit</i>	49
3.1.6	<i>Meetnet Verzuring</i>	50
3.1.7	<i>Meetnet korstmossen Drenthe</i>	50
3.2	Keuze stratificatie meetnetten.....	52
3.3	Aanpassing meetlocaties van de meetnetten.....	54
3.3.1	<i>Validatie metadata</i>	54
3.3.2	<i>Selectie van meetlocaties voor Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN) ...</i>	54
3.3.3	<i>Selectie van meetlocaties voor Provinciaal Meetnet Abiotiek Landbouw (PMAL)</i>	65
4	Integratie meetmethoden en -programma.....	69
4.1	Afstemming meetmethoden	69
4.1.1	<i>Meetpakket</i>	69
4.1.2	<i>Meetmethoden</i>	69
4.2	Meetprogramma	74
4.3	Kostenindicatie	74
4.4	Dataopslag en beheer.....	75
5	Aanbevelingen voor implementatie.....	79
6	Literatuur.....	81

Samenvatting

Dit rapport geeft een analyse van bestaande meetnetten voor vegetatie en abiotiek in de Provincie Drenthe en stelt een afstemming en integratie van deze meetnetten voor. Daartoe zijn de meetnetten voor vegetatie (LMF, LMF-DR, Meetnet verdroging), abiotische meetnetten (Meetnet Verzuring, Meetnet verdroging, Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom, Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit, Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit (inclusief landelijke meetpunten), Metingen bodemchemie en biomassa 2008/ 2010/ 2014, Meetnet Ammoniak Natuurgebieden) en het Meetnet korstmossen Drenthe geanalyseerd en geëvalueerd (hoofdstuk 2).

De algemene doelen van de beschouwde meetnetten zijn:

- het volgen van ontwikkelingen ten aanzien van de zgn. 'ver'-thema's (verdroging, verzuring, vermesting, verspreiding) en atmosferische N-depositie;
- het volgen van ontwikkelingen in de vegetatie van ambitietypen;
- het bepalen van trends in het voorkomen van natuurwaarden;
- het volgen van de verspreiding van meststoffen en andere verontreinigingen in grond- en oppervlaktewater en in de lucht.

Het doel van de afstemming en integratieslag zijn:

- de bestaande meetnetten meer op elkaar af te stemmen zodat de beleidsthema's beter in onderlinge samenhang kunnen worden geëvalueerd. Tevens vergroot dit de efficiëntie;
- de meetnetten te optimaliseren voor een goede geografische spreiding en de ruimtelijke variatie in fysisch-geografie en landgebruik;
- een samenhangend meetprogramma voor de afgestemde meetnetten op te zetten.

De afstemming en integratie van de meetnetten (hoofdstuk 3) is gebaseerd op randvoorwaarden voor de bestaande meetnetten en reeds gemaakte voornemens over voortzetting van meetnetten. De afstemming en integratie is mede gebaseerd op kansen om de monitoring efficiënter te maken, vergaand te optimaliseren en te komen tot een samenhangend meetprogramma waarmee meetgegevens van de diverse meetnetten beter in hun onderlinge samenhang kunnen worden geëvalueerd. Belangrijk onderdeel van het voorstel voor integratie is om metingen aan bodem- en grondwaterchemie samen te brengen in twee nieuwe meetnetten, een voor monitoring van verthema's in relatie tot natuurtypen (Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur, PMAN) en een ander voor monitoring van vermesting en verspreiding in relatie tot agrarisch gebruik (Provinciaal Meetnet Abiotiek Landbouw, PMAL). Voor de meetnetten LMF, LMF-DR, Meetnet Verdroging, Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit worden geen voorstellen voor wijzigingen voorgesteld wegens wettelijke voorschriften, landelijke afspraken en bestaande voornemens van de provincie. Wel wordt aanbevolen om aan het LMF locaties toe te voegen voor onderbedeelde, waardevolle habitattypen. Voor de abiotische monitoring in natuur en landbouwgebied zijn twee nieuwe meetnetten uitgewerkt waarin zoveel mogelijk meetpunten uit de bestaande meetnetten (Meetnet Verzuring, Meetnet verdroging, Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom, Metingen bodemchemie en biomassa 2008/ 2010/ 2014) zijn overgenomen ten einde bestaande meetreeksen te kunnen voortzetten. Monitoring van bodem-, water- en vegetatiechemie in natuurtypen wordt daarbij ondergebracht in het nieuwe PMAN en de meetlocaties zijn daarbij gestratificeerd voor beleidsstatus (Natura 2000, NatuurNetwerk Nederland en geen Natura 2000 en NNN) en natuurtypen (SNL-ambietypen en habitattypen). Deze abiotische monitoring kan in de evaluatie van de vegetatie en abiotische monitoring gekoppeld worden aan de uitkomsten van het Meetnet korstmossen Drenthe (indicatie voor ammoniakdepositie) en Meetnet Ammoniak Natuurgebieden (metingen van ammoniakconcentraties). Deze koppeling maakt het mogelijk om het thema stikstofdepositie op provincieschaal te analyseren. Monitoring van water- en bodemchemie in landbouwgebied

is ondergebracht in het nieuwe PMAL en meetlocaties zijn gestratificeerd voor grondgebruik, grondsoort en waterstandsregime.

Het voorstel voor afstemming en integratie is uitgewerkt in een voorstel voor meetpakketten en meetmethoden, een meetprogramma voor de periode 2018-2025 en een kostenindicatie van de monitoring voor betreffende methode (hoofdstuk 4). Bij de uitwerking van meetpakketten en meetmethoden is zo veel mogelijk aangesloten bij die van de bestaande meetnetten en tegelijk vergaande uniformiteit na gestreefd. Het meetpakket voor waterchemie is uitgebreid ten einde het thema vermessing en verspreiding beter te kunnen evalueren. De berekening van kosten is indicatief en gebaseerd op grove normbedragen. Gekoppeld aan de voorgestelde integratieslag van meetnetten wordt geadviseerd om het beheer van metadata en meetgegevens beter en structureel te organiseren. Dit zal in de kans op een efficiënte en effectieve monitoring sterk vergroten.

Op basis van de uitgevoerde analyses worden diverse praktische aanbevelingen gedaan (hoofdstuk 5). Dit betreffen een check op metadata, het opzetten van databases voor beheer en opslag van metadata en meetgegevens en het uitwerken van eenduidige protocollen voor veldopname, monsternamen, voorbehandeling en conserveren van monsters en labanalyses van monsters. Tevens wordt geadviseerd op om een integrale analyse uit te voeren van abiotische en vegetatiedata voor natuurtypen. Tot op heden is zo'n analyse gefragmenteerd uitgevoerd en de forse investering die is gedaan in het verzamelen van gegevens rechtvaardigt een grondige analyse. De resultaten zullen van belang zijn voor diverse beleidsvelden en daarbij belangrijke input kunnen geven aan invulling van het natuur- en milieubeleid.

1 Aanleiding

De Provincie Drenthe heeft een aantal meetnetten opgezet om uitspraken te kunnen doen over veranderingen in milieucondities binnen de provincie en beleid op dat vlak zo goed mogelijk met informatie te ondersteunen. Het betreft de volgende meetnetten waarin de toestand van vegetatie, grondwater en bodem wordt gevolgd:

Biotische meetnetten:

1. Landelijk Meetnet Flora (LMF) is een meetnet met vaste locaties en beperkt tot de Ecologische HoofdStructuur EHS/het Natuur Netwerk Nederland NNN waar drie- en zes jaarlijks de vegetatie wordt opgenomen;
2. Landelijk Meetnet Flora Drenthe (LMF-DR) is een soortgelijk meetnet als LMF maar dan met locaties buiten de EHS/NNN. De nadruk ligt hier op begroeiingstypen van het agrarisch cultuurlandschap;
3. Meetnet verdroging (MVD) met metingen van grondwaterstand, grondwaterchemie en vegetatie op puntlocaties;
4. Provinciaal meetnet korstmossen (MKD) als bio-indicatoren voor ammoniakconcentraties in de lucht;

Abiotische meetnetten:

5. Meetnet verzuring (MVZ) heeft als doel de bodemkwaliteit in verzuringsgevoelige gebieden te bewaken en wordt jaarlijks (grondwater) c.q. vierjaarlijks (bodem) bemonsterd;
6. Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit (PMG) bepaalt de chemische samenstelling van het grondwater in middeldiepe en diepe lagen. Deels worden de meetpunten jaarlijks, deels vierjarig bemonsterd en geanalyseerd. De resultaten van dit meetnet worden ook gebruikt om monitoringsgegevens aan te leveren voor de Kaderrichtlijn Water;
7. Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit (MPD) is bedoeld om een beeld te krijgen van de bodem ten behoeve van de beleidsthema's vermessing en verspreiding;
8. Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom (MDA) is eveneens bedoeld om een beeld te krijgen van de bodem ten behoeve van de beleidsthema's vermessing en verspreiding.

Een overzicht van de doelen en kenmerken van de verschillende meetnetten wordt gegeven in Tabel 2-1.

De algemene doelstelling van de genoemde meetnetten betreft:

- het volgen van ontwikkelingen ten aanzien van de zgn. 'ver'-thema's (verdroging, verzuring, vermessing, verspreiding) en atmosferische N-depositie;
- het volgen van ontwikkelingen in de vegetatie van ambitietypen;
- het bepalen van trends in het voorkomen van natuurwaarden
- het volgen van de verspreiding van meststoffen en andere verontreinigingen in grond- en oppervlaktewater en in de lucht.

De ontwikkelingen worden op een hogere ruimtelijk schaalniveau geanalyseerd teneinde algemene ontwikkelingen binnen de provincie te kunnen traceren. Het in kaart brengen van lokale variatie en veranderingen daarin is expliciet niet het doel van deze meetnetten. Voor het volgen van lokale ontwikkelingen bestaan andere instrumenten. De primaire verantwoordelijkheid daarvoor ligt niet bij de provincie maar in eerste instantie bij beheerorganisaties en lokale partijen.

Bij het opzetten van de verschillende meetnetten heeft het eigen beleidsveld centraal gestaan bij de formulering van onderzoeksvragen en het invullen van de daarvoor benodigde meetvariabelen. Hierdoor zijn de meetnetten niet noodzakelijkerwijs complementair of overlappen ze elkaar juist. Ook worden in sommige gevallen sterk verwante of direct gerelateerde onderzoeksvragen los van elkaar afgehandeld. Door deze opzet worden kansen gemist om vragen in onderlinge samenhang te analyseren en direct effecten van veranderingen in de verschillende gemeten variabelen met elkaar in verband te brengen. Een verdergaande integratie van de verschillende meetnetten wordt door de provincie dan ook uiterst wenselijk geacht. Deels is dit al gebeurd. De meetpunten voor vegetatiemonitoring in de biotische meetnetten (meetnet 1 t/m 3) zijn reeds vergaand op elkaar afgestemd. In de periode 2009-2014 is op een aanzienlijk deel van deze locaties bovendien bodemchemisch onderzoek verricht (metingen in 2008: Van Diggelen 2009; metingen in 2010: Van Diggelen et al. 2013; metingen in 2014: Van Diggelen et al. 2015). Met uitzondering van het verdrogingsmeetnet waar abiotische en biotische metingen worden gecombineerd en de reeds genoemde eenmalige bodemchemische meetronde bij het vegetatiemeetnet, ontbreekt een verdere afstemming tussen de abiotische en de biotische meetnetten echter vrijwel geheel. Voor een deel is dit een schaalprobleem: de ruimtelijke resolutie van de huidige abiotische meetnetten is niet toereikend om vergaande biotisch-abiotische analyses ten behoeve van biodiversiteitsbeleid uit te voeren. In potentie bieden de abiotisch georiënteerde meetnetten van de provincie echter wel degelijk een mogelijkheid om patronen en trends die in de 'biologische' meetnetten worden getraceerd met bijvoorbeeld biotische indicatoren (zie Tekstkader '*Rol van biotische indicatoren in monitoring*') in verband te brengen met de toestand van en trends in de abiotiek.

Daarvoor wordt gevraagd om op basis van een analyse van de bestaande meetnetten een voorstel te maken voor aanpassing van meetlocaties en afstemming van monitoringactiviteiten. Ook is een afstemming met de bodemchemische monitoring ten behoeve van het volgen van de natuurtoestand gewenst.

Het doel van de huidige studie is om:

- de bestaande meetnetten meer op elkaar af te stemmen zodat de beleidsthema's beter in onderlinge samenhang kunnen worden geëvalueerd. Tevens vergroot dit de kans op een grote efficiëntie van de monitoring;
- de meetnetten te optimaliseren voor een goede geografische spreiding en de ruimtelijke variatie in fysisch-geografie en landgebruik;
- een samenhangend meetprogramma voor de afgestemde meetnetten op te zetten.

Een randvoorwaarde bij dit geheel is dat diverse de meetnetten een wettelijke basis hebben en daarom herkenbaar moeten blijven. Dit geldt in sterke mate voor de waterstandsmetingen van het Meetnet Verdroging (MVD) in N2000 gebieden.

Dit rapport en de daarbij geleverde data omvatten een voorstel voor afstemming van de meetnetten en monitoringsprogramma waarmee de relevante beleidskaders van zinvolle informatie kunnen worden voorzien.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een analyse van de bestaande meetnetten. Daarbij komen aan de orde het doel, de wettelijke basis, de opzet, het meetprogramma en vindt een evaluatie plaats. Hoofdstuk 3 beschrijft de integratie van de meetnetten. Daartoe worden eerst uitgangspunten voor deze afstemming uiteengezet, wordt aangegeven voor welke factoren de meetpunten worden gestratificeerd en vindt vervolgens een detailuitwerking van meetpunten plaats van de twee nieuwe meetnetten waarin de metingen in respectievelijk natuur en landbouwgebied worden geïntegreerd. Metadata van de meetpunten van de afgestemde meetnetten zijn in excel en GIS files aangeleverd. In hoofdstuk 4 worden de meetpakketten, meetmethoden op

elkaar afgestemd, wordt het meetprogramma, indicatieve kosten uitgewerkt. Tevens worden in dit hoofdstuk aanbevelingen voor opslag en beheer van de metadata en meetgegevens van de geïntegreerde meetnetten. Tot slot worden in hoofdstuk 5 op basis van de verkregen inzichten aanbevelingen gedaan.

Een overzicht van afkortingen is opgenomen in bijlage 1.

Datfiles

Bij dit rapport zijn files opgeleverd met de metadata van het geïntegreerde meetnet. Dit betreft een excelfile (Metadata geïntegreerd meetnet Drenthe [REDACTED]) en een shape files (Metadata geïntegreerd meetnet Drenthe [REDACTED]). Deze metadata bevatten de meetlocaties van het geïntegreerde meetnet, links tussen vegetatie-metpunten en abiotische meetpunten). Ook wordt voor elk meetpunt de link met de oude meetnetten aangegeven.

Rol van biotische indicatoren in monitoring

Biotische indicatoren worden in toenemende mate ingezet in allerlei meetnetten. Enerzijds betreft dit meetnetten waar ze worden gebruikt om het al dan niet behalen van biologische doelstellingen te meten. Vaak betreft dit natuurbeschermingsdoelstellingen en worden parameters zoals het aantal Rode Lijst soorten, het aantal doelsoorten of het totaal aantal soorten van een bepaalde biotische groep gebruikt als benadering van de totale biodiversiteit. Onderzoek heeft laten zien dat dit in grote lijnen zondermeer bruikbaar is, maar in concrete situaties tot foute interpretaties kan leiden. Sommige doel-habitats zoals heiden en hoogvenen zijn bijzonder arm aan hogere plantensoorten –een groep die vaak als biodiversiteitsindicatoren wordt gebruikt- terwijl degradatiestadia van deze typen vaak veel soortenrijker zijn. In dergelijke gevallen zijn andere parameters of andere biologische groepen wellicht betere kwaliteitsindicatoren of mogelijk zelfs abiotische metingen. De keuze welke biodiversiteits-indicator het best kan worden gebruikt is altijd context-afhankelijk.

Een tweede veld waar in toenemende mate biologische indicatoren worden gebruikt betreft indicatie van abiotische condities. Reeds in de zestiger jaren van de vorige eeuw werden systemen ontwikkeld om abiotische kenmerken van een standplaats zoals bodemvruchtbaarheid, vochtigheid, zuurgraad e.d. in te schatten aan de hand van de samenstelling van de vegetatie ter plekke. Dit systeem was in het begin tamelijk kwalitatief -op zijn best semi-kwantitatief- maar in recente tijd is het al dan niet voorkomen van plantensoorten in toenemende mate gecalibreerd aan abiotische metingen ter plekke en daarmee veel kwantitatiever geworden. Het gebruik van biotische indicatoren heeft als groot voordeel dat organismen er naar tenderen abiotische condities te integreren, d.w.z. er toe neigen te reageren op een gemiddelde over langere periodes terwijl puntmetingen van de abiotiek juist in afwijkende periodes gedaan kunnen zijn met extreem natte, droge, voedselrijke etc. omstandigheden en daarmee een foutieve inschatting van de gemiddelde omstandigheden kunnen geven. Daarnaast wordt bij berekeningen met bio-indicatoren vrijwel altijd gewerkt met gemiddelden terwijl tegelijkertijd bekend is dat sommige soorten een brede of zeer brede tolerantie voor bepaalde abiotische condities hebben. Bovendien reageert een organisme altijd op een veelheid van condities en is er altijd sprake van interacties tussen factoren die bepalen of een soort wel of niet, veel of weinig voorkomt. Organismen die zo duidelijk op één factor reageren als korstmossen op ammoniak zijn een grote uitzondering. Het negeren van de boven genoemde relaties en organismen willen gebruiken als nauwkeurige indicator voor slechts één bepaalde factor leidt in veel gevallen tot onjuiste inschattingen. Het gebruik van specialistische rekenprogrammatuur kan genoemde problemen deels ondervangen, ze verdwijnen er zeker niet door. Het gebruik van bio-indicatoren heeft vooral zin wanneer men globale, lange termijn processen wil evalueren. Wanneer men daarentegen de directe gevolgen op een bepaalde plaats van een beleidsmaatregel nauwkeurig wil weten, bv. het effect van emissie-arme stallen op de ammoniakdepositie in natuurgebieden, verdient het sterke voorkeur om dit rechtstreeks (abiotisch) te meten met daartoe geschikte methodieken.

2 Overzicht van de bestaande meetnetten en hun doelen

Dit hoofdstuk geeft een korte beschrijving van bestaande meetnemen waarvoor naar mogelijkheden tot verdere optimalisatie en onderlinge afstemming wordt gezocht. De volgende meetnetten van de Provincie Drenthe zijn geanalyseerd:

Biotische meetnetten:

1. Landelijk Meetnet Flora (LMF);
2. Landelijk Meetnet Flora Drenthe (LMF-DR);
3. Provinciaal meetnet korstmossen (MKD);

Abiotische Meetnetten:

4. Meetnet verdroging (MVD);
5. Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit (PMG);
6. Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit (MPD);
7. Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom (MDA).
8. Meetnet verzuring (MVZ).

Het doel, opzet, omvang en meetprogramma van deze meetnetten wordt in het navolgende kort beschreven. Tevens worden relevante ontwikkelingen of voorgenomen veranderingen aangeduid.

Daarnaast wordt de dataset met eenmalige metingen aan bodemchemie en vegetatie van een selectie van de meetpunten uit het LMF en LMF-DR besproken. Deze set opent de mogelijkheid nieuwe tijdreeksen van veranderingen in bodemchemie en nutriëntengehalte in de vegetatie te starten als verklarende en voorspellende parameters van biotische veranderingen.

Ook het korstmossenmeetnet van de provincie Drenthe en het Meetnet Ammoniak Natuurgebieden van het RIVM worden besproken. Het huidige project heeft niet als doel deze meetnetten te optimaliseren, maar er wordt wel gekeken in hoeverre deze meetnetten een functie kunnen vervullen in de monitoring van abiotische condities in samenhang met de andere provinciale meetnetten.

In Tabel 2-1 wordt een overzicht gegeven van de doelen en kenmerken van de diverse meetnetten.

Tabel 2-1: Overzicht van de doelen en kenmerken van bestaande meetnetten.

Meetnet	Naam	Uitvoering door	Onderdeel van	Doel Provincie Drenthe	Schaal	Planning voor toekomst
LMF	Landelijk Meetnet Flora	Prov. Drenthe	landelijk meetnet in EHS/ Natuur Netwerk Nederland	- evalueren verthema's (verdroging, verzuring, vermesting) en atmosferische N-depositie	verspreid in provincie	wordt voortgezet
LMF-DR	aanvulling op LMF in Drenthe	Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe in gebieden buiten EHS/ Natuur Netwerk Nederland	- secundair evalueren ontwikkeling Rode Lijst plantensoorten		wordt voortgezet
MVZ	Meetnet Verzuring	Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe	- volgen van de bodem- en grondwaterkwaliteit in verzuringsgevoelige gebieden		intentie om te continueren
MVD	Meetnet verdroging	Prov. Drenthe	uitsluitend in N2000 gebieden van de Provincie Drenthe en de Reest samen met Prov. Overijssel	- volgen effecten van maatregelen tegen verdroging in N2000 gebieden en de Reest - tevens hier meer inzicht verwerven in de toestand van de waterhuishouding	lokale effecten in natuurgebieden (N2000-gebieden en Reest)	wordt nog uitgebreid en blijft operationeel voor langere periode
MDA	Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom	Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe	- inzicht in kwaliteit van bodem en bovenste grondwater - signaleren van trends in chemie bodem en ondiepe grondwater	beperkt tot stroomgebied Drentse Aa en Elperstroom	wordt voortgezet
MPD	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit	Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe	- volgen effecten van vermesting op bodem- en grondwaterkwaliteit en verspreiding van meststoffen	verspreid in provincie	wordt voortgezet
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit (inclusief landelijke meetpunten)	Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe	- verkrijgen ruimtelijk beeld hydrochemie grondwater op verschillende diepten - signaleren van trends in chemische samenstelling grondwater	verspreid in provincie	wordt voortgezet
UA	Metingen bodemchemie en biomassa 2008/ 2010/ 2014	Universiteit Antwerpen in opdracht van Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe	- evalueren verthema's (verdroging, verzuring, vermesting) en atmosferische N-depositie	provincie, grote delen daarvan in deelselectie van meetpunten LMF, LMF-DR en MVD	nvt
MKD	Meetnet korstmossen Drenthe	Prov. Drenthe	uitsluitend Provincie Drenthe	- ruimtelijke effecten van ammoniak depositie in beeld brengen - volgen van ontwikkeling biodiversiteit	- verspreid in provincie - grootschalige en lokale patronen in provincie	wordt voortgezet in beperkte vorm
MAN	Meetnet Ammoniak Natuurgebieden	RIVM	landelijk meetnet	- meten ammoniakdepositie in natuurgebieden - verbeteren depositiemodellen	verspreid in provincie, beperkt tot N2000 gebieden	wordt voortgezet

Vervolg Tabel 2-1.

Meetnet	Naam	Vegetatietype/ landgebruik	Wat wordt gemeten	Meetfrequentie	Aantal actuele situatie
LMF	Landelijk Meetnet Flora	natuur: heide en veentjes, gras- en hooilanden, loofbossen en naaldbossen	- PQ's met abunantie plantensoorten en vegetatiestructuur	was per 4 j; wordt voor korte vegetaties 3 j en voor bossen 6 j	1167
LMF-DR	aanvulling op LMF in Drenthe	buiten natuurgebieden: houtwallen, bermen, schrale bermen, schrale (vochtiger) taluds (water- en oevervegetatie), moerassen	- bij een deel van de meetpunten is ook eenmalig bodemchemie en bovengrondse biomassa (standingcrop en nutriënten) gemeten (zie bij UA)	was per 4 j; wordt 3 j	470
MVZ	Meetnet Verzuring	gemengde bossen	- bodem 0-10 en 60-90 cm-mv: pH, uitwisselbare basen, P-oxalaat, kalk - waterkwaliteit bovenster grondwater	- bovenste grondwater jaarlijks - bodem: per 4 j	14
MVD	Meetnet verdroging	divers, meetnet ingericht op hydro-ecologische systeem, intensieve metingen in grondwaterafhankelijke vegetatie	- freatische stand, stijghoogte grondwater en oppervlaktewaterpeil - op vrijwel alle meetpunten PQ's met abunantie plantensoorten en vegetatiestructuur	- waterstand hoog-frequent - PQ per 3j	ca. 394 (op basis van info juli 2017)
MDA	Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom	bodemgebruik + bodemtype; zowel natuur & bos als agrarisch	- chemie bodem - bovenste grondwater hydrochemie	- hydrochemie: elk jaar in voorjaar periode tot heden - bodem: 4 jaarlijks vanaf tot heden	- landbouw: 27 - natuur: 25
MPD	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit	agrarisch		- vanaf 1996, 2002 uitgebreid - hydrochemie: jaarlijks tot heden - bodem: 4 jaarlijks vanaf 1996 tot heden	94 landbouwpercelen
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit	bodemtype + landgebruik (agrarisch/ natuur/ stedelijk) + geohydrologie	- ondiep (8-10 m), diep (23-25 m), dieper: hydrochemie	- ondiep en diep in infiltratiegebied: per 1 j - dieper: per 4j	- ondiepe filters: 90 - diepe filters: 13 (NB loopt discussie over overname landelijke meetpunten door de provincie)
UA	Metingen bodem en biomassa door Universiteit Antwerpen	heide en veentjes, gras- en hooilanden, loofbossen, naaldbossen, moerassen	- bodem 0-10 cm: pH, uitwisselbare kationen, totaal N, totaal P, totaal C, P-fracties, P-olsen, bulk density - vegetatie: standing crop, NPK in bovengrondse biomassa	tot nu toe eenmalig	2008: 70 2010: 206 2014: 80 overlapt met LMF, LMF-DR en MVD
MKD	Meetnet korstmossen Drenthe	epifyten op eiken	- korstmossensoorten op bomen - diverse omgevingsfactoren	1991, 1998, 2004, 2010	ca. 500
MAN	Meetnet Ammoniak Natuurgebieden	natuur	- maandelijks gemiddelde ammoniakconcentratie van de lucht	- maandelijks vanaf januari 2005	23, geclusterd in natuurgebieden

2.1 Landelijk Meetnet Flora (LMF) en aanvullende provinciale meetpunten voor vegetatie (LMF-DR)

Doel

Het landelijke LMF is opgezet om de effecten van milieudruk op de Nederlandse vegetatie te volgen. Tevens is het bedoeld om veranderingen in de ecologische kwaliteit van habitattypen te signaleren. De meetpunten bevinden zich alle in het Natuur Netwerk Nederland (voorheen EHS). De opzet van dit meetnet was de uitwerking van een voorstel uit 1998 door het IKC-natuurbeheer, RIVM en CBS. Het LMF heeft meer dan 10.000 meetpunten in Nederland waarvan ruim 1150 in Drenthe liggen. Het LMF-DR vormt een aanvulling op het landelijke LMF voor Drenthe en bevindt zich voornamelijk in (agrarisch) cultuurlandschap. De meetpunten van dit meetnet liggen in meerdere begroeiingstypen: houtwallen, bermen van wegen, schrale bermen, schrale taluds, oever- en waterbegroeiing van waterschapsleidingen.

Voor de provincie hebben LMF en LMF-DR als hoofddoel:

- De ontwikkelingen ten aanzien van de verthema's *verdroging*, *verzuring*, *vermesting* en atmosferische N-depositie te volgen.
- Het bepalen van trends in de voor- en achteruitgang van natuurwaarden, indicatieve plantensoorten en kenmerkende vegetatietypen in natuurgebieden en in lijnvormige elementen (bermen, waterschapsleidingen, houtwallen) in het cultuurlandschap;

Deze ontwikkelingen worden op een hoger ruimtelijk schaalniveau gemeten en geanalyseerd om trends voor de hele provincie of grote delen daarvan te kunnen waarnemen.

Het is niet de bedoeling, noch is het wenselijk om LMF en LMF-DR te gebruiken voor:

- het evalueren van de realisatie van SNL doelen;
- het evalueren van ontwikkelingen of de realisatie van natuurdoelen op lokale schaal.

Voor deze laatste twee doelen is de meetdichtheid aan puntmetingen in LMF en LMF-DR veel te laag. De mate van realisatie van SNL doelen kan worden gemeten met behulp van gegevens die in het kader van SNL worden verzameld. Voor het bepalen van ontwikkelingen in Natura 2000 en andere natuurgebieden lenen zich vooral vlakdekkende karteringen van vegetatie en habitattypen.

Samenvattend: beide meetnetten fungeren in hoofdzaak signalerend voor de toestand van het milieu zoals die kan worden afgeleid uit vegetatie-opnamen op een ruimtelijke schaal van provincie en/of grotere deelgebieden daarvan.

Wettelijke basis

Het wettelijk verplicht monitoringskader van Natura 2000 (habitatrictlijn en vogelrichtlijn) gebieden wordt in verklarende zin gevoed vanuit de meetnetten. Indien habitattypen niet op kwaliteit komen, dan wel achteruit gaan in kwaliteit, zijn de uitkomsten van de meetreeksen ondersteunend voor de verklaring. Ze geven daarmee richting om het uitgevoerde beleid aan te passen.

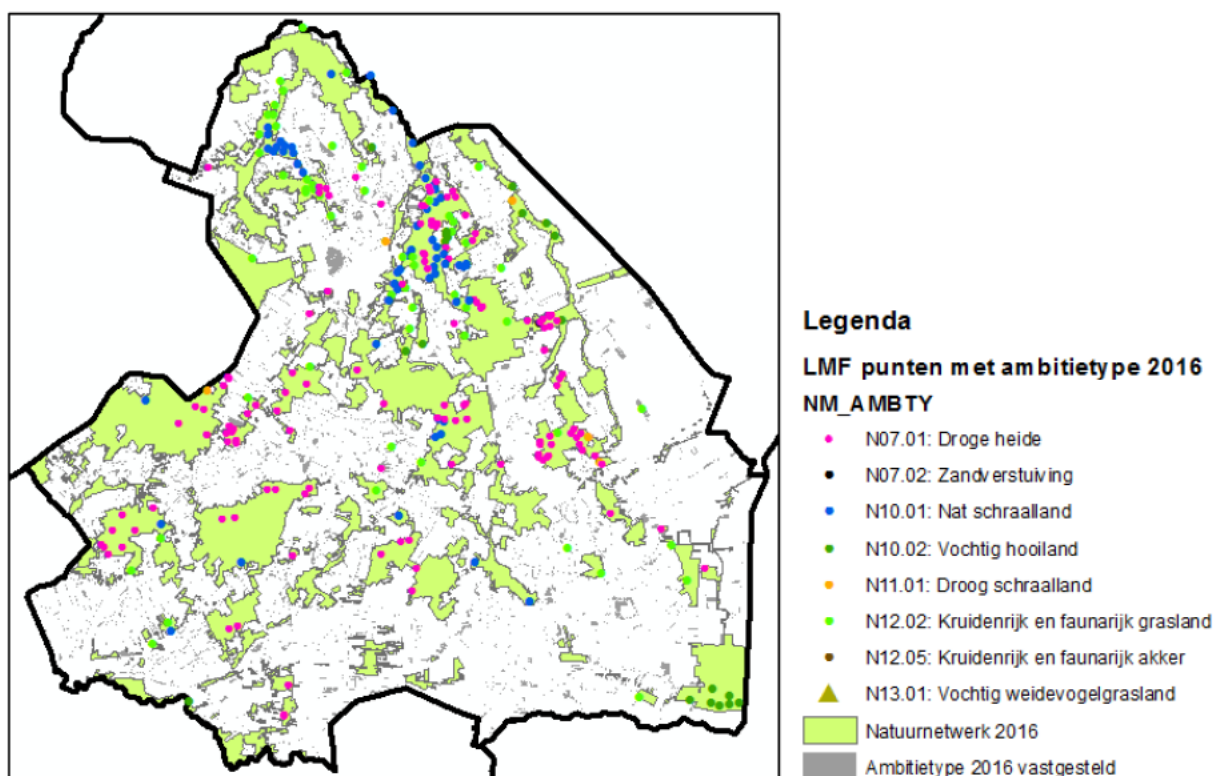
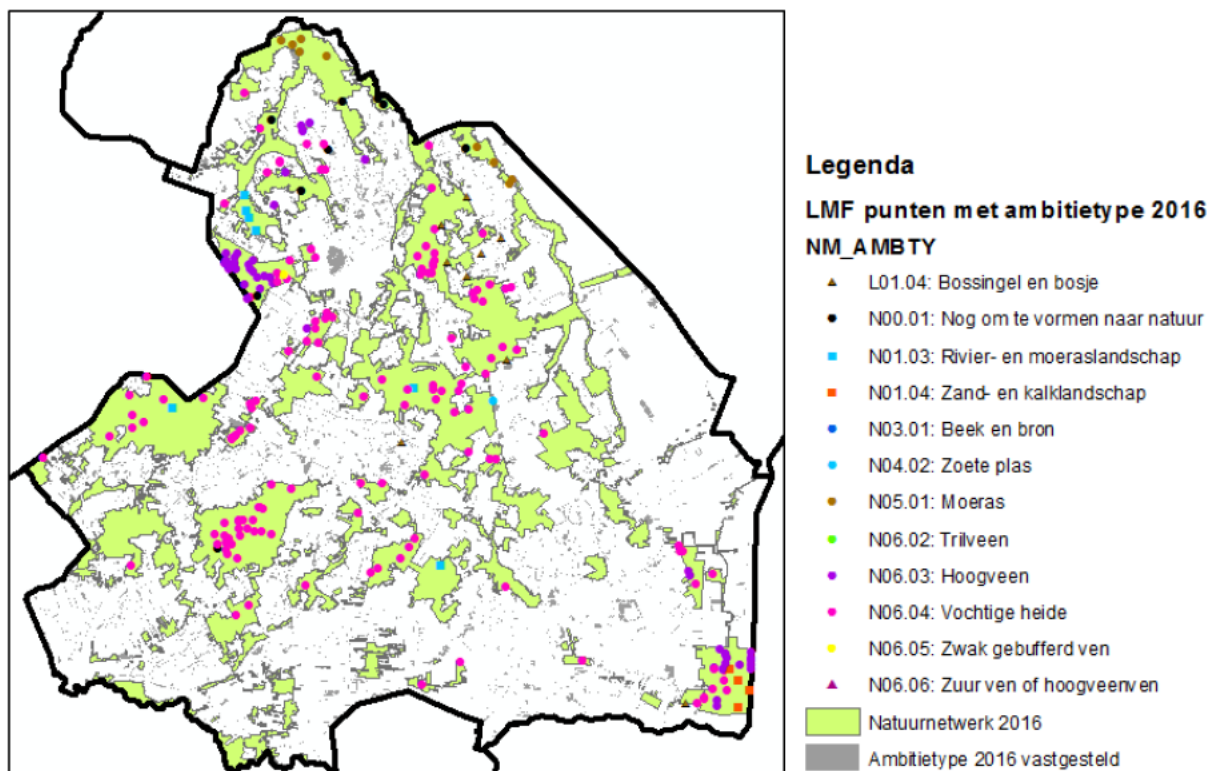
Opzet meetnet

Het LMF is een meetnet van permanente vegetatieplots binnen het Natuur Netwerk Nederland met in 2017 totaal 1161 punten in de provincie Drenthe. Dit betreft locaties in heiden/ veentjes, moerassen en gras-/hooilanden, loofbossen en naaldbossen. In Figuur 2-1 wordt de ligging van de meetpunten weergegeven met hun SNL-ambitietype op basis van de toekenning uit 2016.

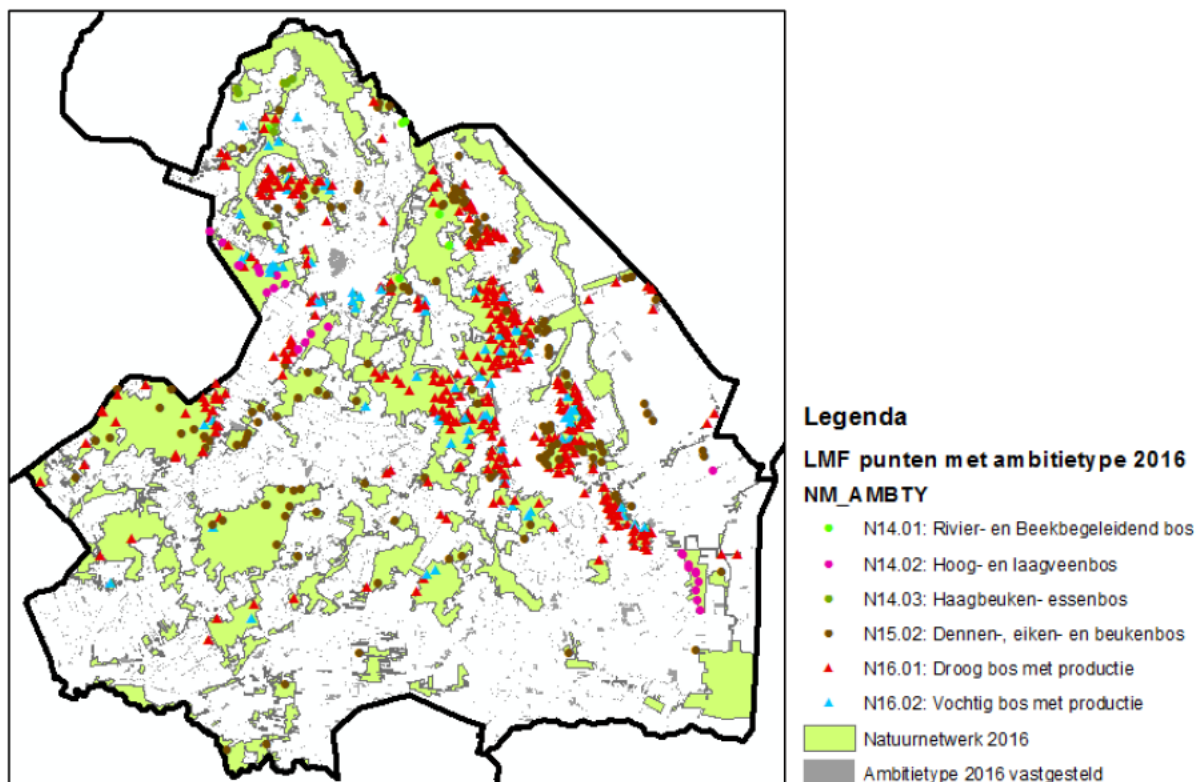
Het LMF-DR ligt grotendeels in het agrarisch gebied en voor een klein deel ligt het door veranderingen in de begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Het meetnet omvat in 2017 582 locaties in zes begroeiingstypen: houtwallen bermen, schrale bermen, schrale (vochtiger) taluds, oevers (met resp. water- en oevervegetatie) en moerassen. In Figuur 2-2 wordt de ligging van de meetpunten weergegeven met hun SNL-ambitietype op basis van de toekenning uit 2016. De meetlocaties van beide meetnetten bestaan uit permanente kwadraten (LMF 19-79.50 m² en LMF-DR 5-1500 m²) waarin structuurvariabelen en soortensamenstelling van de vegetatie 4-jarlijks werd opgenomen. Dit betreft klassieke vegetatie-opnamen die in het computerprogramma Turboveg zijn opgeslagen. Trends in abiotische condities worden ingeschat door het CBS door regressie van indicatiewaarden van vegetaties tegen de tijd. Recent is de opnamefrequentie aangepast (zie onder).

Oorspronkelijk zijn de meetpunten van het LMF geselecteerd met een gestratificeerde random procedure. De stratificatie vond plaats op basis van fysisch-geografische regio, begroeiingstype, atmosferische depositie, met in achtname van beperkingen die optreden door de autocorrelatie tussen deze strata. In de loop van de tijd is op instigatie van het ministerie de oorspronkelijk random puntselectie gedeeltelijk verlaten door punten over te plaatsen naar specifieke habitattypen in N2000 gebieden waar relatief weinig informatie over was. Het LMF-DR is door de provincie opgezet om in aanvulling op het LMF de ontwikkeling in het agrarische cultuurlandschap gebied buiten het Natuur Netwerk Nederland (voorheen EHS) te volgen en is gestratificeerd op basis van landschapselementen (houtwallen, bermen, schrale bermen, schrale (vochtige) taluds (met water- en oevervegetatie), moerassen). Het betreft hier veelal overhoekjes in landbouwgebied. Dit meetnet is gestart in de periode 1999-2002 (opname van de PQ's was verdeeld over 4 jaar). In loop der tijd zijn door veranderingen in de begrenzing van de EHS/ het Natuur Netwerk Nederland punten van het LMF buiten de EHS/ het Natuur Netwerk Nederland (NNN) komen te liggen en ook omgekeerd. Ten einde het Verdrogingsmeetnet te voorzien van locaties met vegetatiemonitoring zijn LMF punten verhuisd naar dit meetnet.

Recent speelt op nationaal niveau een verdere aanpassing van meetpunten waarbij prioriteit wordt gegeven aan ondervetegenwoordigde N2000-gebieden met als doel habitattypen beter te bestrijken. De stratificatie op basis van fysisch-geografische regio verdwijnt. De verdeling wordt vernieuwd over clusters van SNL-beheertypen binnen het Natuurnetwerk Nederland en er zal een hergroepering van meetpunten buiten de voormalige EHS plaatsvinden. Er is een CBS-lijst met onderbezette habitattypen met een uitwerking op provinciaal niveau. Voor Drenthe blijft het LMF+LMF-DR meten in en buiten N2000/Natuur Netwerk Nederland-gebieden. Tevens wordt het aantal punten in naaldbossen verminderd omdat die nu overbedeeld zijn. Door middel van 'natuurlijk verloop' verschuiven punten van naaldbossen naar N2000 gebieden. Inmiddels zijn deze aanpassingen van meetlocaties doorgevoerd.

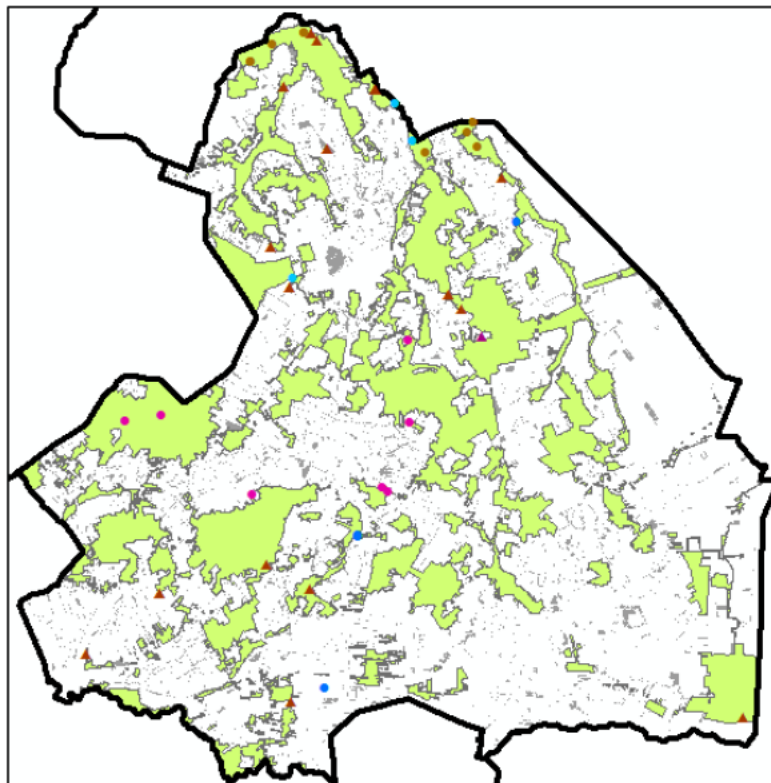
Figuur 2-1: Ligging van de locaties van het LMF met onderscheid naar SNL-ambitypen op basis van de toekenning in het jaar 2016. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambitypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken). Locaties zonder toekenning van ambitype zijn niet weergegeven.

Vervolg Figuur 2-1.

Meetprogramma

De opname van de meetpunten is voor beide meetnetten gestart in de jaren 1999-2002. Oorspronkelijk had het LMF een 4 jaarsritmiek waarbij de opname van alle meetpunten over een periode van vier jaar was verdeeld. Sinds 2015 wordt overgestapt naar een ritme van 3 jaar voor zich sneller ontwikkelende categorieën (graslanden en heiden incl. veentjes, en moerasbossen), en 6 jaar voor zich langzamer ontwikkelende typen (overige loofbossen en naaldhout). Dit is gedaan om beter aan te sluiten op de informatievrage vanuit SNL en N2000 waarvan de monitoring een 6-jaarlijkse cyclus heeft en PAS met deels een 3-jaarlijkse cyclus. Voor LMF-DR gelden dezelfde overwegingen: van de 4 jaarlijkse-ritmiek is bij alle vegetatiecategorieën overgeschakeld naar een 3-jaars-ritmiek (bermen, schrale bermen, schrale taluds, waterschapsleidingen en oevers daarvan, houtwallen). Vrijwel alle categorieën kunnen als gevolg van een intensief grondgebruik snel veranderen, en er is van afgezien om alleen houtwallen met een langzamer ritme op te nemen. De verandering naar de nieuwe meetfrequentie vindt in beide meetnetten gefaseerd gedurende enkele jaren plaats om pieken en dalen in de werkzaamheden te voorkomen. Voor evaluatie van trends wordt dat niet bezwaarlijk geacht, omdat deze plaatsvindt met multiële lineaire regressie op de variabele jaartal.

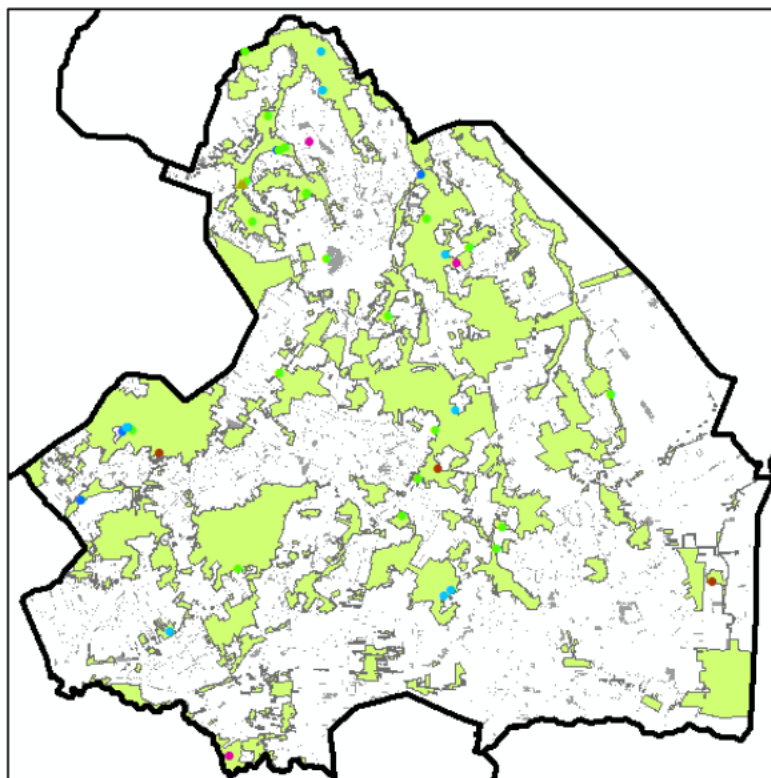

Legenda

LMF-DR punten met ambitietype 2016

NM_AMBTY

- ▲ N00.01: Nog om te vormen naar natuur
- N01.04: Zand- en kalklandschap
- N03.01: Beek en bron
- N04.02: Zoete plas
- N05.01: Moeras
- N06.04: Vochtige heide
- ▲ N06.06: Zuur ven of hoogveenven
- Natuurnetwerk 2016
- Ambitietype 2016 vastgesteld

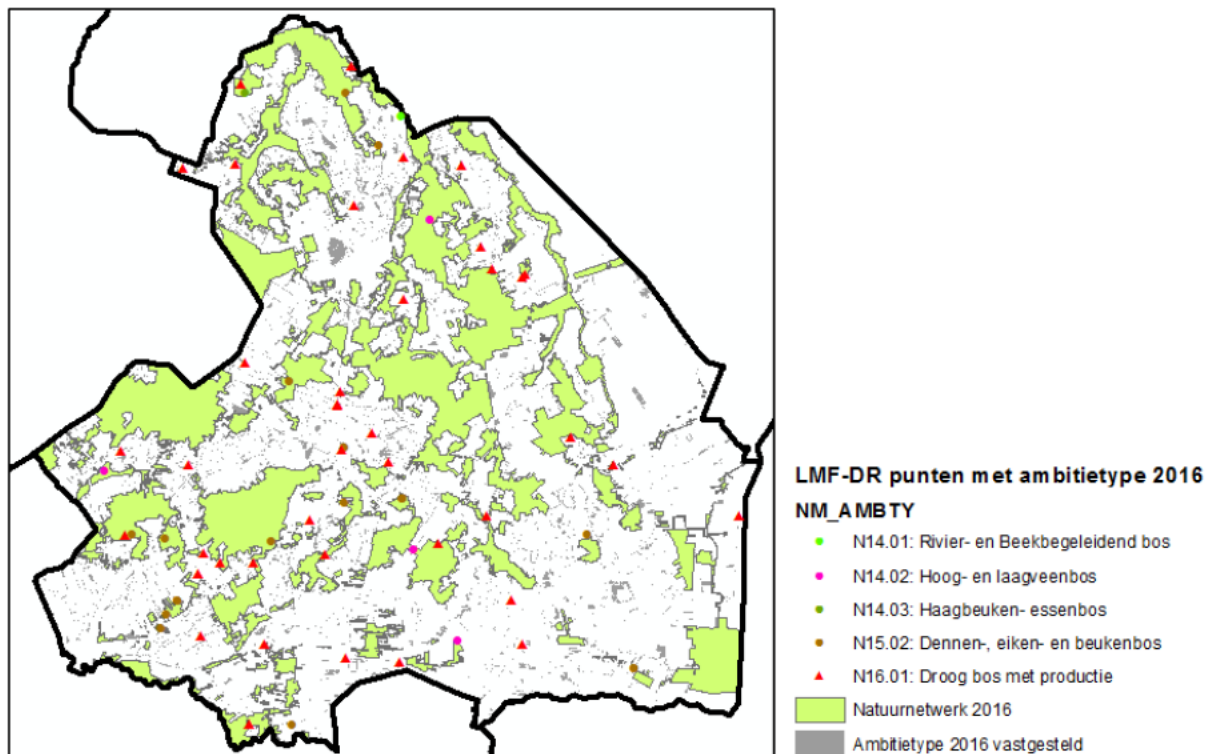
Legenda

LMF-DR punten met ambitietype 2016

NM_AMBTY

- - niet ingevuld
- N07.01: Droge heide
- N10.01: Nat: schraalland
- N10.02: Vochtig hooiland
- N11.01: Drcog schraalland
- N12.02: Kruidenrijk en faunairijk grasland
- N12.05: Kruidenrijk en faunairijk akker
- ▲ N13.01: Vochtig weidevogelgrasland
- Natuurnetwerk 2016
- Ambitietype 2016 vastgesteld

Figuur 2-2: Ligging van de locaties van het LMF-DR met onderscheid naar SNL-ambitietypen op basis van de toekenning in het jaar 2016. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambitietypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Vervolg Figuur 2-2

Evaluatie

Het aantal meetpunten in LMF en LMF-DR is voldoende om statistisch verantwoorde uitspraken op provinciaal niveau op basis van indicatiewaarden van planten naar de zgn. 'ver'thema's te verstrekken. Een essentiële voorwaarde daarbij is wel dat de onderzochte steekproef elk jaar min of meer evenredig verdeeld over alle onderzochte habitats wordt genomen. Dit om schijnverschillen tussen habitats ten gevolge van jaarlijkse fluctuaties te voorkomen. Het opdelen in meetreeksen met verschillende opnamefrequenties mag pragmatische voordelen hebben, maar beïnvloedt wel de statistische zeggingskracht. Vanwege de reeds genoemde jaarlijkse fluctuaties hebben de resultaten uit dit meetprogramma alleen zeggingskracht voor een wat langere periode. Het vergelijken van resultaten uit twee of drie opeenvolgende jaren op basis van een dergelijk meetnet is zinloos. De zeggingskracht van de resultaten neemt toe met de tijd maar een minimum meetperiode om met dit meetnet uitspraken te kunnen doen lijkt toch minstens 10 jaar. Het uitgangspunt om ook buiten het NNN biologische waarden te monitoren in LMF-DR wordt expliciet onderschreven, temeer daar de keuze binnen LMF beperkt is tot een aantal 'hoofd' natuurtypen. Wel is het zo dat er vanwege de gekozen opzet alleen informatie wordt verzameld over "restjes" natuur in het cultuurlandschap en niet over de "romp" natuur in het agrarisch gebied zelf.

2.2 Meetnet verzuring (MVZ)

Doel

Doel is het bewaken van bodem- en grondwaterkwaliteit in verzuringsgevoelige gebieden. Het meetnet is opgezet in de periode dat sterke bodemverzuring in natuurgebieden als gevolg van een hoge atmosferische zuurdepositie onderkend werd.

Wettelijke basis

Het meetnet is gebaseerd op de Provinciale Bodemvisie van Drenthe (Provincie Drenthe 2012), een uitwerking van de omgevingsvisie Drenthe. Hierin zijn de hoofdlijnen van het bodembeleid vastgesteld. Centraal thema is het werken aan Duurzaam bodembeheer wat op termijn moet leiden tot een gezonde bodem(kwaliteit).

Opzet meetnet

In 1993 is het Meetnet verzuring door de provincie ingericht met het doel om de bodemkwaliteit van verzuringsgevoelige gebieden te bewaken en het signaleren van trends in de kwaliteit van de bodem en het bovenste grondwater. Het meetnet bestaat uit 14 meetlocaties in bospercelen op zandgrond, verspreid over Drenthe. In Figuur 2-3 wordt de ligging van de meetpunten weergegeven en het ambitietype op basis van de toekenning in 2016.

Meetprogramma

Jaarlijks worden metingen van het bovenste grondwater uitgevoerd in vaste peilbuizen. Eens per vier jaren vindt een grondbemonstering plaats. Op elke meetlocatie wordt van het grondwater een mengmonster samengesteld van watermonsters uit 8 vaste filterbuizen. In Tabel 2-2 wordt een overzicht gegeven van de gemeten variabelen, monsterdiepte en gemeten variabelen.

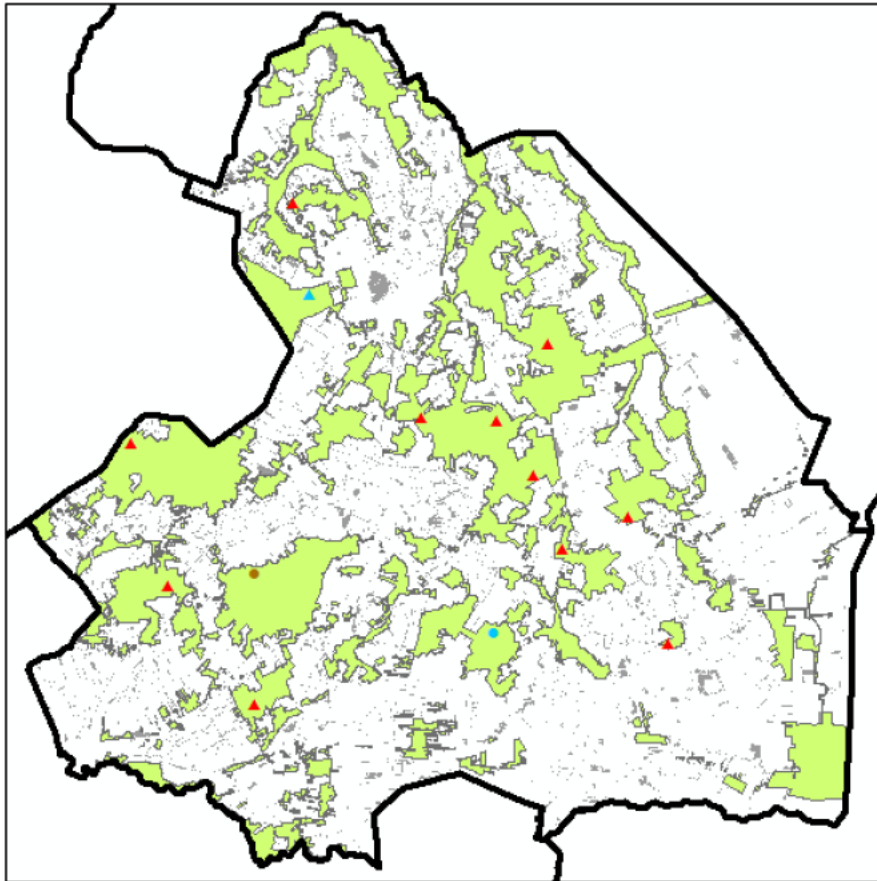
Evaluatie

De door dit meetnet onderzochte vraag is van essentieel belang voor het provinciaal milieubeleid, maar het aantal van 14 meetpunten is wel zeer gering voor een hele provincie en bovendien is het beperkt tot één natuurtipe: zure gemengde bossen. Een statistische onderbouwing van provincie-brede trends op basis van een dergelijk klein aantal meetpunten vereist zeer lange tijdreeksen en zelfs dan is er een reële kans dat een analyse statistisch zwak blijft vanwege afwijkend gedrag van één of twee meetpunten, afwijkende meetjaren of meetartefacten. Op de meetpunten wordt ook geen vegetatie gemeten.

Het is zinvol om een validatie en interpretatie van de bestaande gegevens van dit meetnet mee te nemen bij een bredere evaluatie van de bodemkwaliteit van natuurgebieden. Bij voorbeeld het vergelijken van de verzuringstoestand van naald- of loofboslocaties vanuit recente bodemchemische metingen in het LMF en LMF-DR.

Een voortzetting en uitbreiding van metingen aan de verzuringstoestand naar andere natuurtypen kan beter gezocht worden door bodemchemische metingen in plots van het LMF, LMF-DR en het verdrogingsmeetnet. Daarbij is de zuur/basentoestand ook van belang voor natuurdoeltypen. Voordeel van koppeling met deze meetnetten is dat hier ook de vegetatie wordt gevolgd. Naast analyse van bodemmonsters kan ook gedacht worden aan in-situ metingen van de bodem-pH. Zulke metingen kosten relatief weinig tijd en kunnen gelijktijdig met vegetatie-opname worden gedaan. Met bodemchemische analyse in een beperktere set plots kunnen dan pH trends in een bredere context worden geplaatst.

Naast gemengde bossen hebben ook veel naaldbossen, loofbossen en heiden een extreem lage pH in de bodemtoplaag. De vraag is of na de opgetreden vermindering van de zuur- en NH_x-depositie de zuurgraad, zuurbuffercapaciteit en het minerale stikstofgehalte van de top laag zich herstellen. Recente opname van landelijke meetlocaties in zure bossen duidt op het voortschrijden van de verzuring en uitloging van basen als gevolg van een nog steeds te hoge zuurbelasting. Ook is een vraag hoe het staat met de zuur-/basentoestand van de diepere bodemlaag. Door sterke zuurdepositie van afgelopen decennia en een lange historie van verhoogde zwaveldepositie in Nederland kunnen bodems irreversibel sterk zijn uitgeploegd voor de gemakkelijk verweerbare mineralen. Voor het beantwoorden van deze laatste vraag zou dan ook -in eerste instantie éénmalig- dieper in de bodem moeten worden gemeten.

Legenda

meetpunten Verzorgingsmeetnet (MVZ) met ambitietype 2016

Ambitietype

- N01.03: Rivier- en moeraslandschap
- N15.02: Dennen-, eiken- en beukenbos
- ▲ N16.01: Droog bos met productie
- ▲ N16.02: Vochtig bos met productie
- Natuurnetwerk 2016
- Ambitietype 2016 vastgesteld

Figuur 2-3: Ligging van de huidige meetpunten van het Meetnet verzuring (MVZ) met onderscheid naar SNL-ambitietypen op basis van de toekenning in het jaar 2016. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambitietypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Tabel 2-2: Overzicht metingen van het Meetnet Verzuring.

Aantal meetlocaties	Thema	Type monster	Monsterdiepte (m-mv)	Meetjaren	Variabelen
Meetnet verzuring					
14	verzuring	bodem	in 1993: 0-0.10 en 0.60-0.90; in 2003 toplaag; andere jaren niet bekend	1993, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015	droogstofgehalte, lutum, organische stof, pH, CEC, CaCO ₃ , Ca, K, Mg, Na en zware metalen (Cd, Cr, Cu, Pb); P+Fe+Al in oxalaatextract
14	verzuring	grondwater	mengmonster bovenste grondwater uit vier vaste peilbuizen	jaarlijks in periode 1993-2016	SO ₄ , Ca, Mg, Na, K, NO ₃ , NH ₄ , en zware metalen (Cd, Cr, Pb, Cu, Zn, Al, Fe, Mn)

2.3 Meetnet verdroging (MVD)

Doel

Sinds 2007 bezit de provincie Drenthe, samen met de provincies Groningen en Overijssel een verdrogingsmeetnet. Het doel hiervan is op uniforme wijze de verdrogingsproblematiek in grondwaterafhankelijke Habitatrichtlijn gebieden en enkele Vogelrichtlijngebieden in beeld te brengen. Het meetnet moet voldoen aan eisen van de Kader Richtlijn Water (KRW) en het Gewenst Grondwater en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Daarbij gaat het om de kwaliteit (chemie) en de kwantiteit (grondwaterstand) van het grondwater. Voor Drenthe is de Reest als aanvullend gebied opgenomen.

De belangrijkste doel van dit meetnet is het monitoren op een uniforme manier van hydrologische knelpunten en de effecten van verdrogingsbestrijdingsprojecten. Sinds 2010 worden de data zoveel mogelijk verzameld in samenhang met het LMF. Het is daarmee expliciet de bedoeling dat bij alle peilbuislocaties ook vegetatieopnames van permanente kwadranten (PQ's) beschikbaar zijn. Voor de komende periode zal het meetnet zich richten op hydrologisch herstel van Natura 2000 gebieden.

Wettelijke basis

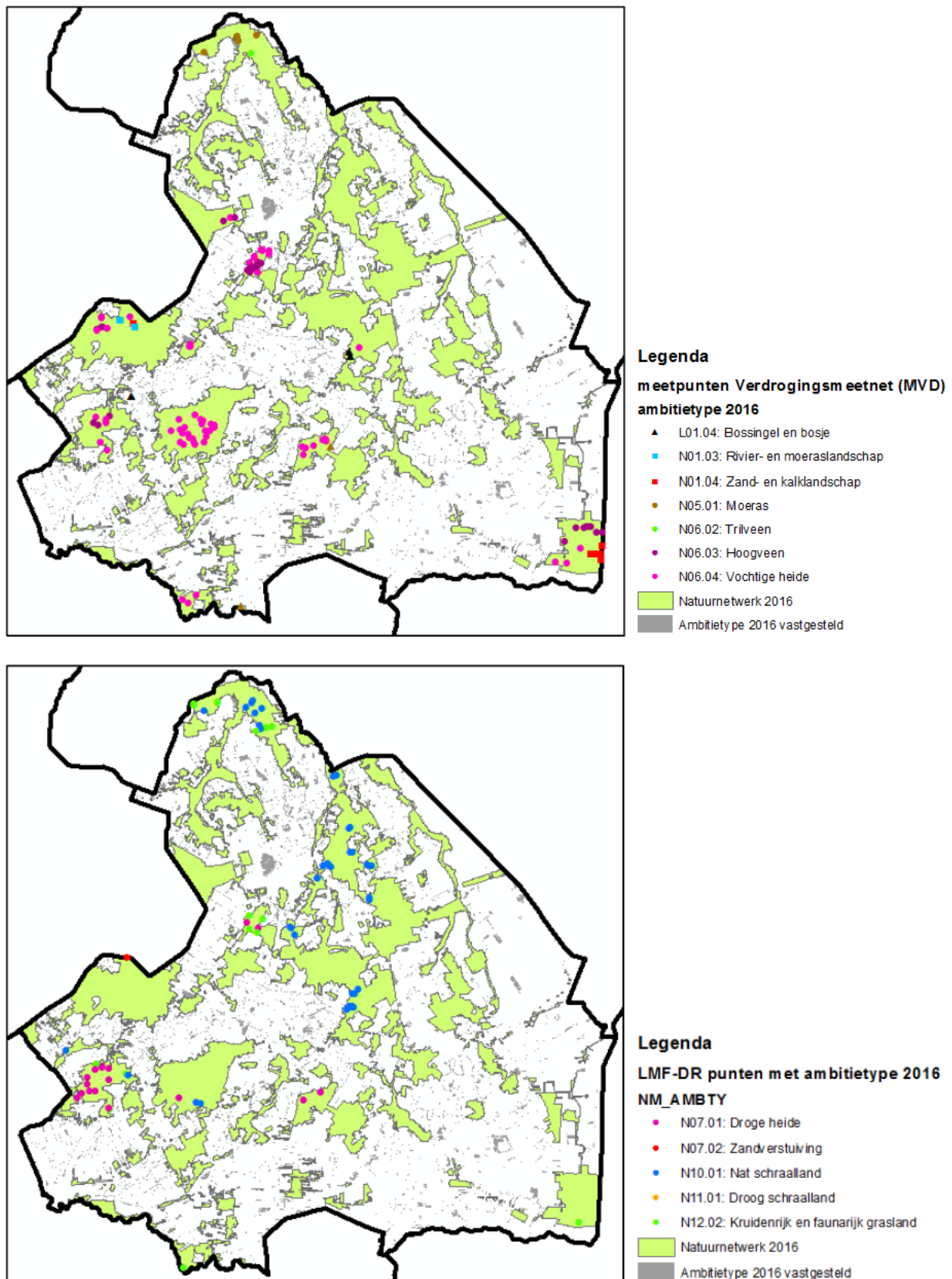
Op grond van de KRW moet de toestand van het grondwater zodanig zijn dat deze geen belemmering vormt voor het realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van het oppervlaktewater, natuur en grondwaterwinning. De toestand van het grondwater dient zodanig te zijn dat de randvoorwaarden voor aanwezige of beoogde habitattypen en leefgebieden in Natura 2000 gebieden aanwezig zijn.

Opzet meetnet

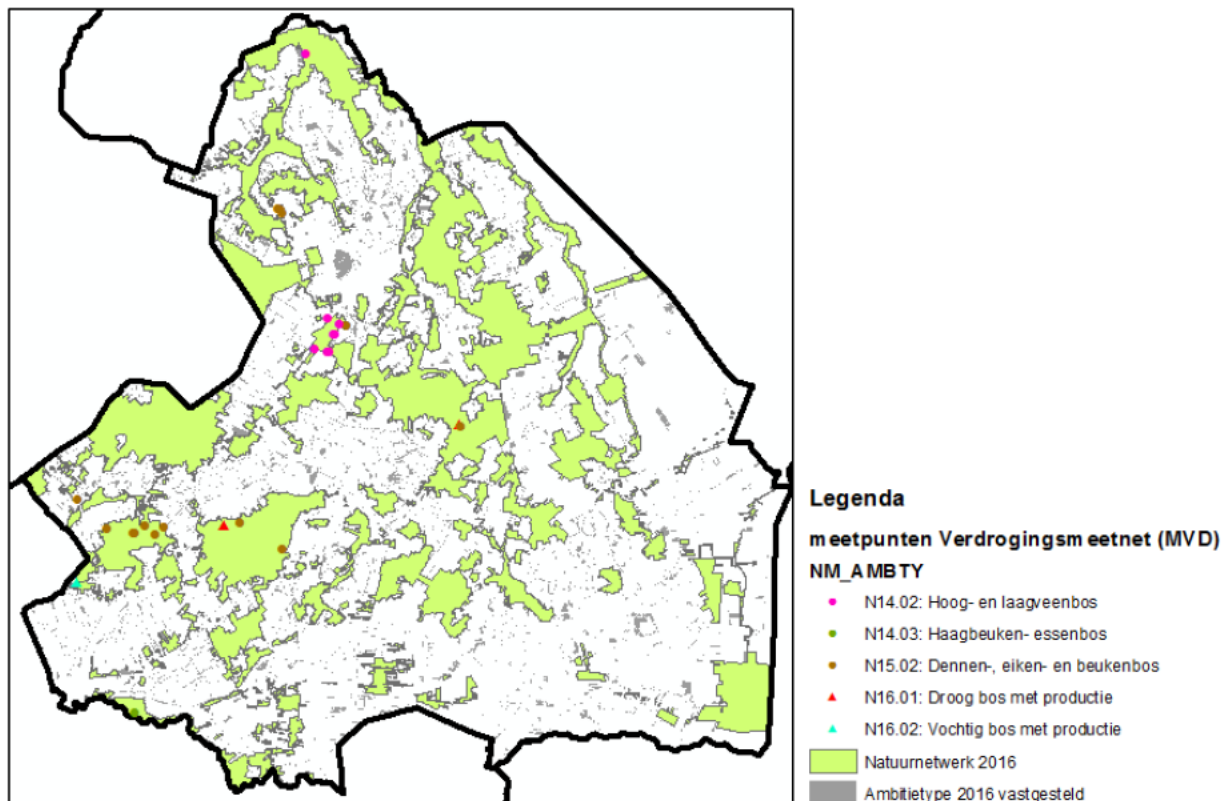
Het verdrogingsmeetnet bestaat uit lokale meetnetten in 12 belangrijke natuurgebieden in de provincie Drenthe. Deze gebieden betreffen N2000 gebieden en het Reestdal. Lokale meetnetten bestaan uit locaties van peilbuizen en peilschalen waarmee grond- of oppervlaktewaterregime en stijghoogteverschillen tussen watervoerende lagen worden gevolgd. De ruimtelijke opzet van elk lokaal meetnet is gebaseerd op een hydro-ecologische systeemanalyse en analyse van de knelpunten voor natuurdoelen. Daarbij zijn de meetlocaties vaak gepland in transecten op belangrijke hydrologische en ecologische gradiënten. Tevens zijn peilbuizen geplaatst buiten natuurgebieden ten behoeve van systeemanalyse en het volgen van mogelijke vernattingsschade. Er zijn veel oudere meetlocaties geselecteerd zodat van meetpunten veelal ook historische meetreeksen bestaan. De meeste peilbuislocaties

bestaan uit één of twee ondiepe filters, maar dit kan oplopen tot maximaal 5 filters. Het bovenste filter bevindt zich meestal vlak onder maaiveld tot maximaal 2 m diepte en geeft daarmee inzicht in het gedrag van het freatische water. Het tweede filter zit vaak 1 tot enkele meters diep. In geval van meerdere filters, varieert de filterdiepte van enkele tot 80 m onder maaiveld. Nieuwe peilbuizen worden geïnstalleerd en onderhouden conform het handboek "Meten van grondwaterstanden" van STOWA. Voor al deze buizen zijn boor- en onderhoudsgegevens beschikbaar. Voor oudere peilbuizen, waarvan het beheer is overgenomen van anderen, worden meetgegevens alleen gegarandeerd vanaf het moment van overname. Ten behoeve van de interpretatie van meetgegevens wordt gewerkt aan het opstellen van logboeken waarin maatregelen worden gedocumenteerd. Zo zijn inmiddels zulke logboeken beschikbaar voor Dwingelderveld en Fochteloërveen. De provincie beheert deze logboeken.

Op de meeste meetlocaties wordt ook de vegetatie gevolgd volgens dezelfde systematiek als die van LMF en LMF-DR. Meetpunten buiten natuurgebieden zijn alleen voor vegetatiemonitoring geselecteerd wanneer deze binnen het NNN of in SNL-gebied liggen.

Figuur 2-4: Ligging van de meetpunten van het Verdrogingsmeetnet (MVD) met onderscheid naar SNL-ambitypen op basis van de toekenning in het jaar 2016 aan vegetatieopnamen bij de verdrogingsmeetpunten. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambitypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Vervolg Figuur 2-4

Meetprogramma

Het meetnet wordt sinds 1999 geleidelijk aan uitgebreid. Het is geen statisch net: meetpunten kunnen worden toegevoegd en kunnen vervallen. Op basis van de lokale rapportages van de verdrogingsmeetnetten bestaat het totale meetnet in 2017 uit totaal ca. 380 locaties met één of meerdere peilbuisfilters of een oppervlaktewaterpeilmeter. Daarvan zijn 249 locaties (situatie eind 2017) gekoppeld aan een PQ waarin in 1 of meerdere jaren vegetatie-opnamen zijn gemaakt, zodat de karakteristieken en ontwikkeling van de waterhuishouding kunnen worden gekoppeld aan de vegetatie en natuurdoelen. De opnamereeksen zijn gestart in de periode 1999-2015 en de komende jaren worden ook op andere locaties PQ's geïnstalleerd. De meest recente opnamen stammen uit de periode 2011-2016. De opnamefrequentie bij locaties met meerdere opnamen bedraagt meestal eens in de 4 jaar. Bij sommige locaties is dat 3 jaar. Sinds 2015 is overgestapt naar een opnameritme van 3 jaar voor sneller ontwikkelende categorieën (graslanden en heiden incl. veentjes, en moerasbossen), en 6 jaar voor langzamer ontwikkelende typen (overige loofbossen en naalddhout). Op reguliere basis worden geen metingen verricht aan de hydrochemie van het grondwater en chemie van de bodem. In geval van een specifieke aanleiding wordt incidenteel de hydrochemie van het grondwater gemeten.

De meetgegevens van de PQ's worden eveneens in de data-analyse van het CBS meegenomen, en kunnen daarnaast ook worden gekoppeld aan een waterregime en eventueel waterkwaliteit. Aanvullend zijn na 2010 bij alle meetpunten in natuurgebieden éénmalig metingen gedaan aan grond- en bodemwaterkwaliteit teneinde hierover extra aanvullende informatie te verzamelen.

Metingen bodemchemie en bovengrondse biomassa

In een selectie van de meetpunten zijn in 2010 metingen aan bodemchemie en bovengrondse biomassa van de vegetatie uitgevoerd (zie paragraaf 2.7).

Evaluatie

Omdat het verdrogingsmeetnet is opgezet voor Natura 2000 gebieden liggen de meetlocaties in clusters over de provincie. Dit is in sterke mate een gevolg van het doel van dit meetnet en betekent dat in andere gebieden met grondwaterafhankelijke natuur geen provinciale monitoring plaatsvindt van verdroging en/of hydrologisch herstel. Dit is een consequentie van beleidskeuzes, maar het provinciale verdrogingsmeetnet is daardoor niet zondermeer geschikt voor een algemene evaluatie van de hydrologische toestand van grondwaterafhankelijke natuurtypen in de hele provincie.

Het verdrogingsmeetnet richt zich met name op de kwantitatieve aspecten van het watersysteem: waterstandsregime, stijghoogteverschillen. Waterchemie valt niet standaard binnen dit monitoringprogramma. Kwalitatieve aspecten die sterk gekoppeld zijn aan het functioneren het watersysteem blijven daardoor uit beeld, bijvoorbeeld de basentoestand van kwelafhankelijke vegetatietypen, eutrofiëringsproblematiek van kwelafhankelijke vegetatietypen door toestroming van vermist grondwater en eutrofiëringsproblematiek door overstroming met nutriënten- en slibrijk oppervlaktewater.

2.4 Meetnet Drentsche Aa & Elperstroom (MDA)

Doel

Het meetnet Drentsche Aa & Elperstroom is in 1994 ingericht om daarmee het ROM (Ruimtelijke Ordening en Milieu)/ WCL beleid in het stroomgebied van Drentsche Aa en Elperstroom te toetsen.

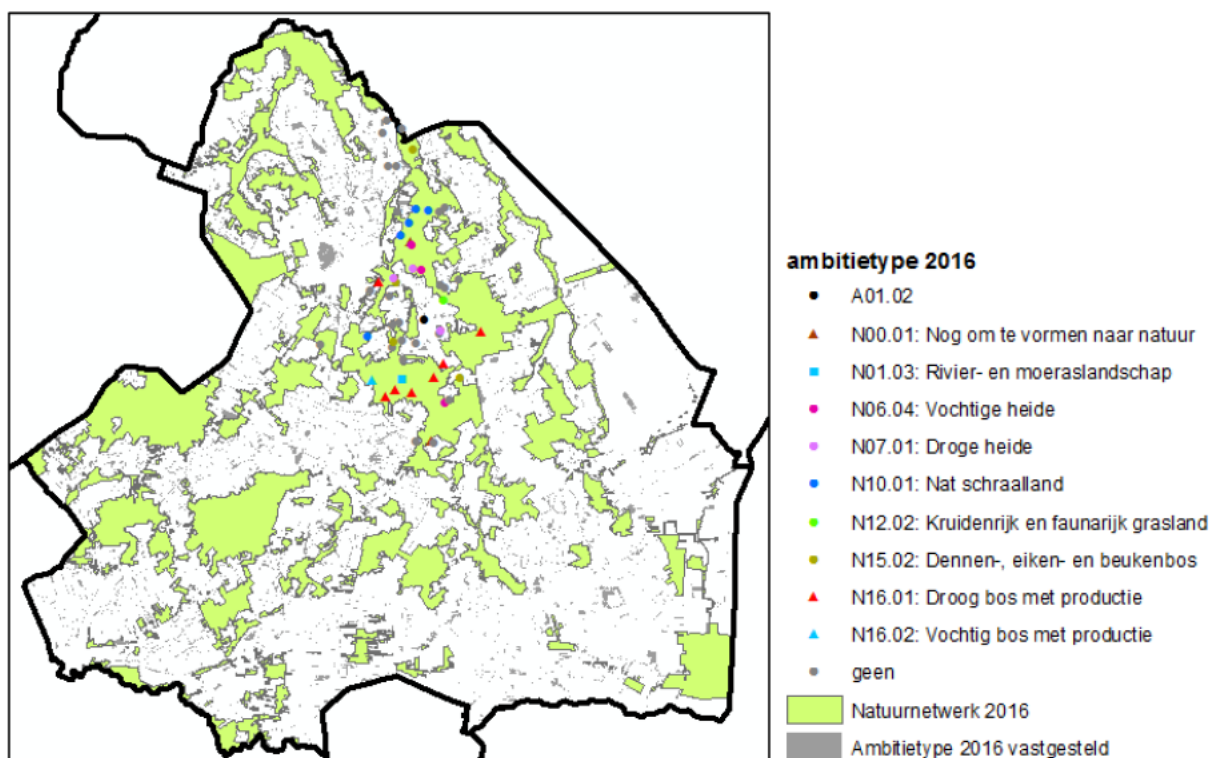
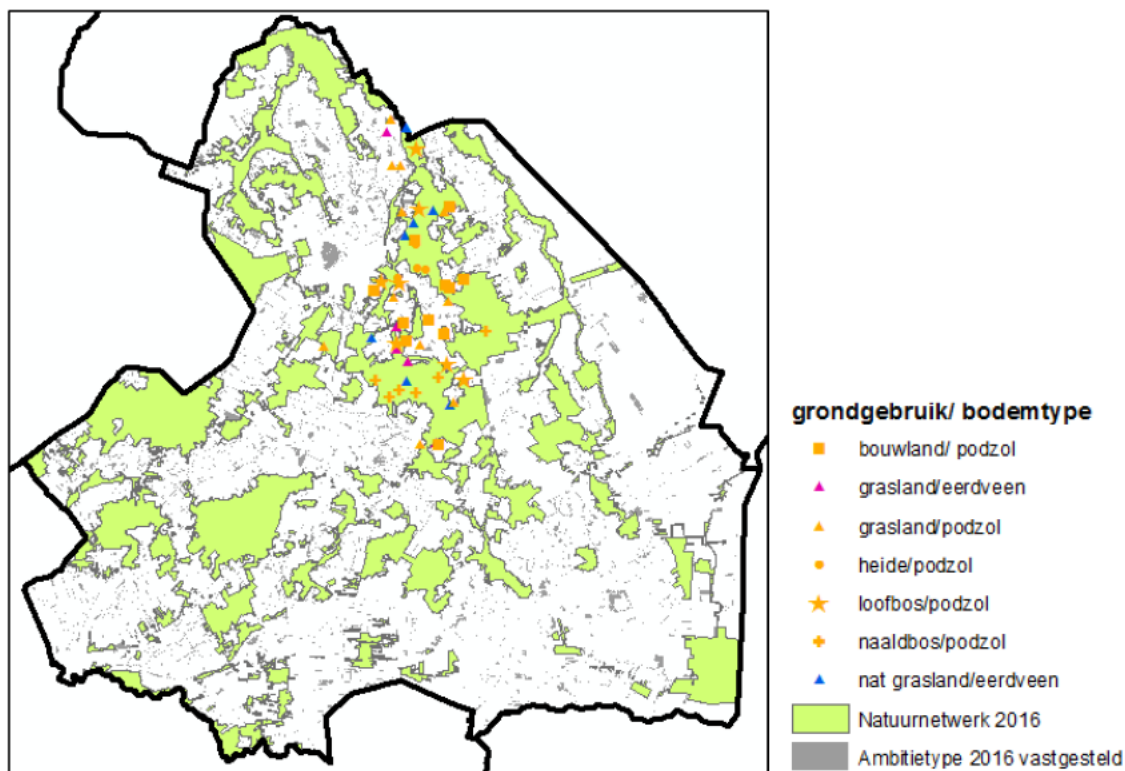
Het doel van dit meetnet is om een beeld te krijgen van de huidige toestand van de bodem en het bovenste grondwater in relatie tot vermisting en verspreiding van nutriënten. Daarnaast dient het om veranderingen in de kwaliteit van bodem en bovenste grondwater te signaleren, zodat vastgesteld kan worden of maatregelen effect hebben gehad en doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit gehaald worden.

Wettelijke basis

Geen.

Opzet meetnet

Het betreft een meetnet van aanvankelijk 67 en actueel (2016) 52 puntlocaties in zowel landbouwpercelen (actueel 27) als natuurgebieden (actueel 25). De meetlocaties zijn gestratificeerd voor 7 type deelgebieden op basis van landgebruik en bodemtype (Tabel 2-3) en dekt daarmee ruim de helft van de oppervlakte van Drentsche Aa en Elperstroom. Binnen de deelgebieden zijn op basis van een set van specifieke voorwaarden de locaties aselekt gekozen. Tabel 2-3 geeft het aantal meetpunten per combinatie van landgebruik en bodemtype in Figuur 2-5 wordt de ligging van de meetpunten weergegeven.

Figuur 2-5: Ligging van de meetlocaties van het Meetnet Drentse Aa & Elperstroom (MDA) in de figuur boven met onderscheid voor grondgebruik en bodemtype en de figuur onder met onderscheid voor naar SNL-ambitietypen op basis van de toekenning in het jaar 2016. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambitietypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Tabel 2-3: Het meetnet Drentse Aa & Elperstroom in 2016

Catogorie grondgebruik/ bodetype	aantal locaties
Bouwland op veldpodzolgrond	11
Natuurlijk grasland op eerveenbodem	7
Grasland op eerdveenbodem	5
Grasland op veldpodzolgrond	11
Heide op veldpodzolgrond	5
Loofbos op veldpodzolgrond	7
Naaldbos op veldpodzolgrond	6

Meetprogramma

Tabel 2-4 geeft een overzicht van monsterdiepte, meetmomenten en gemeten chemische variabelen voor bodem en grondwater. Monsters van het bovenste grondwater bestaan uit een mengmonster van vier filterbuizen in een rechthoek met zijden van enkele tientallen meters rond een vast coördinaat. De meetfrequentie varieert per parameter: zie Tabel 2-4.

Tabel 2-4: Overzicht metingen van het Meetnet Drentsche Aa & Elperstroom.

Meetnet/ deelset	Aantal meetlocaties	Thema	Type monster	Monsterdiepte (m-mv)	Meetjaren	Variabelen
Drentsche Aa & Elperstroom						
landbouw locaties	voor 2007: 37; vanaf 2007: 41	verspreiding	bodem	0-0.10	1994 (deels), 2002, 2010	droogstofgehalte, lutum, organische stof, pH, CaCO ₃ en zware metalen (As, Cd, Cr, Cu, Pb, Zn)
landbouw locaties	voor 2007: 37; vanaf 2007: 41	vermesting	bodem	0-0.25 of 0-0.40	1994, 1998, 2002, 2006,	Pw, P-al, P+Fe+Al in oxalaatextract en P-totaal
natuur locaties	voor 2007: 30; vanaf 2007: 18	verspreiding	bodem	toplaag (inclusief strooisellaag)	2002, 2006, ?2010	zware metalen (As, Cd, Cr, Cu, Pb, Zn)
natuur locaties	voor 2007: 30; vanaf 2007: 18	vermesting	bodem	toplaag (inclusief strooisellaag)	2002, 2006, 2010, 2014	C, N, CEC
landbouw en natuur locaties	59	verspreiding	grondwater	mengmonster bovenste grondwater uit vier boorgaten	2008, 2010, 2012, 2014, 2016	zware metalen (As, Cd, Cr, Cu, Pb, Zn)
landbouw locaties	41	vermesting	grondwater	mengmonster bovenste grondwater uit vier boorgaten	jaarlijks in periode 1995- 2016	NO ₃ , NH ₄ , Cl, K, P-ortho, P-totaal
natuur locaties	81	vermesting	grondwater	mengmonster bovenste grondwater uit vier boorgaten	jaarlijks in periode 1995- 2016	NO ₃ , NH ₄ , Cl, K, P-ortho, P-totaal

Evaluatie meetnet

De meetdata van de periode 1994 t/m 2009 zijn geëvalueerd door Roelsma & Knotters (2009). Ten aanzien van de opzet van het meetnet wordt geconcludeerd dat het meetnet voldoet voor monitoring van de toestand in de onderscheiden deelgebieden, maar dat voor de overige ca. 45% van het stroomgebied een extra extrapolatie-slag nodig is. Ten aanzien van het vaststellen van trends wordt vastgesteld dat de meetfrequentie te laag is om statistisch significante trends vast te stellen. Dit geldt vooral voor de bodemvariabelen. Aanbevolen wordt

daarom om de tijdreeksen voor bodemchemie te verlengen. In een latere evaluatie van Roelsma et al. (2013) waarin langere tijdreeksen t/m 2011 zijn gebruikt blijkt het wel mogelijk om statistisch significante trends vast te stellen. Hiermee lijkt de meetset goed bruikbaar om een beeld te krijgen van de toestand van bodem en grondwater in relatie tot normwaarden met betrekking tot het thema vermessing.

Het thema verspreiding wordt geëvalueerd op basis van zware metaalgehalten. Roelsma & Knotters (2009) concluderen dat de noodzaak hiervoor minder groot is dan de variabelen die voor het thema vermessing worden gemeten. Zij doen geen uitspraak over indirecte chemische effecten van vermessing van het grondwater zoals verhoging van de SO_4^- , Ca-, Mg- en Fe-concentraties onder invloed van denitrificatie en oxidatie van sulfiden. Dergelijke veranderingen vergroten het risico voor interne eutrofiëring in kwelgebieden die gevoed worden door vermist grondwater. Het in beeld brengen van dergelijke effecten vereist metingen aan de hydrochemie op grotere diepte in infiltratiegebieden.

Omdat een deel van de meetlocaties in natuurgebieden zonder bemesting liggen, waaronder bosgebieden die relatief veel atmosferische depositie invangen, kan het meetnet tot op zekere hoogte ook worden gebruikt voor het volgen van de effecten van depositie op bodem- en - grondwaterkwaliteit.

In graslanden op eerdveen speelt daarnaast invloed van veenafbraak als gevolg van lage grondwaterstanden en de accumulatie van grote hoeveelheden fosfaat aan ijzer door (vroegere) bemesting een belangrijke rol in de nutriëntenbeschikbaarheid. Hier is de relatie tussen bodemkwaliteit en kwaliteit van het ondiepe grondwater door variatie in de geohydrologische situatie (kwel/ infiltratie) meestal minder eenduidig dan in de andere categorieën.

2.5 Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit (MPD)

Doel

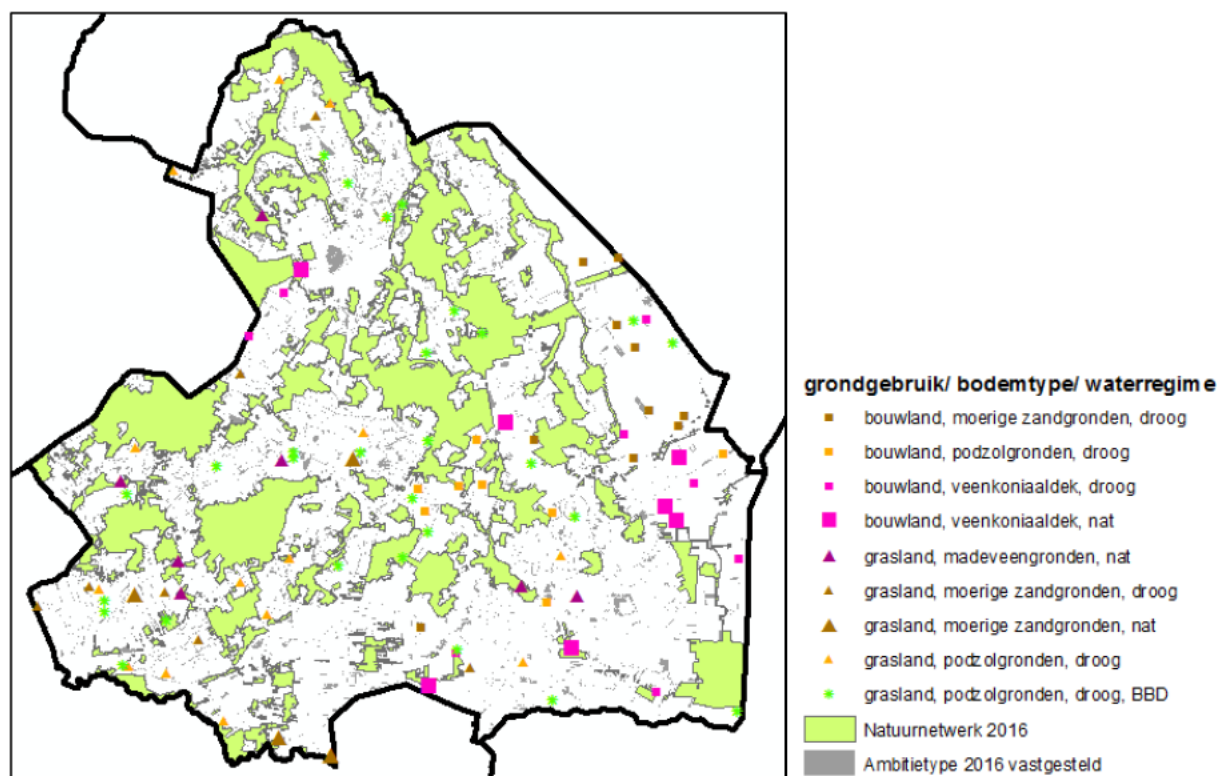
Het meetprogramma en de inrichting van dit meetnet is vergelijkbaar met het Drentsche Aa-meetnet. Het doel is het verkrijgen van een algemeen beeld van de bodemkwaliteit en het volgen daarvan in de tijd om te zien welke veranderingen zich daarin voordoen. Het meetnet is in SNN-verband opgezet in nauw overleg met de andere noordelijke provincies.

Wettelijk kader

Provinciaal beleid, afgestemd met de andere noordelijke provincies via SNN en landelijk via het Provinciaal meetnet bodemkwaliteit (PMB).

Opzet meetnet

Het meetnet is gestart in 1996 en bestaat anno 2016 uit 94 meetpunten in landbouwpercelen. Vanaf 2002 is het aangevuld met 28 extra meetpunten in het kader van het project 'Bedreven Bedrijven Drenthe', waarbij trends van de nitraatconcentratie worden gevolgd in samenhang met aangepaste bedrijfsvoering. In de loop der tijd zijn ook een aantal punten afgevallen. De meetpunten zijn gestratificeerd naar grondgebruik (grasland, bouwland), waterregime (droog, nat) en bodemtype (eerdveen+madeveengronden, gronden met een veenkoloniaaldek, moerige gronden en podzolgronden). Tabel 2-5 geeft de verdeling van de meetpunten over de verschillende categorieën.

Figuur 2-6: Ligging van de meetlocaties van het Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit (MPD) met onderscheid voor grondgebruik/ bodemtype/ waterregime. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambititypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Tabel 2-5: Meetpunten in het Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit met apart aangegeven de punten van het project Bedreven Bedrijven Drenthe (BBD). De aantallen zijn op basis van de bestaande meetpunten in 2016.

grondgebruik	bodemtype	vochtigheid	aantal 2016 exclusief BBD	aantal 2016 alleen BBD
bouwland	moerige zandgronden	droog	10	0
bouwland	podzolgronden	droog	8	0
bouwland	veenkoniaaldek	droog	8	0
bouwland	veenkoniaaldek	nat	7	0
grasland	madeveengronden	nat	11	4
grasland	moerige zandgronden	droog	7	0
grasland	moerige zandgronden	nat	4	0
grasland	podzolgronden	droog	15	23
totaal			70	27

Meetprogramma

De metingen bestaan uit het volgen van de bodemchemie en grondwaterchemie van het bovenste grondwater waarbij de meetfrequentie tussen de compartimenten verschilt. Metingen aan de bodemkwaliteit zijn vierjaarlijks tussen 1996 en 2016 uitgevoerd terwijl metingen aan grondwaterchemie jaarlijks plaats hebben gevonden tussen 1997 en 2016. Monsters van het bovenste grondwater bestaan uit een mengmonster uit vier boorgaten in een rechthoek met zijden van enkele tientallen meters rond een vast coördinaat. In Tabel 2-4 geeft een overzicht

van de monsterdiepte, meetmomenten en gemeten chemische variabelen voor bodem en grondwater.

Tabel 2-6: Overzicht van bestaande metingen van het Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit.

Aantal meetlocaties	Thema	Type monster	Monsterdiepte (m-mv)	Meetjaren	Variabelen
Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit					
110	vespreiding	bodem	0-0.10	1996, 2004, 2012	droogstofgehalte, lutum, organische stof, pH, CaCO ₃ en zware metalen (As, Cd, Cr, Cu, Pb, Zn)
110	vermesting	bodem	0-0.25 of 0-0.40	1996, 2000, 2004, 2008, 2012, 2016	droogstofgehalte, Pw, P-al, P+Fe+Al in oxalaatextract en P-totaal
110	vespreiding	grondwater	mengmonster bovenste grondwater uit vier boorgaten	2008, 2010, 2012, 2014, 2016	zware metalen (As, Cd, Cr, Cu, Pb, Zn)
98	vermesting	grondwater (standaard)	mengmonster bovenste grondwater uit vier boorgaten	jaarlijks in periode 1997 t/m 2016	NO ₃ , NH ₄ , Cl, K P-ortho, P-totaal
12	vermesting	grondwater (uit)	mengmonster bovenste grondwater uit vier boorgaten	jaarlijks in periode 1997 t/m 2016	NO ₃ , NH ₄ , Cl, K P-ortho, P-totaal, SO ₄ , HCO ₃ , Na, K, Ca, Mg, DOC

Evaluatie

De resultaten van de meetreeksen zijn uitvoerig geëvalueerd door Roelsma et al. (2013). In 2015 is door Alterra een aanvullende evaluatie uitgevoerd van de nitraatmetingen. De auteurs presenteren hun bevindingen per milieuthema en doen op basis daarvan aanbevelingen voor het provinciaal milieubeleid. Daarnaast geven zij aanbevelingen voor het beheer van de diverse meetnetten. Zij doen geen expliciete uitspraken in hoeverre het meetnet voor bodemkwaliteit geschikt is om het thema vermesting statistisch te analyseren, maar het gebruik van de bestaande data om provinciaal milieubeleid te evalueren impliceert uiteraard dat zij deze data geschikt achten voor dit doel.

De huidige studie onderschrijft dit beeld. Het aantal meetpunten, de verdeling ervan over de verschillende bodemtypen en landgebruiksvormen en de meetfrequentie zijn voldoende om algemene uitspraken over ruimtelijke verdeling en trends op provinciaal niveau te kunnen doen over de genoemde thema's. Tegelijkertijd is het aantal metingen per klasse niet zo groot dat statistische (trend)analyses ongevoelig zijn voor uitschieters in de metingen. Een ver doorgevoerde kwaliteitscontrole op monsternamen, chemische analyse en data-opslag is daarmee essentieel. Daarnaast is het risico op het afvallen van meetpunten groot, waardoor het aantal per stratum te laag kan worden.

Een tweede constatering betreft de consistentie en meetfrequentie van het net. Het gebruiken van een dergelijk meetnet om milieubeleid te evalueren heeft alleen maar zin wanneer het meetnet in staat is schommelingen of andere verschillen in waarden van parameters te onderscheiden van ruimtelijke en/of langjarige trends. Naarmate het aantal meetpunten kleiner wordt, neemt het ruimtelijk onderscheidingsvermogen uiteraard af. Ook neemt het aantal

metingen in de tijd toe dat nodig is om trends nog betrouwbaar te kunnen onderscheiden van ruis. Een vaak gehoord argument om een meetnet regelmatig te 'optimaliseren' –bedoeld wordt meestal: op te schonen- kan daarmee sterk eroderend werken op de kwaliteit van het meetnet.

Omgekeerd betekent het ook dat het voor korte tijd toevoegen van meetpunten gedurende de looptijd van een bepaald project niet automatisch leidt tot een statistische verbetering van het oplossend vermogen van een langjarig meetnet. De aan het MPD toegevoegde meetpunten ten behoeve van het project 'Bedreven Bedrijven Drenthe' vormen een afwijkende categorie ten opzichte van de rest van het meetnet. Ze kunnen daarmee prima gebruikt worden voor het evalueren van effecten van een aangepaste bedrijfsvoering op lokaal niveau, maar niet voor een algemene evaluatie van het milieubeleid op provinciaal niveau.

2.6 Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit (PMG)

Doel

In 1990 is de provincie Drenthe gestart met het inrichten van een eigen Grondwaterkwaliteitsmeetnet in samenspraak met en als aanvulling op het Landelijk Meetnet Grondwaterkwaliteit van het RIVM. De doelstellingen van het provinciale net zijn:

- het verkrijgen van een ruimtelijk beeld van de chemische samenstelling van het grondwater op verschillende diepten;
- het signaleren van trendmatige veranderingen van de chemische samenstelling van het grondwater.

Bij de opzet zijn de volgende randvoorwaarden gehanteerd:

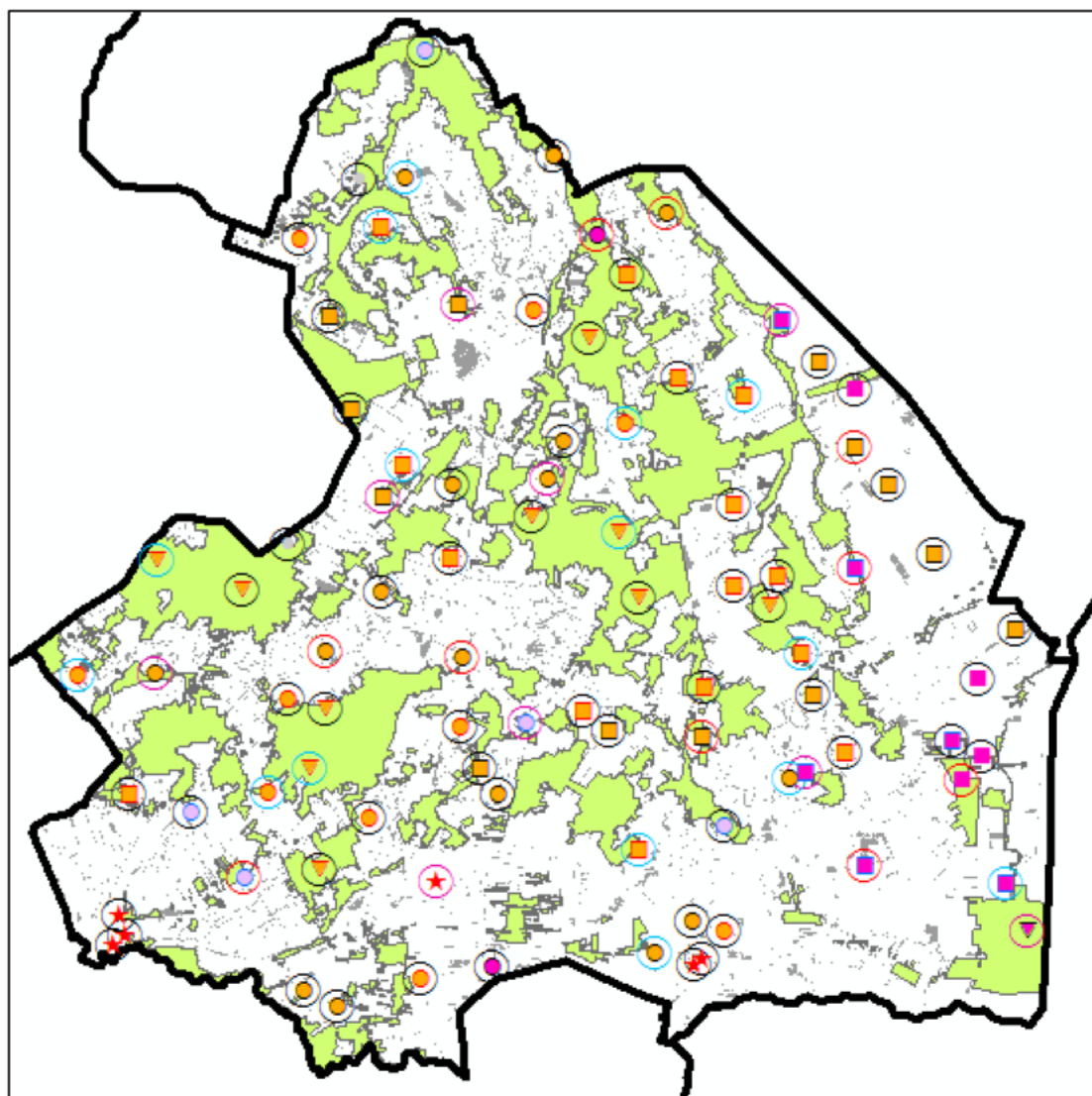
- het meetnet richt zich vooral op het bewaken en beheren van de grondwaterkwaliteit in gebieden met de grootste potentiële risico's voor diffuse vervuiling van het grondwater;
- het meetnet bestrijkt de hele provincie;
- het meetnet is afgestemd op het landelijke meetnet grondwaterkwaliteit;
- het meetnet richt zich niet op het bewaken van de grondwaterkwaliteit in bijzondere gebieden zoals grondwaterbeschermingsgebieden.

Wettelijke basis

Het meetnet heeft op zich zelf geen wettelijke basis. Een aantal meetlocaties worden gebruikt voor monitoring ten behoeve van de KRW, die voorschrijft dat toestand en trends van grondwaterlichamen worden gevolgd.

Opzet meetnet

Het meetnet is opgezet in 1990 en bestaat uit 70 provinciale locaties en 20 locaties van het landelijke grondwaterkwaliteitsmeetnet van het RIVM. De meetlocaties liggen verspreid in de hele provincie (zie Figuur 2-7). Ze zijn gestratificeerd voor bodemtype, landgebruik (agrarisch/ natuur/ stedelijk) en geohydrologie (infiltratie/ kwel/ intermediair). De meetlocaties van het provinciale meetnet bestaan uit 2 tot 6 filters. Voor bemonstering worden ondiepe filters (filter 1: filterdiepte rond 10 m-mv) en diepere filters (filter 3: filterdiepte rond 25 m-mv) gebruikt. Incidenteel worden ook middeldiepe filters met een filterdiepte van rond 15m-mv bemonsterd.

grondgebruik, geohydrologie, bodemtype

- onbekend
- bouwland, infiltratie, zand
- bouwland, intermediair, veen
- bouwland, intermediair, zand
- bouwland, kwel, zand/veen
- grasland, infiltratie, zand
- grasland, intermediair, veen
- grasland, intermediair, zand
- grasland, kwel, zand/veen
- ▼ natuur/bos, infiltratie, zand
- ▼ natuur/bos, intermediair, veen
- ★ stedelijk

Meetnet

- PGM
- PGM+KRW
- PGM+LMG
- PGM+LMG+KRW
- Natuurnetwerk 2016
- Ambitiotype 2016 vastgesteld

Figuur 2-7: Ligging van de meetpunten van het Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit (PMG) met onderscheid naar meetnet (landelijke punten, provinciale punten en KRW) en stratificatie voor grondgebruik, geohydrologie en bodemtype. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).

Meetprogramma

Het meetnet is operationeel vanaf 1993 en wordt jaarlijks bemonsterd. In Tabel 2-7 wordt een overzicht gegeven van de monsterdiepte, meetfrequentie en gemeten chemische variabelen. Dit betekent een jaarlijkse bemonstering van de ondiepe filters (8–10 m-mv) van zowel provinciaal als landelijk meetnet en een jaarlijkse bemonstering van de diepe filters (23-25 m-mv) in infiltratiegebieden. De overige diepe filters worden 4-jaarlijks bemonsterd.

Tabel 2-7: Overzicht metingen van het Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit (inclusief locaties van het Landelijke meetnet voor grondwaterkwaliteit).

Meetnet/ deelset	Aantal meetlocaties	Thema	Type monster	Monsterdiepte (m-mv)	Meetjaren	Variabelen
Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit						
provinciaal en landelijk	90		alle ondiepe (1) filters	meestal ca. 8-12	jaarlijks in periode 1993-2016	pH, EGV, Cl, NH ₄ , NO ₃ , P-totaal, SO ₄ , HCO ₃ , Na, K, Ca, Mg, DOC, CO ₂ , As, Ba, Cd, Cr, Cu, Pb, Ni, Zn, Al, Fe, Mn
provinciaal en landelijk	13		diepe (3) filters	ca. 20-27		

Evaluatie

Uit een evaluatie van Roelsma et al. (2013) waarin lagere tijdreeksen (1993 t/m 2011) zijn geanalyseerd blijkt dat het mogelijk om statistisch significante trends vast te stellen. Uit deze evaluatie blijkt ook de meetset goed bruikbaar is voor evaluatie van aan normen voor stoffen in bodem.

Het meetnet geeft een belangrijke aanvulling op de hydrochemische monitoring van het bovenste grondwater met het Bodemkwaliteitsmeetnet Drentsche Aa & Elperstroom en het Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit, omdat ook metingen worden verricht aan het diepere grondwater. Daarmee kan het Provinciaal meetnet voor grondwaterkwaliteit de verspreiding van vermist grondwater in de diepere delen van de watervoerende pakketten goed traceren. Door meting van de volledige macro-ionsamenstelling en nutriënten is het hiermee daarnaast ook mogelijk indirecte chemische effecten van bemesting en atmosferische depositie te traceren. Dergelijke indirecte effecten op de hydrochemie van het grondwater (o.a. op Ca, Mg, SO₄, Fe) zijn tot nu toe nauwelijks geëvalueerd. Een belangrijk indirect effect is de oxidatie van pyriet in het watervoerende pakket door toevoer van nitraat. Dit leidt tot verhoogde SO₄ concentraties. Voor kwelafhankelijke natuur kan toestroming van SO₄-rijk grondwater nadelig zijn omdat dit zorgt voor een verhoogde afbraak van organisch materiaal in de bodem en kan zorgen voor mobilisatie van geadsorbeerd fosfaat. Beide effecten leiden tot eutrofiëring. Dergelijke indirecte effecten van vermisting via ondiep en diepere grondwater zijn tot op heden nog slechts uiterst beperkt in beeld gebracht.

De meetlocaties liggen hoofdzakelijk in infiltratiegebieden en niet in kwelzones. Daarmee is het meetnet niet geschikt staat om verspreiding van vermist grondwater naar natuurgebieden te traceren. Voor de landgebruikscategorie natuur is onderscheid in korte vegetatie en bos relevant i.v.m. met grote verschillen in invang van atmosferische depositie en daarmee vermisting van het grondwater. Omdat een deel van de meetlocaties in bosgebieden liggen die relatief veel atmosferische depositie invangen kan het meetnet ook worden gebruikt om de effecten van depositie op de grondwaterkwaliteit te volgen.

Een deel van de meetlocaties ligt op perceelgrenzen en langs wegen waardoor het grondgebruik in de directe omgeving deels uit bos/natuur en deels uit landbouwgebied bestaat. Dit is van belang voor de beoogde stratificatie op grondgebruik.

2.7 Meetcampagne bodem- en vegetatiechemie

Doel

Het vaststellen van de bodemchemische toestand in (half)natuurlijke vegetatie met het oogmerk om in de toekomst de effectiviteit van beleid ten aanzien van verdroging, verzuring en vermesting op locatie te evalueren.

Wettelijke basis

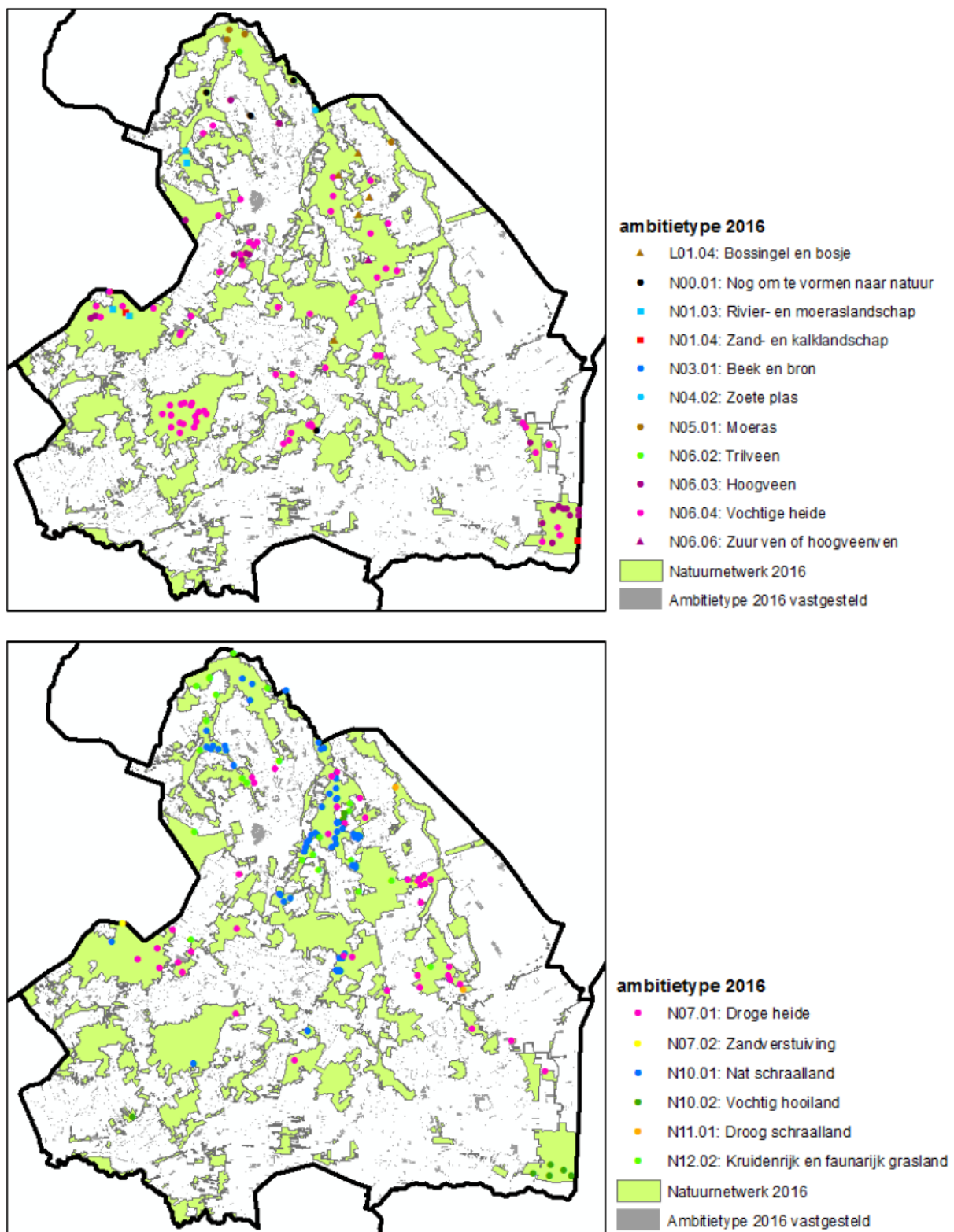
De meetcampagne heeft geen wettelijke verankering, maar kwam voort uit het project milieutekorten.

Opzet meetnet

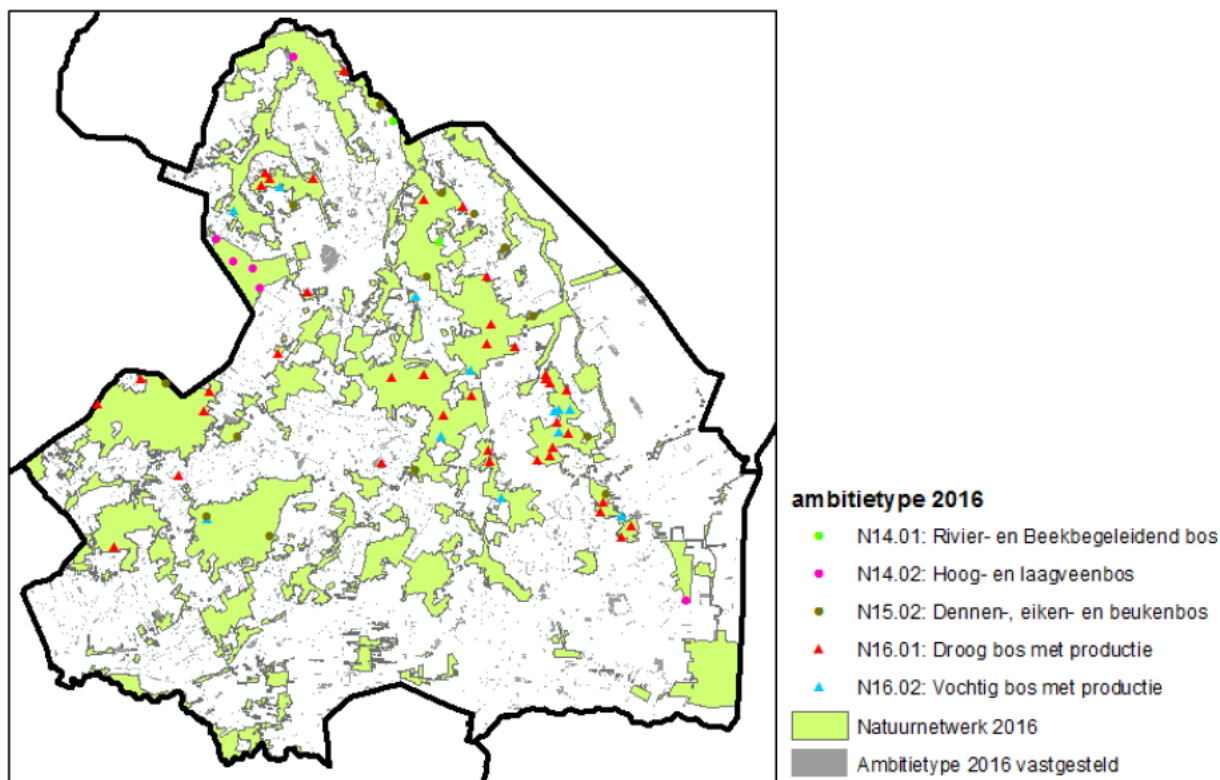
Het betreft hier een meting om indirecte uit vegetaties afgeleide indicaties te onderbouwen met directe chemische metingen van bodem- en vegetatie. De metingen zijn uitgevoerd in de periode 2008 - 2014 en bestonden uit monsternamen van bodem en van de bovengrondse kruidlaag. De meetpunten bestonden uit een selectie van permanente kwadraten van de meetnetten LMF, LMF-DR en het Meetnet Verdroging (zie Tabel 2-8). De selectie vormt een afspiegeling van SNL-beheertypen en is zo goed mogelijk verspreid over de provincie (Figuur 2-8).

Tabel 2-8: Aantal locaties met meting van bodemchemie en biomassa in de meetcampagne bodemchemie en biomassa van 2008/ 2010/ 2014.

Meetnet	bodem- chemie	peak standing crop kruidlaag	gehalte N en P in biomassa kruidlaag	standing crop moslaag
LMF	256	158	164	100
LMF-DR	10	10	10	9
Meetnet verdroging	73	29	64	16
totaal	339	197	238	125

Figuur 2-8: Ligging van de meetpunten van het chemische onderzoek van bodem en vegetatie (UA) op selectie van de meetpunten in van LMF, LMF-DR en het Meetnet Verdroging met onderscheid voor SNL-ambiotypen op basis van de toekenning in het jaar 2016. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambiotypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Vervolg Figuur 2-8

Metingen

De meetpunten zijn gespreid over de jaren 2008, 2010 en 2014 bemonsterd. Gemeten zijn bodemchemie van de bodemtoplaag, de biomassa van kruid- en moslaag op het hoogtepunt van het groeiseizoen als maat voor de productiviteit en de macronutriënten in de kruidlaag. De chemische analyses hebben zich gericht op het bepalen van (1) het zuur/base evenwicht en de kans op (verdere) verzuring; (2) de voorraad en de beschikbaarheid van diverse vormen van de nutriënten stikstof en fosfor evenals parameters die indicatief zijn voor de snelheid waarmee nutriënten vrijkomen vanuit de bodem. (3) nutriëntengehalten in de bovengrondse kruidlaag als indicator voor welk nutriënt beperkend is.

Tabel 2-9 geeft een overzicht van alle gemeten variabelen. De resultaten van deze metingen zijn gerapporteerd in drie deelrapporten. Daarbij is een globale evaluatie uitgevoerd van de metingen op het niveau van SNL-ambitypen.

Tabel 2-9: Overzicht van de meetcampagne bodem- en vegetatiechemie 2008/ 2010/ 2014.

Aantal meetlocaties	Thema	Type monster	Monsterdiepte (cm-mv)	Meetjaren	Variabelen
meetcampagne bodemchemie en biomassa van 2008/ 2010/ 2014					
70	verzuring	bodem	0-10 mineraal	2008	pH-KCl, pH-H ₂ O, H-exch, Ca-exch, K-exch, Mg-exch, Na-exch, Al-exch, Fe-exch, Mn-exch, CEC, S-totaal
206	verzuring	bodem	0-10 mineraal	2010	pH-veld, pH-KCl, pH-H ₂ O, H-exch, Ca-exch, K-exch, Mg-exch, Na-exch, Al-exch, Fe-exch, Mn-exch, CEC, S-totaal
79	verzuring	bodem	0-10 mineraal	2014	pH-KCl, pH-H ₂ O, H-exch, Ca-exch, K-exch, Mg-exch, Na-exch, H-exch, CEC, S-totaal
70	vermesting, N-depo	bodem	0-10 mineraal	2008	droogstof, bulkdichtheid, org.stof, NH ₄ -0.1M CaCl ₂ , C-tot, N-tot, P-tot, P-Olsen, K-tot
206	vermesting, N-depo	bodem	0-10 mineraal	2010	droogstof, bulkdichtheid, N) ₃ , NH ₄ , C-tot, P-tot, P-Olsen, P-lichtgeb, P-Al-geb, P-Fe-geb
79	vermesting, N-depo	bodem	0-10 mineraal	2014	droogstof, bulkdichtheid, NO ₃ , NH ₄ , C-tot, P-tot, P-Olsen, P-lichtgeb, P-Al-geb, P-Fe-geb
171 (kruid), 52 (mos)	vermesting, N-depo	biomassa		2010	biomassa-kruid, biomassa-mos, N-kruid, P-mos
79 (kruid), 75 (mos)	vermesting, N-depo	biomassa		2014	biomassa-kruid, biomassa-mos, N-kruid, P-mos

Evaluatie

Wegens het grote aantal meetlocaties voor metingen aan de chemische toestand van bodem en bovengrondse biomassa en een spreiding over natuurtypen en de provincie kan de meetset of een deelselectie daarvan gebruikt worden voor het opbouwen van tijdreeksen. Door het overlap met het LMF, LMF-DR en Meetnet Verdroging kunnen de abiotische metingen worden gekoppeld aan de toestand en trends in vegetatie en grondwaterstand. De meetset is op dit moment globaal geïnterpreteerd. Een diepgaander analyse van de data zal veel meer inzicht kunnen geven op realisatie van beleidsdoelen ten aanzien van verthema's. De abiotische metingen kunnen ook worden gekoppeld aan de vegetatiekwaliteit van doeltypen. Daarnaast kunnen dergelijke metingen een belangrijke rol vervullen als ondersteuning bij SNL-beoordelingen van de abiotische toestand. Deze vindt nu grotendeels plaats op basis van indicaties aan de hand van uitgevoerde vegetatiekarteringen. Dergelijke indicaties zouden verbeterd kunnen worden met reële abiotische metingen.

2.8 Provinciaal meetnet korstmossen en mossen (MKD)

Gebaseerd op Van Herk (2011 en 2017).

Doel

Het meetnet heeft als primaire doel om de ruimtelijke effecten van stikstofdepositie meer in detail in beeld te brengen. Daarnaast kan het gebruikt worden om effecten van klimaatsverandering te traceren.

Wettelijke basis

Het meetnet korstmossen is opgezet als provinciaal meetnet om inzicht te krijgen in de milieuthema's vermisting en verzuring. Het ondersteunt de resultaten van het Landelijke Meetnet Flora, maar wordt momenteel ook gebruikt in het duiden van de stikstofgegevens in het Programma Aanpak Stikstof.

Opzet meetnet en meetprogramma

Het gebruik van epifytische korstmossen als indicator voor stikstofdepositie berust op het gegeven dat een deel van de soorten positief reageert op ammoniak en een ander deel negatief. Soorten die positief reageren worden niet alleen bevorderd door de extra aanvoer van stikstof, maar ook door het pH verhogende effect van ammoniak op de boomschors. Soorten die negatief worden beïnvloed zijn zuurminnende soorten die ook benadeeld worden door een hoge stikstofbelasting. De mate waarin soorten voorkomen die positief worden beïnvloed is vrij sterk positief gecorreleerd met de gemeten ammoniakconcentratie in de lucht. De mate waarin soorten voorkomen die negatief worden beïnvloed is juist sterk negatief gecorreleerd.

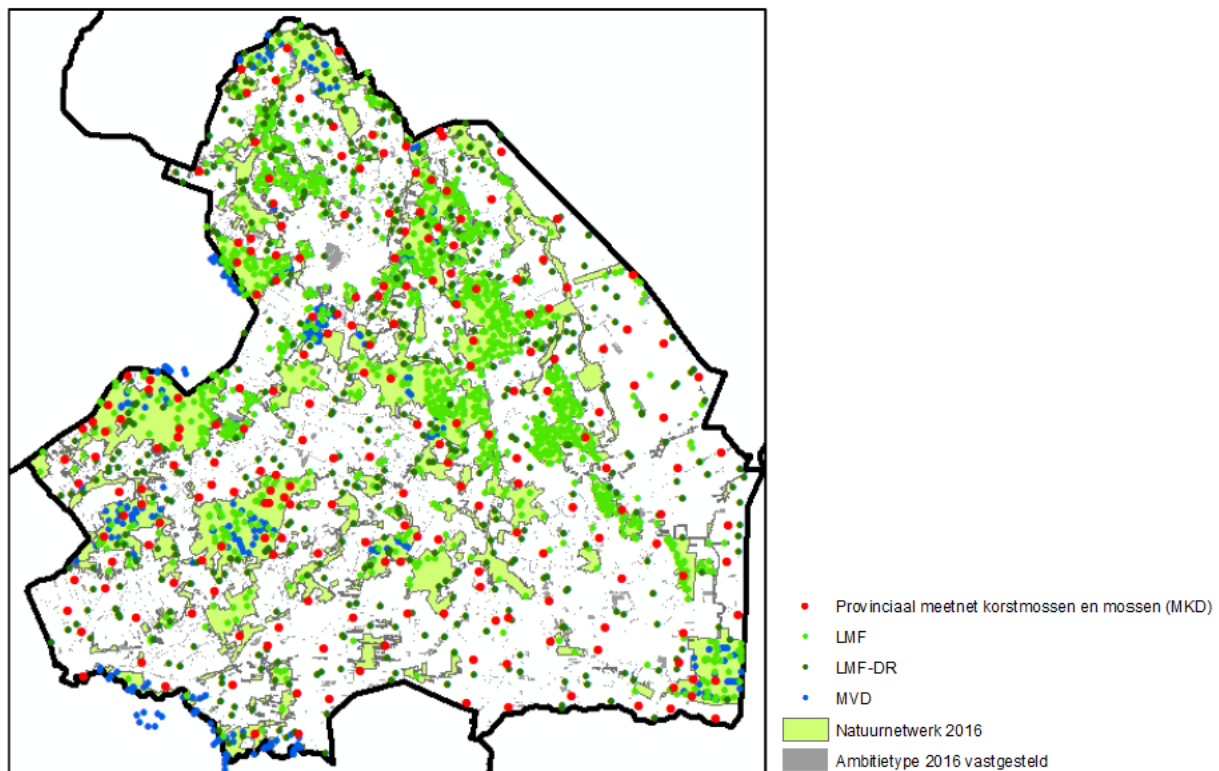
Het meetnet is gestart in 1989 als proef in Zuidwest-Drenthe. De opzet was om binnen een blok van 5x5 km 5 tot 6 meetpunten op te nemen. Een meetpunt bestaat uit een groepje eiken waar per boom het voorkomen van korstmossoorten werd bepaald. In 1991 is het meetnet uitgebreid naar heel Drenthe met 550 meetpunten. In de periode 1996 t/m 1998 vond een eerste herhalingsronde plaats, een tweede in 2004 en een derde in 2009+2010. De meetfrequentie is daarmee ca. 6 jaar. De provincie gaat het meetnet beperkt voorzetten met 211 meetpunten die in 2016 en 2024 opnieuw worden opgenomen. Deze meetpunten liggen vooral in PAS en WAV gebieden (Figuur 2-9).

Evaluatie

De provincie dekkende monitoring van epifytische korstmossen geeft de mogelijkheid om het niveau van ammoniak-depositie en de veranderingen op een vrij laag schaalniveau te volgen. Daarbij is het van belang om rekening te houden met 'contra-indicatie' van acidofiele soorten die bij verlaging van de ammoniakbelasting niet zondermeer terugkeren door irreversibele veranderingen van de boomschors. Ook dient er rekening te worden gehouden met korte ammoniakgradiënten langs wegen als gevolg van autokatalysatoren die NOx reduceren.

De ruimtelijke resolutie die met het kortmossenmeetnet wordt bereikt, is veel hoger dan het Meetnet Ammoniak Natuurgebieden (MAN) waarmee de ammoniak concentratie in de lucht op locaties wordt gemeten (paragraaf 2.9). Omdat ammoniakdepositie door lokale bronnen en lokale patronen van de vegetatie op kleine schaal sterk wordt beïnvloed, zal het in beeld brengen van het ruimtelijke patroon lastig blijven. Ook kan het korstmossenmeetnet een controle vormen op voorspellingen van landelijke stikstofdepositiemodellen die nog steeds moeite hebben om het patroon van ammoniakdepositie op een voor natuurgebieden relevante ruimtelijke schaal adequaat te voorspellen. Voorts kan het gebruikt worden om effecten van beleid ten aanzien van stikstofemissies te evalueren. Indicatiepatronen voor ammoniak die met het korstmossen meetnet worden afgeleid zou ook vergeleken kunnen worden met

ruimtelijke patronen en trends in de vegetatie op basis van LMF, LMF-PR en het verdrogingsmeetnet.

Figuur 2-9: Ligging van de 211 meetpunten in 2017 en 2024 van het Provinciaal meetnet korstmossen en mossen (MKD). Tevens wordt de ligging van vegetatiemeetpunten van het Meetnet Verdroging (MVD), LMF en LMF-DR weergegeven. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambietypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

2.9 Meetnet Ammoniak Natuurgebieden (MAN)

Doel

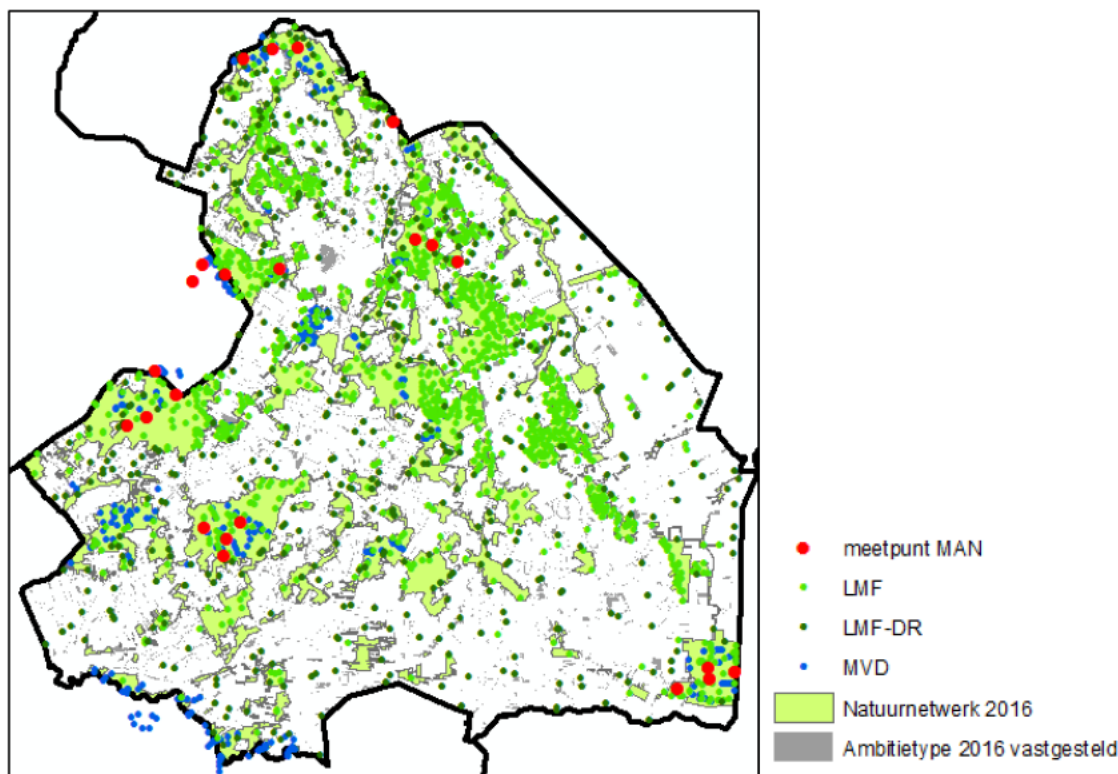
Het Meetnet Ammoniak Natuurgebieden meet maandgemiddelen van de ammoniakconcentratie in de lucht in 22 Nederlandse Natura 2000 gebieden. Het is onder andere bedoeld om artefacten in de ammoniakdepositie van modellen te verhelpen.

Wettelijke basis

Het Meetnet Ammoniak Nederland wordt gebruikt als ijkmiddel voor de berekeningen van depositie in Nederland. Daarmee is het de verantwoordelijkheid voor het rekenmodel AERIUS, wat stikstofberekeningen uitvoert voor het Programma Aanpak Stikstof.

Opzet meetnet en meetprogramma

In Drenthe en aangrenzende provincies wordt gemeten in het Bargerveen (4 locaties), Drentse Aa (4 locaties), Drents-Friese Wold (4 locaties), Dwingelderveld (4 locaties), Fochteloërveen en Esmeer (4 locaties), Leekstermeer (3 locaties). In Figuur 2-10 wordt de ligging van deze locaties weergegeven. De ammoniakconcentratie van de lucht wordt maandelijks gemeten met buisjes die ammoniak adsorberen. De metingen zijn gestart in januari 2005 en worden nog steeds voortgezet door het RIVM.

Figuur 2-10: Ligging van de meetpunten van het Meetnet Ammoniak Natuurgebieden (MAN). Tevens wordt de ligging van meetpunten van het Meetnet Verdroging (MVD), LMF en LMF-DR weergegeven. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambiëtypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Evaluatie

Het meetnet heeft in de provincie Drenthe een beperkte omvang (23 locaties) in verhouding tot het relatief fijnschalige patroon van ammoniakdepositie (enkele honderden meters tot enkele kilometers). Tevens is de verspreiding over de provincie onevenwichtig. Een uitbreiding zou aansluiting kunnen zoeken op meetlocaties van het LMF, LMF-DR en het verdrogingsmeetnet waar vegetatie en chemie worden gevolgd. Een afweging is dan of de maandelijkse vervanging en verzending van ammoniakbuisjes realiseerbaar is. Een gerichte uitbreiding van meetlocaties kan dan gebruikt worden voor een regionale kalibratie van ammoniakindicaties uit het Korstmossenmeetnet met gemeten concentraties.

2.10 Overlap meetlocaties tussen meetnetten

De overlap tussen meetnetten is op locatieniveau uitermate beperkt (Figuur 2-11). Een belangrijke oorzaak is dat de meetnetten vanuit sterk verschillende doelen zijn opgezet. De enige sterke overlap heeft de meetcampagne van bodem- en vegetatiechemie in 2008, 2010 en 2014 omdat deze expliciet gericht was op bemonstering van deelsets van het LMF, LMF-DR en het Verdrogingsmeetnet. Verder is het door de vergelijkbaar hoge resoluties van het Meetnet Korstmossen en de combinatie LMF, LMF-DR en Verdrogingsmeetnet mogelijk om patronen en trends voor stikstofdepositie te relateren aan patronen en trends uit de monitoring van vegetatie en bodem.

Afkorting	Naam	LMF	LMF-DR	MVZ	MVD	MDA	PMD	PMG	UA	MKD	MAN
LMF	Landelijk Meetnet Flora										
LMF-DR	aanvulling op LMF in Drenthe										
MVZ	Meetnet Verzuring										
MVD	Meetnet verdroging										
MDA	Bodemkwaliteitsmeetnet Drentsche Aa & Elperstroom										
PMD	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit										
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit										
UA	Metingen bodem en vegetatie door Universiteit Antwerpen										
MKD	Meetnet korstmossen Drenthe	cor	cor		cor						
MAN	Meetnet Ammoniak Natuurgebieden									cor	

Figuur 2-11: Overlap in meetlocaties van de verschillende meetnetten. De meetcampagne aan bodem- en vegetatiechemie wordt in dit schema als apart 'meetnet' weer gegeven.

- 'cor': potentieel sterke link mogelijk tussen de resultaten uit betreffende meetnetten.
- Blauwe kleur: overlap van metingen aan bodem- en vegetatiechemie met een deel van de meetpunten van betreffende meetnetten.

3 Integratie meetnetten

3.1 Uitgangspunten afstemmen van meetnetten

3.1.1 Grote lijn

In Figuur 3-1 wordt aangegeven waar zinvolle mogelijkheden liggen voor een verdergaande afstemming van meetnetten en waar niet. Voorgesteld wordt om zowel de bestaande biotische als ook de abiotische meetnetten vergaand te integreren om op die manier maximaal gebruik te kunnen maken van alle verzamelde informatie. De volgende afstemming is zinvol:

- Voor de biotische kant (vegetatie-opnamen) zijn de meetnetten LMF, LMF-DR en het Verdrogingsmeetnet reeds vergaand afgestemd, waarbij de informatie op een gestandaardiseerde manier wordt verzameld (zelfde opnameschalen, variabelen, etc.), in één operationeel proces worden uitgevoerd en op één plek wordt opgeslagen en beheerd. Afhankelijk van de vraagstelling kunnen bepaalde plots vaker of minder vaak worden opgenomen dan andere.
- Vanwege de zeer specifieke vraagstelling en geheel eigen technieken wordt voorgesteld het Meetnet korstmossen niet met de andere netten te integreren voor zover het verzamelen van gegevens betreft. Met betrekking tot interpretatie ligt een vergaande samenwerking met het ammoniak meetnet van het RIVM voor de hand.
- Er wordt voorgesteld om drie meetnetten die chemie van bodem en het bovenste grondwater volgen (MVZ, MDA, MPD) te herstructureren in twee nieuwe abiotische meetnetten te hanteren: 1) een **Provinciaal meetnet abiotiek natuur (PMAN)** waarbij de chemische toestand van de bodem en het bovenste tot ondiep grondwater worden gemonitord in natuurtypen, en 2) een **Provinciaal meetnet abiotiek landbouw (PMAL)** waarbij ook de chemische toestand van de bodem en het bovenste grondwater worden gevolgd, maar dan in landbouwpercelen. Met deze tweedeling is het mogelijk om de opzet en uitvoering adequaat te differentiëren voor monitoring van de abiotische kwaliteit van natuurtypen en de effecten van vermisting en verspreiding als gevolg van bemesting in landbouwgebieden. Het huidige Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit (inclusief landelijke meetpunten) dat de chemische samenstelling van het ondiepe en diepere grondwater volgt blijft als afzonderlijk meetnet gehandhaafd, omdat dit gekoppeld is aan landelijke afspraken.
- Voor de abiotische meetnetten natuur en landbouw geldt dat bij de evaluatie van meetgegevens een link kan worden gelegd met trends in oppervlaktewaterkwaliteit die door de waterschappen worden gemonitord.

Figuur 3-2 geeft een schematische weergave van de domeinen van de diverse meetnetten in zowel de bestaande situatie als in de voorgestelde nieuwe situatie in relatie tot de compartimenten atmosfeer-vegetatie-bodem-ondergrond (freatisch, ondiep en diep grondwater). Daarnaast wordt in de figuur een link gelegd met beleidsthema's. In de figuur wordt tevens onderscheid gemaakt voor gebieden met landbouw en natuur/bos. Hieronder worden clusters van meetnetten met de mogelijkheden voor afstemming besproken. Bij de mogelijkheden voor afstemming is rekening gehouden met randvoorwaarden wegens landelijke afspraken en bestaande voornemens van de provincie ten aanzien van het voortzetten van meetnetten/ -programma's.

Afkorting	Naam	LMF	LMF-DR	MVD	MVZ	MDA	MPD	PMG	MKD	MAN
LMF	Landelijk Meetnet Flora									
LMF-DR	aanvulling op LMF in Drenthe	A								
MVD	Meetnet verdroging	A	A							
MVZ	Meetnet Verzuring	O *2	O *2	O *2						
MDA	Bodemkwaliteitsmeetnet Drentsche Aa & Elperstroom	In	In	In						
MPD	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit	In	In	In		A				
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit	*1	*1	*1	*2	(A)	(A)			
MKD	Meetnet korstmossen Drenthe	cor	cor	cor						
MAN	Meetnet Ammoniak Natuurgebieden	U	U	U					Uk	

Clusters voor vergaande intergratie

	cluster monitoring natuurkwaliteit
	cluster bodem- en grondwaterkwaliteit
	beide clusters die gedeeltelijk overlappen

Kansen voor integratie

A	volledig afstemmen op evenwichtige stratificatie in landbouw en natuur, met goede geografische dekking provincie
(A)	gedeeltelijk afstemmen
cor	ruimtelijke correlatie patronen en trends mogelijk
In	integreren meetpunten van DA-Elp en PMBK in natuur met abiotische meetpunten in LMF, LMF-PR en MVD
O	het thema verzuring opnemen in meetpunten van LMF en LMF-PR die worden geselecteerd voor abiotische monitoring
U	uitbreiding MAN in abiotische monitoring van LMF, LMF-PR en MVD
Uk	uitbreiding MAN maakt regionale kalibratie stikstofindicaties MKD mogelijk

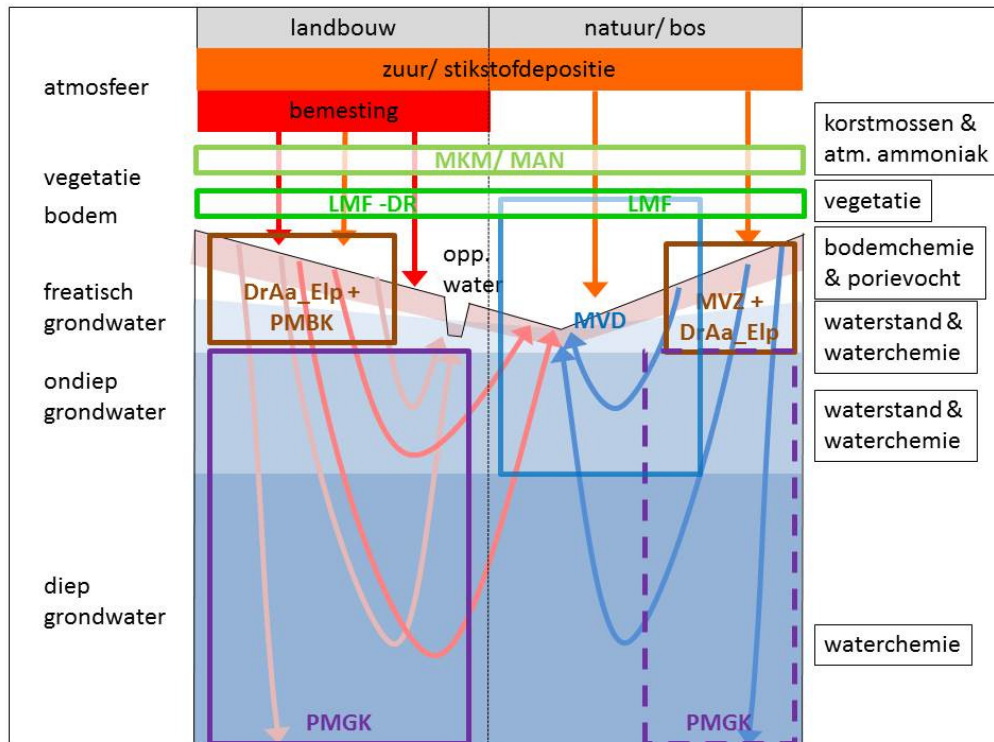
Geen integratie meetlocaties zinvol

*1	meetlocaties PMG zijn gebonden aan bestaande (omdiepe en diepere) grondwaterbuizen veelal buiten natuurgebied; meetpunten PMG wel voortzetten

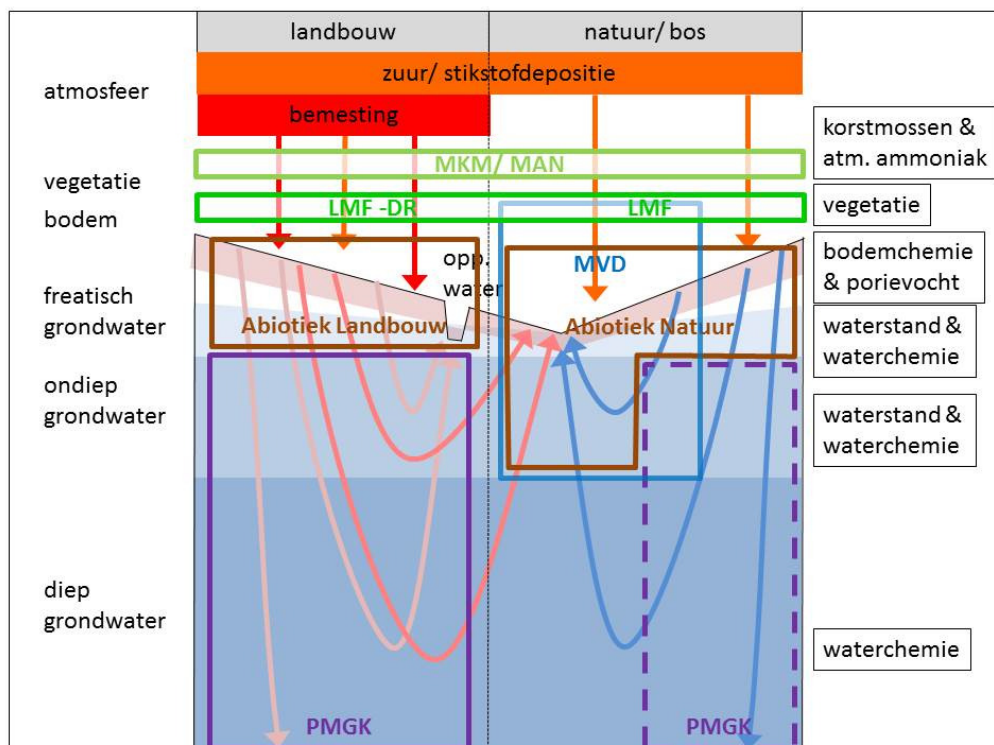
Figuur 3-1: Overzicht met kansen en afwezigheid van kansen voor integratie van meetnetten. Voor betekenis van de kleuren en codes zie onderstaande legenda.

Figuur 3-2: Schematische weergave van de domeinen van de meetnetten (kaders met gekleurde lijnen en labels) in de bestaande situatie en nieuwe situatie in relatie tot het systeem van atmosfeer-vegetatie-bodem-ondergrond (links) en monitoringitems (rechts). Zie Figuur 3-1 voor afkortingen van meetnetten. Stroombanen van grondwater zijn schematisch weergegeven.

Bestaande situatie

Nieuwe situatie

3.1.2 Vegetatiemonitoring in de meetnetten LMF, LMF-DR, Meetnet verdroging

Randvoorwaarden

- A1 Voor meetlocaties van het LMF gelden landelijke afspraken en dit meetnet kan daarom slechts in beperkte mate worden aangepast. Er loopt een landelijke afspraak om de meetlocaties te optimaliseren voor een evenwichtige spreiding over alle natuurtypen en het aantal locaties voor overbedeelde natuurtypen (naaldbossen en loofbossen) te verminderen. Dit is een actie die door de provincie reeds in gang is gezet en de komende jaren geleidelijk verder wordt doorgevoerd. De huidige meetlocaties inclusief nog door te voeren wijzigingen worden daarom als een gegeven beschouwd
- A2 Het meetnet LMF-DR is eigen meetnet van de provincie Drenthe en is niet gebonden aan landelijke afspraken. Meetlocaties kunnen wel verder worden geoptimaliseerd voor een evenwichtige verdeling over de diverse strata.
- A3 Aanvulling van meetlocaties met metingen van freatische grondwaterstanden buiten het Meetnet Verdroging is niet mogelijk.

Integratie/ afstemming van meetlocaties

- A4 Verdere integratie van de vegetatie-meetpunten van LMF, LMF-DR en het verdrogingsmeetnet tot een biotisch meetnet. Op zich zijn de meetnetten al vergaand op elkaar afgestemd. Een verdere integratie is vooral mogelijk in opslag en beheer van de metadata. Dit is goed mogelijk omdat de drie meetnetten voor vegetatie dezelfde methode voor veldopname en dezelfde datastructuur gebruiken. Ook hebben ze een overeenkomstige verdeling over ambitietypen.
- A5 Sterke integratie met monitoring bodemchemie, waterchemie, peak standing crop en macronutriënten in bovengrondse biomassa in een nieuw **'Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur' (PMAN)**. Hierbij dient een selectie van locaties uit de drie meetnetten ten behoeve van het evalueren van toestand en trends ten aanzien van de verthema's (verdroging, verzuring, vermesting) en atmosferische N-depositie te worden betrokken. Daarbij worden zoveel mogelijk meetpunten geselecteerd die reeds eerder zijn bemonsterd in de meetcampagne van 2008/ 2010/ 2014 op bodem en biomassa en/of waar in het Verdrogingsmeetnet waterstanden worden gevolgd. Daarnaast worden ook locaties uit het Meetnet Verzuring en natuurlocaties van het Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom toegevoegd omdat deze reeds langere meetreeksen hebben (zie punten C3 en E2). **Voor deze laatste locaties zou dan ook opname van vegetatie moeten gaan plaatsvinden en dus moeten worden toegevoegd aan LMF of LMF-DR.** De abiotische monitoring binnen al deze bestaande meetnetten wordt volledig gelijk getrokken en uitgevoerd binnen één meetprogramma.

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

- A6 Op alle meetlocaties van de drie meetnetten LMF, LMF-DR en MVD en locaties die worden geselecteerd voor PMAN wordt de vegetatie op uniforme wijze opgenomen volgens het protocol van LMF.
- A7 Wat betreft meetpakket voor het nieuwe PMAN wordt voortgebouwd op de aanpak van de meetronde van 2008/ 2010/ 2014 voor bodem en bovengrondse biomassa en het meetpakketten van het Meetnet Verzuring, Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit en Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom. Een te maken keuze is of in natuurtypen met dikke strooisellagen dan naast de minerale toplaag ook de strooisellaag wordt bemonsterd en geanalyseerd. Deze is in de meetcampagne van 2008/ 2010/ 2014 niet bemonsterd maar wel uiterst relevant omdat in bossen en deels ook heiden dikke, zeer zure strooisellagen zijn gevormd die grote invloed hebben op de samenstelling van de kruid- en moslaag.
- A8 Voor de driemeetnetten is koppeling van het meten van grondwaterstanden met monitoring van vegetatie en chemie is aanwezig in het verdrogingsmeetnet. De locaties van verdrogingsmeetnet zijn beperkt tot Natura 2000 gebieden en het Reestdal. Van een uitbreiding meetlocaties voor waterstand naar andere delen van de provincie ten behoeve

van een betere ruimtelijke spreiding wordt van afgezien om de volgende redenen: 1) de provincie wil hier niet verder in investeren wegens de grote meetspanning van het huidige Verdrogingsmeetnet, 2) het uitgebreide biotische meetnetten LMF en LMF-DR biedt de mogelijkheid om toestand en trends van waterstandsregime indirect te evalueren middels indicatiewaarden die uit de soortensamenstelling van de vegetatie worden afgeleid.

- A9 Een toe te voegen abiotische meting op locaties met vegetatieopname is het meten van de pH van de bodemtoplaag. Dit kan betrekkelijk eenvoudig in situ worden gemeten met een speciale bodemelectrode. Een optie is om dit te gaan meenemen met de vegetatiemonitoring.

Afstemmen meetfrequentie

- A10 De vegetatiemonitoring in de drie meetnetten wordt omgebouwd naar een 3 tot 6 opnamefrequentie voor respectievelijk snel veranderende en langzaam veranderende natuurtypen in verband met afstemming op de planningscycli van de PAS en Natura 2000. De monitoring van de huidige abiotische meetnetten heeft een voor grondwaterchemie een eenjarige meetfrequentie en voor bodemchemie 4- tot 8-jaarlijks. Geadviseerd wordt om de meetfrequentie van het nieuwe PMAN ook af te stemmen op de planningscycli van de PAS en Natura 2000 en gedifferentieerd voor type metingen: porievocht en ondiep grondwater 3-jaarlijks, bodemchemie 6 jaarlijks.

3.1.3 Meetnet verdroging

Randvoorwaarden

- B1 De bestaande en geplande meetlocaties voor het Meetnet Verdroging zijn een gegeven en kunnen niet worden aangepast. Dit geldt ook voor het meetprogramma voor opname van de waterstanden.
- B2 Het meetprogramma voor opname van de vegetatie ligt vast.
- B3 Uitbreiding naar meetlocaties in gebieden buiten N2000 gebieden is niet mogelijk, omdat het toekomstige verdrogingsbeleid zich alleen richt op hydrologisch herstel in N2000 gebied en het Reestdal.

Integratie/ afstemming van meetlocaties

- B4 Een deelset van de meetlocaties wordt geselecteerd voor chemische monitoring in het nieuwe PMAN (zie punt A5)
- B5 Metingen van de freatische grondwaterstand op natuurlocaties vinden plaats in het Meetnet Verdroging

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

- B6 De eventuele geplande monitoring van bodemchemie wordt opgenomen in het nieuwe Meetnet Abiotiek Natuur. Voor locaties van het verdrogingsmeetnet die geselecteerd is het standaard meetpakket voor bodemchemie en bovengrondse biomassa van toepassing (zie punt A7).
- B7 Wegens de aanwezigheid van filters in het freatisch grondwater en ondiepe grondwater is het efficiënt om een deelset van het meetnet te selecteren voor monitoring van de grondwaterkwaliteit van het bovenste grondwater (zie punt C3).

Afstemmen meetfrequentie

- B8 De meetfrequentie voor waterstanden (hoogfrequent met dataloggers) en vegetatie (3/ 6 jaarlijks ligt vast.
- B9 Voor de meetfrequentie van meetpunten die samenvallen met het nieuwe PMAN wordt verwezen naar punt A10.

3.1.4 **Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit, Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom**

Randvoorwaarden

- C1 Beide meetnetten worden voortgezet. Aanpassingen wat betreft meetlocaties zijn mogelijk.
- C2 De meetlocaties die zijn opgezet ten behoeve van het Project Bedreven Bedrijven Drenthe (BBD) blijven gehandhaafd als aparte categorie landbouwlocaties. Deze meetlocaties wil de provincie voortzetten om de effecten van een aangepaste bedrijfsvoering op vermessing en verspreiding te volgen.

Integratie/ afstemming van meetlocaties

- C3 Het Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom en het Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit kunnen wat betreft meetpunten in landbouwgebied volledig met elkaar geïntegreerd worden omdat deze meetnetten een gelijk doel en gelijk meetprogramma hebben in het nieuwe meetnet **Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw (PMAL)**. Dit geïntegreerde meetnet is dan gericht op het volgen van de effecten van vermessing en verspreiding op de bodem en het bovenste grondwater in gebieden met landbouw. Er worden meetlocaties toegevoegd voor strata die onderbedeeld zijn.
- C4 De meetpunten in natuur van het Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom worden geïntegreerd met het nieuwe **Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN)** waarbij het meetpunten betreffen waar zowel bodemchemie als chemie van het bovenste grondwater wordt gemeten. Daarvoor worden meetlocatie op elkaar afgestemd en het meetprogramma voor bodemchemie en hydrochemie gelijk getrokken. Tevens worden aan dit nieuwe meetnet locaties toegevoegd ten einde een betere dekking van de ambitietypen te verkrijgen. Wanneer bij het afstemmen van natuurlocaties van het Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom locaties vervallen, is dat een nadeel voor het afbreken van lange meetreeksen van nutriënten in het grondwater. Deze lange meetreeksen worden daarom zo veel mogelijk gehandhaafd.

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

- C5 Voor grondwaterchemie wordt bepleit om naast de effecten van vermessing op nutriënten en zware metalen ook indirecte chemische effecten als gevolg van denitrificatie, oxidatie van sulfiden en anaerobe afbraak van organische stof te gaan evalueren. Dit is mogelijk met de metingen van HCO₃, SO₄, Fe, Ca, Mg, DOC concentraties die in het Provinciaal meetnet voor bodemkwaliteit reeds grotendeels worden uitgevoerd. Voor locaties van het Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom zouden deze metingen kunnen worden toegevoegd. Het meten van zulke variabelen geeft samen met tracers als Cl en K ook meer inzicht in de verspreiding van vermist grondwater in de ondergrond.
- C6 In alle meetnetten die beschouwd worden wordt de hydrochemie van het porievocht in de bodemtoplaag niet gemeten op natuurlocaties. Het bovenste grondwater (op enige meters onder maaiveld) wordt ook nauwelijks gevolgd op natuurlocaties. Hierdoor kunnen de effecten van atmosferische depositie, toestroming van vermist en vervuild grondwater in kwelgebieden en veranderingen in de basenchemie in kwelafhankelijke situaties niet tot nauwelijks worden gevolgd. Relatief snelle veranderingen in de abiotiek die zich uiten in veranderingen van de hydrochemie worden daardoor nauwelijks getraceerd. Er wordt voorgesteld om op natuurlocaties die voor hydrochemische monitoring worden geselecteerd de hydrochemie van het porievocht in de bodemtoplaag in geval van grondwaterafhankelijke natuurtypen en het bovenste grondwater van locaties met relevante natuurtypen met als doel: 1) het volgen van de effecten van vermessing en de verspreiding daarvan in zowel infiltratie- als kwelgebieden, 2) het volgen van de zuur/basentoestand in relatie tot het thema verzuring, 3) het in beeld brengen van effecten van N-depositie. Omdat in het Meetnet Verdroging locaties met filters in het freatisch grondwater en ondiepe grondwater aanwezig zijn/ beschikbaar komen, ligt het voor de hand om voor monitoring van hydrochemie een aanzienlijke deel van deze locaties te

selecteren. Omdat voor natuur de kwaliteit van het ondiepe grondwater in kwelgebieden relevant is het zinvol locaties met filters voor ondiep grondwater te selecteren in natte gebieden waar (potentieel) kwel optreedt. Voor een evenwichtige ruimtelijke spreiding binnen de provincie zouden daarnaast nog locaties buiten het Meetnet Verdroging nodig zijn. Daarvoor kunnen bestaande locaties uit het Meetnet Verzuring (zie punt E2) en het nieuwe Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (zie punt A3) worden geselecteerd.

- C7 Het meetpakket voor grondwaterchemie en bodemchemie worden voor alle natuurlocaties gelijk getrokken (zie punt A5). Dit betekent een uitbreiding van de meetpakketten voor grondwaterchemie en bodemchemie van het Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom waarbij de macrochemie volledig wordt geanalyseerd. Variabelen uit het oude meetpakket worden grotendeels gehandhaafd. Het hydrochemische meetpakket wordt ook gelijk getrokken met dat van het Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit.

Afstemmen meetfrequentie

- C8 De monitoring van de huidige abiotische meetnetten heeft een voor grondwaterchemie een éénjarige meetfrequentie en voor bodemchemie 4- tot 8-jaarlijks. De frequentie voor bodemchemische metingen is afhankelijk van de variabele. Daarbij worden enkele belangrijke basale variabelen (organische stof, pH) slechts om de 8 jaar gemeten. Dit betreft goedkope analyses waarbij de frequentie beter kan worden verhoogd. Voorgesteld wordt om de meetfrequentie voor natuurlocaties af te stemmen op de 6 jarige planningscycli van PAS en N2000 en dus over te gaan naar een 6 jarige cyclus voor metingen aan bodemkwaliteit en een 3 jarige cyclus voor metingen aan waterkwaliteit (zie punt A8)

3.1.5 Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit

Randvoorwaarden

- D1 Meetpunten die mee doen met het Landelijke Meetnet Grondwaterkwaliteit worden niet gewijzigd
- D2 Het meetprogramma is landelijk afgestemd en wordt daarom niet gewijzigd.

Integratie/ afstemming van meetlocaties

- D3 Gezien het afwijkende doel en het feit dat dit meetnet als enige van de beschouwde meetnetten ook metingen verricht aan het diepere grondwater worden geen wijzingen voorgesteld in de meetlocaties. Wijziging van diepe meetlocaties zou een forse investering in nieuwe diepe filters vergen.
- D4 De meeste meetlocaties liggen in landbouwgebied, terwijl het aantal in natuurgebied beperkt is. De voorgestelde uitbreiding van hydrochemische monitoring op natuurmeetlocaties in het huidige Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit en Meetnet Bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom (paragraaf 3.1.4) vullen dit hiaat op voor wat betreft het freatische en ondiepe grondwater. Voor monitoring van de abiotische kwaliteit in relatie tot natuur wordt dit voldoende geacht en is het niet nodig om nog meetlocaties met filters voor diep grondwater toe te voegen.

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

Gezien de randvoorwaarden (punt D2) worden geen wijziging van bestaande meetvariabelen voorgesteld.

Afstemmen meetfrequentie

Gezien de randvoorwaarde D2 worden geen aanpassingen voorgesteld.

3.1.6 Meetnet Verzuring

Randvoorwaarden

E1 Het meetnet wordt voortgezet en aanpassingen in meetlocaties en meetprogramma zijn mogelijk

Integratie/ afstemming van meetlocaties

E2 De meetpunten in van het Meetnet Verzuring worden geïntegreerd in het nieuwe Provinciale Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN). Daarvoor worden de exacte selectie van meetlocaties afgestemd op die van andere bestaande meetnetten (zie punten A5, en C4) op elkaar afgestemd. Omdat het meetpakket van het nieuwe meetnet variabelen voor het thema verzuring bevat, betekent dit in feite een sterke uitbreiding van het Meetnet Verzuring naar andere natuurtypen dan alleen zure bossen. Wanneer bij het afstemmen van meetlocaties vervallen is dat een nadeel voor het afbreken van lange meetreeksen voor bodem- en grondwaterchemie. Gezien de grote waarde van de huidige meetreeksen wordt daarom het overgrote deel van de meetpunten van het Meetnet verzuring geselecteerd.

Zie verder punt C4.

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

E2 Een efficiënte, relatief goedkope methode om de zuurgraad op veel locaties te bepalen is door in-situ pH-metingen in de bodemtoplaag op te nemen in de monitoring voor het nieuwe meetnet LMF, LMF-DR en het Meetnet Verdroging. Deze metingen kunnen worden gecombineerd met de opname- van de vegetatie en kunnen worden uitgevoerd met een speciale pH-electrode. Zulke in-situ pH metingen zijn een goede schatter van pH metingen in bodemextracten.

E3 De hoge zuurdepositie in de 20e eeuw heeft gezorgd voor sterke en diepe uitloging van bodems en zeker in het geval van droge zandbodems. De basentoestand in de diepere bodemlaag is van belang voor herstel van de basenrijkdom op de bodemtoplaag op een langere termijn. Dieper wortelende planten kunnen in geringe of sterkere mate (afhankelijk van de soort) calcium naar de bodemlaag transporten via strooisel en daarmee op langere termijn zorgen voor herstel van de basenrijkdom van de bodem. De basenrijkdom van diepere bodemlagen is nauwelijks gemeten (alleen af en toe in het Meetnet Verzuring op 14 locaties in één natuurtype). Een eenmalige bemonstering van de diepere bodemlaag (bv 20-30 en 40-50 cm relatief droge natuurtypen zou meer inzicht kunnen geven in het diepteprofiel voor basenrijkdom en daarmee de basentoestand van die natuurtypen. Op basis van evaluatie van die metingen kan worden besloten of het opbouwen van tijdreeksen voor de diepere bodemlaag zinvol is. Op termijn zou het nuttig kunnen zijn op metingen aan de diepere bodemlaag eenmalig mee te nemen in een meetcampagne. Een optie is ook om dit op te nemen in een speciaal onderzoeksproject (bijvoorbeeld t.b.v. van PAS/ N2000) en aansluiting te zoeken bij landelijk onderzoek op dit terrein.

Zie verder punten C5 t/m C7.

Afstemmen meetfrequentie

Zie punt C8.

3.1.7 Meetnet korstmossen Drenthe

Randvoorwaarden

F1 Het meetnet wordt voortgezet in een beperkte vorm met 200 meetpunten en opnamen zullen plaatsvinden in 2017 en 2024

F2 Meetpunten en de nieuwe opzet worden als een gegeven beschouwd

Integratie/ afstemming van meetlocaties

- F3 Meetpunten worden niet aangepast omdat het in eerste instantie gericht is op het in beeld brengen van depositiepatronen op provincieschaal. Afstemming vindt alleen plaats op niveau van interpretatie door indicaties van korstmossen voor ammoniak te koppelen met patronen uit de monitoring van abiotiek in het nieuwe **Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur** (porievocht, chemie freatisch grondwater en chemie bodem) en vegetatie (indicatiewaarden voor zuurgraad, nutriëntenrijkdom). De patronen in het korstmossenmeetnet voor ammoniak depositie kunnen dan als verklarende variabele worden gebruikt voor patronen in de chemische toestand van de bodem en terrestrische vegetatie
- F4 Voor regionale calibratie van korstmosindicatiewaarden op gemeten ammoniak concentraties zouden een beperkt aantal meetpunten kunnen worden toegevoegd die samenvallen met de huidige meetpunten van Meetnet Ammoniak Natuurgebieden.

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

Geen

Afstemmen meetfrequentie

- F5 Door de relatief lage frequentie van het meetnet (ca. 6/7 jaar) en voor het leggen van relaties met bodemchemische condities is het verstandig de meetmomenten te synchroniseren met die van de bodemchemische monitoring op natuurlocaties. Praktisch gezien is dat echter lastig te realiseren om dat uit logistieke overwegingen ook gestreefd wordt naar spreiding van de meetinspanning over jaren binnen een monitoringcyclus.

Meetnet Ammoniak Natuurgebieden

Randvoorwaarden

- G1 Het huidige meetnet word bepaald door het RIVM.

Integratie/ afstemming van meetlocaties

- G2 Het huidige meetnet bestaat uit een gering aantal locaties. Een optie is om meetpunten toe te voegen aan een deelselectie van meetlocaties van het nieuwe Meetnet Abiotiek Natuur ten einde een betere link te kunnen leggen tussen enerzijds ammoniakdepositie en anderzijds chemische condities in de bodem en het freatische grondwater, nutriëntenstatus van de bovengrondse biomassa en de structuur en samenstelling van vegetatie. Deze toevoeging kan zich beperken tot de habitattypen in de PAS-gebieden die gevoelig zijn voor atmosferische N-depositie en waar metingen aan bodem- en waterchemie worden gepland.
- G3 Het toevoegen van meetlocaties van het Meetnet korstmossen Drenthe om een goede kalibratie van indicatiewaarden van korstmossen met daadwerkelijk gemeten ammoniakconcentraties mogelijk te maken. De uitbreiding dient gericht te zijn op een goede dekking van de gradiënt van ammoniakconcentraties. Zie ook punt F4.

Afstemmen/ evenwichtig meetpakket

Geen

Afstemmen meetfrequentie

Geen

3.2 Keuze stratificatie meetnetten

Voor stratificatie voor meetpunten wordt onderscheid gemaakt tussen drie clusters van meetpunten. Een belangrijke reden voor deze driedeling is dat een zinvolle stratificatie voor elk cluster verschillend is. De drie clusters bestaan uit:

- Het cluster LMF, LMF-DR, Verdrogingsmeetnet en het daarmee het grotendeels overlappende nieuwe Provinciale Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN). Deze meetpunten vallen in de landgebruikscategorie natuur+bos.
- Meetpunten in landbouwgebied van het nieuwe Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw (PMAL) die de toestand van bodem en freatisch grondwater volgen.
- Meetpunten van het Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit (inclusief de meetpunten van het Landelijke Meetnet Grondwaterkwaliteit en KRW in Drenthe) die de toestand van ondiep en diep grondwater volgen.

Voor de stratificatie wordt het aantal strata beperkt gehouden ten einde per stratum voldoende meetpunten te hebben ten behoeve van trendanalyses en het onderscheiden van verschillen in toestand tussen categorieën. Daarnaast verschillen de drie clusters ook in de schaal waarop effecten van landgebruik worden gevolgd. Voor het eerste cluster wordt gemeten op puntlocaties, voor het tweede cluster in percelen en voor het derde cluster in grotere deelgebieden.

Strata voor het cluster LMF, LMD-DR, Verdrogingsmeetnet en het daarmee gedeeltelijk overlappende nieuwe Provinciale Meetnet Abiotiek Natuur

- Beleidsstatus: wel of niet in het Natuur Netwerk Nederland (voormalige EHS) en/of Natura 2000. Het Natuur Netwerk Nederland is in Nederland ingevoerd en deels uitgewerkt door de provincie. Als bron is de NNN-kaart gebruikt van Drenthe uit 2016. In de praktijk is het lastig om ambitietypen over de categorieën wel en geen NNN goed te verdelen omdat veel ambitietypen vooral in het NNN voorkomen. Voor habitattypen geldt dat deze per definitie alleen binnen het NNN voorkomen.
- Natuurtype in de vorm van SNL-ambitietype zijn toegekend aan alle meetpunten met vegetatiemonitoring. Informatiebron is meest recente toekenning aan meetpunten van LMF, LMD-DR en het Verdrogingsmeetnet gebruikt en voor punten zonder toekenning de ambitiekaart van de provincie Drenthe van 2016.
- Natuurtype in de vorm van habitattype zijn alleen toegekend aan meetpunten in N2000-gebieden. Toekenning heeft plaatsgevonden op basis van de situatie bij vaststelling van de habitattypenkaart (2014).

Bij selectie van meetpunten is per natuurtype getracht een evenwichtige ruimtelijke verdeling na te streven binnen de mogelijkheden van verdeling van meetlocaties binnen het LMF, LMD-DR, Verdrogingsmeetnet.

Voor dit cluster wordt geen strikte strata toegepast voor:

- Bodemtype. Natuurtypen in de vorm van ambitietypen en habitattypen hebben vaak al een specifieke voorkeur hebben voor bodemtypen. Na uitvoering bovengenoemde stratificatie is wel het textuurtype van de geselecteerde locaties gescoord om de verdeling over textuurtypen in beeld te brengen. Als informatiebron voor textuurtype is de bodematlas van Drenthe, kaartlaag 'bodem grondsoorten' gebruikt. Onderscheiden eenheden betreffen zand, moerig op zand, veen, leem, zware klei en water.
- Grondwaterstandsregime. Ook hiervoor geldt dat waterstandsregime sterk verweven is met het natuurtypen. Daarnaast is informatie over grondwatertrappen sterk verouderd, zeker in geval van natuurgebieden waar bijvoorbeeld vernatting heeft plaatsgevonden. Post hoc kunnen de meetpunten op basis van natuurtypen voor

evaluaties worden ingedeeld in een onderverdeling tussen droog en grondwaterafhankelijk.

- Stikstofdepositie. Het patroon van stikstofdepositie is onderhevig aan veranderingen door veranderingen in landgebruik, verkeer en door milieumaatregelen. Daarom kan beter voor stikstofstofgevoelige SNL-ambitietypen en habitattypen posthoc gekeken worden in hoeverre vegetatiemeetpunten de gradiënt van stikstofdepositie bestrijken en in hoeverre dit ook het geval is voor meetpunten Provinciale Meetnet Abiotiek Natuur. Als informatiebron voor N-depositie kunnen modelleringen worden gebruikt van Aerius voor totaal-N en NHx. De selectie van de meetpunten van het Meetnet Abiotiek Natuur geselecteerd heeft de beperking dat ze worden geselecteerd binnen het gezamenlijke meetnet van het LMF, LMD-DR en Verdrogingsmeetnet. Binnen de restrictie worden ze zo veel mogelijk ruimtelijk verdeeld zijn over de provincie. Achteraf moet dan blijken in hoeverre binnen een natuurtypen de gradiënt in stikstofdepositie wordt bestreken.

Strata voor het Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw

- Landgebruik. Categorieën zijn bouwland, agrarisch grasland, natuur+bos, stedelijk gebied
- Bodem (grondsoort). Categorieën betreffen zand-podzol, zand-moerig zand, veen. Vanwege voortschrijdende afbraak van organisch materiaal in veen- en moerige zandgronden kan de grondsoort van percelen met een meetpunt op den duur veranderen van een veen- naar een moerige bodem en van een moerige bodem naar een organisch-stofarme zandbodem. Tevens is deels de informatie over de bodem verouderd. **Er wordt daarom aangeraden om in eerst volgende meetronden voor bodemchemie het bodemprofiel te beschrijven en te evalueren hoe de stratificatie voor bodem in de actuele situatie uitpakt.**
- Waterstandsregime. Er wordt onderscheid gemaakt in droog en nat.

Deze strata zijn relevant voor de evaluaties van de het thema vermisting en verspreiding van meststoffen. Voor de toekenning stratificatie van de bestaande meetpunten uit het MPD en MDA is uitgegaan van de meest recente overzichten van de metadata die zijn geleverd door de provincie. Voor toegevoegde locaties is voor bodem (grondsoort) en waterregime gebruik gemaakt van de bodematlas van Drenthe en voor landgebruik luchtfoto's uit 2016.

Voor dit cluster wordt geen onderscheid gemaakt voor de hoogte van stikstofdepositie. Dit is niet zinvol omdat toevoer van nutriënten door bemesting de nutriëntenstatus domineert.

Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit

Voor dit meetnet wordt de oorspronkelijke stratificatie gehandhaafd.

- Landgebruik met de categorieën bouwland, grasland (agrarisch gebruikt), natuur+bos, stedelijk gebied
- Geohydrologie met onderscheid in infiltratie, kwel, intermediair (afwisselend infiltratie en kwel)
- Bodem met een tweedeling in zand- en veenbodem.

Een verfijndere indeling is niet zinvol omdat dit zal leiden tot een gering aantal meetlocaties per bodemtype. Voor locaties met kwel is een indeling in bodemtype weinig zinvol gezien het geringe aantal meetpunten (10).

Voor de toekenning van strata is uitgegaan van het meest recente overzicht van metadata geleverd door de provincie (d.d. januari 2017).

3.3 Aanpassing meetlocaties van de meetnetten

3.3.1 Validatie metadata

Voor de integratie van biotische en abiotische metingen zijn de beschikbare metadata van de bestaande meetnetten gevalideerd voor zover dat mogelijk en zinvol was.

De volgende controles zijn uitgevoerd:

- Fouten in locatiecodes. Af en toe kwamen typfouten voor in locatiecodes. Die zijn verbeterd.
- Een check op verschillen in coördinaten van een peilbuislocatie en een opnamelocatie van vegetatie die aan elkaar zijn gekoppeld. Deze verschillen hangen samen dat eerst een locatie voor waterstandmeting is geselecteerd en de peilbuis geïnstalleerd. Naderhand is gekeken naar een geschikte plaats voor vegetatieopname. Wanneer de peilbuislocatie weinig representatief is voor de vegetatie van een natuurtype dat rond de peilbuis domineert (bv de peilbuis staat in een overgang van twee vegetatietype of de rand van een perceel) dan is de vegetatieopname op enige afstand van de peilbuis uitgekozen. Daarnaast zijn ook nabij gelegen, bestaande meetpunten voor vegetatieopname gekoppeld aan nieuwe peilbuizen. Bij controle van de gevallen met een grote afstand, kwamen een aantal foute koppelingen tussen peilbuis en vegetatie-opnamen aan het licht. Deze zijn gecorrigeerd.
- Daarnaast waren hadden reeksen van vegetatieopnamen die dezelfde locatiecode hadden (deels grote) verschillen in de coördinaten van vegetatie-opnamen. Wanneer het geringe verschillen betrof, hebben die te maken het feit voorheen coördinaten werden afgelezen van kaart en later de plaats bepaling nauwkeuriger werd door de intreden van GPS-apparatuur. Daarnaast had een deel van de opname reeksen grote afwijkingen in coördinaten als gevolg van invoerfouten. Zulke fouten in coördinaten zijn door de provincie verholpen op basis van detaildocumentatie van de opnamen.

3.3.2 Selectie van meetlocaties voor Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN)

Werkwijze selectie meetpunten

Allereerst zijn streefgetallen voor het Provinciaal meetnet Abiotiek Natuur (PMAN) per ambitietype en habitatype vastgesteld (resp. Tabel 3-1 en Tabel 3-2). Voor streefgetallen per SNL-ambitietype wordt gestreefd naar aan aantal van 5 tot 30. Lager dan 5 wordt niet aanbevolen i.v.m. met het toepassen van statistiek in evaluaties. Een aantal van 5 tot 10 is gekozen voor zeldzame natuurtypen waar het niet mogelijk is om met de bestaande vegetatiemeetpunten hogere aantallen te bereiken. Waar dat wel mogelijk zou zijn, is daarvan afgezien. De reden hiervoor is pragmatisch omdat bij hogere aantallen voor zeldzame typen meetpunten sterk geclusterd zouden zijn in een klein aantal, veelal kleine vlakken. Voor algemenere typen en typen waarvoor Drenthe kwantitatief belangrijk is worden hogere aantallen gehanteerd. Dit geeft een indicatie van de gewenste totale omvang van dit meetnet van 290 voor ambitietypen en 175 voor habitatypen. Het werkelijke aantal zal lager zijn dan de som van beide (465) omdat locaties met een habitatype vaak ook een ambitietype hebben.

In eerste instantie wordt met de set meetpunten van LMF, LMD-DR, MVD, MVZ en MDA gewerkt en wordt getracht een streefgetal per ambitietype en habitatype te realiseren. Bij de selectie is voorrang gegeven aan locaties waar eerder chemische metingen aan bodem en vegetatie zijn uitgevoerd (UA), en natuurlocaties met bodemchemische metingen in MVZ en MDA. Daarnaast is voor natte natuurtypen ook voorrang gegeven aan meetlocaties voor het MVD omdat hier grondwaterstandmetingen aan vegetatiepunten kunnen worden gekoppeld. Wanneer hiermee niet het streefgetal wordt bereikt zijn locaties zonder eerdere chemische

metingen aan chemie en waterstand toegevoegd. Ook zijn zulke locaties toegevoegd als dat nodig was voor een evenwichtige ruimtelijke spreiding binnen de provincie Drenthe.

Bij de selectie van meetlocaties voor ambitietypen zijn locaties uitgesloten waarvan de vegetatie op basis van de beschikbare opnamen tot een zeer afwijkend structuurtype op basis van de luchtfoto uit 2016 behoorde dan men zou verwachten op basis van het toegekende ambitietypen (bv de meetlocatie heeft een bosvegetatie terwijl het ambitietype Droge heide is). Veelal had deze 'discrepancie' te maken met de grove schaal waarop ambitietypen zijn begrensd. De schaal is veelal grover dan de schaal waarop allerlei vegetatietypen voorkomen. Bij gevolg kan een vlak met één ambitietype uit een mozaïek van sterk uiteenlopende vegetatietypen bestaan. De uitsluiting van zulke gevallen is uitgevoerd om te voorkomen dat strata voor ambitietypen 'vervuild' raken met sterk afwijkende natuurtypen.

Resultaat selectie voor ambitietypen

In Tabel 3-1 worden de geselecteerde aantallen voor PMAN weergegeven per ambitietype weergegeven.

Voor een aantal SNL-ambitie typen zijn minder locaties voor PMAN geselecteerd op basis van bestaande vegetatiemeetpunten dan wordt nagestreefd (zie Tabel 3-1; geel gemarkeerd). Dit betreft natuurtypen die een hoge natuurwaarde vertegenwoordigen en in veel gevallen ook natuurtypen waarvoor Drenthe binnen Nederland belangrijk is.

Het betreft de ambitietypen:

- N06.02 Trilveen: nu 1 locatie geselecteerd, streefaantal is 5;
- N06.06 Zuur ven of hoogveenven: nu 1 locatie geselecteerd, streefaantal is 10;
- N07.02 Zandverstuiving: nu 2 locatie geselecteerd, streefaantal is 5;
- N11.01 Droog schraalland: nu 4 locaties geselecteerd, streefaantal is 10.

Het lage aantal van deze ambitietypen heeft te maken met de relatief grove schaal waarop vlakken met ambitietypen zijn toegekend. Vegetaties die behoren tot deze ambitietypen komen veelal met in een kleinschalig patroon voor en worden daardoor vaak in vlakken met een andere ambitietypen opgenomen (bv Zuur ven of Hoogveenven valt binnen Vochtige heide). Als gevolg van de ruimtelijke schaal waarop met ambitietype wordt gewerkt kunnen hogere aantallen locaties nauwelijks worden opgelost.

Twee ambitietypen hebben veel hogere aantal geselecteerde locaties voor PMAN dan het streefgetal (N06.04: Vochtige heide en N07.01: Droge heide). Dit wordt veroorzaakt door selectie van locaties voor habitattypen die niet corresponderen met betreffend ambitietype (bij voorbeeld: een meetpunt met habitattype H4030: Droge heiden valt in een vlak met ambitietype N06.04: Vochtige heide). Ook dit heeft te maken met toekenning van ambitietypen aan grotere vakken die voor vegetatie heterogeen zijn. De habitattypenkaarten hebben juist weer een kleinere ruimtelijke schaal omdat ze gebaseerd zijn op vegetatiekarteringen.

In Tabel 3-1 wordt tevens de verdeling van meetlocaties van elk ambitietype en habitattype voor beleidsstatus en bodemtype weergegeven. Zoals te verwachten vallen de meeste geselecteerde locaties in het NNN/ geen N2000 en deels ook in N2000. Daarbij hebben ambitietype die vaak geen habitattype zijn een zwaartepunt in NNN/ geen N2000. Bij een deel van de ambitietypen hebben de locaties een zwaartepunt in N2000 gebied (N06.03: Hoogveen, N10.01 Nat schraalland).

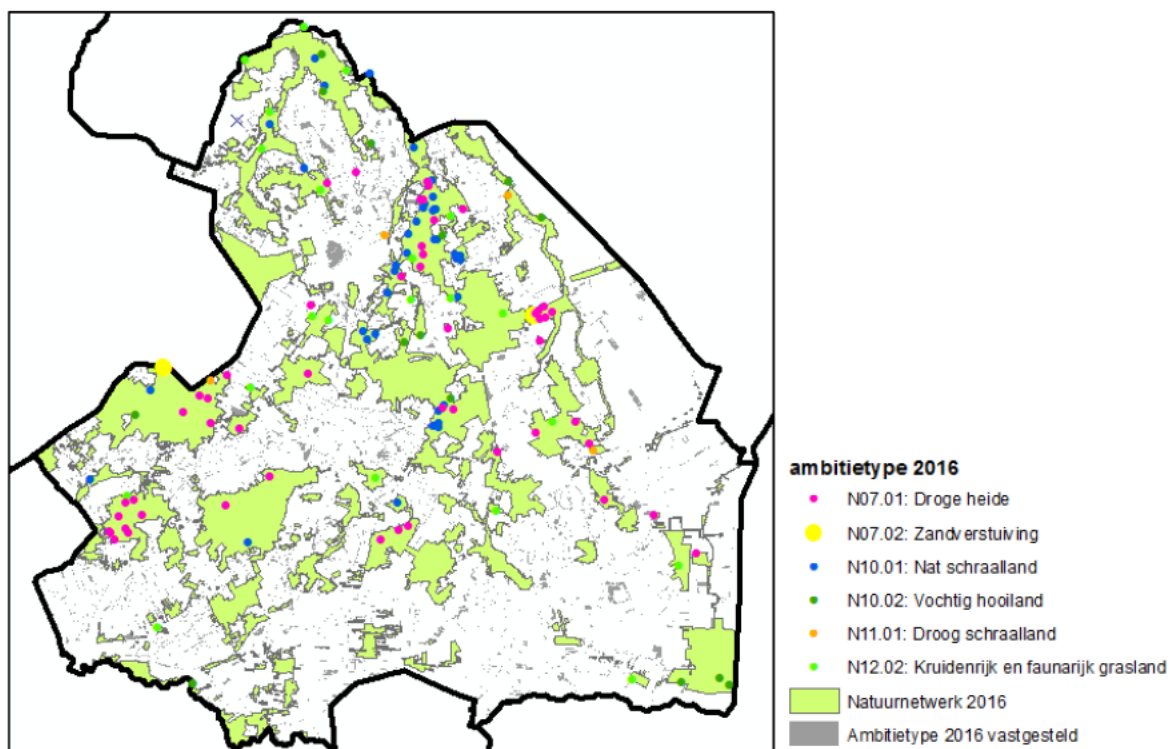
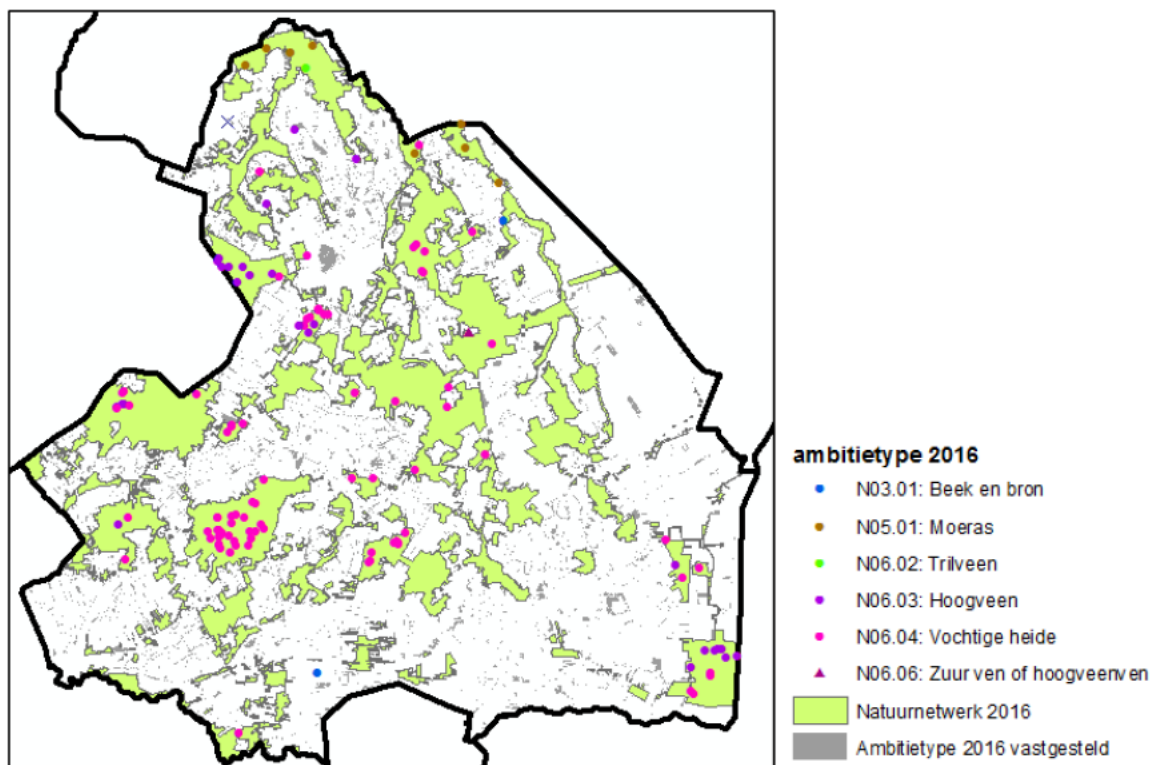
De verdeling van geselecteerde meetlocaties over bodemtype is als volgt. Alle ambitietypen met uitzondering van N14.03 Haagbeuken- essenbos komen niet of nauwelijks voor op leem. De droge en vochtige ambitietypen komen hoofdzakelijk op zandbodems voor. De typen

N06.03 Hoogveen en N10.02 Vochtig hooiland zijn vooral aanwezig op veenbodems. N10.01 Nat schraalland is verdeeld over zand, moerig zand en veen.

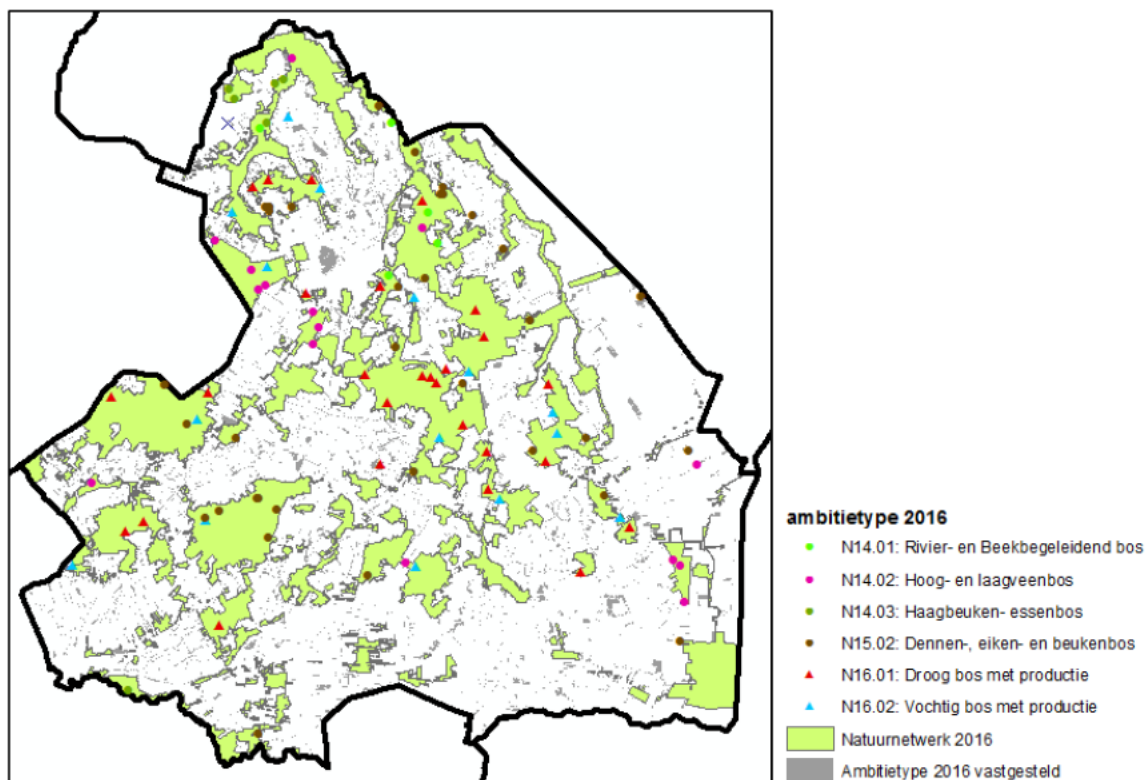
In Figuur 3-3 wordt de ligging van de PMAN meetpunten voor elk ambitietype waarvoor selectie werd nagestreefd weergegeven.

Tabel 3-1: Streefaantallen en geselecteerde aantallen van meetlocaties voor het Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN) per ambitietype. Voor elk ambitietype wordt ook de verdeling weergegeven voor beleidsstatus (wel of geen ligging in NNN en N2000) en bodemtype. Ambitietypen met een grijze arcering betreffen typen waarin geen abiotische metingen worden nagestreefd. Gele vakken geven aan dat het geselecteerde aantal PMAN meetpunten duidelijk lager is dan de streefwaarde.

code+naam ambitietype	Aantal locaties met toekenning ambitietype in VDM, LMF, LMF-DR, MVZ, MPD en MDA	PMAN						Verdeling locaties PMAN voor beleidsstatus			Verdeling locaties PMAN voor bodemtype					
		Aantal geselecteerd	Aantal geselecteerd met overlap in MVD	Aantal geselecteerd met overlap in UA	Aantal geselecteerd met overlap in MVZ	Aantal geselecteerd met overlap in MDA	Streefaantal locaties	NNN/ geen N2000	N2000	geen NNN en N2000	zwarte klei	leem	zand	moerig op zand	veen	Water
L01.02: Houtwal en houtsingel	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L01.04: Bossingel en bosje	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L01.07: Laan	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L03.01: Aardwerk en groeve	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N00.01: Nog om te vormen naar natuur	37	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
N01.03: Rivier- en moeraslandschap	12	0	5	1	3	1	1	3	2	0	0	0	0	0	2	0
N01.04: Zand- en kalklandschap	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N03.01: Beek en bron	4	5	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0
N04.02: Zoete plas	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N05.01: Moeras	20	10	9	2	3	0	0	3	6	0	0	0	0	1	2	5
N06.02: Trilveen	1	5	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
N06.03: Hoogveen	73	25	27	14	15	0	0	2	24	1	0	0	0	4	3	19
N06.04: Vochtige heide	222	30	82	33	42	0	0	15	67	0	0	0	0	58	17	7
N06.05: Zwak gebufferd ven	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N06.06: Zuur ven of hoogveenven	1	10	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0
N07.01: Droge heide	152	30	51	6	30	0	0	15	35	1	0	0	0	47	1	2
N07.02: Zandverstuiving	2	5	2	1	2	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0
N10.01: Nat schraalland	107	30	39	20	29	0	0	6	33	0	1	0	9	14	15	0
N10.02: Vochtig hooiland	35	15	14	0	4	0	0	6	8	0	0	1	1	1	11	0
N11.01: Droog schraalland	5	10	4	0	2	0	0	2	1	1	0	0	3	1	0	0
N12.02: Kruidenrijk en faunarijck grasland	101	20	21	4	11	0	0	14	4	3	1	0	13	2	4	0
N12.05: Kruidenrijk en faunarijck akker	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N13.01: Vochtig weidevogelgrasland	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N14.01: Rivier- en Beekbegeleidend bos	7	5	5	0	2	0	0	1	4	0	0	1	1	2	1	0
N14.02: Hoog- en laagveenbos	38	15	15	4	5	0	0	6	8	1	0	0	7	2	5	0
N14.03: Haagbeuken- essenbos	10	5	6	1	0	0	0	6	0	0	0	3	0	0	0	0
N15.02: Dennen-, eiken- en beukenbos	193	30	35	3	13	1	4	10	22	3	0	1	34	0	0	0
N16.01: Droog bos met productie	422	25	27	0	10	11	5	23	2	2	0	0	27	0	0	0
N16.02: Vochtig bos met productie	85	15	15	1	9	1	0	10	4	1	0	0	15	0	0	0

Figuur 3-3: Ligging van de geselecteerde meetpunten voor het Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN), met onderscheid naar SNL-ambitype. Alleen de ambitypen waar voor selectie van meetpunten werd nagestreefd worden weergegeven. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Vlakken buiten het NNN met toekenning van een ambitypen zijn in grijs weergegeven (veelal kleine vlakken).

Vervolg Figuur 3-3.

Resultaat selectie voor habitattypen

In Tabel 3-2 worden de geselecteerde aantallen voor PMAN weergegeven per habitatype weergegeven. Voor een deel van habitattypen worden de streefaantallen (vrijwel) gehaald, maar voor een aantal niet (Tabel 3-2; gele markering). Deze laatste habitattypen hebben een hoge natuurwaarde en zijn deels ook habitattypen waarvoor Drenthe binnen Nederland belangrijk is. Het betreft de volgende habitattypen:

- H3160 Zure vennen, nu 8 locaties geselecteerd), streefaantal is 10;
- H6410 Blauwgraslanden, nu 3 locaties geselecteerd), streefaantal is 5;
- H7110A Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap), nu 4 locaties geselecteerd), streefaantal is 5;
- H7110B: Actieve hoogvenen (heideveentjes), nu 1 locaties geselecteerd), streefaantal is 10;
- H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen), nu 3 locaties geselecteerd), streefaantal is 5;
- H9160A: Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden), nu 3 locaties geselecteerd), streefaantal is 5;
- H91D0 Hoogveenbossen, nu 2 locaties geselecteerd), streefaantal is 5;
- H91E0C: Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen), nu 3 locaties geselecteerd), streefaantal is 5;

De meeste van deze habitattypen komen weinig voor in Drenthe en hebben tevens weinig locaties toegekend gekregen in de meetnetten LMF, LMD-DR en MVD. Het verhogen van aantallen voor deze habitattypen zal leiden tot geclusterde meetlocaties binnen een gering aantal vlakken van betreffende habitattypen. Het H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen) is onderbedeeld in LMF door recente uitbreiding als gevolg van vernatting. In de

grondwaterafhankelijke habitattypen die onderbedeeld zijn voor PMAN, staan ook geen of weinig peilbuizen van het MVD.

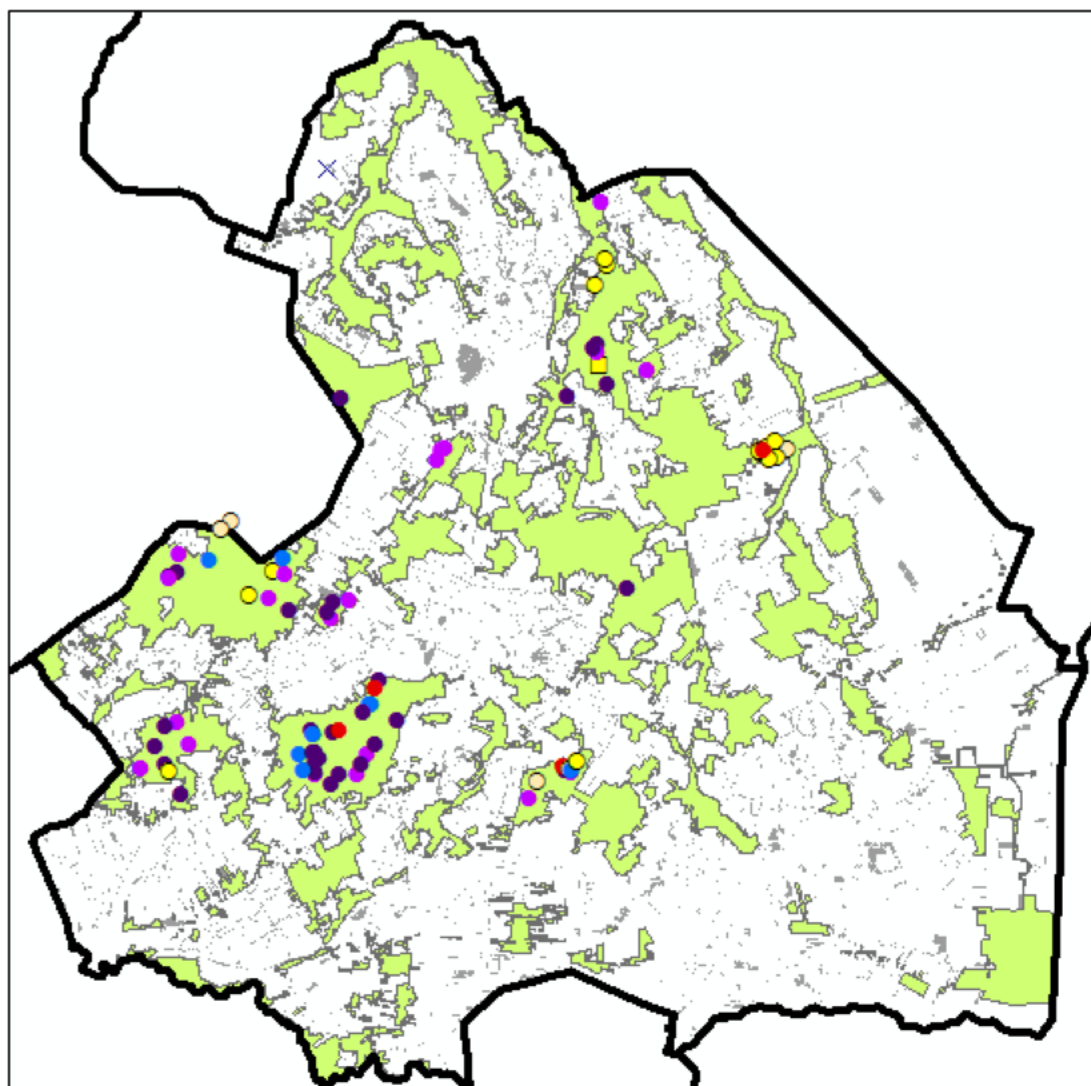
Een oplossing om de habitattypen die zijn onderbedeeld met bestaande opnamelocaties voor vegetatie en meetlocaties voor PMAN is, om bij aanpassingen van opnamelocaties in het LMF extra locaties met betreffende natuurtypen toe te voegen. Te overwegen is dan om daar ook peilbuizen aan toe te voegen. Het is belangrijk om locaties uit te zoeken die wat betreft vegetatie daadwerkelijk overeenkomen met de 'inhoud' van een habitatype. Deze oplossing wordt in de loop van 2018 gerealiseerd door de provincie in afstemming met het landelijke overleg over LMF. **Naderhand zullen deze nieuwe locaties voor vegetatie-opname dus nog moeten worden toegevoegd aan de metadatabestanden zodat ze gaan meelopen in de monitoring (actie provincie).**

De verdeling van geselecteerde meetlocaties over bodemtype is als volgt. Er zijn geen meetlocaties op zware klei en leem geselecteerd. Droge en vochtige habitattypen komen alleen of voornamelijk voor op zandbodems. Habitatype H7120: Herstellende hoogvenen komt vooral op veen voor, maar af en toe ook op moerig zand en zand.

In Figuur 3-4 wordt de ligging van de meetpunten voor elk habitatype waarvoor selectie werd nagestreefd weergegeven. Zoals te verwachten vallen alle locaties binnen de begrenzing van N2000 gebieden.

Tabel 3-2: Streefaantallen en geselecteerde aantallen van meetlocaties voor het Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN) per habitattypetype. Voor elk habitattypetype wordt ook de verdeling weergegeven voor beleidsstatus (wel of geen ligging in NNN en N2000) en bodemtype. Het habitattypetype met een grijze arcering betreft een waarin geen abiotische metingen worden nagestreefd. Gele vakken geeft aan dat het geselecteerde aantal PMAN meetpunten duidelijk lager is dan de streefwaarde.

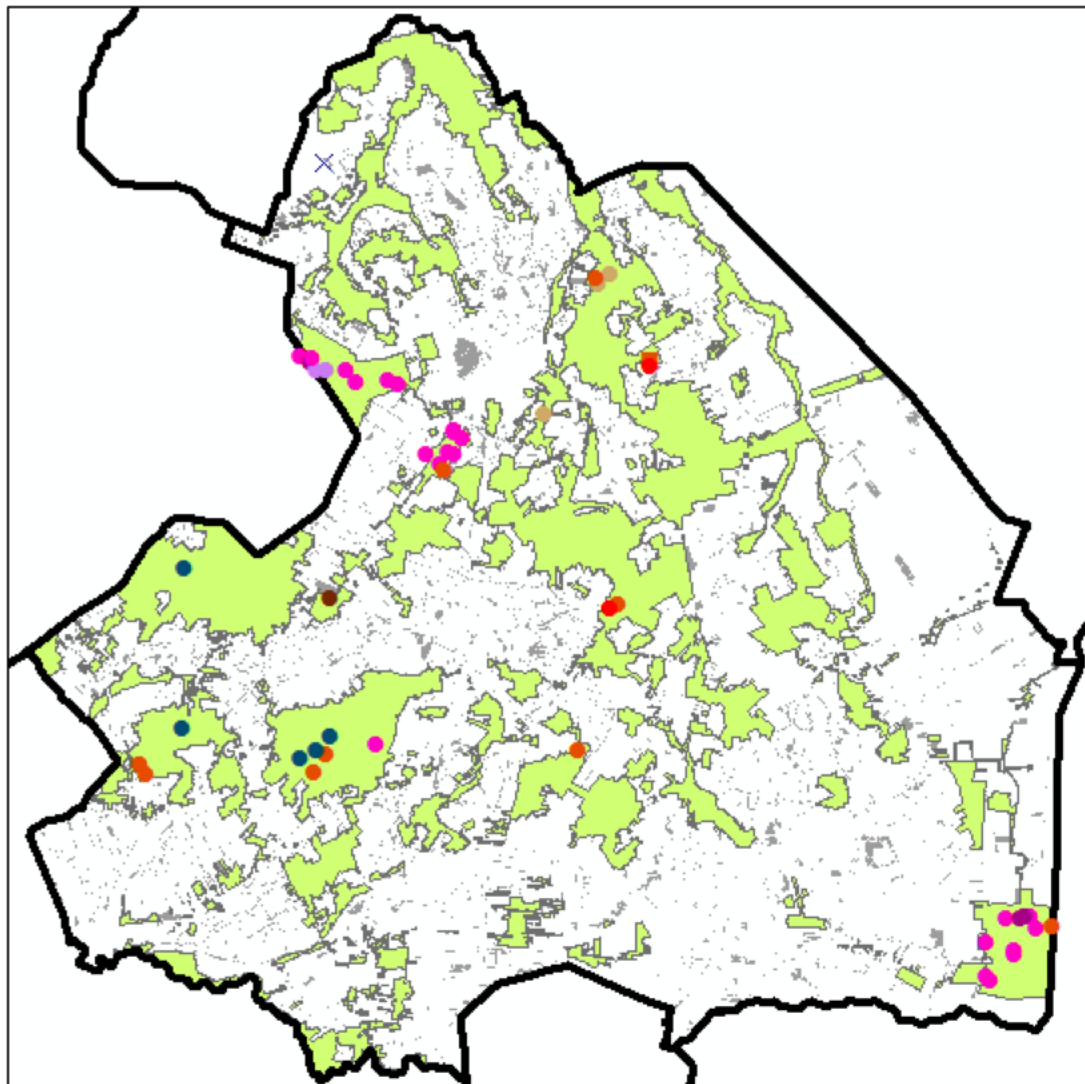
code+naam habitattypetype	Aantal locaties met toekenning ambitietypetype in VDM, LMF, LMF-DR, MVZ, MPD en MDA	PMAN						Verdeling locaties PMAN voor beleidsstatus			Verdeling locaties PMAN voor bodemtype					
		Streefaantal locaties	Aantal geselecteerd	Aantal geselecteerd met overlap in MVD	Aantal geselecteerd met overlap in UA	Aantal geselecteerd met overlap in MVZ	Aantal geselecteerd met overlap in MDA	NNN/ geen N2000	N2000	geen NNN en N2000	zware klei	leem	zand	moerig op zand	veen	Water
H2310: Stuiwandheiden met struikhei	15	13	1	7	0	0	0	0	0	0	0	13	0	0	0	0
H2320: Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	9	9	2	1	0	0	0	0	0	0	0	8	1	0	0	0
H2330: Zandverstuivingen	5	5	2	5	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0
H3130: Zwakgebufferde vennen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H3160: Zure vennen	8	8	3	2	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0
H4010A: Vochtige heiden (hogere zandgron)	36	22	10	12	0	3	0	0	0	0	0	16	4	1	1	0
H4030: Droge heiden	42	20	10	8	0	0	0	0	0	0	0	17	3	0	0	0
H5130: Jeneverbesstruwelen	6	4	1	2	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0
H6230: Heischrale graslanden	12	10	4	0	0	0	0	0	0	0	0	7	1	2	0	0
ZGH6230: Heischrale graslanden (zoekgebied)	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H6230vka: Heischrale graslanden (vka)	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
H6410: Blauwgraslanden	3	3	1	2	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0
H7110A: Actieve hoogvenen (hoogveenland)	3	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
H7110B: Actieve hoogvenen (heideveentjes)	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
H7120: Herstellende hoogvenen	88	22	11	13	0	0	0	0	0	0	0	4	3	15	0	0
H7140A: Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	3	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0
H7150: Pioniervegetaties met snavelbiezen	6	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0
H9120: Beuken-eikenbossen met hulst	8	8	3	0	0	2	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0
H9160A: Eiken-haagbeukenbossen (hogere)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H9190: Oude eikenbossen	5	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0
H91D0: Hoogveenbossen	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
H91E0C: Vochtige alluviale bossen (beekbeg)	4	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0

habitattype

- H2310: Stufzandheiden met struikhei
- H2310: Stufzandheiden met struikhei (zoekgebied)
- H2320: Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- H2330: Zandverstuivingen
- H3160: Zure vennen
- H4010A: Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H4030: Droge heiden
- H5130: Jeneverbesstruwelen
- Natuurnetwerk 2016
- Ambitiotype 2016 vastgesteld

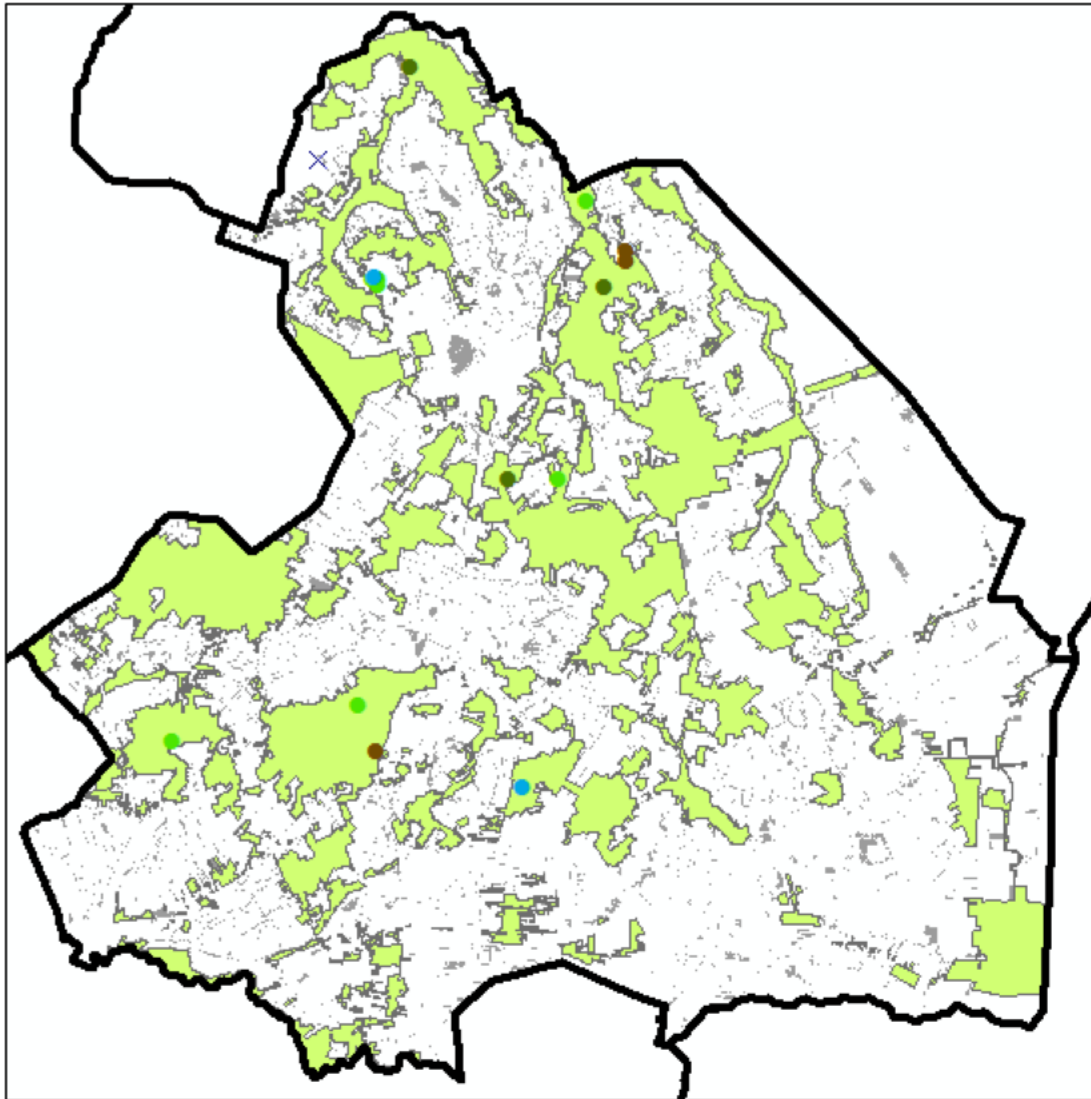
Figuur 3-4: Ligging van de geselecteerde meetpunten voor het Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN), met onderscheid naar habitattype. Alleen de habitattypen waar voor selectie van meetpunten werd nagestreefd worden weergegeven. De groene achtergrond geeft de ligging weer van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).

habitattype

- H6230: Heischrale graslanden
- H6230: Heischrale graslanden VKA
- H6410: Blauwgraslanden
- H7110
- H7110A: Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)
- H7110B: Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- H7120: Herstellende hoogvenen
- H7140A: Overgangs- en trilvenen (trilvenen)
- H7150: Pioniervegetaties met s navelbiezen
- Natuurnetwerk 2016
- Ambiëtype 2016 vastgesteld

Vervolg Figuur 3-4

habitatype

- H9120
- H9190
- H91D0
- H91E0C
- Natuurnetwerk 2016
- Ambiëtype 2016 vastgesteld

Vervolg Figuur 3-4

Aantal geselecteerde meetpunten voor PMAN

In totaal zijn 366 meetlocaties voor PMAN geselecteerd. Een aanzienlijk aantal van de meetpunten is zowel voor ambitietypen als habitattypen geselecteerd. Ook heeft een aanzienlijk aantal overlap met meetpunten van het verdrogingsmeetnet, zodat metingen in PMAN kunnen worden gekoppeld aan metingen van waterstandsregime. Daarnaast is er een groot overlap vegetatiemeetpunten waar eerder eenmalig chemische metingen zijn verricht aan bodem en vegetatie (UA). Daarnaast is overlapt de selectie vrijwel volledig met de bestaande meetnetten Meetnet Verzuring (MVZ) en met een deel van het MDA dat in het NNN ligt. In Tabel 3-1 en Tabel 3-2 is ook te zien hoe de geselecteerde punten voor PMAN overlappen met deze oude meetnetten op niveau van afzonderlijke ambitietypen en habitattypen.

Tabel 3-3: Verdeling van het aantal meetpunten dat geselecteerd is over ambitietypen en habitattypen.

Deelgroep	Streefaantal locaties	Aantal geselecteerd	Aantal geselecteerd met overlap in MVD	Aantal geselecteerd met overlap in UA	Aantal geselecteerd met overlap in MVZ	Aantal geselecteerd met overlap in MDA
Totaal voor ambitietypen	290	356	90	179	13	21
Totaal voor habitattypen	175	145	57	59	0	5
Overlap geselecteerd voor ambitietypen en habitatype		135				
Totaal geselecteerd		366				

3.3.3 Selectie van meetlocaties voor Provinciaal Meetnet Abiotiek Landbouw (PMAL)

Werkwijze selectie meetpunten

In Tabel 3-4 worden de actuele aantallen en streefaantallen weergegeven voor de strata met grondgebruik, grondsoort en waterstandsregime. De streefaantallen liggen hoger dan de actuele aantallen ten einde voldoende grote aantallen te hebben voor evaluatie van de effecten van grondgebruik op vermesting en verspreiding, en om bij afvallen van meetlocaties ook nog voldoende grote aantallen per strata over te houden. Omdat de meetpunten in agrarische percelen liggen en voor bemonstering afhankelijk zijn van toestemming van de gebruiker/ eigenaar heeft dit meetnet een risico voor afvallers. Strata die met een grote oppervlakte voorkomen in Drenthe, hebben hogere streefaantallen gekregen (bouwland op droog zand, grasland op droog zand). Allereerst zijn alle actuele meetpunten van het Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit (MPD) geselecteerd. Daaraan zijn de meeste locaties van het meetnet Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom (MDA) met een agrarisch gebruik aan toegevoegd. De toedeling aan strata van de overgenomen meetpunten zijn niet gewijzigd. Van dit laatste meetnet zijn vijf locaties afgefallen die een SNL beheerpakket hebben en dus ook een ambitietype. Deze laatste locaties hebben daarom in de toekomst vermoedelijk geen agrarische gebruiksfunctie meer. Om voor elk stratum de streefaantallen te bereiken zijn nieuwe locaties geselecteerd. Daar voor zijn locaties buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN) geselecteerd en is gebruik gemaakt van de grondsoortenkaart en de grondwatertrappen van de bodemkaart. Grondgebruik (grasland of akker) is beoordeeld van

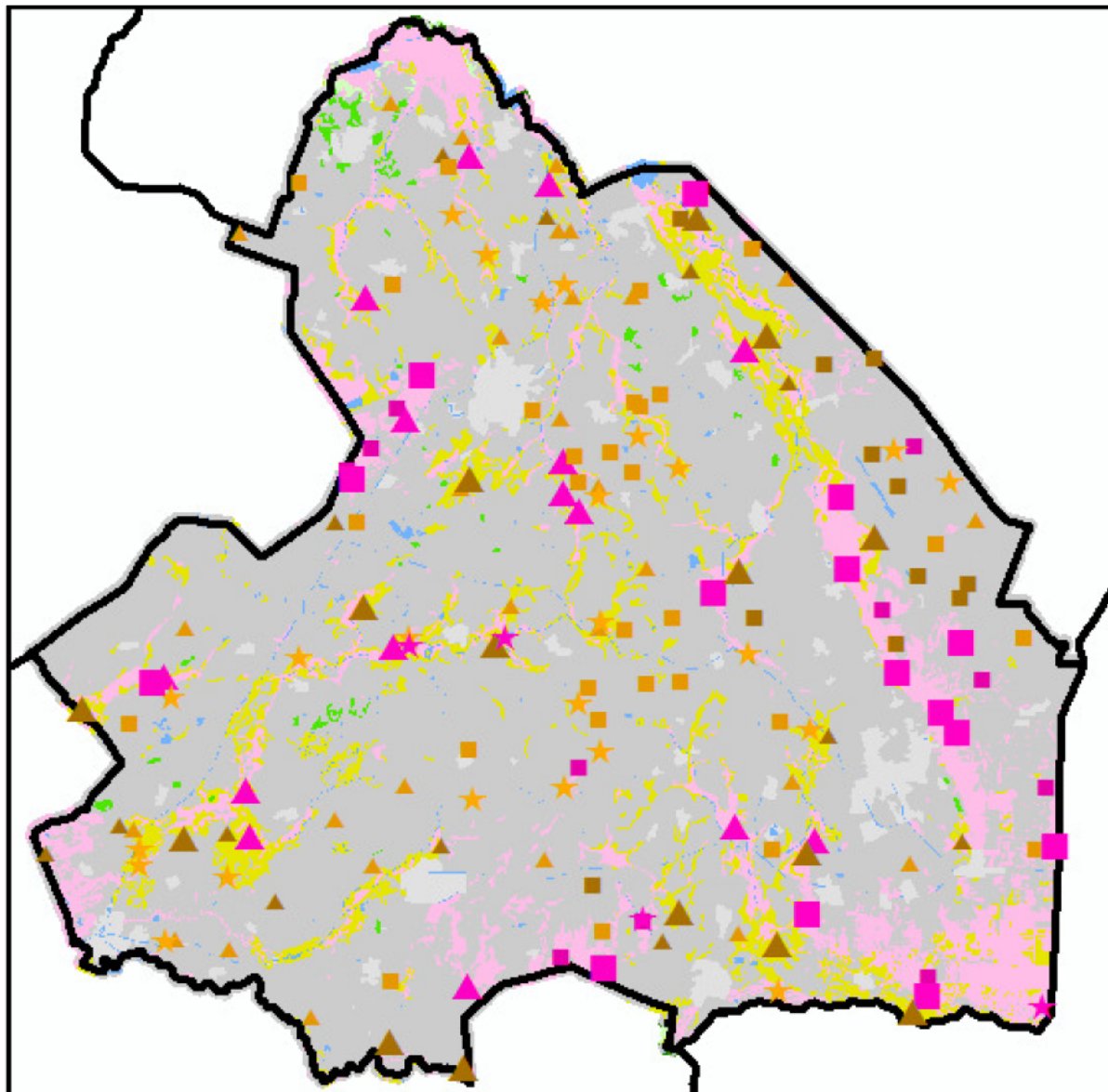
een luchtfoto uit 2016 (Kadaster, beeldmateriaal.nl). Bij de selectie van nieuwe locaties is ook zo veel mogelijke een ruimtelijke spreiding over de provincie nagestreefd.

De 27 actuele meetpunten voor het project Bedreven Bedrijven Drenthe (BBD) die onderdeel zijn van Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit (MPD) zijn allen overgenomen in het nieuwe PMAL.

Het totaal aantal geselecteerde meetpunten voor PMAN bedraagt 166 meetpunten, hetgeen minder is dan het beoogde streefaantal van 182. Voor een deel van de strata kunnen de streefaantallen met het toevoegen van nieuwe punten worden gehaald (Tabel 3-4). Van een ander deel met moerige zandbodem en veenbodem echter niet. Dit betreffen bouwland op droge moerig zandbodem, bouwland op droge veenbodem, agrarisch grasland op droge moerige zandbodem. Reden hiervoor is dat van deze strata met weinig oppervlakte aanwezig zijn. Het bodemtype van juist deze strata kan ook snel veranderen of reeds veranderd zijn als gevolg van sterke afbraak van organische stof onder invloed van een lage grondwaterstand en akkerbouw. In Figuur 3-5 wordt de ligging van de meetpunten met indicatie van de strata weergegeven op de grondsoortenkaart van Drenthe.

Tabel 3-4: Actuele aantallen meetpunten in landbouwgebied van het oude Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom (MDA) en het Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit (MPD) en streefaantallen voor het nieuwe Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw (PMAL). De meetpunten zijn gestratificeerd voor landgebruik, bodemtype en waterstandregime. Actuele aantallen betreffen de situatie in januari 2017. Het aantal van actuele meetpunten die vanaf 2002 zijn gestart in het kader van het project Bedreven Bedrijven Drenthe (BBD) worden apart vermeld.

Meetnet	Grondgebruik Bodem	water- stand- regiem	bouwland			agrarisch grasland			aantal totaal
			zand- podzol	moerig zand	veen	zand- podzol	moerig zand	veen	
actueel MDA	Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom: alleen agrarisch gebruikt	droog	11			11			
		nat						5	
actueel MPD	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit excl. PBB	droog	8	10	8	15	7		
		nat			7		4	11	
	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit alleen PBB	droog				23			
		nat						4	
totaal actueel MDA+MPD									124
streefaantal PMAL excl. PBB	Nieuw: Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw	droog	30	20	15	30	15		
		nat			15		15	15	
geselecteerd PMAL: PBB (=actueel)	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit alleen PBB	droog				23			
		nat						4	
totaal streefaantal PMAL									182
geselecteerd PMAL excl. PBB	Nieuw: Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw	droog	30	10	11	30	13		
		nat			15		15	15	
geselecteerd PMAL: PBB (=actueel)	Nieuw: Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw: PBB	droog				23			
		nat						4	
totaal geselecteerd PMAL									166

grondgebruik, bodem, waterstand	grondsoort
■ bouwland, moerige zandgronden, droog	■ Bebouwing, enz
■ bouwland, podzolgronden, droog	■ Leem
■ bouwland, veenkoniaaldek, droog	■ Lichte klei
■ bouwland, veenkoniaaldek, nat	■ Lichte zavel
▲ grasland, madeveengronden, nat	■ Moerig op zand
▲ grasland, moerige zandgronden, droog	■ Veenv
▲ grasland, moerige zandgronden, nat	■ Water
▲ grasland, podzolgronden, droog	■ Zand
★ grasland, podzolgronden, droog, BBD	■ Zware klei
★ grasland, madeveengronden, nat, BBD	■ Zware zavel

Figuur 3-5: Ligging van de geselecteerde meetpunten voor het Provinciaal Meetnet Abiotiek Landbouw (PMAL), met onderscheid naar grondgebruik, grondsoort en waterstandsregime. Tevens is het patroon van grondsoorten weergegeven.

4 Integratie meetmethoden en -programma

4.1 Afstemming meetmethoden

4.1.1 Meetpakket

Bij de keuze het meetpakket zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Zo veel mogelijk aansluiten op wijze van bemonstering, het type metingen en variabelen die voorheen werden gemeten. Dit biedt de mogelijkheid om later meetreeksen eenduidig te kunnen interpreteren.
- De uitgangspunten en keuzen voor elk van de meetnetten zoals die in paragraaf 3.1 zijn beschreven
- Variabelen voor waterchemie en bodemchemie van de meetnetten PMAN, PMAL en PMG zoveel mogelijk gelijk trekken. Dit geeft efficiëntie voordeel bij de uitbesteding, uitvoering en evaluatie van de monitoring.
- Meetpakketten voor waterchemie en bodemchemie zijn enigszins uitgebreid waar dit met de huidige gangbare meettechnieken nauwelijks meerkosten geeft en tegelijk wel meerwaarde door extra variabelen meet te nemen die relevant zijn voor de verthema's.

Een overzicht van de meetpakketten en hun variabelen voor de vegetatie meetnetten (LMF, LMF-DR, VDM) en de nieuwe abiotische meetnetten (PMAN, PMAL) staat in Tabel 4-1.

4.1.2 Meetmethoden

In deze paragraaf worden methode voor veldopname, bemonstering, voorbehandeling en chemische analyse techniek in beknopt weergegeven. Er worden in dit rapport geen uitgebreide protocollen gegeven. Wel wordt aangeraden wordt om protocollen voor veldopname, bemonstering, conserveren en voor behandeling van monsters en analyse technieken gedetailleerd te documenteren vooraf aan komende monitoring rondes in 2018. Dit vergemakkelijkt uitbesteding en voorkomt dat later onduidelijkheid bestaat over toegepaste methoden. Voor metingen van grondwaterchemie en bodemchemie voor de meetnetten MDA, MPD, MVZ en PMG zijn al protocollen aanwezig en die volgen het Handboek voor de provinciale en landelijke meetnetten bodem- en grondwaterkwaliteit (Platform meetnetbeheerders bodem- en grondwaterkwaliteit 2008).

In Tabel 4-2 wordt een overzicht van meetmethoden gegeven.

Tabel 4-1: Overzicht van de voorgestelde meetpakketten van de meetnetten.

Type monitoring		Meetcyclus	Type meting	Verthema	Variabelen
Item					
LMF, LMF-DR, VDM	Landelijk Meetnet Flora, aanvulling daarop in Drenthe, Verdrogingsmeetnet	3 jaar (korte vegetatie)	vegetatie-opname in PQ	allen	bedekking van totaal, struik, boom, kruid, mos, algen; hoogte van boom-hoog, boomlaag, struik-hoog, struik-laag, kruid-hoog, kruid-laag, kruid-max, plantensoorten (vaatplanten, mossen en korstmossen) met bedekking in B,D,S-schaal
		6 jaar (bossen)	pH in situ op 2.5 en 7.5 cm diepte	verzuring	pH in situ
PMAN	Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur	3 jaar (korte vegetatie)	peak standing crop en nutriënten in bovengrondse biomassa kruidlaag	vermesting	peak standing crop, N-tot, P-tot, K-tot
		6 jaar (bossen)			
		3 jaar	chemie porievocht bodemtoplaag (0-10 cm-mv), bovenste grondwater in filter	vermesting, verzuring, verspreiding	pH-veld, EC-veld, pH-lab, Cl, NH ₄ , NO ₃ , P-totaal, SO ₄ , HCO ₃ , Na, K, Ca, Mg, DOC, CO ₂ , As, Br, Ba, Cd, Cr, Cu, Pb, Ni, Zn, Al, Fe, Mn
	6 jaar	chemie bodemtoplaag van minerale of veenprofiel (0-10 cm), en in bossen ook strooisellaag	vermesting, verzuring, verspreiding	droogstofgehalte, bulkdichtheid, organische stof pH-KCl, pH-H ₂ O, H-exch, Ca-exch, K-exch, Mg-exch, Na-exch, Al-exch, Fe-exch, Mn-exch, CEC, S-totaal NO ₃ , NH ₄ , C-tot, N-tot, P-tot, P-Olsen, P-ox, Al-ox, P-Fe-ox, P-lichtgebonden	
PMAL	Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw	3 jaar	chemie bovenste grondwater mengmonster in 4 boorgaten	vermesting, verzuring, verspreiding	pH-veld, EC-veld, pH-lab, Cl, NH ₄ , NO ₃ , P-totaal, SO ₄ , HCO ₃ , Na, K, Ca, Mg, DOC, CO ₂ , As, Br, Ba, Cd, Cr, Cu, Pb, Ni, Zn, Al, Fe, Mn
		6 jaar	chemie 0-10 cm toplaag bodem	verzuring, bodemdegradatie	droogstofgehalte, bulkdichtheid, lutum, organische stof, C-tot, N-tot pH-KCl, pH-H ₂ O, Ca-tot, Mg-tot
			chemie 0-0.25 of 0-0.40 cm toplaag bodem	vermesting, verspreiding	Pw, P-ox, Fe-ox, Al-ox, P-tot, As-tot, Cd-tot, Cr-tot, Cu-tot, Pb-tot, Zn-tot
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit	1 jaar	chemie grondwater in ondiepe en diepe filters	vermesting, verzuring, verspreiding	pH-veld, EC-veld, pH-lab, Cl, NH ₄ , NO ₃ , P-totaal, SO ₄ , HCO ₃ , Na, K, Ca, Mg, DOC, CO ₂ , As, Br, Ba, Cd, Cr, Cu, Pb, Ni, Zn, Al, Fe, Mn

Tabel 4-2: Overzicht van methoden voor veldopname, bemonstering, voorbehandeling en chemische analyse techniek.

Meetnet	Type meting	Opname/ bemonstring	Voorbehandeling en conserveren	Voorbewerking	Variabelen
LMF, LMF-DR, VDM	vegetatie-opname in PQ	schatting bedekking/ hoogte			bedekking van totaal, struik, boom, kruid, mos, algen; hoogte van boom-hoog, boomlaag, struik-hoog, struik-laag, kruid-hoog, kruid-laag, kruid-max,
		vaststellen plantensoorten en schatten bedekking; onzekere mossen en korstmoesoorten naderhand determineren			plantensoorten (vaatplanten, mossen en korstmossen) met bedekking in B,D,S-schaal
	pH in situ in bodemtoplaag	op vijf representatieve locaties in vegetatieplot met een bodem pH-electrode de pH meten in de bodem top laag			pH in situ op 2.5, 7.5 cm cm-mv

Vervolg Tabel 4-2

Meetnet	Type meting	Opname/ bemonsting	Voorbehandeling en conserveren	Voorbewerking	Variabelen
PMAN Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur	peak standing crop en nutriënten in bovengrondse biomassa kruidlaag	knippen van bovengrondse biomassa van de kruidlaag in representatieve plot rond vegetatieplot gedurende hoogtepunt van groeiseizoen; plotgrootte aanpassen aan standing crop drooggewicht wordt bepaald en omgerekend naar droogstof per oppervlakte eenheid	opslaan in papierenzak; zo snel mogelijk drogen bij 65°C	malen	peak standing crop: drogen bij 65°C en wegen N-tot: destructie en meten met SFA K-tot, P-tot: destructie en meten met ICP-AES
	chemie porievocht bodemtoplaag (0-10 cm-mv), bovenste grondwater in filter	installeren macrorhizon, voorspoelen en dan deelmonsters nemen met spuit onder vacuüm pH-veld en EC-veld direct meten	alle deelmonsters worden door de macrorhizon gefilterd voor HCO ₃ , CO ₂ , SO ₄ , Cl, pH-lab, DOC: geen voorbehandeling metalen: aanzuren met suprazuur HNO ₃ NH ₄ en NO ₃ : conserveren met thymol	een deel drogen en malen	pH-lab: labmeting HCO ₃ , CO ₂ : TIC of HCO ₃ met titratie DOC, Cl, SO ₄ , NH ₄ , NO ₃ : SFA P-totaal, Al, Fe, Na, K, Ca, Mg, Mn: ICP-AES As, Br, Ba, Cd, Cr, Cu, Pb, Ni, Zn: ICP-MS
	chemie bodemtoplaag van minerale of veenprofiel (0-10 cm), en in bossen ook strooisellaag	monster van bovenste 10 cm van minerale profiel of veen profiel; in bossen ook strooisellaag bemonsteren voor bulk density worden aparte volume monsters genomen met een steekring	monsters voor chemische analyse bij 4C transporteren naar het lab		droogstofgehalte, bulkdichtheid: drogen en wegen bulk density monster organische stof: TGA 4 h bij 550C pH-KCl, pH-H ₂ O: op veldvochtig monster met 10 g monster en 25 ml extract (demi water of .1M KCl) NO ₃ , NH ₄ : op veldvochtig monster met 10 g monster en 25 ml extract (1M KCl), meting met SFA H-exch, Ca-exch, K-exch, Mg-exch, Na-exch, Al-exch, Fe-exch, Mn-exch, CEC: op veldvochtig monster, extractie met ammoniumacetaat, meting metalen met ICP-EAS C-tot, N-tot: pyrolyse met CN analyser S-tot, P-tot: destructie en meting met ICP-EAS P-Olsen: veldvochtig monster, Olson extractie P-ox, Al-ox, P-Fe-ox: veldvochtig monster, oxalaat extractie en meting met ICP-EAS P-lichtgebonden:

Vervolg Tabel 4-2

Meetnet	Type meting	Opname/ bemonstring	Voorbehandeling en conserveren	Voorbewerking	Variabelen
PMAL	chemie bovenste grondwater mengmonster in 4 boorgaten	op elke locatie 4 boorgaten maken en met een tijdelijke filterbuis een mengmonster nemen	filteren met filter 0,45 µ zie verder bij meetnet PMAN	zie verder bij meetnet PMAN	zie verder bij meetnet PMAN
	bodemprofiel	in 2018 en 2015: beschrijven profiel textuur en humus in bovenste 120 cm (voor check stratificatie grondsoort)			
	chemie 0-10 cm toplaag bodem	volume monster van bovenste 10 cm van minerale profiel of veen profiel	monsters voor chemische analyse bij 4C transporteren naar het lab	een deel drogen en malen	droogstofgehalte, bulkdichtheid: drogen en wegen bulk density monster organische stof: TGA 4 h bij 550C pH-KCl, pH-H2O: op veldvochtig monster met 10 g monster en 25 ml extract (demi water of 1M KCl) C-tot, N-tot: pyrolyse met CN analyser droogstofgehalte, bulkdichtheid, organische stof, C-tot, N-tot Ca-tot, Mg-tot: destructie en meten met ICP-AES Pw: extractie volgens Sissingh, meten met SFA-laag P-ox, Al-ox, P-Fe-ox: veldvochtig monster, oxalaat extractie en meting met ICP-EAS P-tot: destructie en meten met ICP-AES As-tot, Cd-tot, Cr-tot, Cu-tot, Pb-tot, Zn-tot: destructie en meten met ICP-MS
PMG	chemie 0-0.25 of 0-0.40 cm toplaag bodem	volume monster van de bovenste 25 of 40 cm van minerale profiel of veen profiel	filteren met filter 0,45 µ zie verder bij meetnet PMAN	zie verder bij meetnet PMAN	zie verder bij meetnet PMAN
	chemie grondwater in ondiepe en diepe filters	peilbuis doorspoelen (3x volume) monster nemen met slangenpomp	filteren met filter 0,45 µ zie verder bij meetnet PMAN	zie verder bij meetnet PMAN	zie verder bij meetnet PMAN

4.2 Meetprogramma

De uitgangpunten van de meetnetten (paragraaf 3.1) en de uitwerking van de stratificatie voor de abiotische meetnetten (PMAN en PMAL; paragraaf 3.3) resulteert in totale aantallen meetpunten van elk meetnet. Vervolgens bepaalt de gekozen meetcycli voor elk monitoring item en de fasering van de eerder uitgevoerde metingen de fasering van metingen in de periode 2018-2025. De totaalaantallen en de fasering van meetpunten wordt per meetnet aangeven in Tabel 4-3.

Tabel 4-3: Overzicht van het aantal meetlocaties per jaar in de periode van 2018 t/m 2025.

Meetnet	Item	Beleidsstatus	Cyclusmonitoring	Totaal aantal locaties	Aantal meetlocaties per kalenderjaar								
					2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
MVD	waterstand	N2000	continue	387	387	387	387	387	387	387	387	387	387
MVD	Vegetatie-opname+ in situ pH	N2000	korte vegetatie	249	80	59	77	85	83	78	80	59	
LMF	Vegetatie-opname+ in situ pH	N2000, NNN	en moerasbossen	1161	272	249	295	313	284	261	265	249	
LMF-DR	vegetatie-opname+ in situ pH	geen N2000, geen	3 jaarlijks; overige bossen 6 jaarlijks	582	166	200	140	193	218	159	166	165	
PMAN	bodemchemie, standing crop boveng	N2000, NNN	6 jaarlijks	364	182	0	76	0	106	0	182	0	
PMAN	waterchemie porievocht toplaag	N2000, NNN	3 jaarlijks	204	100	54	50	100	54	50	100	54	
PMAN	waterchemie bovenste grondwater	N2000, NNN	3 jaarlijks	232	122	77	34	122	77	34	122	77	
PMAL	bodemchemie	geen N2000, geen	6 jaarlijks	167	167	0	0	0	0	0	167	0	
PMAL	waterchemie bovenste grondwater	geen N2000, geen	3 jaarlijks	167	167	0	0	167	0	0	167	0	
PMG	waterchemie ondiepe filter	alles	jaarlijks	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
PMG	waterchemie diepe filter	alles	jaarlijks	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
KMD	korstmossen	alles	7 jaarlijks	200	0	0	0	0	0	0	200	0	
MAN	NHx atmosfeer	N2000	maandelijks	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23

4.3 Kostenindicatie

Op basis het opgestelde meetprogramma zijn de kosten van veldopname, bemonstering, data-invoer en -validatie indicatief berekend voor de periode 2018 - 2015. In de berekening zijn niet de kosten van het Meetnet Verdroging (MVD) en het Korstmossenmeetnet (KMD) meegenomen. De berekening is uitgevoerd op basis van grove normbedragen per locatie. De berekening houdt rekening met de planning van individuele meetlocaties. Door verschillen in de duur van monitoring cycli (1, 3 en 6 jaar) en fasering van vegetatieopname van LMF, LMF-DR, VDM en van bemonstering voor PMAN, PMAL en PMG fluctueren de jaarlijkse totale kosten. Deze fasering hangt ook af van de fasering en meetmomenten in verleden (zie voor aantallen per jaar Tabel 4-3). Tevens is gerekend met een jaarlijkse inflatie van 1 %. Opgemerkt wordt dat de werkelijke kosten kunnen afwijken en ook sterk afhangen in welke mate bemonstering van vegetatie, bodem en water worden gecombineerd. In Tabel 4-4 wordt de indicatieve kosten per jaar weergegeven.

Tabel 4-4: Kosten indicatie van de meetnetten voor vegetatie (VDM, LMF, LMF-DR) en abiotische metingen (PMAN, PMAL, PMG) per kalenderjaar in de periode

Meetnet	Item	Beleidsstatus	Indicatieve kosten per kalenderjaar (k€)							
			2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
MVD	waterstand	N2000	niet berekend							
MVD	Vegetatie-opname+ in situ pH	N2000	11	8	10	12	11	11	11	8
LMF	Vegetatie-opname+ in situ pH	N2000, NNN	36	33	40	43	39	36	37	35
LMF-DR	vegetatie-opname+ in situ pH	geen N2000, geen	22	27	19	26	30	22	23	23
PMAN	bodemchemie, standing crop boveng	N2000, NNN	120	0	51	0	73	0	128	0
PMAN	waterchemie porievocht toplaag	N2000, NNN	20	11	10	21	11	11	21	12
PMAN	waterchemie bovenste grondwater	N2000, NNN	69	44	19	25	16	7	26	17
PMAL	bodemchemie	geen N2000, geen	62	0	0	0	0	0	66	0
PMAL	waterchemie bovenste grondwater	geen N2000, geen	67	0	0	69	0	0	71	0
PMG	waterchemie ondiepe filter	alles	29	29	30	30	30	30	31	31
PMG	waterchemie diepe filter	alles	3	3	3	3	3	3	3	3
KMD	korstmossen	alles	niet berekend							
MAN	NHx atmosfeer	N2000	niet berekend							
TOTAAL			439	155	183	229	214	121	418	130

4.4 Dataopslag en beheer

Roelsema et al. (2013) hebben een evaluatie uitgevoerd op basis van de meetreeksen van de abiotische meetnetten MVZ, MDA, MPD en PMG. Een groot deel van de voor hun evaluatie benodigde tijd was nodig om de abiotische metingen van deze meetnetten in één overzicht bij elkaar te brengen. Ook voor de analyse van de bestaande meetnetten ten behoeve van de integratie van meetnetten (deze studie) kostte het veel tijd om de metadata van de diverse meetnetten bij elkaar te brengen, te controleren op artefacten en de juiste links tussen de verschillende meetnetten te leggen. De provincie slaat haar meetgegevens sterk gefragmenteerd op en beheert ze in los van elkaar staande spreadsheets en Turboveg files. Door doorlopende veranderingen in deze losse files zijn links tussen de verschillende meetnetten lastig te beheren. Het zoeken van specifieke data en het koppelen van data uit het ene meetnet aan die uit een ander net worden in een dergelijke omgeving een uiterst moeizame exercitie en extra inzichten die met behulp van een koppeling van verschillende typen data verkregen zouden kunnen worden, blijven vanwege dit arbeidsintensieve proces daarom meestal achterwege. Een verdergaande integratie van meetnetten dient daarom vergezeld te gaan van een integratie van opslag van de metadata en meetdata, dit om voor langere termijn de integriteit van de data te kunnen waarborgen en de beschikbaarheid ten opzichte van de huidige situatie sterk te kunnen vergroten. Een beschrijving van de technische implementatie van zo'n geïntegreerd data-opslag systeem valt buiten de huidige analyse, maar het is wel mogelijk op basis van de hiervoor geschetste ideeën een aantal ontwerp-eisen te formuleren.

Allereerst is daar de constatering dat uit het oogpunt van beheer(s)baarheid idealiter alle data van de verschillende meetnetten in één en dezelfde database terecht zouden dienen te komen. In de praktijk vereist dit een dermate complexe structuur dat alleen zeer gespecialiseerde medewerkers in staat zullen zijn informatie uit een dergelijke database af te leiden. Dit kan niet de bedoeling zijn en het opzetten van een dergelijke complexe structuur wordt dan ook afgeraden. Wel is het essentieel dat het huidige onoverzichtelijke woud van bestanden in sterke mate wordt teruggebracht tot een beperkt aantal goed gestructureerde en overzichtelijke databases in een daartoe geëigende omgeving. Het gebruik van spreadsheets –hoe aantrekkelijk ook om afgeleide data te bewerken en te visualiseren- wordt voor

langdurige opslag van basisdata sterk afgeraden. Aangeraden wordt basisdata met behulp van database programmatuur op te slaan en daartoe provincie-breed dezelfde programmatuur te gebruiken. Dit vergemakkelijkt software-onderhoud, koppelbaarheid van gegevens en kennisuitwisseling tussen medewerkers in sterke mate.

Belangrijk daarnaast is dat metadata gescheiden van feitelijke meetdata worden opgeslagen en bewaard, bij voorbeeld met behulp van een zgn. relationele database structuur of andere daartoe geëigende structuren. Ook hier geldt weer dat het waarschijnlijk uit een oogpunt van toegankelijkheid voor medewerkers het beste is om gebruik te maken worden van een beperkt aantal bestanden die naar elkaar verwijzen. Het onderhouden en up-to-date houden van dergelijke verwijzingen is hierbij van het allergrootste belang en dient dan ook door een beperkt aantal specifiek daartoe bevoegde medewerkers te worden uitgevoerd. Een mogelijke structuur voor metadata van de hier beschouwde meetnetten zou er als volgt uit kunnen zien:

- een bestand met metadata van vegetatieplots (LMF, LMF-DR, MVD) en meetpunten van het nieuwe Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN)
- een bestand met metadata van de meetpunten van het nieuwe Provinciaal Meetnet Abiotiek Landbouw (PMAL);
- een bestand met metadata van de hydrologische meetpunten van het Meetnet Verdroging (MVD);
- een bestand met metadata van het korstmossenmeetnet (MKD);
- een bestand met metadata van in de atmosfeer gemeten ammoniakconcentraties (MAN).

Daarnaast is het nodig om nog een apart databestand te beheren waarin de koppelingen tussen meetlocaties van bovengenoemde metadatabestanden worden vastgelegd. Daarvoor is het zeer belangrijk dat de meetlocaties in de afzonderlijke metadata-bestanden een unieke en stabiele codering hebben.

Sterk afgeraden wordt om metadata van meetnetten binnen records met feitelijke meetdata op te slaan. Niet alleen leidt een dergelijk type opslag tot een grote overhead aan 'databallast' (het herhalen van metadata in records van dezelfde meetlocatie), het is ook niet goed beheersbaar en fouten kunnen niet worden voorkomen. Het koppelen van bestanden met data van verschillende meetnetten is in een dergelijke structuur tijdrovend.

Het opslaan van daadwerkelijke meetdata dient aan voorwaarden te voldoen. Essentieel is het gebruik van duidelijk omschreven validatieprocedures voor acceptatie en invoer van nieuwe data. Dit betreft zowel procesmatige als inhoudelijke validatieprocedures. Een mogelijke structuur bij de huidige data zou er als volgt uit kunnen zien:

- opslag en beheer van vegetatiedata in één Turboveg database.
- opslag en beheer van hydrochemische data in één database
- opslag en beheer van bodemchemische data in één database
- opslag en beheer van biomassa data vegetatie in één database
- opslag en beheer waterstanddata in één database
- opslag en beheer van korstmosdata in één database
- opslag en beheer van ammoniakconcentraties atmosfeer in één database

Uiteraard kunnen andere data structuren worden gekozen, maar in alle gevallen geldt dat een verdergaande integratie van opslag en beheer van meetnet-data consequenties kan hebben voor de toegang tot deze data. Allereerst is er een technische barrière die ervoor zorgt dat niet meer alle medewerkers toegang tot deze data hebben. Waar het hanteren van spreadsheets voor het overgrote deel van de provinciale medewerkers nog te overzien is, is dit met gestructureerde databases in de daarbij behorende omgeving niet meer het geval. Medewerkers dienen daarvoor ofwel een specifieke opleiding te kunnen volgen dan wel dient er gebruikersvriendelijke applicatie-programmatuur beschikbaar te zijn. In het laatste geval

zullen uiteraard alleen maar 'standaard-analyses' voor de meeste medewerkers aanwezig zijn. Wanneer zo'n applicatie voldoende mogelijkheden heeft voor selectie en export van meetgegevens naar spreadsheets, zijn ook meer specialistische analyses mogelijk.

Behalve een technische barrière zal er ook een procesmatige barrière (dienen te) zijn. Het beheren en aanpassen van data, zeker metadata, dient voorbehouden te zijn aan een beperkt aantal daartoe bevoegde medewerkers die bekend zijn met de protocollen. Zonder een dergelijke structuur is het onmogelijk de integriteit van de opgeslagen data te waarborgen. Daarbij het ook zinvol om doorgevoerde veranderingen met hun redenen in de metadata-bestanden te documenteren, zodat naderhand te kunnen achterhalen wat, waarom gegevens zijn gewijzigd.

Om bovengenoemde redenen wordt geadviseerd om bij doorvoering van de integratie van meetnetten op een korte termijn verbeteringen in databeheer uit te voeren. Dit is zelfs een belangrijke voorwaarde om de monitoring met de herziende, geïntegreerde meetnetten efficiënt uit te voeren.

5 Aanbevelingen voor implementatie

Op basis van de analyse van de bestaande meetnetten en de voorgestelde integratieslag van de meetnetten komen we tot de volgende aanbevelingen:

- Op korte termijn een database op te zetten en te vullen waarin de metadata worden opgeslagen en beheerd. Voor meer specifieke aanbevelingen wordt verwezen naar paragraaf 4.4.
- Op korte termijn databases opzetten voor opslag van meetgegevens. Voor meer specifieke aanbevelingen wordt verwezen naar paragraaf 4.4. De provincie is hiermee al bezig.
- Op korte termijn in detail protocollen aanvullen voor nieuwe variabelen met betrekking tot veldopname, monstername, voorbehandeling en conserveren van monsters en laboratorium-analysen van monsters. Deze aanvulling sluit aan op reeds bestaande protocollen die worden toegepast (Platform meetnetbeheerders bodem- en grondwaterkwaliteit 2008). Zulke protocollen dragen bij aan betere kwaliteit van de te verzamelen gegevens en maken uitbesteding van monitoring makkelijker.
- Op korte termijn in detail protocollen uitwerken c.q. updaten voor validatie en opslag van metadata en meetgegevens.
- Op korte termijn bestaande data die verspreid zijn over meerdere files samenvoegen in databases voor opslag van gegevens.
- In de loop van 2018 aan het LMF meetpunten toekennen aan onderbedeelde habitattypen (zie paragraaf 3.3.2) ten einde streefaantallen per habitatype voor het Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur (PMAN) te realiseren. De metadata gegevens moeten hiervoor worden geupdate.
- Nieuwe meetpunten voor vegetatie-opnamen installeren voor locaties waarvoor dit in het metadatabestand van het geïntegreerde meetnet wordt aangegeven. Dit betreft een aantal meetpunten die voor habitatype zijn onderbedeeld, overgenomen meetpunten van het Meetnet Verzuring (MVZ) en overgenomen meetpunten van het Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom (MDA) met ligging in het Natuurnetwerk Nederland.
- Nieuwe meetpunten het Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw (PMAL) spoedig exact te selecteren en af te stemmen met grondgebruikers. De eerst volgende meetronde vindt reeds in 2018 plaats.
- Er wordt daarom aangeraden om op meetlocaties van het Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit Landbouw (PMAL) in eerst volgende meetronden voor bodemchemie het bodemprofiel te beschrijven en dan te evalueren hoe de stratificatie voor bodemtype in de actuele situatie uitpakt.
- Op afzienbare termijn (3-5 jaar) een analyse uitvoeren van op de beschikbare vegetatiegegevens en abiotische metingen ten einde integraal de toestand ver-thema's te analyseren in het N2000 netwerk en het Natuurnetwerk Nederland binnen de provincie Drenthe. Tot op heden is deze analyse gefragmenteerd uitgevoerd en de forse investering die is gedaan in het verzamelen van gegevens rechtvaardigt een grondige analyse. De resultaten zullen van belang zijn voor diverse beleidsvelden en daarbij belangrijke input geven aan invulling van het natuur- en milieubeleid.

6 Literatuur

Platform meetnetbeheerders bodem- en grondwaterkwaliteit (2008). Handboek voor de provinciale en landelijke meetnetten bodem- en grondwaterkwaliteit. Platform meetnetbeheerders bodem- en grondwaterkwaliteit, Utrecht

Provincie Drenthe (2012). Bodem, de grond van ons bestaan: bodemvisie Drenthe. Gedeputeerde Staten van Drenthe, 12 juni 2012.

Roelsma, J., P.K. Baggelaar & E.C.J. van der Meulen(2013). Integrale rapportage bodem- en grondwaterkwaliteit Drenthe. Alterra-rapport 2419, Alterra Wageningen UR/ Amo/ Icostat, Wageningen.

Roelsma & Knotters (2009). Evaluatie van het bodemkwaliteitsmeetnet Drentse Aa en Elperstroom. Alterra rapport 1911, Alterra Wageningen UR/ Provincie Drenthe, Wageningen.

Van Diggelen. R. (2009). Korte interpretatie van de in de zomer 2008 genomen bodemmonsters in de provincie Drenthe. Rapport Universiteit Antwerpen/ECOBÉ.

Van Diggelen, R., M. Schoenmaeckers, D. van der Elst (2013). Overzicht van de in de zomer 2010 genomen bodemmonsters in de provincie Drenthe. Rapport Universiteit Antwerpen, Onderzoeksgroep Ecosysteembeheer, ECOBE 013-R167.

Van Diggelen, R., Aggenbach, C., Norda, L., Dijk, E., Liczner, Y., Van der Elst, D. (2015). Overzicht van de in de zomer 2014 genomen bodemmonsters in de provincie Drenthe. Rapport 015-R183 Universiteit Antwerpen/ECOBÉ.

Van Herk, C.M. (2011). Monitoring van korstmossen in Drenthe, 1991 – 2010. LON, Adviesbureau voor korstmossenonderzoek.

Van Herk, C.M. (2017). Monitoring van korstmossen in de provincie Drenthe, 1991 – 2016. LON, Lichenologisch Onderzoeksbureau Nederland (LON).

Bijlage 1: Lijst met veel gebruikte afkortingen

Afkorting	Betekenis
EHS	Ecologische Hoofstructuur
KRW	KaderRichtlijn Water
LMF	Landelijk Meetnet Flora
LMF-DR	aanvulling op LMF in Drenthe
MAN	Meetnet Ammoniak Natuurgebieden
MDA	Meetnet bodemkwaliteit Drentsche Aa & Elperstroom
MKD	Meetnet korstmossen Drenthe
MPD	Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit
MVD	Meetnet verdroging
MVZ	Meetnet Verzuring
N2000	Natura 2000; doorgaans wordt hiermee het netwerk van Habitat- en Vogelrichtlijn gebieden aangeduid
NNN	NatuurNetwerk Nederland (opvolger van EHS)
PMAL	Provinciale Meetnet Bodem-kwaliteit Landbouw
PMAN	Provinciaal Meetnet Abiotiek Natuur
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwater-kwaliteit (inclusief landelijke meetpunten)
UA	Metingen bodemchemie en biomassa 2008/ 2010/ 2014